Zecharia Sitchin

GÖKYÜZÜNE MERDİVEN

DÜNYA TARİHÇESİNİN İKİNCİ KİTABI

GÖKYÜZÜNE MERDİVEN

Zecharia Sitchin

YAŞAM ve ÖTESİ HAKKINDAKİ
KIŞKIRTICI SORULARA
İLGİNÇ CEVAPLAR!

“Harikulade bir performans...
Sitchin hevesli bir araştırmacı.”

Kirkus Reviews

“Çok ilginç bir kitap; mutlaka okuyun!
Sitchin’i kutlamak gerek:
Söylemek istediğini söylüyor, hatta iyi söylüyor.”

İngiliz UFO Araştırma Organizasyonu Bülteni

The Stairway to Heaven

İlk kez İngilizce olarak Amerika Birleşik Devletlcri'nde Avon Books, Inc. tarafından yayınlanmıştır.

1. Baskı: İstanbul, Ekim 2002

ISBN 975-8007-87-4

Kapak Düzeni
Coşkun Sami

Baskı
Kurtiş Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Küçük Ayasofya Cad. Akbıyık Değirmeni Sok.
Kapıağası İşhanı 33/6 Sultanahmet / İstanbul
Tel: (0.212) 518 11 28 • Faks: (0.212) 517 40 10

Yayın

Ruh ve Madde Yayıncılık ve Sağlık Hizmetleri A.Ş.
Hasnun Galip Sok. Pembe Çıkmazı No: 4, D: 6
80060 Beyoğlu/İSTANBUL
Tel: (0.212) 243 18 14 - 249 34 45 • Faks: (0.212) 252 07 18
http: www.bilyay.org.tr
http: www.ruhvemadde.com
e-mail: bilyay@bilyay.org.tr

GÖKYÜZÜNE MERDİVEN

DÜNYA TARİHÇESİNİN İKİNCİ KİTABI

İnsanın, Tanrıların Ölümsüzlüğünü Arayışı

Zecharia Sitchin

Çeviren

Yasemin Tokatlı

Ruh ve Madde Yayınları

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

Okurlarımızın büyük beğenisini kazanan 12. Gezegen ve Kozmik Tohum kitaplarının yazarı Zecharia Sitchin'in "Dünya Tarihçesi" dizisinin bu kitabı da büyük araştırma, emek ve sentezlerin ürünüdür.

Eski bilgilerle yeni bilgileri, özellikle de eski kitabeleri, yazıtları, kutsal kitapları ve metinleri çağdaş bilimin tüm verileri ile bağdaştırarak insanı gerek "köken" gerekse "kozmos" ile ilişkilendiren ve tamamen belgelere dayanan tezler ortaya koyabilen ender araştırmacılardan olan Zecharia Sitchin, bizlere bir gerçeği tekrar hatırlatıyor: Bilgi evrenseldir, her yerde, her şeyde o Tümel Bilgi vardır; yeter ki aransın, o gözle bakılsın.

Zecharia Sitchin'in bu üçüncü kitabını da Türkçemize kazandıran arkadaşımız Yasemin Tokatlı'ya teşekkür ederiz.

Ruh ve Madde Yayınları

CENNETİ ARAYIŞ

Bir zamanlar -kadim yazılarımızın bize söylediklerine göre- Ölümsüzlük, İnsanoğlunun avucunun içindeydi.

Bu altın bir çağ idi; Adam, Yaratıcısıyla birlikte Aden Bahçesinde yaşıyordu; Adam harikulade bir meyve bahçesine göz kulak oluyor ve Tanrı da öğleden sonra melteminde yürüyüşler yapıyordu. “Ve Rab görünüşü güzel ve yenilmesi iyi olan her ağacı, ve bahçenin ortasında Hayat Ağacını, ve İyilik ve Kötülüğü Bilme ağacını yerden bitirdi. Ve bahçeyi sulamak için Aden’den bir ırmak çıktı; ve oradan bölündü ve dört kol oldu. Birinin adı Pişon’dur... ve ikinci ırmağın adı Gihon’dur... ve üçüncü ırmağın adı Dicle’dir... ve dördüncü ırmak Fırat’tır.”

Âdem ve Havva’nın her ağacın meyvesinden yemesine izin vardı; İyilik ve Kötülüğü Bilme Ağacının meyvesi hariç. Ama (Yılanın baştan çıkarmasıyla) meyveyi yediklerinde; Rab, Ölümsüzlük meselesi hakkında gittikçe kaygılanmaya başladı:

Ve Rab dedi:
“İşte Adam iyiyi ve kötüyü bilmekte

bizden biri gibi oldu;
Ve şimdi elini uzatmasın ve
Hayat Ağacından almasın, ve yemesin ve
ebediyen yaşamasın?”
Böylece Rab onu
Aden Bahçesinden... çıkardı.
Ve Hayat Ağacının yolunu korumak için,
Aden Bahçesinin doğusuna Kerubileri,
ve her tarafa dönen kılıcın alevini koydu.

İnsanoğlu böylece ebedi hayatın ellerinin arasında olduğu yerden sürülmüştü. Ama ona yasaklanmış olmasına rağmen, onu hatırlamaktan, onu özlemekten ve ona ulaşmaya çalışmaktan hiç vazgeçmedi.

Cennetten kovuluştan beri, kahramanlar Ölümsüzlüğü aramak için dünyanın öbür ucuna dek gittiler; seçilmiş bir azınlık ona bir göz atabildi ve sıradan insanlar ona rastladıklarını iddia ettiler. Çağlar boyunca, Cenneti Arayış bireyin alanındaydı ama bu binyılın başlangıcından itibaren kudretli krallıkların ulusal girişimi haline geldi.

Yeni Dünya, kâşifler Hindistan’a ve onun zenginliklerine giden yeni bir deniz yolu ararken keşfedildi -böyle inanmaya yönlendirildik- ama bu tamamen gerçek değildi; çünkü İspanya kralı Ferdinand ve kraliçesi Isabel, en çok Ebedi Gençlik Pınarını, suları yaşlıları gençleştiren ve sonsuza dek genç kılan ve Cennetteki bir kuyudan fışkıran büyülü bir pınar bulmayı arzuluyorlardı.

Kolomb ve adamları Hindistan açıklarındaki adalar olduğunu sandıkları toprağa (“West Indies”) ayak basar basmaz, suları “yaşlıları tekrar genç kılan” efsanevi Pınarı aramak için yeni toprakları keşfe koyuldular. Ele geçirilen “yerliler” Pınarın yerine ait sırrı açıklasınlar diye İspanyollar tarafından sorgulandılar, hatta işkence gördüler.

Böylesi soruşturmalarda uzmanlaşmış olanlardan biri de Ponce de Leon idi; şimdilerde Haiti denilen Hispaniola adasının bir kısmının ve Porto Riko’nun valisi olmak üzere basamakları birer birer çıkan profesyonel asker ve maceraperest. 1511’de yakalanan bazı yerlilerin sorgulanmasına şahit

olmuştu. Yerliler adalarını tarif ederlerken incilerden ve başka zenginliklerden söz etmişlerdi. Ayrıca sularının mucizevi özelliklerini abartarak anlatmışlardı. Dediklerine göre orada bir kaynak vardı ve "yaşlılıktan beli bükülmüş" bir adalı bu sudan içmişti. Sonunda "evine tam bir erkek gücüyle dönmüş ve erkeklerin yaptığı her şeyi yapmış, kendine kadın almış ve çocukları olmuştu."

Gittikçe artan bir heyecanla dinleyen Ponce de Leon -o da yaşlanan bir adamdı- yerlilerin gençleştiren sularıyla mucizevi Pınarı anlattıklarına ikna oldu. Son olarak söyledikleri -sulardan içen ihtiyarın erkeklik gücünü yeniden kazanması, "tüm erkek işlerini" yapmaya devam edebilmesi ve hatta ona çocuklar doğuran genç bir kadını eş alması- hikâyelerinin en ikna edici unsuruydu. Çünkü İspanya'daki sarayda, tıpkı Avrupa'nın her yanında olduğu gibi, büyük ressamların sayısız tablosu asılıydı ve bu ressamlar ne zaman bir aşk sahnesi ya da cinsellikle bezeli öyküleri resimleseler mutlaka bir pınar başı sahnesi de eklerlerdi. Belki de bu resimlerin en ünlüsü, İspanyolların Hint seferine çıkacağı sıralarda yapılmış olan Titian'ın *Kutsal Aşk ve Dünyasal Aşk* adlı eseridir. Herkesin bildiği gibi resimdeki Pınar, nihai vecd anını ima etmektedir; Ebedi Gençlik sayesinde suları "tüm erkek işlerini" mümkün kılan Pınar.

Ponce de Leon'un Kral Ferdinand'a gönderdiği rapor, resmi saray tarihçisi Peter Martyr de Angleria tarafından kaydedilmiştir. *Decade de Orbe Novo (*Yeni Dünyanın On Yılları) adlı eserinde, Lucayos ya da Bahama adalarından gelmiş yerlilerin "suları sürekli akan ve öylesine harikulade özellikleri olan... suları içildiğinde, belki biraz da diyetle, yaşlıları tekrar gençleştiren... bir pınar olduğunu" açıkladıklarını yazar. Leonardo Olschki tarafından yazılan *Ponce de Leon's Fountain of Youth: History of a Geographical Myth* (Ponce de Leon'un Gençlik Pınarı: Coğrafi Bir Mitin Tarihi) gibi birçok araştırma "Gençlik Pınarının Yeni Dünya fatihlerini heyecanlandıran duyguların ve umutların en popüler ve karakteristik ifadesi olduğunu" belirtmektedir. Hiç şüphe yok ki, İspanya kralı Ferdinand da bir o kadar heyecanlıydı, kesin haberleri umutla bekliyordu.

Böylece, Ponce de Leon'dan gelen haberler üstüne Ferdinand hiç vakit kaybetmedi. Derhal Hispaniola adasından kuzeye doğru yapılacak bir keşif gezisine yetki verip (23 Şubat 1512 tarihli) bir Keşif Patentini Ponce de

Leon'a bağışladı. Deniz Kuvvetleri Komutanlığına da Ponce de Leon'a yardımcı olması, ona en iyi gemilerin ve adamların sağlanması emrini verdi, böylece o da gecikmeden "Beininy" (Bimini) adasını keşfedebilirdi. Kral bir koşulu açıkça belirtmişti: "Adaya vardıktan ve içinde ne olduğunu öğrendikten sonra, bana hemen bir rapor göndereceksiniz."

Ponce de Leon Mart 1513'te Bimini adasını aramak üzere kuzeye doğru yola koyuldu. Bu keşif gezisinin halka açıklanan bahanesi "altın ve diğer metallerin araştırılması" idi; gerçek hedefi ise Ebedi Gençlik Pınarını bulmaktı. Bu denizciler bir değil, Bahamalar'daki yüzlerce adayla karşı karşıya olduklarını kısa süre sonra anladılar. Birçok adaya demir atılıp, araştırma ekiplerine sadece altın değil aynı zamanda sıra dışı bir pınar da aramaları talimatı verildi. Her bir derenin suları tadıldı ve içildi; belirli bir etki yoktu. Paskalya'ya denk gelen Pazar günü -İspanyolca adıyla *Pasca de Flores*- uzun bir sahil şeridi görüldü. Ponce de Leon "adayı" Florida diye adlandırdı. Kıyı boyunca yelken açıp tekrar tekrar karaya çıkan Ponce de Leon ve adamları cangılları araştırıp sonu gelmez derelerin sularını içtiler. Ama hiçbiri umulan mucizeyi göstermedi.

Misyonun başarısızlığı, Pınarın kesinlikle orada olduğu yolundaki kanıyı pek az etkilemiş görünmektedir: sadece keşfedilmesi kalmıştı. Daha birçok yerli sorgulandı. Bazıları, iddia ettikleri yaşlarına göre hayli genç görünmekteydiler. Diğerleri Pınarın varlığını doğrulayan efsaneleri tekrarladı. Bu efsanelerden biri [J. Curtin'in *Creation Myths of Primitive America* (İlkel Amerika'nın Yaratılış Mitleri) adlı kitabında da yer alır] "Yukarıda Oturan" Olelbis insanoğlunu yaratmak üzereyken, Yer ve Göğü birleştirecek bir merdiven inşa etmeleri için Dünya'ya iki elçi gönderdiğini anlatmaktadır. Merdivenin yarısında, saf içme sularından bir göl olan bir dinlenme yeri de kuracaklardı. Merdivenin tam tepesinde ise iki kaynak yaratacaklardı: biri içmek, biri yıkanmak için. Bir erkek ya da kadın yaşlandığında, dedi Olelbis, bu zirveye kadar tırmanmasına, sulardan içmesine ve sularla yıkanmasına izin verin ki gençliği tazelenebilsin.

> Pınarın adalardan birinde olduğu yolundaki inanç öylesine güçlüydü ki 1514'te -Ponce de Leon'un sonuçsuz misyonundan bir yıl sonra- Peter Martyr (İkinci On Yıl kayıtlarında) Papa 10. Leo'yu şu şekilde bilgilendirmekteydi:

Hispaniola’dan 325 fersah[*] uzaklıkta, Ananeo diye de bilinen Boyuca adlı bir adada -iç kısımlarına girenlerin anlattıklarına göre- suları içildiğinde yaşlılara gençlik veren sıra dışı bir pınarın olduğunu söylüyorlar.

Ve Kutsal Efendimiz bunların öylesine, aceleyle söylenmiş sözler olduklarını düşünmesinler; çünkü taht odasında bu sözler gerçek olarak yayıldı; hem de öylesine resmen yayıldı ki, bilgelik ya da servet bakımından saygınlıklarıyla sıradan insanlardan ayrılan birkaç kişi arasında bile doğru oldukları kabul ediliyor.

Ponce de Leon yılmamıştı, bazı ek araştırmalardan sonra araması gerekenin, aralarında muhtemelen bir yeraltı tüneli olan, bir nehirle bağlantılı bir kaynak olduğu sonucuna vardı. Eğer Pınar bir adada idiyse, kaynağı Florida’daki bir nehir miydi acaba?

İspanya tahtı 1521’de Ponce de Leon’u bu kez Florida’ya odaklanan yenilenmiş bir aramaya yolladı. Misyonunun gerçek amacıyla ilgili hiçbir kuşku olamazdı: O tarihten birkaç on yıl sonra İspanyol tarihçi Antonio de Herrera y Tordesillas *Historia General de las Indias* (Yerlilerin Genel Tarihi) adlı eserinde “Ponce de Leon, yerliler arasında çok tanınan Kutsal Pınarı ve suları yaşlıları gençleştiren nehri aramaya gitti,” diye yazmış. Küba ve Hispaniola yerlilerinin “içinde yıkanan ihtiyarların tekrar gençleştiğini doğruladıkları” kaynağı Bimini’de ve nehri de Florida’da bulmaya niyetliydi.

Ebedi Gençlik yerine, Ponce de Leon bir yerlinin okuyla ölümü buldu. Ve Son Gün’ün gelmesini erteleyebilecek bir iksirin ya da ilacın bireysel aranışı hiç bitmeyecek olsa da, kraliyet koruması altındaki örgütlü arayış son buldu.

Bu arayış, daha en başından, boşa mıydı? Ferdinand, Isabel ve Ponce de Leon ve de Pınarı aramak için yelken açan ve ölen adamlar, hepsi de ilkel peri masallarına çocuklar gibi inanan aptallar mıydı?

Bizim bakış açımıza göre, hayır. Kutsal metinler, pagan inançları ve büyük seyyahların belgelenmiş hikâyeleri; hepsi birleşerek gerçekten de

sularıyla (ya da meyvelerinin nektarıyla) kişiyi sonsuza dek genç kılarak Ölümsüzlük bahşedebilen bir yerin olduğunu doğrulamaktadırlar.

Hala anlatılan -Keltlerin yarımadada bulundukları zamanlardan kalan- bulanı ölümden kurtaran gizli bir yeri, gizli bir pınarı, gizli bir meyve veya bitkiyi anlatan eski masallar mevcuttur. Kutsal bir ırmakta yaşayan ve sandığında büyülü elmalar saklayan tanrıça Idunn vardır. Tanrılar yaşlandıklarında, onun elmalarından yemeye gelirler ve yeniden gençleşirlermiş. Gerçekten de "Idunn", "Yeniden Genç" anlamındadır; ve koruduğu elmalar da "Tanrıların İksiri" diye adlandırılır.

Bu Herakles (Herkül) ve on iki görevi efsanesinin bir yankısı mıydı? Tanrı Apollo'nun bir rahibesi, yapacağı seyahatleri bir kehanette önceden bildirirken bir yandan da onu rahatlatmıştı: "Bunlar bittiğinde, Ölümsüzlerden biri olacaksın." Bunu başarması için, yapılacak son görev ilahi altın elmaları Hesperis'lerden kapmak ve geri getirmekti. Hesperisler -"Akşam Diyarının Kızları"- Dünyanın Sonunda oturmaktaydılar.

Grekler ve sonra da Romalılar arkalarında ölümsüzleşen ölümlülerin masallarını bırakmamışlar mıdır? Tanrı Apollo, Sarpedon'un bedenini birkaç insan nesli boyunca yaşayabilsin diye mesh etmişti. Tanrıça Afrodit, Phaon'a büyülü bir ilaç bahşetmişti; onunla kendini mesh edince "Lesbos'un tüm kadınlarının gönlünde aşk uyandıran" güzel bir gence dönüşmüştü. Ve tanrıça Demeter'in ambrosyasıyla{*} mesh edilen çocuk Demefon – Demeter'in kimliğinden habersiz olan- annesi oğlunu tanrıçadan kaçırmasa, ölümsüz olacaktı.

Tanrıların sofrasında yiyen ve onlardan nektar ve ambrosya çalarak ölümsüzleşen Tantalus'un hikâyesi vardır. Ama tanrılara et diye sunmak için oğlunu öldürünce, birbirinden lezzetli ama ebediyen uzanamayacağı meyveler ve sularla dolu bir adaya sürülerek cezalandırılır. (Tanrı Hermes, kesilip biçilmiş oğlanı hayata döndürür.) Öte yandan, ancak sonsuza dek yanında kaldığı takdirde kendisine Ölümsüzlük bahşedeceğini söyleyen Calipso adlı periye rağmen, yuvasına ve karısına dönmek için bu teklifi reddeden Odise de vardır.

Peki ya, sıradan, ölümlü bir balıkçıyken bir deniz tanrısı haline gelen Glaukos'un hikâyesi yok muydu? Bir gün yakaladığı bir balığın bir bitkiye

dokunup tekrar canlandığını ve gerisin geri suya atladığını gördü. Bitkiyi ağzına alan Glaukos aynı noktadan denize atladı; bunun üstüne deniz tanrıları Okeanos ve Tethys onu aralarına kabul ettiler ve onu bir ilaha dönüştürdüler.

Kolomb'un İspanya'dan yelken açtığı 1492 yılı, aynı zamanda, Mağribîlerin{*} Granada'da teslim olmalarıyla İber yarımadasındaki Müslüman egemenliğinin sona erdiği yıldı. Yarımada üstünde yaklaşık sekiz asır süren Müslüman ve Hristiyan çekişmesi boyunca iki kültürün karşılıklı etkileşimi muazzamdı; Müslümanların kutsal kitabı Kuran'daki Balık ve Yaşam Pınarı hikâyesi Mağribiler ve Katolikler tarafından aynı şekilde bilinmekteydi. Hikâyenin balıkçı Glaukos'u anlatan Grek efsanesine neredeyse eş olması sahiciliğinin bir kanıtı olarak düşünülüyordu. Bu, Kolomb'un ulaşmak için yola çıktığı ve ulaştığını sandığı diyar olan Hindistan'da efsanevi Pınarı arama nedenlerinden biriydi.

Kuran'da bu hikâyeyi içeren kısım on sekizinci suredir. İsrailoğullarının Mısır'dan Çıkışını sağlayan Kitabı Mukaddes kahramanı Musa'nın çeşitli gizemleri araştırmasını anlatmaktadır. Musa Tanrı'nın Habercisi olarak görevlendirilmiştir ama yetişmelidir; henüz kendisinde eksik olan bilgiler gizemli bir "Tanrı'nın hizmetkârı" tarafından ona öğretilmektedir. Yanında tek bir eşlikçiyle Musa, tek bir ipucunun yardımıyla, bu muamma öğretmeni bulmaya gider: Yanına kurutulmuş bir balık alacaktır; balığın zıplayıp gözden kaybolduğu yer, öğretmenle karşılaşacağı yer olacaktır.

Boş yere aradıktan sonra, Musa'nın eşlikçisi durmalarını ve aramaktan vazgeçmelerini önerir. Ama Musa ısrarlıdır, "iki nehrin birleşme yerine" varana dek vazgeçmeyecektir. Fark etmedikleri bir sırada, mucize işte orada gerçekleşir:

> Bu ikisi, iki denizin birleştiği yere vardıklarında,
> balıklarını unuttular.
> Bunun üzerine balık da denizde bir deliğe
> doğru yola koyuldu.

Biraz daha yol aldıktan sonra, Musa eşlikçisine "Hadi getir şu sabah yemeğimizi," der. Ama eşlikçisi balığın gittiğini söyler:

Bak sen şu işe, hani kayaya sığınmıştık ya,
işte o sırada balığı unuttum.
Onu hatırlamamı bana unutturan,
şeytandan başkası değildi.
Balık, denizin içinde acayip biçimde
yolunu tuttu.
Musa, “Arayıp durduğumuz işte o idi,” dedi.

Kuran’daki kurutulmuş balığın canlanıp bir tünelden geçerek denize doğru yüzmesi (Şekil 1) hikâyesi; sadece basit bir balıkçıyla ilgili olmayıp ulu Musa’yla ilgili olduğundan, koşutu Grek hikâyesinin de ötesine geçmektedir. Ayrıca, olayı şans eseri bir keşif değil de -ölü bir balığın yeniden dirilişi aracılığıyla tanınabilen- Hayat Sularının yerini bilen Rab tarafından önceden tasarlanmış bir oluş olarak sunmaktadır.

Adanmış Hristiyanlar olan İspanya kralı ve kraliçesi, Vahiy Kitabı’nda anlatılan vizyonu kelimesi kelimesine kabul etmiş olmalılar: “...Allah’ın tahtından çıkan, billur gibi berrak, Hayat Suyu ırmağı... onun sokağının ortasında, ırmağın iki yanında on iki çeşit meyve veren Hayat Ağacı vardı.” Kitabın vaatlerine de inanmış olmalılar: “Susamış olana Yaşam Pınarının suyu...”—”Hayat Ağacına gelmeye hakları olsun...” İncil’deki Mezmur yazarının sözlerine kulak vermemiş olabilirler miydi?

60. Bir zaman Musa, genç dostuna şöyle demişti: "İki denizin birleştiği yere kadar hiç durmadan yürüyeceğim yahut da seneler ve seneler harcayacağım."

٦٠- وَاِذْ قَالَ مُوسٰى لِفَتٰيهُ لَٓا
اَبْرَحُ حَتّٰٓى اَبْلُغَ مَجْمَعَ الْبَحْرَيْنِ اَوْ
اَمْضِيَ حُقُبًا ○

61. Bu ikisi, iki denizin birleştiği yere vardıklarında, balıklarını unuttular. Bunun üzerine balık da denizde bir deliğe doğru yola koyuldu.

٦١- فَلَمَّا بَلَغَا مَجْمَعَ بَيْنِهِمَا نَسِيَا حُوتَهُمَا
فَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِ سَرَبًا ○

62. Orayı geçtiklerinde Musa, genç arkadaşına dedi ki: "Hadi, getir şu sabah yemeğimizi. Vallahi bu yolculuğumuz yüzünden epey çektik."

٦٢- فَلَمَّا جَاوَزَا قَالَ
لِفَتٰيهُ اٰتِنَا غَدَٓاءَنَاۘ لَقَدْ
لَقِينَا مِنْ سَفَرِنَا هٰذَا نَصَبًا ○

63. Genç adam dedi: "Bak sen şu işe, hani kayaya sığınmıştık ya, işte o sırada balığı unuttum. Onu hatırlamamı bana unutturan, şeytandan başkası değildi. Balık, denizin içinde acayip bir biçimde yolunu tuttu."

٦٣- قَالَ اَرَاَيْتَ اِذْ اَوَيْنَٓا
اِلَى الصَّخْرَةِ فَاِنّ۪ي نَسِيتُ الْحُوتَۘ
وَمَٓا اَنْسٰنِيهُ اِلَّا الشَّيْطَانُ اَنْ اَذْكُرَهُۚ
وَاتَّخَذَ سَبِيلَهُ فِي الْبَحْرِۗ عَجَبًا ○

64. Musa, "Arayıp durduğumuz işte o idi," dedi. Bunun üzerine kendi izlerini sürerek gerisin geri döndüler.

٦٤- قَالَ ذٰلِكَ مَا كُنَّا نَبْغِۗ

Şekil 1

Ebedi Irmaklarından içecek su verdin,
Seninledir Yaşam Pınarı.

En kutsal metinlerce zapta geçirildiği gibi, Yaşam Pınarının ya da Ebediyet Irmağının mevcut olduğu konusunda hiçbir şüphe yoktur; tek sorun nerede olduğu ve nasıl bulunacağıydı.

Kuran'ın on sekizinci suresi önemli ipuçları sunar gibi. Anlatı, Tanrı'nın Hizmetkârının yerini bulduktan sonra Musa'ya gösterilen üç yaşam paradoksunu aktararak devam eder. Derken Kuran'ın aynı bölümü diğer üç olayı tarife devam eder: İlki, Güneş'in battığı bir diyara, sonra Güneş'in doğduğu -yani doğuda olan- bir diyara ve son olarak ikinci diyarın ötesinde olan, Ye'cüc ve Me'cüc denilen mitsel halkın (İncil'de, Mahşer Günü cenk edecek olanlar, diye geçer) Dünya üstünde açıklanmayan bir bozgunculuk yaptıkları bir diyara yapılan ziyaretler. Bu sorunu sona erdirmek için hikayenin kahramanı ki burada Zülkarneyn ("İki Boynuza Sahip Olan") diye adlandırılır, iki dik dağın arasındaki geçidi demir bloklarla doldurur ve üstlerine erimiş kurşun dökerek öyle muazzam bir engel oluşturur ki kudretli Ye'cüc ve Me'cüc bile onu aşamayacak kadar güçsüz kalırlar. Ayrılmış olduklarından, artık Dünya üzerinde zorluğa neden olamayacaklardır.

Arapça *karneyn* kelimesi tıpkı İbranca'da olduğu gibi Çift Boynuz ya da Çift Işın anlamına gelir. Bu üç bölüm Musa'nın Gizemlerinin hemen ardından geldiği için kahraman olarak Musa'yı işaret ediyor gibidirler; o da pekâlâ Zülkarneyn lakabını hak edebilirdi çünkü Rab'la yüz yüze görüştüğü Sina Dağından indikten sonra yüzü "ışınlıydı"; ışık yayıyordu. Ancak popüler Orta Çağ inançları bu lakabı ve üç diyara yapılan gezileri; M.Ö. dördüncü yüzyılda kadim dünyanın çoğunu fetheden ve Hindistan'a kadar ulaşan Büyük İskender'e atfederler.

Musa ile İskender'in yerini değiştiren bu popüler inanç, Büyük İskender'in fetihleri ve maceralarıyla ilgili geleneklerden kaynaklanmaktadır. Bunların içinde sadece Ye'cüc ve Me'cüc diyarında sergilediği beceriler anlatılmakla kalmaz, ayrıca İskender ve aşçısı Yaşam Pınarını bulduklarında canlanan kuru ve ölü bir balıkla ilgili bir bölüm de

vardır!

İskender’in maceralarını ilgilendiren, Orta Çağda Avrupa ve Yakın Doğu’da geçerli olan anlatılar; Grek tarihçi Olynthus’lu Callisthenes’in sözümona yazılarına dayanmaktadır. Asya seferindeki olayları, zaferleri ve maceraları kaydetmesi için İskender tarafından görevlendirilmiş ancak İskender’i kızdırdığından hapiste ölmüştü; yazıları da gizemli bir biçimde ortadan kaybolmuştu. Ancak yüzyıllar sonra Avrupa’da, Callisthenes’in orijinal yazılarının tercümesi olduğu iddia edilen Latince bir metin dolaşmaya başladı. Bilginler bu metinden “sahte-Callisthenes” diye söz ederler.

Yüzyıllar boyunca İskender’in Seferlerinin Avrupa ve Orta Doğu’da dolaşan birçok tercümesinin bu Latince sahte-Callisthenes’ten dallandığına inanılmıştır. Ama daha sonraları en azından üç Grekçe versiyonun yanı sıra aralarında İbranca, Arapça, Farsça, Suriye’ce, Ermenice ve Etiyopya’ca da olan birçok dilde koşut versiyonların da bulunduğu keşfedildi. Bazılarının kökeni M.Ö. ikinci yüzyıldaki İskenderiye’ye dek izlenebilen çeşitli versiyonlar şurada burada farklılık gösteriyorlardı ama genelde boğucu benzerlikleri ortak bir kaynağı -belki de gerçekten Callisthenes’in yazılarıydı ya da bazen iddia edildiği gibi İskender’in annesi Olympias’a ve öğretmeni Aristo’ya yazdığı mektupların kopyalarıydı- işaret etmektedirler.

Bizim ilgilendiğimiz mucizevi maceralar, İskender Mısır’ın fethini tamamladıktan sonra başlamıştır. Metinlerden, İskender’in rotasını hangi yönde çizdiği anlaşılmıyor, olayların doğru kronolojik ya da coğrafi sırayla düzenlenip düzenlenmediği de belli değil. Ancak ilk bölümlerden biri İskender ve Musa arasındaki popüler karmaşıklığı açıklayabilir: Anlaşılan İskender Mısır’ı Musa’nın yaptığı gibi terk etmeye kalkmıştı; suları ayırarak ve takipçilerini denizi yürüyerek geçirerek.

Oraya vardığında İskender, erimiş kurşundan yapılma bir duvarı ortasına dikerek denizi ayırmaya karar verir ve duvarcıları “yapı su yüzeyine çıkana dek suya kurşun ve erimiş madde dökmeye devam ettiler. Sonra onun üstüne bir kule ve bir sütun dikti ve üstüne kendi suretini, başında iki boynuzuyla kazıdı.” Ve anıtın üstüne şöyle yazdı: “Buraya gelip de denizden yelkeniyle geçmek isteyen olursa, bilsin ki ben onu kapattım.”

Suları böylece kapatan İskender ve adamları denizi geçmeye hazırlanırlar. Ancak bir önlem olarak önden bazı esirleri yollarlar. Ama onlar tam denizin ortasındaki kuleye varmışken “denizin dalgaları (esirlerin) üstlerine sıçradı ve deniz onları yuttu ve ortadan kayboldular... İki Boynuzlu Olan bunu gördüğünde, denizden kudretli bir korkuyla ürktü” ve Musa’yı taklit etme girişiminden vazgeçti.

Ancak denizin öte yakasındaki “karanlığı” keşfetmeye hevesli olan İskender dolambaçlı yollardan gitmeye karar verir, bu arada Fırat ve Dicle nehirlerinin kaynaklarını ziyaret ettiği ve orada “göklerin ve yıldızların ve gezegenlerin sırlarını” çalıştığı anlatılır.

Ordusunu arkada bırakan İskender, Karanlık Diyara doğru döner ve çölün kenarındaki *Muşas* adlı bir dağa varır. Birkaç günlük yürüyüşten sonra “duvarı olmayan, üstünde alçak ve yüksek yer olmayan düz bir yol” görür. Güvendiği bir iki dostunu da geride bırakıp tek başına yola koyulur. On iki gece ve on iki gündüz süren bir yolculuktan sonra “bir meleğin ışıldayışını algılar” ama yaklaştığında görür ki melek “alevli bir ateş”tir. İskender “tüm dünyanın oradan çevrelendiği dağa” varmış olduğunu fark eder.

Ateşten melek de en azından İskender kadar şaşkındır, “Sen kimsin ve ne sebeple buradasın, ey Ölümlü?” diye sorar; İskender’in “daha önce hiçbir insanın giremediği bu karanlığa nasıl nüfuz ettiğini” merak etmektedir. İskender buna, ona Tanrı’nın kılavuzluk ettiğini ve kendisine “Cennet olan bu yere varması” için kuvvet verdiğini söyleyerek cevap verir.

Yeraltı geçitlerinden geçerek Cehennemden ziyade Cennete ulaşılabileceği konusunda okuyucuyu ikna etmek isteyen kadim öykü yazarı, melek ve İskender arasında Tanrı ve İnsan meseleleri hakkında uzun bir görüşmeyi kaleme alır. Derken melek İskender’i arkadaşlarına dönmesi için ikna etmeye çalışır ama İskender Gök ve Yer’in, Tanrı ve İnsan’ın gizemlerine cevap bulma konusunda pek ısrarcıdır. Sonunda İskender ancak daha önce hiçbir insanın elde etmediği bir şey kendisine bahşedilirse ayrılacağını söyler. Kabul eden “melek ona dedi: ‘Sana bir şey söyleyeceğim ki bununla yaşayabilir ve ölmeyebilirsin.’ İki boynuzlu dedi: ‘Söyle.’ Ve melek ona dedi:

‘Arap diyarında Tanrı katı karanlığın siyahlığını kurdu; içinde bu

> bilginin saklı hazinesi var. Orada “Hayat Suyu” denilen su pınarı da var; ve ondan içen, bir yudum bile olsa, asla ölmez.’ “

Melek bu Hayat Sularına başka büyülü özellikler de atfeder; örneğin, “gökler boyunca uçma gücü, meleklerin uçtuğu gibi”. Başkaca teşvike ihtiyaç olmadığından İskender merakla sorar: “Dünyanın hangi çeyreğindedir bu su pınarı?” Meleğin muammalı cevabı şu olur: “O bilginin varisleri olan insanlara sor.” Derken melek İskender’e ordusunu beslemesi için bir üzüm salkımı verir.

Dostlarının yanına dönen İskender onlara macerasını anlatır ve her birine birer üzüm verir. Ama “salkımdan bir tane kopardıkça, yerine hemen yenisi çıktı.” Böylece bir salkım tüm askerleri ve hayvanlarını doyurur.

İskender bulabildiği tüm eğitimli adamları sorgulamaya başlar. Bilgelere sorar: “Kitaplarınızda hiç Tanrı’nın içinde bilginin saklı olduğu bir karanlık yer yaptığını ve ‘Yaşam Pınarı’ denilen pınarın orada bulunduğunu okudunuz mu?” Grekçe versiyonlar doğru bilgeyi bulmak için Dünyanın Öbür Ucuna gittiğini anlatırlarken, Etiyopya’ca versiyonlar bilgenin tam orada, ordusunun içinde olduğunu anlatmaktadır. Bilgenin adı Matun idi ve kadim yazıları biliyordu. O yerin “sağ taraftan doğduğunda güneşin üstünde uzandığını” söyler.

Böyle bilmecelerle çok karşılaşan İskender kendisini kılavuzun ellerine bırakır. Birlikte yine Karanlığın Yeri’ne giderler. Uzun süre yolculuk ettikten sonra İskender yorulur ve doğru yolu bulması ise Matun’u önden yollar. Karanlıkta görmesine yardımcı olsun diye, İskender, daha önce tanrılar arasında yaşayan kadim krallardan biri tarafından mucizevi koşullar altında kendisine verilmiş olan bir taşı Matun’a verir; Âdem tarafından Cennetten ayrılırken alınmış ve Dünya’daki diğer her maddeden daha ağır olan bir taştır bu.

Matun yolu izlemeye dikkat etmesine rağmen sonunda yolunu kaybeder. Sonra büyülü taşı çıkarır ve yere koyar; yere dokunduğunda taştan ışık yayılır. Işıkta, Matun bir kuyu görür. Yaşam Pınarına rastladığının farkında değildir. Etiyopya’ca versiyon olanları şöyle anlatır:

Şimdi, yanında kurutulmuş bir balık vardı ve çok acıktığından onunla

suya gitti; suda yıkayıp yemek hazırlayacaktı...
Ama bakın, suya dokunur dokunmaz balık yüzüp kaçtı...

"Matun bunu görünce soyunur ve balığın ardından suya girer ve onu suda canlı bulur." Bunun "Hayat Suyu Kuyusu" olduğunu anlayan Matun sularında yıkandı ve içti. Kuyudan çıktığında, artık ne açtı ne de dünyasal bir kaygısı vardı çünkü *El-Khidr* -"Hepyeşil"-, yani Daima Genç biri olmuştu.

Kamp yerine döndüğünde (Etiyopyaca versiyonun "İki Boynuzlu" dediği) İskender'e keşfinden söz etmez. Sonra İskender karanlıkta el yordamıyla doğru yolu bulmaya çalışarak aramayı sürdürür. Birden, (Matun'un arkada bıraktığı) "karanlıkta ışıldayan (ve) artık ışık huzmeleri saçan iki gözü olan" taşı görür. Doğru yolu bulmuş olduğunu fark eden İskender ileri atılır ancak onu gittikçe büyüyen hırsından alıkoyan ve ebedi hayat yerine yakında mezara gideceğini kehanet eden bir ses tarafından durdurulur. Dehşete düşen İskender dostlarının ve ordusunun yanına döner, aramaktan vazgeçer.

Bazı versiyonlara göre, İskender'e seslenen ve o "safirler, zümrütler ve sümbüllerle süslü" bir yere vardığında geri dönmesini emreden; insan hatlarına sahip bir kuştur. İskender'in annesine yazdığı söylenen mektupta, yolunu kesen iki kuş-adamdır.

Sahte-Callisthenes'in Grekçe versiyonunda kurutulmuş balığı "suları şimşekler çakan" bir pınarda yıkamaya götüren Andreas'tır, İskender'in aşçısı. Balık suya dokunduğunda canlanır ve aşçının ellerinden kurtulur. Ne bulduğunu fark eden aşçı sulardan içer ve birazını gümüş bir kaseye doldurur ama keşfinden kimseye söz etmez. İskender (bu versiyonda kendisine 360 adam eşlik etmektedir) arayışını sürdürürken, ne Güneş ne Ay ne de yıldızların görünmediği ama parıldayan bir yere varırlar. Yol, insan hatlarına sahip iki kuş tarafından tutulmuştur.

İçlerinden biri İskender'e "Geri dön!" diye emreder, "çünkü ayak bastığın diyar sadece Tanrı'ya aittir. Geri git ey sefil, Kutsanmışların Diyarına ayak basamazsın!" Korkudan titreyen İskender ve adamları geri dönerler ama oradan ayrılmadan önce hatıra olarak taşından toprağından alırlar. Birkaç günlük yürüyüşten sonra Hep Süren Gecenin Diyarından çıkarlar ve ışığa çıktıklarında topladıkları "taş toprağın" aslında inciler,

değerli taşlar ve altın yumrular olduğunu görürler.

Aşçı ancak o zaman İskender'e canlanan balıktan söz eder ama suları içtiğini ve birazını yanına aldığını sır olarak saklar. İskender ona kızar, döver ve ordugâhtan kovar. Ama aşçı yalnız ayrılmak istemez çünkü İskender'in kızına âşık olmuştur. Sırrını ona açıklamış ve içmesi için su vermiştir. İskender bunu öğrendiğinde onu da kovar: "Sen ilah gibi bir varlık oldun, ölümsüz oldun," der ona, "dolayısıyla, insanlar arasında yaşayamazsın, git de Kutsanmışların Diyarında yaşa". Aşçıya gelince, İskender onun boynuna bir taş bağlayarak denize atar. Ama aşçı boğulacağına, deniz iblisi Andrentic haline gelir.

"Ve böylece," derler bize, "Aşçı ve Genç Kızın hikâyesi sona erer."

Avrupa'nın Orta Çağdaki kral ve kraliçelerinin eğitimli danışmanlarına göre, çeşitli versiyonlar sadece İskender ve Yaşam Pınarı efsanesinin hem eskiliğini hem de sahiciliğini doğrulamaya hizmet etmektedirler. Ama bu büyülü sular nerededir, ah nerededir?

Gerçekten de Musa'nın faaliyet meydanı olan Sina yarımadasındaki Mısır sınırında mıdır? Fırat ve Dicle nehirlerinin çıktığı, Suriye'nin kuzeyindeki bir yerlerde midir? İskender, Pınarı bulmak için Dünyanın Öbür Ucuna -Hindistan'a- gitmiş miydi yoksa bu ek fetih seferlerine oradan döndükten sonra mı gitmişti?

Orta Çağ bilginleri bulmacanın parçalarını bulmak için araştıra dursunlar, konuyla ilgili Hristiyan kaynaklarından yararlanan yeni çalışmalar Hindistan lehine bir oybirliği oluşturmaktadırlar. Piskopos Sarug'lu Jakob tarafından yazılan Süryanice bir İskender hitabesi, *Alexander Magni Inter Ad Paradisum* adlı Latince bir derleme, Ermenice *Recension of Josippon* (Josippon Metni) -tünel, insana benzeyen kuşlar, sihirli taş hikâyesini aynen içerirler- Karanlık Diyarı ya da Karanlık Dağını, Dünyanın Ucuna yerleştirirler. Bu yazılardan bazıları İskender'in aslında Cennetteki Pişon Nehrinden başka bir şey olmayan Ganj Nehrinde bir kayık gezisine çıktığını belirtirler. İskender burada, Hindistan'da (ya da bir adanın sahilinde) Cennetin Kapılarına varmıştır.

Orta Çağda Avrupa'da bu çıkarımlar şekillenmekteyken, hiç beklenmedik bir kaynak konuya yeni bir ışık tuttu. 1145 yılında Alman

piskopos Freising'li Otto, *Chronicon* adlı eserinde şaşırtıcı bir risaleyi bildirdi. Anlattığına göre Papa, Hindistan'ın o zamana dek varlığı hiç bilinmeyen Hristiyan bir hükümdarından bir mektup almıştı. Ve kral mektubunda Cennet Irmağının gerçekten de hükümranlığının içinde olduğunu belirtmekteydi.

Freising'li Otto, Papa'nın bu risaleyi almasını sağlayan aracının adını, Suriye'nin Akdeniz kıyısındaki Gebal kasabasının piskoposu Hugh diye vermişti. Bildirildiğine göre bu hükümdar Yaşlı John ya da bir rahip olduğundan Rahip John idi. Bebek İsa'yı ziyaret eden majlardan birinin neslinden geldiği söyleniyordu. Müslüman Pers krallarını yenmiş ve Dünyanın Ucundaki topraklarda gelişen bir Hristiyan krallığı kurmuştu.

Şimdilerde bazı bilginler tüm meselenin propaganda amaçlı bir sahtekârlık olduğunu düşünmektedirler. Diğerleri ise Papa'ya erişen raporların aslında olayların çarpıtılmış şekli olduğuna inanmaktalar. Elli yıl kadar önce Yakın Doğu'daki (Kutsal Topraklar da dâhil) Müslüman egemenliğine karşı Haçlı Seferini başlatmış olan o zamanın Hristiyan dünyası, 1144'te Edessa'da{[*]} ağır bir yenilgiye uğramıştı. Ama Dünyanın Ucundaki Moğol hükümdarlar Müslüman imparatorluğunun kapılarını zorlamaya başlamışlar ve 1141'de Sultan Sancar'ı mağlup etmişlerdi. Bu haberler Akdeniz kıyı kentlerine ulaştığında, Müslümanları mağlup etmek için öte tarafta harekete geçmiş bir Hristiyan kral kisvesine büründürülüp Papa'ya ulaştırıldı.

Eğer Gençlik Pınarı İlk Haçlı Seferinin (1095) nedenleri arasında değildiyse, sonrakilerin nedenleri arasında olduğu açıktı. Çünkü Piskopos Otto, Rahip John ve hükümranlığındaki Cennet Nehrinden söz eder etmez, Papa Haçlı Seferlerinin devam etmesi için resmi bir çağrı yayımladı. İki yıl sonra, 1147'de Alman İmparator Conrad, diğer hükümdarlar ve çok sayıda asilin eşliğinde İkinci Haçlı Seferini başlattı.

Haçlıların talihleri yükselmiş ve alçalmışken, Avrupa Rahip John'dan gelen haberler ve yardım vaatleriyle canlanmıştı. Rahip John 1165'te Bizans imparatoruna, Kutsal Roma imparatoruna ve daha küçük krallara gönderdiği mektuplarda ordularıyla Kutsal Topraklara gelmeye kesin kararlı olduğunu açıklıyordu. Ve yine krallığı muhteşem kelimelerle tarif ediliyordu; Cennet

Irmağının -aslında Cennet Kapılarının- olduğu bir yer de ancak böyle olurdu.

Vadedilen yardım hiç gelmedi. Avrupa'dan Hindistan'a giden yol açılmadı. On üçüncü yüzyılın sonunda Haçlılar, son bir yenilgiyle birlikte Müslümanların ellerinde son buldular.

Ama daha Haçlılar ilerlerken ve geri çekilirlerken bile, Cennet Sularının Hindistan'daki varlığına duyulan ateşli inanç büyüyor ve yayılıyordu.

On ikinci yüzyıl sona ermeden önce, Büyük İskender'in maceralarının yeni ve popüler bir versiyonu ordugâhlara ve kasaba meydanlarına inmişti. *Romance of Alexander* (İskender Romansı) denilen bu eser (artık bilindiği gibi), bu şiirsel ve şaşaalı kompozisyonu sahte-Callisthenes'in Latince versiyonuna ve o sıralarda Makedonyalı kahramanın mevcut diğer "biyografileri"ne dayanarak yazan iki Fransız'a aitti. Şövalyeler, hanlarda içen kasaba halkı, savaşçılar yazarların kimler olduğunu umursamıyorlardı çünkü bu eser -anlayabildikleri bir dilde- İskender'in yabancı diyarlardaki maceralarını canlı biçimde anlatmaktaydı.

Bu hikâyeler arasında biri yaşlıları gençleştiren, diğeri Ölümsüzlük bahşeden, üçüncüsü ölüleri dirilten üç harikulade pınarın hikâyesi de vardı. Romance bu üç pınarın farklı topraklarda aktıklarını açıklıyordu; batı Asya'daki Dicle ve Fırat nehirleri, Afrika'daki Nil nehri ve Hindistan'daki Ganj nehri. Cennetin Dört Irmağı işte bunlardı; farklı topraklarda akmalarına rağmen, hepsi de tek kaynaktan doğmuşlardı: Aden Bahçesinden; tıpkı İncil'in başından beri söylediği gibi.

İskender ve adamlarının bulduğu nehir, diyordu Romance, Yenilenme Pınarı idi. Kanıt olarak da İskender'in elli altı yaşlı adamının "Gençlik Pınarından içtikten sonra otuz yaş simasına sahip olduklarını" söylüyordu. Romance'ın çevirileri hikayeyi uzaklara taşıdı; versiyonlar bu noktada gittikçe daha spesifik hale geldi: Yaşlı askerlerin sadece görünüşü değil, dinçlik ve dirilikleri de eski haline dönmüştü.

Ama Hindistan'a giden yol Müslümanlar tarafından tutuluyorken insan nasıl bu Pınara yaklaşabilirdi ki?

Papa arada bir bu muammalı Rahip John, "Hindistan'ın muhteşem ve

ünlü kralı, Mesih'in sevgili oğlu" ile iletişime geçmeye çalıştı. Moğolların nestoryan{*} olduklarına ve Moğol hanının da Rahip John olduğuna inanan Papa 4. Innocent, 1245'te Friar Giovanni da Pian del Carpini'yi güney Rusya üzerinden geçerek Moğol hükümdarı ya da hanı ile görüşmeye gönderdi. 1254'te Ermeni hükümdar Rahip Haithon, tebdili kıyafetle yolculuk edip doğu Anadolu üzerinden geçerek güney Rusya'daki Moğol şefinin kampına gitti. Bu maceralı yolculuğun kaydı, yolunu Hazar Denizi kıyılarında *Demir Kapılar* denilen dar bir geçide yönlendirdiğinden söz etmektedir; rotasının (bir dağ geçidini kapatmak için erimiş demir döken) Büyük İskender'inkini andırmasıyla ilgili spekülasyon sadece Dünyanın Ucuna, Cennet Kapılarına gerçekten de böyle ulaşılabileceğini önermeye yaradı.

Bunlara ve diğer papalık ve kraliyet elçilerine kısa süre sonra özel maceracılar da katıldı: Nicolo ve Maffeo Polo, İkincisinin oğlu Marco Polo (1260-1295) ve Alman şövalye Boldensele'li William (1336); hepsi de Rahip John'un krallığını aramaktaydılar.

Onların seyahatnameleri kilisenin ve taht odalarının ilgisini canlı tutarken, kitlesel ilgiyi bir kez daha alevlendirme talihi bir popüler edebiyat eserine güldü. Bu eserin yazarı kendisini "denizi, Efendimiz İsa'nın 1322. yılında geçen" ve İngiltere'nin St. Albans kentinde doğan "Şövalye John Maundeville" diye tanıtıyordu. Otuz dört yıl sonra seyahatlerinin sonunda bunları yazan Sir John, bir zamanlar "Kutsal Topraklara ve Hierusalem'e, ayrıca Büyük Kaan diyarına ve Rahip John'un topraklarına; hepsi de çok ve garip harikalarla dolu olan Hint'e ve çeşitli başka ülkelere yol almıştı."

"Rahip John'un Kraliyet Mülkü" başlıklı yirmi yedinci bölümde, *The Voyages and Travels of Sir John Maundeville* (Sir John Maundeville'in Seyahatleri ve Yolculukları) adlı kitapta şöyle belirtilir:

> Bu imparator, Rahip John, çok geniş bir araziye sahiptir ve diyarında birçok asil şehir ve iyi kasabalar ve de birçok büyük ve geniş adalar vardır. Çünkü Hindistan ülkesi, Cennet'ten gelen büyük sellerle hep adalara bölünmüştür...
>
> Ve bu diyar iyi ve zenginlik doludur... Rahip John'un diyarında türlü şeyler ve birçok değerli taşlar vardır, öyle büyük ve öyle kocamandırlar

> ki, adamlar bunlarla tabaklar, kupalar yapmışlardır...
>
> Sir John, Cennet Irmağını tarife koyulur:
>
> Ülkesinde Çakıllı Deniz denilen deniz vardır... Denizden üç gün ötede büyük dağlar; bunlardan Cennetten çıkan büyük bir ırmak akar ve bir damla bile suya yer bırakmayacak kadar çok değerli taşla doludur; bir kıyısı boyunca çölden geçer ve sona erdiği yerde Çakıllı Deniz oluşur.

Cennet Irmağının ötesinde “Milsterak denilen uzun ve geniş büyük bir ada” vardı. Ada “hayal edilebilecek en güzel bahçeye ve her türden meyve veren ağaçlara, her derde deva güzel kokulu bitkilere” sahipti. Sir John bu cennetin, zengin ve şeytani bir adamın işi olan ve amacı çeşitli cinsel eğlenceler olan muhteşem köşkler ve odalar içerdiğini de belirtir.

Okuyucularının hayal gücünü (ve açgözlülüğünü) değerli taşlar ve diğer zenginliklerle ateşleyen Sir John şimdi de erkeklerin cinsel arzularıyla oynamaktadır. Bu yer, diye yazar, “hepsi de altından giysilere bürünmüş kızlar ve genç oğlanlarla” doludur ve “adam bunların melek olduğunu söyledi,” der. Ve bu şeytani adam,

> ayrıca hepsi de yeşim ve kristalle çevrelenmiş, altınla bezenmiş, değerli taşlar ve büyük Doğu incileriyle süslenmiş üç güzel ve asil kuyu yaptırmıştı. Ve toprağın altına bir suyolu yaptırmıştı ki, bu üç kuyunun, isteğine göre, birinden süt, birinden şarap, birinden de bal aksın. Ve buraya Cennet diyordu.

“Güçlü ve asil, iyi kralları” buraya çeken adam, onları eğlendirdikten sonra, gidip düşmanlarını öldürmesi için onları ikna ediyordu; onlara savaşırken ölmekten korkmamalarını, eğer ölürlerse, canlanıp gençleşeceklerini söylüyordu:

> Öldükten sonra onun Cennetine gelecekler ve genç kızların yaşında olacaklardı ve onlarla eğlenebileceklerdi. Ve bundan sonra onları daha da güzel bir Cennete, Tabiat Tanrısını tüm muhteşemliği ve coşkusu içinde görebilecekleri bir yere koyacaktı.

Ama, diyordu John Maundeville, bu, İncil’de anlatılan gerçek Cennet değildi. Bu, 30. bölümde anlattığına göre, Büyük İskender’in aralarında yol aldığı adaların ve toprakların ötesinde uzanmaktaydı. Ona giden rota daha doğudaydı, “Kızıldeniz’in Okyanus denizinden ayrıldığı yerdeki” altın ve gümüş bakımından zengin iki adaya doğru uzanıyordu:

> Ve bu diyarın ve adaların; ve Rahip John’un çöllerinin ötesinde, dosdoğru doğuya doğru, insanlar dağlardan ve büyük kayalardan başka bir şey bulamazlar; ve insanın ne gündüz ne gece göremediği koyu bir bölge vardır... Ve o çöl, ve o karanlık yer, bu kıyıdan başlayıp ilk babamız Âdem’in ve Havva’nın konulduğu Dünya üstündeki Cennete dek uzanır.
>
> İşte Cennetin suları buradan akıyordu:
>
> Ve Cennetin en yüksek yerinde, tam olarak ortasında, farklı topraklarda akan dört ırmak doğuran bir kaynak vardır; bunlardan birincisi Pison veya Ganj adındadır, Hindistan’dan ya da Emlak’tan akar, bu nehirde birçok değerli taş ve ödağaçları ve altın kumu vardır.
>
> Diğer nehre Nil veya Gison denir, Etiyopya’dan ve sonra Mısır’dan geçer.
>
> Ve öbürünün adı Dicle’dir, Asur’dan ve Ermenistan’dan akar.
>
> Diğerinin adıysa Fırat’tır, Media’dan, Ermeni ve Pers topraklarından akar.

Kendisinin İncil’de anlatılan bu Aden Bahçesine ulaşamadığını itiraf eden John Maundeville açıklamada bulunur: “Tanrı’nın özel lütfu olmaksızın hiçbir fani insan buraya yaklaşamaz; ondandır ki size buradan daha fazla söz edemem.”

Bu itirafa rağmen, İngilizce orijinalden dallanıp budaklanan birçok dildeki birçok versiyonda şövalyenin, “Ben, John de Maundeville, Pınarı gördüm ve yoldaşımla suyundan üç kez içtim ve içtiğimden beri kendimi iyi hissediyorum,” dediği belirtilir. İngilizce versiyonda Maundeville’in romatizmal gut hastalığından mustarip olduğunu ve son günlerini yaşıyor olduğundan şikâyet etmesi, bu harikulade hikâyelerle heyecanlananların umurunda bile değildi. Günümüzde bilginlerin “Şövalye Sir John Maundeville”in aslında hiç seyahat etmemiş ama uzaklara gitme riskine ve

yorgunluğuna katlanmış olan başkalarının yazılarından yararlanıp beceriyle bir seyahatname yazmış bir Fransız doktor olduğuna inanmakta olmaları da umurlarında olmazdı.

Amerika'nın keşfine yol açan keşifleri güdüleyen vizyonlar hakkında yazan Angel Rosenblat [*La Primera Vision de America y Otros Estudios* (Amerika'nın İlk Görüntüsü ve Diğer Çalışmalar)] kanıtları şöyle özetler: "Dünyadaki Cennete duyulan inancın yanı sıra mesihi (ya da Faustik) yapıda bir diğer arzuyla da ilişkilidir; Ebedi Gençlik Pınarını bulmak. Tüm Orta Çağ bunu hayal etmişti. Kayıp Cennetin yeni imgelerinde, Hayat Ağacı Yaşam Pınarına ve sonra da Gençlik Irmağı ya da Kaynağına dönüşmüştür." Başlıca güdü "tüm hastalıkları iyileştiren ve ölümsüzlüğü sağlayan bir Pınar... Yaşam Pınarının Hindistan'dan geldiği" kanısıydı. "Şahane John Maundeville Hindistan'a giderken... Rahip John'un Hristiyan krallığında gerçekten onunla karşılaşmıştı." Hindistan'a ve Cennetten akan sulara ulaşmak "zevk, gençlik ve mutluluk için insanın duyduğu ebedi arzunun sembolü" haline gelmişti.

Karadan giden yollar düşmanlar tarafından tutulduğundan, Avrupa'nın Hristiyan krallıkları Hindistan'a giden bir deniz yolu aramaktaydılar. Kılavuz Henry'nin hükümdarlığı altında Portekiz krallığı, on beşinci yüzyılda Afrika çevresinde yelkenle yol alarak Doğu'ya ulaşma yarışında önde gelen güç haline geldi. 1445'te Portekizli denizci Dinas Dias, Senegal Nehrinin ağzına ulaştı ve yolculuğun amacını düşünerek "nehrin, Aden Bahçesinden ve yeryüzündeki Cennetten akan, Dünya'nın en muhteşem nehirlerinden biri olan Nil'den çıktığı söyleniyor," diye bildirmişti. Afrika kıtasının ucundaki Cape çevresine önce yaklaşan sonra da çevresinden dolanan diğerleri onu izledi. 1499'da Vasco da Gama ve filosu Afrika'yı dolandı ve el üstünde tutulan hedefe ulaştı: Hindistan.

Ancak Keşifler Çağını açmış olan Portekizliler yarışta başarısız olmuşlardı. Kadim haritaları ve doğuya gidenlerin yazdıklarını dikkatle inceleyen, İtalya doğumlu Cristóbal Colón adlı denizci *batıya* yelken açarak, Portekizliler tarafından aranan Doğu Rotasından çok daha kısa bir deniz yoluyla Hindistan'a ulaşabileceği sonucuna varmıştı. Mali destekçi ararken Ferdinand ve Isabel'in sarayına vardı. Yanında (ve ilk yolculuğunda da) Marco Polo'nun kitabının Latince kopyası vardı. Ayrıca Kolomb'dan

(Colón) bir buçuk asır önce iyice doğuya giderek “dünyanın yuvarlaklığı nedeniyle... çünkü Rabbimiz dünyayı yusyuvarlak yaratmış” batıya vardığını açıklayan John Maundeville’in yazılarına da işaret etti.

Ocak 1492’de Ferdinand ve Isabel Müslümanları mağlup ettiler ve İber yarımadasını geri aldılar. Bu, Haçlıların başaramadığını İspanya’nın başaracak olduğuna dair bir işaret değil miydi? Aynı yıl, 3 Ağustos’ta Kolomb İspanyol bayrağı altında Hindistan’a batıya doğru deniz yoluyla gitmek için yelken açtı. 12 Ekim’de kara göründü. 1506’daki ölümüne dek, Rahip John’un efsanevi ülkesinin büyük bir kısmını oluşturan adalara vardığına emindi.

Yirmi yıl sonra Ferdinand, gençlik veren suları gecikmeden bulması için Ponce de Leon’a Keşif Patentini bahşetti.

İspanyollar Büyük İskender’in izinden gittiklerini sanıyorlardı. Çok daha eski bir şeylerin ayak izlerini takip ettiklerini bilmiyorlardı.

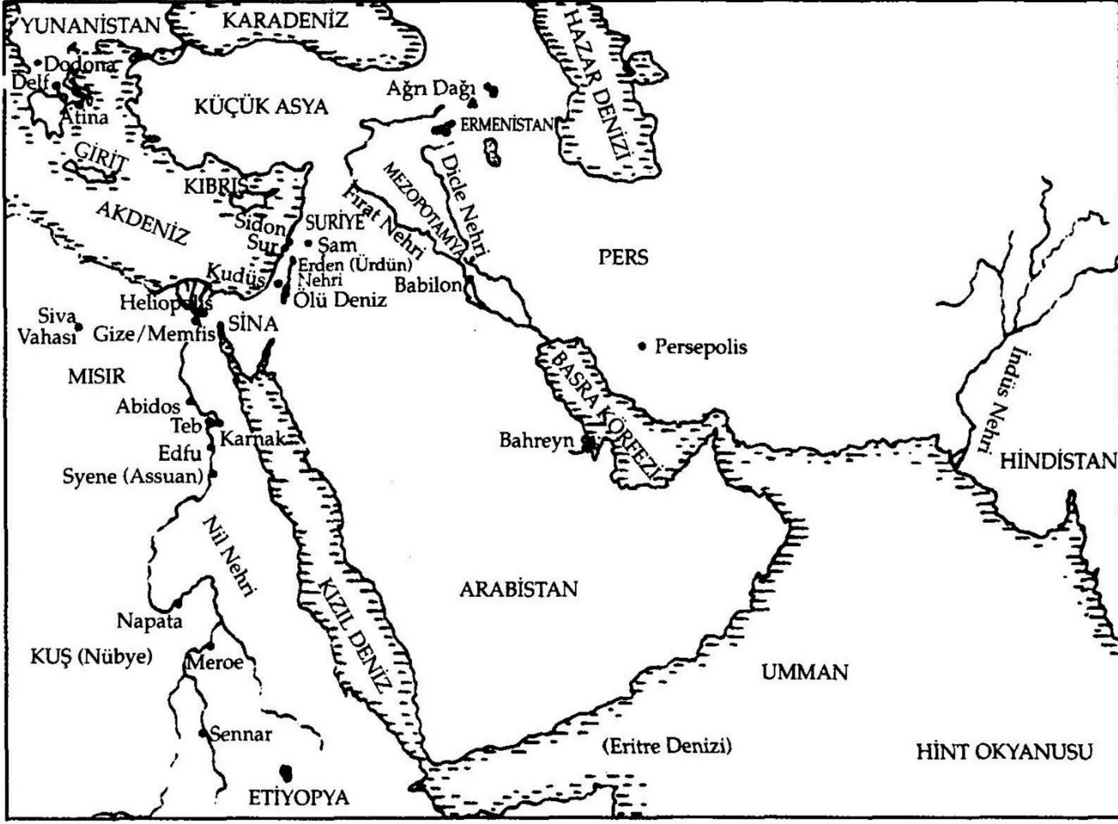
ÖLÜMSÜZ ATALAR

Makedonyalı İskender'in kısa yaşamı -Babil'de otuz üç yaşında öldü- fetihler, maceralar, keşiflerle doluydu: İlahi gizemleri açığa çıkarmak üzere Dünyanın Ucuna ulaşmak için duyulan yakıcı arzu.

Amaçsız bir arayış değildi. Kraliçe Olympias'ın ve muhtemelen kocası Kral 2. Philip'in oğlu, kadim bilgelik üzerine filozof Aristo tarafından her bakımdan eğitilmişti. Derken anne babası arasındaki kavgalara ve annesinin küçük İskender'i alıp kaçmasıyla sonuçlanan boşanmalarına şahit oldu. Barıştılar, sonra cinayet; Philip'in suikaste kurban gitmesi İskender'in yirmi yaşında tahta geçmesine yol açtı. İlk askeri seferleri onu, ünlü kehanet merkezi Delf'e getirdi. Ünlü olacağını ama çok kısa bir yaşam süreceğini tahmin eden birkaç kehanetten birincisini orada duydu.

Yılmayan İskender -tıpkı İspanyolların 1800 yıl sonra yapacakları gibi- Hayat Sularını bulmak için yola koyuldu. Bunu yapabilmek için Doğu'ya giden yolu açmalıydı. Tanrılar oradan gelmişlerdi: Fenike şehri Tire'den Girit adasında dek Akdeniz'i yüzerek aşan büyük Zeus; Kıbrıs adası üzerinden yine Akdeniz'i geçen Afrodit; Küçük Asya'dan atıyla gelen Poseidon; batı Asya topraklarından Grek diyarına zeytin ağacını taşıyan Athena. İskender'in yazılarını incelediği Grekli tarihçilere göre de insanı sonsuza dek genç kılan Sular oradaydı.

Pers kralı Keyhüsrev'in{*} oğlu Cambyses'in Mısır'a saldırmak için Suriye, Filistin ve Sina'dan geçtiği bilinmektedir. Mısırlıları yenilgiye uğratır ve onlara çok zalimce davranır; tanrıları Ammon'un tapınağını kirletir. Sonra güneye gitmek ve "uzun ömürlü Etiyopyalılara"

Şekil 2. İskender'in Dünyası

saldırmak gönlüne düşer. Olayları –İskender'den bir asır önce yazan- Heredot (*Heredot Tarihi*) şöyle tarif eder:

> Etiyopya'ya şimdilik casuslar yollayacak, bunlar söylendiği gibi Etiyopya'da sahiden Güneş Sofrası diye bir şey var mı, buna bakacaklar, ayrıca işe yarar başka bilgiler getireceklerdi; güya Etiyopya kralına armağanlar sunmak üzere gidiyorlardı...{*}.

Etiyopya kralına "Perslerde en uzun ömrün seksen yıl olduğunu" söyleyen casus elçiler Etiyopyalıların uzun ömürleriyle ilgili söylentiler konusunda sorular sordular. Bunu doğrulayan,

> Kral o zaman onları alıp bir kaynağa götürdü, bu kaynağın suları insan derisini daha parlak yapıyordu, zeytinyağı sürülmüş gibi ve onlara öyle geldi ki, sanki biraz da menekşe kokuyordu.

Cambyses'e dönen casuslar, suyu "o kadar hafifti ki, üzerinde hiçbir şey yüzmüyordu, tahta bile, hatta bundan hafif şeyler bile, içine ne düşse dibe

çöküyordu," diye anlattılar. Ve Heredot şunları da ekler:

> Eğer dedikleri gibiyse (Etiyopyalıların) uzun ömürlü olmaları da bundan ileri gelmeliydi, çünkü her şeye bunu kullanıyorlardı.

Şekil 3

Şekil 4

Etiyopya'daki Gençlik Pınarı ve Ammon tapınağının Pers kralı Cambyses tarafından kirletilmesi hikâyesi, İskender'in tarihiyle doğrudan ilişkilidir. Bu; onun Philip'in oğlu olmayıp annesi Olympias ile Mısır tanrısı Ammon (Şekil 3) arasındaki bir birleşmenin ürünü olduğu yolundaki rivayetlerle ilgilidir. Philip ve Olympias arasındaki sürtüşmeler de şüpheleri doğrulamaya yaramıştı.

Sahte-Callisthenes'in çeşitli versiyonlarında anlatıldığı üzere, Philip'in sarayı Greklerin Nectanebus dedikleri bir firavun tarafından ziyaret edilmişti. Büyük bir sihirbazdı; Olympias'ı gizlice baştan çıkarmıştı. O sıralarda Olympias'ın haberi yoktu ama aslında Nectanebus kılığında gelen tanrı Ammon idi. Ve böylece İskender'i doğurduğunda, bir tanrının oğlunu doğurmuş oldu. Bu

tanrı, Persli Cambyses'in tapınağını kirlettiği tanrının ta kendisi idi.

Küçük Asya'da Pers ordularını yenilgiye uğratan İskender Mısır'a doğru döndü. Mısır'ı yöneten Pers valilerinin ağır direnişiyle karşılaşmayı beklerken, bu büyük ülkenin hiçbir direnme olmadan ellerinin arasına düştüğünü gördüğünde şaşırdı: Hiç şüphesiz bu, bir işaretti. Zaman kaybetmeden İskender Büyük Vaha'ya, Ammon kehanet merkezine gitti. Orada (efsanelere göre) tanrı şahsen İskender'in gerçek babası olduğunu doğruladı. Bu şekilde onaylanınca Mısırlı rahipler onu bir firavun olarak ilahlaştırdılar; dolayısıyla, bir ölümlünün kaderinden kaçma arzusu bir ayrıcalık değil bir hak haline geldi. (O andan başlayarak, İskender paraları üstünde boynuzlu bir Zeus-Ammon olarak resmedildi. Şekil 4)

İskender daha sonra güneye, Ammon tapıncının merkezi olan Karnak'a gitti. Yolculukta göze çarpandan daha fazlası söz konusuydu. M.Ö. üçüncü bin yıldan beri hürmet edilen bir dinsel merkez olan Karnak, firavun nesilleri tarafından Ammon için inşa edilmiş tapınaklar, türbeler ve anıtlardan oluşan bir karışımdı. En etkileyici ve anıtsal yapılardan biri İskender'in zamanından bin yıl önce Kraliçe Hatşepsut tarafından yaptırılan tapınaktı. Ve onun da tanrı Ammon'un tebdili kıyafet ziyaret ettiği bir kraliçeden doğan kızı olduğu söylenirdi!

Orada gerçekte neler olduğunu kimse bilmiyor. Gerçek şu ki, ordularını doğuya, Pers imparatorluğunun kalbine yöneltmek yerine İskender daha da güneye yapılacak bir keşif gezisi için küçük bir eşlikçi grubu seçti. Aklı karışan eşlikçileri onun bir zevk gezisine çıktığına inandırılmışlardı; bir bayan ziyaret edilecekti.

Hiç de karakteristik olmayan bu mola, İskender'in generalleri kadar o dönemin tarihçilerine de anlaşılmaz gelmişti. İskender'in maceralarını kaydedenler, durumu makulleştirmek için, ziyaret edeceği hanımı "güzelliğini hiçbir insanın yeterince övemeyeceği" bir *femme fatale* olarak tarif ettiler. Kadın Candace idi, Mısır'ın güneyinde (günümüzde Sudan) bir ülkenin kraliçesiydi. Süleyman ve Saba Melikesi hikâyesini tersine çevirin; bu kez kraliçenin ülkesini ziyaret eden kraldı. Çünkü eşlikçilerinin haberi yoktu ama İskender aslında aşk değil Ölümsüzlüğün sırrını arıyordu.

Keyifle geçen bir süreden sonra kraliçe İskender'e, bir ayrılık hediyesi olarak, "tanrıların bir araya toplandığı harikulade mağara"nın sırrını açmayı kabul etti. Talimatlarını izleyen İskender kutsal yeri buldu:

Birkaç askerle içeri girer ve yıldız ışığını andıran bir aydınlık görür. Tavanlar

sanki yıldızlarla aydınlatılmış gibi parlamaktadır. Tanrıların dış biçimleri fiziksel olarak tezahür etmiştir; bir kalabalık (onlara) sessizlik içinde hizmet etmektedir.
(İskender) ilk başta korkar ve şaşırır. Ama neler olacağını görmek için kalır çünkü gözleri ışık huzmeleri gibi parlayan ve yatmış uzanan figürler görmüştür.

Gözleri ışık huzmeleri yayan “yatmış uzanan figürler” İskender’i durdurmuştu. Bunlar da tanrı mıydı yoksa ilahlaşmış ölümlüler miydiler? Derken bir ses ile irkilir; “figürler”den biri konuşmuştur:

Ve biri der ki: “Selam olsun İskender. Kim olduğumu biliyor musun?”
Ve o (İskender) cevaplar: “Hayır efendim.”
Diğeri şunu der: “Ben Sesonchusis’im, tanrılar arasına katılan dünyayı fethetmiş kralım.”

İskender, tam da aramış olduğu kişiyle karşılaşmış olmasına rağmen hiç de şaşırmamıştır. Anlaşılan gelişi beklenmekteydi ki “tüm evrenin Yaratıcısı ve Gözeticisi”ne davet edildi. “İçeri girer ve ateş parlaklığındaki aydınlığı görür; ve tahtta oturan, bir zamanlar Rokôtide’deki halkın tapındığı Tanrı Serapis’i görür.” (Grekçe versiyonunda bu, tanrı Diyonizos’tur.)

İskender kendi ömrünün uzunluğu meselesinden söz etme şansını yakaladığını görmüştür. “Efendimiz,” der, “kaç yıl yaşayacağım ben?”

Ama tanrıdan cevap gelmez. Derken Sesonchusis İskender’i teselli etmeye başlar çünkü tanrının sessizliği gerekeni söylemiştir. Ben de tanrılar arasına katılmış olmama rağmen, der Sesonchusis, “Senin kadar talihli değildim... çünkü tüm dünyayı fethetmeme ve çok insanı diz çöktürmeme rağmen adımı kimse hatırlamıyor; ama senin ünün büyük... ölümden sonra bile adın ölümsüz olacak.” Bu şekilde İskender’i rahatlatır. “Ölümden sonra yaşayacaksın, demek ki ölmeyeceksin”; kalıcı bir ünle ölümsüzleşeceksin.

Hayal kırıklığına uğrayan İskender mağarayı terk eder ve başka bilgelerin öğüdünü almak, fani kaderinden bir kaçış yolu bulmak, kendisinden önce ölümsüz tanrılar arasına katılmayı başaranların yolundan gitmek için “yapılacak yolculuğa devam eder”.

Bir versiyona göre, İskender’in aradığı ve tanıştığı kişiler arasında; İncil’de anlatılan Tufan’dan önceki günlerden bir ata ve Nuh’un büyük büyük babası olan Hanok da vardır. “Cennetin, Canlılar Diyarının yer aldığı, azizlerin yaşadığı ev”

dağlık bir bölgedir. Bir dağın tepesinde parıldayan bir yapı vardır; oradan göğe doğru, 2500 altın basamaktan yapılmış bir merdiven uzanmaktadır. Çok geniş bir salon ya da mağarada İskender, “her biri kendi nişinde oturan altın figürler”, altından bir sunak ve yüksekliği 20 metreyi bulan iki kocaman “mum” görür.

> Yakınlardaki bir kanepede uzanmakta olan bir adamın üstünde altın ve değerli taşlarla bezeli bir örtü ve yukarısında altından yapılma bir asma dalında, mücevherlerden yapılma bir üzüm salkımı vardır.

Adam birdenbire uyanır ve kendisini Hanok diye tanıtır. “Tanrıların gizemlerine burnunu sokma,” diye bir ses İskender’i uyarır. Uyarıya kulak veren İskender ordusuna katılmak üzere ayrılır ama önce bir ayrılık hediyesi olarak, tüm ordusunu mucizevi biçimde doyurmaya yetecek olan üzüm salkımını alır.

Yine bir başka versiyonda ise, İskender geçmişten bir değil iki kişiyle karşılaşır: Hanok ve İlya{*} peygamberle; bu ikisi, İncil geleneğine göre asla ölmemişlerdir. Olay, İskender meskûn olmayan bir çölü geçerken meydana gelir. Atı, birdenbire, atı da sürücüsünü de havaya kaldıran bir “ruh” tarafından ele geçirilir ve İskender’i ışıldayan bir çadır tapınağın önüne getirir. İçinde, iki adam görür. Yüzleri ışıl ışıldır, dişleri sütten beyazdır, gözleri seher yıldızından daha parlaktır; “ulu görünümlü” adamlardır. Ona kim olduklarını ve “Tanrı’nın onları ölümden sakladığını” söylerler. Burasının, “Parlak Yaşam Suları”nın çıktığı “Yaşam Deposu Şehri” olduğunu anlatırlar. Ama İskender daha fazlasını öğrenemeden ya da “Hayat Suları”ndan içemeden bir “ateş arabası” onu yakalar ve oradan uzaklaştırır; kendisini ordusunun yanında buluverir.

(Müslüman geleneğe göre, bin yıl kadar sonra Muhammed Peygamber de beyaz atını sürerken göklere taşınmıştır.)

Tanrılar Mağarası bölümü -tıpkı İskender’in hikâyelerindeki diğer bölümler gibi- tamamen kurgu, sadece mit miydi yoksa bunlar, tarihsel gerçeklere dayanarak oluşturulmuş öyküler miydiler?

Bir Kraliçe Candace, Şamar adında bir kraliyet şehri, Sesonchusis adında bir dünya fatihi var mıydı? Aslında, isimler eski çağlar öğrencileri için nispeten yakın zamanlara dek pek anlam ifade etmiyordu. Eğer bu isimler Mısır kraliyet isimleri ya da mistik bir Mısır eyaletinin adı idiyseler, anıtların üstünü örten kumlarla birlikte zaman içinde örtülmüşlerdi; kumların üstünde yükselen piramitler ve Sfenks ise ancak muammayı daha da derinleştirmekteydi; okunamayan hiyeroglif resim-sözcükleri, açılamayacak gizemler olduğunu doğrulamaktaydı sadece.

Grekler ve Romalılar tarafından aktarılan eski çağların hikâyeleri efsaneler halinde çözünmüşler ve en sonunda da unutulmuşluğa karışmışlardı.

Ancak Napolyon'un 1798'de Mısır'ı fethiyledir ki, Avrupa Mısır'ı yeniden keşfetti. Napolyon'un ordusuna eşlik eden ciddi bilginler grubu kumları temizlemeye ve unutulmuşluk perdesini kaldırmaya başladılar. Derken, Rosetta köyü yakınlarında, aynı yazının üç ayrı dilde kazındığı bir taş tablet bulundu. Kadim Mısır'ın dilini ve yazılarını çözecek anahtar bulunmuştu: Firavunlarının başarılarına, tanrılarının muhteşemleştirilmelerine ilişkin kayıtları.

1820'lerde güneye doğru, Sudan'a dek nüfuz eden Avrupalı kaşifler, Nil nehri kıyısında Meroe adı verilen bir sit alanında (aralarında dik açılı piramitlerin de bulunduğu) kadim anıtların varlığını bildirdiler. Bir Prusya kraliyet keşif ekibi 1842-44 yılları arasındaki kazılar sırasında etkileyici arkeolojik kalıntıları gün ışığına çıkardılar. 1912 ve 1914 arasında başkaları kutsal sit alanlarını keşfettiler; bunlardan birindeki hiyeroglif yazılar Güneş Tapınağı diye adlandırıldığını açıklıyordu; belki de Cambyses'in casuslarının "Güneş Sofrası"nı gözlemledikleri yerin ta kendisiydi. Bu yüzyılda yapılan diğer kazılar, arkeolojik buluntuların bir-araya getirilmesi ve yazıların sürekli deşifre edilmesi; bu topraklarda M.Ö. birinci bin yılda gerçekten de bir Nübye{*} krallığının var olduğunu belirledi: Bu, kutsal kitapta geçen Kuş Diyarı idi.

Gerçekten de bir Kraliçe Candace vardı. Hiyeroglif yazılar, Nübye krallığının en başında bilge ve iyicil bir kraliçe tarafından yönetildiğini açığa çıkardı. Adı Candace (Şekil 5) idi. Ondan itibaren, tahta her ne zaman bir kadın çıksa -çok seyrek de değildi- büyük kraliçelik sembolü olarak bu adı benimsemişti. Ve Meroe'nin daha güneyinde, krallığın toprakları içinde, *Sennar* adında bir şehir de vardı; muhtemelen bu, İskender masalında sözü edilen *Şamar*'dı.

Peki ya Sesonchusis? Sahte-Callisthenes'in Etiyopyaca versiyonunda, Mısır'a (ya da oradan) yolculuk yapan İskender ve adamları timsahlarla kaynayan bir gölün yanından geçerler. Orada, daha önceki bir hükümdarın inşa ettirdiği gölün öte yakasına geçen bir yol vardır. "Ve baktılar ki, gölün kıyısında bir bina var ve binanın tepesinde üstünde 'Ben Koş'um, dünyanın kralı, bu gölü geçen fatih' yazan bir kâfir sunağı vardır."

Bu dünya fatihi Koş, Kuş ya da Nübye'yi yöneten bu kral kimdi? Bu masalın Grekçe versiyonunda, -Kızıldeniz'in sularının bir parçası olarak tarif edilen- gölü geçmesi anısına anıt diken fatihin adı Sesonchusis idi; öyleyse Sesonchusis ve

Koş bir ve aynı hükümdardı: hem Mısır'ı hem de Nübye'yi yöneten bir firavun. Nübye anıtları böyle bir hükümdarı hurma biçimli Yaşam Meyvesini bir "Parlayan Tanrı"dan alırken betimlemişlerdir (Şekil 6).

Mısır kayıtları, M.Ö. ikinci bin yıl kadar eskilerde gerçekten de bir dünya fatihi olan büyük bir firavundan söz ederler. Adı Senusert idi ve o da Ammon'a sadıktı. Grek tarihçiler onun Libya ve Arap topraklarını, ayrıca Etiyopya'yı ve tüm Kızıldeniz adalarını; Asya'nın büyük kısmını fethettiğini hatta daha sonraki Perslilere kıyasla daha doğuya gittiğini, Küçük Asya üzerinden Avrupa'yı işgal ettiğini bildirmektedirler. Heredot bu firavunun büyük becerilerini anlatır ve ona Sesostris adını verir; Sesostris'in gittiği her yere anıt sütunlar diktirdiğini belirtir. "Diktirdiği sütunlar hala görülebilmektedir," der Heredot. Demek ki, İskender'in gölün yanındaki sütunu görmesi sadece Heredot'un bir yüzyıl önce yazdıklarını doğrulamaktaydı.

Sesonchusis gerçekten de vardı. Mısırca adı "yaşam doğuran" anlamındaydı. Çünkü Mısır'ın bir firavunu olması nedeniyle, tanrıların arasına katılmak ve sonsuza dek yaşamak için her hakka sahipti.

Hayat Suları ya da Ebedi Gençlik arayışında, arayışın kesinlikle sonuçsuz olmadığını belirtmek önemlidir çünkü geçmişte başkaları bu arayışta başarılı olmuşlardı. Dahası, eğer Kayıp Cennetten sular akıyorsa, daha önce orada bulunmuş olanları bulmak, oraya nasıl gidileceğini onlardan öğrenmenin bir yolu olmaz mıydı?

Şekil 5

Şekil 6

Bunu düşünen İskender, Ölümsüz Atalara ulaşmayı amaçlıyordu. Onlarla gerçekten karşılaşıp karşılaşmadığı pek de önemli değildir: önemli olan, Hristiyan

döneminden önceki asırlarda İskender ya da onun tarih yazıcılarının (ya da her ikisi birden) Ölümsüz Ataların gerçekten de var olduklarına duydukları inançtır; onlar için bile kadim ve eski olan günlerde, eğer tanrılar dilerse, faniler ölümsüz olabiliyorlardı.

İskender'in tarihini yazanlar ya da düzeltenler, İskender'in Sesonchusis; İlya ve Hanok; ya da sadece Hanok ile karşılaştığı çeşitli olayları anlatırlar. Sesonchusis'in kimliği ancak tahmin edilebilir ve onun Ölümsüzlüğe nasıl ulaştığı konusu anlatılmamıştır. Ancak -İskender öykülerinden birine göre Hanok'un Parıldayan Tapınak'taki eşlikçisi olan- İlya'nın durumu farklıdır.

O, M.Ö. dokuzuncu yüzyılda, Ahab ve Ahaziah adlı kralların hükümdarlığındaki İsrail Krallığı'nda faal olan bir kutsal kitap peygamberidir. Benimsediği ismin belirttiği gibi (*Eli-Yah*{*}: "Tanrım Yehve'dir"), İbran tanrısı Yehve'den ilham alıyor ve onu savunuyordu; bu tanrıya inananlar Baal adlı Kenan tanrısının takipçileri tarafından taciz edilmekteydiler. Erden{**} Nehri yakınlarındaki, anlaşılan Rab tarafından eğitildiği gizli bir yerde, bir süre saklandıktan sonra, ona büyülü güçleri olan bir "kıl cübbe" verildi ve mucizeler gerçekleştirebilmeye başladı. İlk önceleri Fenike şehri Sidon yakınlarında kalırken, bildirilen ilk mucizesi (I. Krallar, Bab 17{***}) ona barınak sağlayan bir dulun azıcık yağını ve bir kaşık ununu hayatının geri kalanında yetecek hale getirmesiydi. Daha sonra kadının mor renkli bir hastalıktan ölen oğlunu canlandırması için Rab'bine yalvarır. Ayrıca Ateş Tanrısını göklerden çağırabiliyordu; pagan iğvasma kapılan krallar ve rahiplerle süregelen çatışmalarda bu çok işe yarıyordu.

Kutsal metinler onun Dünya'da ölmediğini söyler çünkü o "kasırga ile göklere çıkmıştı". Yahudi geleneklerine göre İlya hala ölümsüzdür; ve bugüne dek, gelenek onun Fısıh{****} bayramı arifesinde Yahudi evlerine davet edilmesini gerektirmektedir. Göğe çıkışı Eski Ahit'te ayrıntılarıyla anlatılır. Ve II. Krallar Bab 2'de anlatıldığı gibi, olay hiç de ani ve beklenmedik bir olay değildir. Aksine; planlanmış ve önceden düzenlenmiş bir operasyondur; yeri ve zamanı İlya'ya önceden bildirilmiştir.

Belirlenen yer Erden Vadisinde, nehrin doğu yakasında idi; belki de İlya'nın "Allah adamı" olarak görevlendirildiği yerdi burası. Gilgal'e yapacağı son yolculuğa başladığında -burası Eski Ahit'e göre daha önceki bir mucizenin meydana geldiği yerdir- sadık müridi Elişa'dan kurtulmak için çok uğraşır. Yol boyunca, iki peygamberin yolu tekrar tekrar aynı şeyi soran müritlerce, "peygamber oğulları"nca kesilir: Bugün Rab'bin İlya'yı yukarı kaldıracağı doğru

mudur?

Kutsal Kitabı yazandan kendi sözleriyle dinleyelim:

Ve vaki oldu ki, Rab İlya'yı
kasırga ile göklere çıkaracağı zaman,
İlya ile Elişa Gilgal'den giderlerken,
Ve İlya Elişa'ya dedi:
"Rica ederim, burada kal;
çünkü Rab beni Beyt-el'e kadar gönderdi."
Ve Elişa dedi: "Hay olan Rab'bin hakkı için,
ve senin canının hayatı hakkı için,
seni bırakmam."
Ve Beyt-el'e indiler.

Ve Beyt-el'de olan peygamber oğulları
Elişa'ya çıkıp ona dediler:
"Biliyor musun ki, bugün Rab, efendini
senin başından kaldıracaktır?"
Ve dedi:
"Ben de biliyorum, susun."

Artık İlya gideceği yerin Erden Nehrinin kıyısındaki Eriha olduğunu Elişa'ya itiraf etmiştir ve yoldaşına arkada kalmasını söyler. Ama Elişa yine reddeder ve onunla birlikte gider: "ve Eriha'ya geldiler."

Ve Eriha'da olan peygamber oğulları
Elişa'ya yaklaşıp ona dediler:
"Biliyor musun ki, bugün Rab, efendini
senin başından kaldıracaktır?"
Ve dedi:
"Ben de biliyorum, susun."

Yalnız devam etme çabalarında başarısız olan İlya, Elişa'ya Eriha'da beklemesini ve nehir kıyısına yalnız başına gitmesine izin vermesini söyler. Ama Elişa reddeder, İlya'dan ayrılmayacaktır. Cesaretlenen "peygamber oğullarından elli kişi gittiler; ve uzakta onların karşılarında durdular; ve ikisi (İlya ve Elişa) Erden'in yanında durdular."

Ve İlya cübbesini aldı
ve onu dürüp sulara vurdu.

Ve sular bu yana ve o yana ikiye bölündü
ve ikisi de kuru yerden geçtiler.

Karşıya geçtiklerinde Elişa İlya'dan kendisini ilahi ruh ile doldurmasını ister ama bir cevap alamadan,

Ve vaki oldu ki, onlar yürüyüp konuşurlarken
işte, ateşten bir araba ve ateşten atlar,
ve ikisini birbirinden ayırdılar;
Ve İlya kasırgada göklere çıktı.
Ve Elişa görüp bağırdı:
"Baba, ey baba!
İsrail'in arabası ve onun atları!"
Ve artık onu göremedi.

Şaşkın ve üzgün Elişa bir süre donakalır. Derken İlya'nın bıraktığı cübbeyi görür. Kaza eseri midir yoksa amaçlı mı? Bulmaya kararlı olan Elişa cübbeyi alır ve Erden kıyısına döner, Yehve'nin adını çağırarak sulara vurur. Ve işte: "Sular bu yana ve o yana ikiye bölündü, ve Elişa geçti." Ve peygamber oğulları, nehrin batı yakasındaki Eriha düzlüğünde kalmış olan müritler, "karşıdan görüp dediler: İlya'nın ruhu Elişa'nın üzerine kondu; ve onu karşılamaya geldiler, ve yere kadar kendisine eğildiler."

Kendi gözleriyle gördüklerine inanamayan elli mürit İlya'nın gerçekten de kalıcı olarak yukarı alınıp alınmadığını merak etmektedirler. Rab'bin rüzgârı belki de onu sadece uzaklara sürüklemişti ve belki de bir dağa yahut derelerin birine atmıştı, diye sordular. Elişa'nın itirazlarına rağmen, üç gün boyunca aradılar. Ve elleri boş döndüklerinde Elişa, "Ben size gitmeyin, demedim mi?" dedi çünkü o gerçeği biliyordu: İsrail'in Rab'bi İlya'yı bir Ateş Arabasıyla yukarı almıştı.

İskender'in tarihinin iddia ettiği Hanok'la karşılaşma; Ölümsüzlük Arayışına bir "Ölümsüz Ata" öğesi ekler; kutsal kitaplardan çok önceki zamanlarda göğe yükselen ve efsaneler halinde kayıtlara geçen, Eski ve Yeni Ahit'te özellikle aynı şekilde belirtilen bir kavram.

Kitabı Mukaddes'e göre Hanok; Âdem'den Şit'e uzanan (Âdem'in Kabil'den çıkan lanetli neslinden farklı olan) nesilde yedinci tufan öncesi atadır. Nuh'un, Tufan kahramanının büyük büyük babasıdır. Tekvin Kitabı'nın beşinci babı, bu ataların nesillerini, varis olma hakkına sahip evlatlarının doğduğu

sıradaki yaşlarını ve öldükleri sıradaki yaşlarını sıralar. Ama Hanok bir istisnadır: ölümünden hiç söz edilmez. Tekvin Kitabı onun "Allah ile yürüdüğünü" ve Hanok'un Dünya'dan "gittiği" gerçek ya da sembolik yaşın 365 (bir yıldaki gün sayısı) olduğunu belirtir ve "çünkü onu Allah aldı," der.

Bu şifreli kutsal kitap ibaresini genişleten Yahudi yorumcular sık sık Hanok'un göğe gerçek yükselişini tarif ediyor gibi görünen daha eski kaynaklardan alıntı yaparlar; bazı versiyonlarda Hanok, Rab'bin tahtının arkasında sağda duran "Teveccüh Prensi", Metatron'a naklolunmuştur.

I. B. Lavner tarafından *Kol Agadoth Israel* (İsrail'in Tüm Efsaneleri) adlı kitapta bir araya getirilen bu efsanelere göre, Hanok Rab'bin evine çağrıldığında, onu alması için göklerden ateşli bir at gönderilmiştir. Hanok o sırada halka dürüstlüğü vaaz etmektedir. Halk göklerden inen ateşli atı gördüğünde, Hanok'tan bir açıklama ister. Ve onlara şöyle dedi: "Bilin ki, sizi bırakma ve Cennete yükselme zamanı gelmiştir." Ama ata bindiğinde, halk onu bırakmayı reddeder ve bütün hafta onu takip ederler. "Ve yedinci günde, ateşli atlar ve meleklerin koşulduğu bir ateşli araba indi ve Hanok'u gökyüzüne çıkardı." O yukarıya çıkarken, Cennetin Melekleri Rab'be itiraz ettiler: "Bir kadından doğan bir adam nasıl Cennete alınır?" Ama Rab Hanok'un dürüstlüğüne ve sadakatine dikkati çeker ve ona Hayat Kapılarını ve Bilgelik Kapılarını açar; ona muhteşem bir giysi ve parlak bir taç hazırlamıştır.

Tıpkı başka durumlarda da olduğu gibi, kutsal metinlerdeki şifreli göndermeler kadim yazarın, okuyucusunun söz konusu meseleyle ilgili başka ve daha ayrıntılı yazılara aşina olduğunu varsaydığını önermektedir. Hatta mevcut olması gereken ama tamamen kaybolmuş olan böyle yazılardan -"Dürüstlük Kitabı" ya da "Yehve'nin Savaşları Kitabı"- özellikle söz edilmiştir. Hanok söz konusu olduğunda ise Yeni Ahit; onun "ölümü görmesin" diye Rab tarafından "çevirildiği"ne ve Ölümsüzlüğe "naklolunmasından önce" (İbranlara, 11:5) yazdığı ya da yazdırılan *Hanok'un Şehadet*'ine dair şifreli bir göndermede bulunur. Yahuda'nın Mektubu 14 ise Hanok'un kehanetlerine değinirken ayrıca bu ata tarafından yazılan bazı gerçek yazılara atıfta bulunuyor şeklinde ele alınabilir.

Yüzyıllar boyunca çeşitli Hristiyan yazıları da benzer ipuçları veya göndermeler içerirler; ve anlaşıldığına göre, Hanok Kitabı'nın çeşitli versiyonları M.Ö. ikinci yüzyıldan beri aslında ortada dolaşmaktadırlar. El yazmaları on dokuzuncu yüzyılda incelendiğinde, bilginler temelde iki kaynak olduğu sonucuna vardılar. *Hanok I* diye tanımlanan ve *Hanok'un Etiyopyaca Kitabı* adı verilen birincisi, İbran (ya da Arami) dilindeki orijinal bir eserin önceki Grekçe

tercümesinin Etiyopya diline çevirisiydi. *Hanok II* olarak tanımlanan diğeri ise, tam adı *Hanok'un Sırları Kitabı* olan Grekçe yazılmış bir orijinalin Slovak diline tercümesiydi.

Bu versiyonları inceleyen bilginler *Hanok I* ve *Hanok II*'nin, her ikisinin birden çok daha eski bir orijinalden kaynaklandığı ve eski çağlarda gerçekten de bir *Hanok Kitabı*'nın var olduğu olasılığını dışlamadılar. R. H. Charles'ın 1913'te yayımlamaya başladığı *Apocrypha and Pseudepigrapha of the Old Testament* adlı eseri; resmen kabul edilen Eski ve Yeni Ahitlerden çıkartılan diğer erken dönem yazılarının ve Hanok Kitaplarının en başta gelen İngilizce tercümesidir.

Birinci tekil şahısla yazılan *Hanok'un Sırları Kitabı* tam bir zaman ve yer ile başlar:

> 365. yılın ilk ayının ilk günü evimde yalnızdım ve yatağımda uyuyup dinleniyordum... Orada bana iki adam göründü; çok uzun boylu, Dünya üstünde hiç görmediğim kadar; ve yüzleri sanki güneş gibi parlıyordu ve gözleri yanan lambalar gibiydi ve dudaklarından alev fışkırıyordu. Giysileri tüy görünümündeydi; ayakları mordu. Kanatları altından daha parlaktı; elleri kardan daha beyazdı. Yatağımın başında durdular ve bana adımla seslendiler.

Yabancılar geldiğinde uyuyor olduğundan Hanok kayıtlara girsin diye artık uyumadığını ekler; "Önümde duran bu adamları net olarak görmekteydim," diye belirtir. Hürmetle eğilir, korkuya kapılmıştır. Ama iki adam onu rahatlatırlar:

> Neşelenesin Hanok, korkma; Ebedi Tanrı bizi sana yolladı ve duy ki, bugün bizimle göklere yükseleceksin.

Sonra Hanok'a ailesini ve hizmetkârlarını uyandırmasını ve "Rab seni onlara getirene dek" onu aramamalarını emretmesini söylediler. Hanok bunu yapar; bunu fırsat bilerek oğullarını dürüstlük konusunda bilgilendirir. Derken ayrılma zamanı gelir:

> Oğullarıma anlatacaklarım bittiğinde, bu adamlar bana seslendiler ve beni kanatlarına aldılar ve bulutlara yerleştirdiler; ve baktım ki bulutlar hareket etti... Daha yükseğe giderken havayı gördüm ve (daha da) yükselirken esiri gördüm ve beni İlk Göğe yerleştirdiler; ve bana dünya denizinden çok daha büyük olan bir deniz gösterdiler.

"Hareket eden bulutlar" üstünde göklere yükselen Hanok -iki yüz meleğin yıldızları yönettiği- İlk Gökten İkinci'ye, kasvetli Göğe; sonra da Üçüncü Göğe

aktarılır. Burada ona gösterilen:

> görünüşü iyi olan, güzel ve kokulu ağaçlar ve meyveleriyle bir bahçedir. Ortasında Hayat Ağacı vardır; Cennete geldiğinde Tanrı burada dinlenir.

Ağacın muhteşemliği karşısında donakalan Hanok, Hayat Ağacını şu sözlerle tarif etmeyi becerir: “Yaratılmış herhangi bir şeyden çok daha güzeldi; her yandan görünüşü altın ve kırmızı gibidir; ateş gibi şeffaftır.” Ağacın köklerinden bal, süt, yağ ve şarap akan dört ırmak çıkıyor ve bu göksel Cennetten Aden Cennetine dünyanın çevresinde dolanarak iniyordu. Bu üçüncü Gök ve Hayat Ağacı “çok muhteşem” üç yüz melek tarafından korunmaktaydı. Dürüstlerin Yeri ve kötü olanların işkence gördüğü Korkunç Yer de bu üçüncü Gök’te yerleşikti.

Daha yukarı, Dördüncü Göğe çıkan Hanok Işıldayanları ve çeşitli acayip yaratıkları ve Rab’bin Ordusu’nu görebilmektedir. Beşinci Gökte birçok “ordular” görür; Altıncı’da “yıldızların dönüşlerini inceleyen melekler şeridi”ni. Derken Yedinci Göğe erişti; burada büyük melekler koşuşturuyordu ve Rab’bi -”uzaktan”- tahtında otururken gördü.

Kanatlı iki adam ve onların hareket eden bulutu Hanok’u Yedinci Göğün sınırlarına getirdi ve bıraktı; Hanok’u huzuruna getirmesi için Rab, baş meleği Cebrail’i yolladı.

Otuz üç gün boyunca Hanok geçmişin ve geleceğin tüm hikmetleri ve olayları konusunda eğitildi; sonra da “çok soğuk görünüşlü” berbat bir melek tarafından Dünya’ya geri getirildi. Toplam olarak, altmış gün boyunca Dünya üstünden kaybolmuştu. Ama Dünya’ya dönüşü, sadece oğullarını yasalar ve emirler konusunda eğitebilmesi içindi; ve otuz gün sonra, tekrar göklere alındı; bu kez, tamamen.

Daha erken zamanlarda, başlığı muhtemelen *Hanok’un Sözleri* olan, hem kişisel tanıklık hem de tarihi bir inceleme olarak yazılan *Hanok’un Etiyopyaca Kitabı*; onun Göklere yaptığı yolculuklar kadar Dünya’nın dört köşesine yaptığı yolculuklardan da söz eder. Kuzeye, “Dünya’nın kuzey ucuna doğru” giderken “orada büyük ve muhteşem bir aygıt” görür; bunun yapısı tarif edilmemiştir. Ve orada, tıpkı Dünya’nın batı ucunda olduğu gibi, “göklerde açılmış üç gök kapısından” içeri dolu ve kar, soğuk ve kırağının girdiğini görür.

“Ve oradan güneye doğru Dünya’nın ucuna gittim” ve orada Göğün kapılarından çiğ ve yağmur esiyordu. Ve oradan da içinden Göğün yıldızlarının geçtiği ve rotalarında koştukları doğu kapılarını görmeye gitti.

Ama asıl gizemler ve geçmiş ile geleceğin sırları Hanok'a doğuya ve batıya doğru giderken "Dünya'nın ortasından" geçtiğinde gösterilmişti. "Dünya'nın ortası", Kudüs'teki Kutsal Tapınağın gelecekte kurulacağı yerdi; doğuya yolculuk ederken Hanok Bilgi Ağacına ulaşmış ve batıya giderken de ona Hayat Ağacı gösterilmişti.

Doğuya doğru yaptığı yolculukta Hanok dağlar ve çöller aşmış, bulutlarla örtülü dağ zirvelerinden akan suyolları, kar ve buz ("akmayan su") ve türlü koku ve balsamlı ağaçlar görür. Daha ve daha doğuya giderken, kendisini yine Eritre Denizinin (Arap Denizi ve Kızıldeniz) sınırındaki dağların üstünde bulur. Devam ederken Zotiel'in, Cennetin girişini koruyan meleğin yanından geçer ve "Doğruluk Bahçesine rast gelir". Oradaki harikulade ağaçlar arasında "Bilgi Ağacını" görür. İncir ağacı kadar yüksek, yaprakları harnupunki gibi ve meyvesi de asma salkımı gibidir. Ve onunla birlikte olan melek bunun gerçekten de, Âdem ve Havva'nın Aden Bahçesinden sürülmeden önce yedikleri meyve olduğunu doğrular.

Batıya doğru yolculuk ederken Hanok "gece gündüz yanan bir ateş dağı sırasına" varır. Bunun ötesinde "derin, zorlu dağ geçitleri ile" birbirinden ayrılmış altı dağın çevresinde çember olduğu bir yere ulaşır. Bunların ortalarında yedinci bir dağ yükselmektedir; "bir tahtı andırmakta; ve tahtı kokulu ağaçlar çevrelemektedir. Ve aralarında daha önce hiç koklamadığım bir ağaç vardır... ve meyvesi hurmayı andırır."

Ona eşlik eden melek ortadaki dağın "Kutsal Büyük Olan'ın, Muhteşem Efendi'nin, Ebedi Kral'ın Dünya'yı ziyarete geldiğinde oturacağı" taht olduğunu açıklar. Ve meyveleri hurmaya benzeyen ağaca gelince şöyle der:

Bu kokulu ağaca gelince, hiçbir ölümlünün
    Büyük Yargı günü gelene dek buna
    dokunmasına izin yoktur...
Meyvesi seçilenlere yiyecek olacaktır...
Kokusu kemiklerine işleyecek,
ve Dünya üstünde uzun bir hayat yaşayacaklardır.

Hanok'un "o günlerde o meleklere nasıl uzun sicimler verildiğini ve bunların kanatlar takarak kuzeye doğru gittiklerini" görmesi bu yolculuklar sırasındadır. Hanok tüm bunların ne olduğunu sorduğunda, ona rehberlik eden melek şöyle der: "Ölçmek için gittiler... adil olandan adil olana ölçüleri getirecekler ve dürüst olandan dürüst olana ipler... tüm bu ölçümler arzın sırlarını açık edecek."

Dünya'daki tüm gizli yerleri ziyaret eden Hanok'un Gök Yolculuğuna çıkma zamanı gelmiştir. Ve ardından gelen diğerleri gibi o da "zirvesi Göklere erişen dağa" ve bir Karanlık Diyara getirilir:

> Ve onlar (melekler) beni içindekilerin alevli ateş gibi olduğu ama istediklerinde insan gibi göründükleri bir yere götürdüler.
>
> Ve beni karanlık bir yere ve zirvesi göğe erişen bir dağa getirdiler.
>
> Işıltılıların odalarını ve yıldızların hazinelerini gördüm; ve ateşli bir yay ve okların olduğu yerde büyük derinlikteki gök gürültüsünü ve titreyişlerini ve bir alevli kılıcı ve bütün yıldırımları.

Hanok, ondan sonra gelecek firavunlar gibi, bildirilen kaderine karşı çıkarak aradığı için Ölümsüzlüğün İskender'in ellerinin arasından kayıp gittiği tam da böyle kritik bir anda, ilahi kutsamayla ilerliyordu. Demek ki, o kritik noktada, ilerlemeye layık görülmüştü; böylece "onlar (melekler) beni Hayat Sularına götürdüler."

Devam eder ve "Ateş Evi"ne varır:

> Kristallerden inşa edilmiş ve alev dilleriyle çevrilmiş bir duvara yaklaşana dek ilerledim; ve bu beni korkutmaya başladı.
> Alev dillerinden geçtim ve kristallerden yapılma büyük bir eve yaklaştım; evin duvarları kristallerden oluşmuş mozaik zeminler gibiydi ve zemini de kristallerden yapılmaydı. Tavanı sanki yıldızların ve yıldırımların yolları gibiydi ve aralarında ateşli Kerubiler vardı ve onların göğü su gibiydi.
> Duvarları alevli bir ateş çevreliyordu ve kapıları yanıyordu.
> Ve o eve girdim; ve ateş gibi sıcak ve buz gibi soğuktu...
> Ve şunu gördüm: baktım ki ikinci bir ev var, birinciden büyük ve tüm kapı karşımda açılıverdi ve alevlerden yapılmıştı...
> Ve içeri baktım ve ulu bir taht gördüm: Görünüşü kristal gibiydi ve oradaki tekerlekler parlayan güneş gibi; ve Kerubilerin görünüşü vardı.
> Ve tahtın altından alevli ateş ırmakları geliyordu, öyle ki bakamaz oldum.

"Ateş Nehri"ne varan Hanok yukarı alınır.

Bütün dünyayı görebilmektedir: "Dünya'nın tüm nehirlerinin ağızlarını... Dünya'nın köşe taşlarını... ve Dünya'nın bulutları taşıyan rüzgarlarını." Daha da yükselince "rüzgârın Göğün mahzenini gerdiği ve Gök ve Yer arasında onların

durağına sahip olan yer”deydi. “Göğün dönen ve Güneş’i ve tüm yıldızları çevreleyen rüzgârlarını gördüm.” “Meleklerin yollarını” izleyerek “yukarıdaki Göğün gök kubbesinde” bir noktaya varır, buradan “Dünya’nın ucunu” görebilmektedir.

Buradan, göklerin tüm enginliğini izleyebilmektedir; ve “büyük parıldayan dağlar gibi yedi yıldızı”; “muhteşem taşlardan yedi dağı” görebilmektedir. Bu gök cisimlerini her nereden izliyor idiyse, “göksel ateş bölgesinde” “doğuya doğru üç tane vardı”; Hanok orada yükselen ve alçalan “ateş sütunları” gördü; “ölçünün ötesinde, genişlikte ve derinlikte benzer” ateş parlamaları görmektedir. Öte tarafta ise “güneye doğru” üç gök cismi vardır; Hanok orada “bir boşluk, Göğün yukarısında hiçbir gök kubbenin ve altında ise sağlam toprağın olmadığı bir yer... boşluk ve ürkütücü bir yer” görür. Onu yukarı taşıyan melekten bir açıklama istediğinde, melek cevap verir: “Burası göklerin tamamlandığı yerdir... Yer ve Gök’ün sonudur; yıldızlar ve Gök ordusu için bir hapishanedir.”

Orta yıldız “Göğe sanki Tanrı’nın tahtı gibi” erişiyordu. Kaymak taşı görüntüsüne sahipti “ve zirvesinde safirden bir taht” vardı, yıldız “ateşli bir alev” gibiydi.

Göklerde yolculuk ederken Hanok, “işlerin kaotik olduğu yere dek ilerledim. Ve orada korkunç bir şey gördüm,” der. Orada gördüğü şey “bir araya gelmiş göğün yıldızları”dır. Ve melek açıklar: “Bunlar Rab’bin emrini ihlal eden gök yıldızlarının sayısıdır ve on bin yıl geçene dek burada bağlanmışlardır.”

İlk Göğe Yolculuk raporuna son verirken Hanok şöyle der: “Ve ben, Hanok, tek başıma hiçbir insanın gördüklerimi görmediği görüntüleri ve işlerin sonunu gördüm.” Göksel Ev’de her türden bilgeliğin öğretilmesinden sonra insanlara öğretisini vermek için Dünya’ya döndü. Belirtilmeyen bir süre boyunca, “Hanok saklanmıştı ve çocuklarından hiçbiri nerede saklandığını, nerede konakladığını ve başına ne geldiğini bilemedi.” Ama Tufan yaklaştığında öğretisini yazdı ve büyük büyük torunu Nuh’a adil ve kurtuluşa layık olmasını öğütledi.

Bundan sonra Hanok bir kez daha, “Dünya’da oturanların arasından yükseltildi. Ruhlar Arabasında yukarı kaldırıldı ve ‘Adı’ onlar arasından yok oldu.”

FİRAVUNUN ÖTEALEME YOLCULUĞU

İskender'in maceralarının ve onun Ölümsüz Ataları arayışının, ataların deneyimlerini taklit eden öğelerden oluştuğu açıktır; mağaralar, melekler, yeraltı ateşleri, ateşli atlar ve Ateş Arabaları. Ama aynı biçimde açık olan, Hristiyan dönemi öncesindeki asırlarda, eğer biri Ölümsüzlüğe erişmek istiyorsa Mısır firavunlarını taklit etmesi gerektiğine (İskender ya da onun tarihini yazanlar ya da hepsi tarafından) inanılıyordu.

İskender'in yarı-ilahi soydan gelme iddiası; yerel bir Grek tanrısına yakınlığı olduğunu iddia etmek yerine bir Mısır ilahının sebep olduğu karmaşık bir ilişkiden kaynaklanması de pek uygundur. İskender'in Küçük Asya'da Pers hatlarını yarar yarmaz Persli düşmanlarını kovalamayı değil de Mısır'a gitmeyi gerekli görmüş olması efsane değil, tarihi bir olgudur; iddia edilen ilahi "kökleri"ne bir cevap bulmak ve de Hayat Sularını arayışına başlamak için.

İbranlar, Grekler ve antik çağlardaki diğer halklar ilahi müdahale yoluyla bir faninin kaderinden kaçabilen nadir bir iki kişinin hikâyelerini anlatadururlarken, kadim Mısırlılar ayrıcalığı bir hak haline dönüştürmüşlerdi. Evrensel bir hak değil, sadece adil ve dürüst olanlara ait bir hak da değil; Mısır kralına, Firavuna, sırf Mısır tahtına oturduğu için verilen bir hak. Bunun nedeni, kadim Mısır'ın geleneklerine göre, Mısır'ın ilk hükümdarlarının insan değil tanrıları olmasıdır.

Mısır gelenekleri hatırlanamayacak kadar eski zamanlarda “Gök Tanrıları”nın Göksel Disk’ten (Şekil 7) Dünya’ya geldiklerini kabul etmektedir. Mısır sel sularının altındayken “en erken zamanlarda ortaya (Dünya’ya) çıkan çok büyük bir tanrı” Mısır’a geldi ve Nil’in sularına set çekerek ve yaygın kanallar ve toprak kazanma çalışmaları yaparak kelimenin tam anlamıyla onu suların ve çamurun altından yükseltti (dolayısıyla Mısır’a “Yükselmiş Diyar” lakabı verildi). Bu çok eski tanrının adı PTAH idi: “Geliştirici”. Büyük bir bilimci, usta bir mühendis ve mimar, tanrıların Baş Zanaatkârı, hatta insanın yaratılmasında ve biçimlendirilmesinde bile parmağı olan bir tanrı olarak düşünülüyordu. Asası sık sık derecelendirilmiş bir çubuk olarak resmedilmiştir; günümüzde arazi ölçümlerinde kullanılan dereceli sopaya pek benzer (Şekil 7).

Mısırlılar Ptah’ın en sonunda güneye, Nil’in ilk şelalesindeki (günümüzde Assuan Barajının yeri) gizli bir mağaranın içine yerleştirdiği oluklarla Nil’in sularını kontrol ettiği yere çekildiğine inanmışlardı. Ama Mısır’dan ayrılmadan önce, onun ilk kutsal şehrini kurmuş ve Göklerin Tanrısının (kutsal metinde *On*, Grekler *Heliopolis* der) onuruna ona AN adını vermişti. Orada, Mısır’ın ilk İlahi Hükümdarı olarak oğlu (Göksel Küre’nin onuruna böyle adlandırılmış olan) RA’yı başa geçirdi.

Büyük bir “Yer ve Gök Tanrısı” olan Ra, An’da özel bir türbe inşa edilmesine sebep oldu; içinde -söylendiğine göre Ra’nın göklerden Dünya’ya içinde geldiği “gizli nesne” olan- *Ben-Ben* durmaktaydı.

Zamanla Ra krallığı OSİRİS ve SET arasında bölüştürür. Ama krallığın iki ilahi kardeş arasında bölünmesi işe yaramaz. Set kardeşi Osiris’i alaşağı etme ve öldürmeyi aklına koyar. Hayli uğraştıktan sonra sonunda Set, Osiris’i bir tabutun içine girmeye ikna eder; Set bunu hemen mühürler ve suya atar. İSİS, Osiris’in kız kardeşi ve karısı, günümüzde Lübnan’a ait kıyılara vuran tabutu bulmayı başarır. Osiris’i saklar ve onu hayata geri getirmek için diğer tanrıları yardıma çağırmaya gider; ama Set cesedi bulur ve onu parçalara ayırır ve diyarın dört bir yanına dağıtır. Kız kardeşi NEFTİS’in yardımıyla İsis, Osiris’in cesedinin (fallusu hariç) bütün parçalarını bulup bir araya getirir, böylece onu hayata döndürür.

Bundan sonra Osiris, diğer göksel tanrıların arasında Öte Dünya’da

hayata döndürülmüş olarak yaşar. Kutsal metinler ondan şöyle söz ederler:

Gizli Kapılar’a girdi,
Ebediyet Tanrıları’nın muhteşemliği,
Ufukta parlayanın izinde Ra’nın yolunda.

Şekil 7. GÖKSEL DİSK ve MISIR’IN TANRILARI

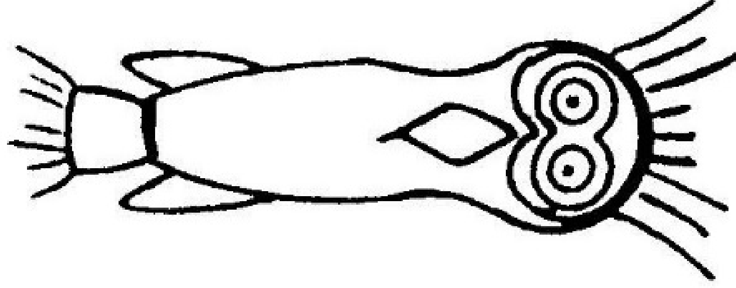
1. Ptah 2. Ra-Amen 3. Thoth 4. Seker

5. Osiris 6. Horus ile İsis 7. Neftis 8. Hathor

Vasıflarıyla tanrılar:

9. Ra/Şahin 10. Horus/Şahin 11. Set/Sina Eşeği 12. Thoth/İbis 13. Hathor/İnek

Osiris'in Mısır tahtındaki yerini oğlu HORUS alır. Doğduğunda, annesi İsis onu (tıpkı, İncil'e göre, Musa'nın annesinin yaptığı gibi) Set'in ona ulaşamaması için Nil nehrinin sazlıkları arasında saklamıştır. Ama oğlanı bir akrep sokar ve ölür. Annesi tanrıça derhal büyülü güçlere sahip bir tanrı olan THOTH'a yardım etmesi için başvurur. Göklerde olan Thoth, derhal Ra'nın "Astronomik Yıllar Saltanat Kayığı" ile Dünya'ya gelir ve Horus'un hayata dönmesine yardım eder.

Şekil 8

Büyüdüğünde Horus, taht için Set'e meydan okur. Aralarındaki çatışmalar her yerde sürer, tanrılar birbirlerini göklerde izlemektedir. Horus, Set'e bir *Nar*'dan saldırır; bu, kadim Yakın Doğu'da "Ateşli Sütun" anlamına gelen bir terimdir. Hanedanlık öncesi zamanların betimlemelerinde bu göksel araba yelpaze gibi bir kuyruğu ve ışınların dışarı fışkırdığı bir bölmesi olan, uzun, silindirik bir nesne, bir tür göksel denizaltı olarak gösterilmektedir (Şekil 8). *Nar*'ın önünde iki far ya da "göz" vardır; Mısır hikâyelerine göre bunlar maviden kırmızıya renk değiştirirler.

Birkaç gün boyunca süren çarpışmalar sırasında inişler ve çıkışlar da

vardı. Horus, *Nar*'dan Set'e özel tasarlanmış bir "zıpkın" fırlattı ve Set yaralandı; husyelerini kaybetti ve bu onu daha da çıldırttı. Sina yarımadası üstündeki son savaşta Set, Horus'a bir ateş huzmesi fırlattı ve Horus bir "göz" kaybetti. Büyük tanrılar ateşkes ilan ettiler ve konseyi topladılar. Hayli tereddüt ettikten sonra, Dünya Efendisi, Mısır'ı Horus'a verme lehinde karar verdi, onu Ra-Osiris ardıllık nesebinde yasal varis ilan etti. (Bundan itibaren Horus genellikle bir şahinin vasıflarıyla resmedilir oldu, Set ise göçebelerin yük hayvanı eşek ile sembolize edilen bir Asyalı ilah olarak gösterildi.)

Horus'un İki Diyarın (Yukarı Mısır ve Aşağı Mısır) yeniden birleşen tahtına çıkışı, Mısır tarihi boyunca krallığa daimi ilahi bağlantısının veriliş noktası olarak kaldı çünkü her firavun Horus'un ardılı ve Osiris'in tahtında oturan diye kabullenildi.

Açıklanamayan nedenlerden dolayı, Horus'un hükümdarlığını bir kaos ve gerileme dönemi izledi; bunun ne kadar sürdüğünü kimse bilmiyor. Sonunda, M.Ö. 3200 civarında Mısır'da bir "hanedanlık ırkı" vardı ve Menes adında bir adam yeniden birleşmiş bir Mısır tahtına çıktı. İşte tanrılar Mısır'a uygarlığı ve bizim bugün Din dediğimiz şeyi bahşettiler. O zaman Menes ile başlayan krallık M.Ö. 525'teki Pers egemenliğine kadar yirmi altı firavun hanedanlığı boyunca ve sonra Grek ve (ünlü Kleopatra'nın hüküm sürdüğü) Roma dönemleri boyunca devam etti.

Menes, ilk firavun, birleşik krallığı kurduğunda Nil'in tam orta noktasında, Heliopolis'in tam güneyinde, iki Mısır'ın başkenti için bir yer seçti. Ptah'ın işlerini taklit ederek, Nil'in sularının üstünde yükseltilmiş yapay bir tepe üstünde *Memfis*'i kurdu ve şehrin tapınaklarını Ptah'a ithaf etti. Memfis bin yılı aşkın bir süre boyunca Mısır'ın siyasi-dinsel merkezi olarak kaldı.

Ama M.Ö. 2200 civarında Mısır'da, nedeni bilginler için hala net olmayan, büyük ayaklanmalar meydana geldi. Bazıları Asyalı işgalcilerin ülkeyi ele geçirdiklerini, halkı köleleştirip, tanrılarına ibadetlerini bozduklarını düşünmektedir. Mısır'da bağımsızlığı andıran her ne kaldıysa, Yukarı Mısır'da idi: daha güneyde olan, daha az erişilebilir bölgelerde. 150 yıl kadar sonra düzen sağlandığında, siyasi-dinsel güç, yani krallığın

vasıfları; Yukarı Mısır'da, Nil kıyısında bulunan eski ve o zamana dek etkisiz bir şehir olan *Teb*'den akmaya başladı.

Şehrin tanrısı AMEN -"Saklı Olan"- idi, İskender'in gerçek ilahi babası diye aramaya çıktığı tanrı Ammon'un ta kendisi. Ona, üstün ilah olarak Amen-Ra, "Saklı Ra" diye tapınılıyordu; ve artık bir biçimde görünmez ya da "saklı" olan aynı Ra mı, yoksa başka bir ilah mı olup olmadığı açık değildir.

Grekler Teb'e *Diospolis* ya da "Zeus'un Şehri" diyorlardı çünkü Ammon'u kendi en büyük tanrıları Zeus ile eş tutuyorlardı. Bu olgu, İskender'in kendisini Ammon ile yakınlaştırmasını daha kolaylaştırdı; ve Siva Vahasında Ammon'un onaylayıcı kehanetini edindikten sonra aceleyle gittiği yer Teb idi.

Orada, Teb'de ve (artık Karnak, Luksor, Dier-el-Bahari diye bilinen) mahallelerinde İskender, Ammon'a ithaf edilmiş yaygın türbeler ve anıtlara rastladı; boş ve harap halde olmalarına rağmen bunlar bugün bile çok etkileyicidirler. Çoğu On İkinci Hanedanlık Firavunları tarafından inşa ettirilmişti; bunlardan biri de, İskender'den 1500 yıl önce Hayat Sularını aramış olan "Sesonchusis" idi muhtemelen. Anıtsal tapınaklardan biri, Kraliçe Hatşepşut tarafından yaptırılmıştır; onun da tanrı Ammon'un kızı olduğu söyleniyordu.

Böyle ilahi ebeveyn hikâyeleri hiç de sıra dışı değildi. Firavunun, sırf Osiris'in tahtını işgal ediyor olduğu gerçeğine dayanan ilahi statü iddiası, bazen hükümdarın şu veya bu tanrı ya da tanrıçanın oğlu ya da erkek kardeşi olduğu öne sürülerek destekleniyordu. Bilginler böyle ibarelerin sadece sembolik anlamları olduğunu düşünmektedirler; ama Beşinci Hanedanlığın üç kralı gibi bazı Mısır firavunları gerçekten, fiziksel olarak tanrı Ra'nın oğulları olduklarını, tanrı kendi tapınağında baş rahibin karısını gebe bıraktığında rahme düştüklerini hep söylemişlerdir.

Diğer krallar Ra'nın neslinden gelişlerini daha gelişkin yollara atfetmişlerdir. Ra'nın kendini hüküm süren firavunda cisimleştirdiği, böylece kraliçeyle ilişkiye girebildiği iddia edilirdi. Böylece, tahtın varisi doğrudan Ra'nın neslinden geldiğini iddia edebilirdi. Ama ilahi tohumdan geliyor olmaya ilişkin böyle spesifik iddialar bir yana, her firavun ilahiyat

açısından da Horus'un bedenlenişi ve dolayısıyla tanrı Osiris'in oğlunun uzantısı olarak kabul edilmekteydi. Sonuç olarak, firavun da Osiris tarafından deneyimlendiği tarzda ebedi hayata hak kazanmış demekti: ölümden sonra, bir öte âleme dirilme.

İşte İskender'in aralarına katılmaya can attığı tanrılar ve tanrı gibi firavunlar halkası buydu.

Ra ve diğer ölümsüz tanrıların sonsuza dek yaşamayı, kendilerini gençleştirerek başardıklarına inanılıyordu. Buna göre, firavunlar da örneğin "Doğumları Tekrarlayan" ve "Doğumlar Tekrarlatan" anlamına gelen adlar taşıyorlardı. Tanrılar, evlerine ilahi yiyecek ve içeceklerden alarak kendilerini gençleştirmekteydiler. Dolayısıyla, kralın ebedi bir Sonraki Yaşamı elde edebilmesi, onların evinde tanrılara katılmasını ve böylece onların ilahi gıdalarından payına düşeni alabilmesini gerektirmekteydi.

Kadim ilahiler, ilahi yiyeceklerini ölen kralla paylaşmaları için tanrılara niyaz ederler: "Bu kralı da yanınıza alın, ki sizin yediğinizden yiyebilsin, ki içtiğinizden içebilsin, ki neyle yaşıyorsanız onunla yaşayabilsin." Ve, Kral Pepi piramidindeki metinlerden birinde, daha belirgin biçimde belirtildiği gibi:

> Gıdanızdan bu Kral Pepi'ye de verin
> Ebedi gıdanızdan;
> Ebediyen dayanan içkinizden.

Ölen firavunun, Ra'nın "Söndürülemez Yıldız" üstündeki göksel âleminden, ebediyen dayanan gıdasını alması umuluyordu. Orada, mistik bir "Adaklar Tarlası" ya da "Hayat Tarlası"nda "Hayat Bitkisi" yetişiyordu. I. Pepi piramidindeki bir metin, kralın Horus'un elçileri tarafından karşılanmak üzere "tüylü kuşlar" görünüşlü muhafızların yanından geçişini tarif etmektedir. Elçilerle birlikte,

> Büyük Tanrıların yanı başına konduğu
> Büyük Göl'e yol alır
> Söndürülemez Yıldız'ın bu Büyük Olanları
> Pepi'ye Hayat Bitkisinden verirler

Kendileri de ondan yiyip yaşamaktadır,
ki o da bundan böyle yaşayabilsin.

Mısır betimlemeleri öleni (bazen karısı ile birlikte) bu Göksel Cennette, içinden yine yaşam veren meyveleriyle Hayat Ağacının, hurma ağacının yetiştiği Hayat Sularından yudumlarken göstermekteydi (Şekil 9).

Şekil 9

Göksel menzil Ra'nın doğum yeri, Dünya'dan geri döndüğü yerdi. Orada, Dört Kavanoz Tanrıçasının kendi üstüne belirli bir iksirden dönem dönem dökmesini sağlayan Ra sürekli biçimde kendini gençleştirmekte ya da "yeniden uyandırmakta"ydı. Dolayısıyla kralın ümidi de aynı tanrıçanın onun üstüne de iksirden dökmesi ve "oracıkta kalbini hayata tazelemesi"ydi. "Gençlik Suyu" denilen bu sularda Osiris kendisini gençleştirmişti; ve böylece ölen Kral Pepi'ye Horus'un "senin için ikinci bir gençlik mevsimi sayacağı", "adı 'Gençlik Suyu' olan sularda gençliğinin yenileneceği" sözü verilmişti.

Sonraki Yaşam'a dirilen, hatta gençleşen firavun cennet gibi bir hayata kavuşurdu: "Erzakı tanrılar arasındaydı; suyu şaraptı, tıpkı Ra'nın ki gibi. Ra yediğinde, ona da verir; Ra içtiğinde, ona da verir." Ve bir yirminci yüzyıl psikoterapisti edasıyla, metin şunu da ekler: "Her gün derin derin uyur... bugün, dünden daha iyi geçinir."

Firavun, Ölümsüzlüğe kavuşmak üzere ilk önce ölmesi gerektiği ikileminden biraz rahatsız olmuş gibidir. Mısır'ın İki Diyarının hükümdarı

olarak Dünya'da mümkün olabilecek en iyi hayatın tadını çıkarmıştır; ve tanrılar arasında dirilme daha da cazip bir durumdur. Yanı sıra, zaten mumyalanacak ve gömülecek olan sadece dünyasal bedenidir; çünkü Mısırlılar her kişinin ölümden sonra gökyüzüne yükselen ve bizim "can" dediğimize benzer bir Ba ve firavunun sayesinde Sonraki Yaşam'a naklolunduğu biçim olan bir Ka -bu Ka; Duble, Ata Ruhu, Öz, Kişilik diye de tercüme edilmiştir- sahibi olduğuna inanırlardı. Piramit Metinleri derlemesinin giriş yazısında Samuel Mercer, Ka'nın bir ölümlünün bir tanrı kişileştirmesine karşılık geldiği sonucuna varmıştır. Başka bir deyişle, bu kavram; insanoğlunda ilahi bir unsur, Sonraki Yaşam'sa hayatı devam ettirebilen göksel veya tanrısal bir Duble'nin varlığını ima etmektedir.

Ama Sonraki Yaşam mümkün idiyse de, kolayca kavuşulamıyordu. Ölen kral uzun ve mücadeleli bir yoldan geçmek ve yolculuğuna çıkmazdan önce ayrıntılı törensel hazırlıklardan geçmek zorundaydı.

Firavunun ilahlaşması, arındırılması ile başlardı ve buna mumyalama da dahildi; böylece kral tüm organları birbirine bağlanmış Osiris'i andırırdı. Mumyalanan firavun daha sonra üstüne bir piramidin kondurulduğu ve önünde oval biçimli bir sütun olan bu yapıya cenaze alayıyla götürülürdü (Şekil 10).

Şekil 10

Şekil 11

Bu cenaze tapınağının içinde, firavunun yolculuğunun sonunda kabulünü sağlama amaçlı rahip törenleri yapılırdı. Mısır cenaze metinlerinde "Ağzın Açılması" denilen törenler -her zaman leopar postu giymiş biçimde resmedilen- bir *Şem* rahibinin gözetiminde düzenlenirdi (Şekil 11). Bilginler bu törenin adının anlamını harfiyen taşıdığına inanmaktalar; rahip, eğilmiş bakır veya demir bir araç kullanarak mumyanın ya da ölen kralı temsil eden bir heykelin ağzını açar. Ama törenin esasen sembolik olduğu, ölenler için "ağzı" ya da Göklere Giriş Yolu'nu açma niyetiyle yapıldığı açıktır.

Mumya o sırada kat kat malzemeyle sıkı sıkıya bağlanmış ve üstüne kralın altın ölüm maskı da takılmıştır. Demek ki, mumyanın (ya da kralın heykelinin) ağzına dokunmak ancak sembolik olabilirdi. Aslında, rahip de firavunun ebedi hayata doğru yükselebilmesi için ölüye değil de "ağzı

açmaları” için tanrılara ilahi okumaktadır. Horus’un Set’le savaşırken kaybettiği “Göz”e, “ağzı açması” ve böylece “kral için Parlak Olanlar arasında bir yolun açılabilmesi, onlar arasında kalabilmesi” için özellikle dua edilirdi.

Firavunun dünyasal (ve dolayısıyla sadece geçici olan) mezarının -metinlere ve gerçek arkeolojik keşiflere göre- doğu yüzünde sahte bir kapı vardı; duvar işçiliği orada sanki bir kapı varmış gibi görünecek biçimdedir ama aslında duvardır. Arınmış, tüm organları bir araya bağlanmış, “ağzı açılmış” firavunun daha sonra kendi kendine kalktığı, Dünya’nın tozunu silkelediği ve sahte kapıdan çıkıp gittiği düşünülürdü. Dirilme sürecini adım adım anlatan bir Piramit Metni’ne göre, firavun taş duvardan kendi başına geçemezdi. “Sen insanları geri tutan kapılarda dur,” der metin, ta ki “bölümün şefi,” -bu görevden sorumlu bir ilahi ulak- “sana çıkıp gelecek. Kolundan tutar ve seni göklere, babana götürür.”

Böyle bir ilahi ulağın yardımıyla firavun ilk önce mühürlenen mezarından, sonra da sahte kapıdan dışarı çıkıyordu. Ve rahipler hep birlikte ilahiye başlıyorlardı: “Kral Göğe giden yolunda! Kral Göğe giden yolunda!”

Kral Göğe giden yolunda
Kral Göğe giden yolunda
Rüzgârda, rüzgârda.
Onu tutan yok;
Onu tutan hiç kimse yok.
Kral kendi başına, tanrıların oğlu.
Ekmeği yukarıdan gelecek, Ra ile;
Adağı Göklerden çıkacak.
Kral “Tekrar Gelen”dir.

Ama ölen kral, tanrılarla yiyip içmek için Göğe yükselmeden önce zorlu ve tehlikeli bir yolculuk yapmak zorundadır. Hedefi *Neter-Khert* ya da “Dağ Tanrılarının Diyarı” denilen bir yerdir. Bazen, tanrı (*Neter*) için kullanılan sembolü bir sandalın üstüne oturtan hiyeroglifle gösterilirdi ve gerçekten de bu diyara ulaşmak için firavun uzun ve dolambaçlı bir Sazlık Gölü geçmek zorundaydı. Bu bataklık suları İlahi

Sandalcı'nın yardımıyla geçilebilirdi ama firavunu sandala almadan önce kökeni hakkında sorgulardı: Karşıya geçme hakkına sahip olduğunu düşünmesine yol açan neydi? Bir tanrının ya da tanrıçanın oğlu muydu?

Gölün ötesinde, bir çölü ve dağ sırasını, çeşitli muhafız tanrıları geçtikten sonra *Duat* uzanmaktadır; yeri ve adı birçok bilginin aklını karıştıran büyülü bir "Yıldızlara Yükselme Evi". Bazıları bunu Öte âlem, tıpkı Osiris gibi kralların da gitmek zorunda olduğu ruhların evi olarak düşünmektedir. Bazıları ise bunun bir Yeraltı Dünyası olduğunu düşünmektedir; gerçekten de anlatılan sahneler görünmeyen tanrıların olduğu tüneller ve mağaraları, kaynayan su göletlerini, garip ışıkları, kuşlar tarafından korunan odaları, kendi kendilerine açılan kapıları tarif etmektedir. Bu büyülü diyar on iki bölüme ayrılmıştır ve on iki saatte dolaşılır.

Duat kafamızı karıştırmaya devam eder çünkü dünyasal yapısına (bir dağ geçidinden geçerek ulaşılmaktadır) ya da yeraltı unsurlarına rağmen, adı hiyerogliflerde belirleyicisi olan bir yıldız ve uçan bir şahin ile ya da sadece, göksel veya cennetsel bir ilişkiyi çağrıştıran bir daire içindeki bir yıldız ile gösterilir.

Esas kafa karıştırıcı olan şey; firavunun Sonraki Yaşam'a gidene dek yaşamı, ölümü, dirilmesi ve naklolunması sürecinde izleyen Piramit Metinlerinin, insanın sorununu tanrılar gibi uçamıyor olması şeklinde görmesi gerçeğidir. Bir metin bu sorunu ve çözümünü iki cümlede özetler: "İnsanlar gömülür, tanrılar yukarı uçar. Bu kralın uçmasını sağla (ki), kardeşi tanrılar arasında olsun." Kral Teti piramidinde yazılı bir metin, firavunun umudunu ve tanrılara seslenişini şu sözlerle aktarır:

> İnsanlar düşer,
> Ad'ları yoktur.
> Siz kral Teti'yi kolundan tutun,
> Siz kral Teti'yi göğe alın,
> Ki Dünya'da insanlar arasında ölmesin.

"Saklı Yer"e ulaşmak ve Hayat Ağacı amblemini taşıyan bir tanrı ve "Gök Habercisi" olan bir tanrı bulana dek yeraltı labirentlerinden geçmek

kralın yükümlülüğüydü. Onlar, gizli kapıları onun için açacak ve onu Horus'un Gözü'ne, ayak basabileceği -"güçlendirildiğinde" rengi maviden kırmızıya değişen bir nesne olan- bir Göksel Merdiven'e yönelteceklerdi. Ve sonra, bizzat kendisi bir Şahin-tanrıya dönüşecek ve Söndürülemez Yıldız'daki ebedi Sonraki Yaşam'ına doğru göklere yükselecekti. Orada, onu Ra karşılayacaktır:

> Cennetin Kapıları senin için açıktır;
> Serin Yer'in kapıları senin için açıktır.
> Orada Ra'yı seni beklerken bulacaksın.
> Elinden tutacak,
> Seni Göğün İkili Türbesine götürecek;
> Seni Osiris'in Tahtına oturtacak...
> Desteklenmiş, bir tanrı gibi donatılmış duracaksın...
> Söndürülemez Yıldız üstünde, Ebediler arasında.

Konu hakkında bugün bildiklerimizin çoğu Piramit Metinlerinden gelmektedir: M.Ö. 2350 ile M.Ö. 2180 yılları arasında Mısır'da hüküm sürmüş beş firavunun (Unas, Teti, I. Pepi, Merenra ve II. Pepi) piramitlerinin duvarlarında, geçitlerinde ve galerilerinde (kadim Mısır'ın hiyeroglif yazısıyla) boyanmış ya da kabartmalarla süslenmiş yüzlerce Söyleme halinde birleştirilmiş binlerce dize. Bu metinler Kurt Sethe tarafından *Die altaegyptischen Pyramidentexte* adlı eserinde düzenlenmiş ve numaralanmış; İngilizce dengi olan ve Samuel A. B. Mercer tarafından yazılan *The Pyramid Texts* (Piramit Metinleri) ile birlikte bu konuda en çok başvurulan kaynak haline gelmiştir.

Piramit Metinleri'ni oluşturan binlerce dize; tanrılara yalvaran veya kralları yücelten tekrarlı, bağlantısız ilahilerden oluşan bir koleksiyondan ibaret gibi görünmektedir. Malzemeden anlam çıkarmak amacıyla bilginler, kadim Mısır'da değişen teolojiler hakkında teoriler geliştirmişlerdir; bir "Güneş Dini" ve bir "Gök Dini" arasında bir çatışma ve bir birleşme, bir Ra rahipliği ve bir Osiris rahipliği vs. Bu teoriler binlerce yıl boyunca birikmiş malzemelerle uğraştığımıza işaret etmektedirler.

Bu dizeler yığınını ilkel mitolojilerin ifadeleri, rüzgâr kükredikçe ya da gök gümbürdedikçe korkudan titreyen ve bu fenomenleri "tanrılar" diye

adlandıran insanların hayal güçlerinin kırıntıları olarak gören bilginler için bu dizeler eskisi gibi akıl karıştırıcı ve şaşırtıcı kalmıştır. Ama tüm bilginler, bu dizelerin kadim kâtipler tarafından çok daha eski ve görünüşe göre iyi düzenlenmiş, tutarlı ve anlaşılır yazıtlardan alıntılandığı konusunda hemfikirdirler.

Lahitler ve tabutlar ve de papirüsler (bunlara resimlemeler de eşlik ediyordu) üstündeki daha sonraki yazılar gerçekten de dizelerin, Söylemeler ve ("Yükselenlerin Bölümü" gibi adlar taşıyan) Bölümlerin, "Ölüler Kitabı"ndan kopya edildiğini göstermektedir; bu kitap "*Duat*'ta Olan", "Kapılar Kitabı", "İki Yol Kitabı" gibi adlar da taşıyordu. Bilginler bu "kitaplar"ın da aslında daha önceye ait iki temel eserin versiyonları olduğuna inanmaktalar: Ra'nın göksel yolculuğuyla ilgili eski yazılar ve dirilen Osiris'e katılanların mutluluk dolu Sonraki Yaşam'ını -göksel bir evdeki içkiler, yiyecekler ve zevkler- vurgulayan daha sonraki bir kaynak. (Hatta bu versiyondan dizeler, takan kişiye "gece gündüz kadınlarla olma" ve "kadın arzusu" sağladığına inanılan tılsımlara bile yazılmıştır.)

Ancak âlimane teoriler, bu metinler tarafından sunulan bilgilerin büyülü unsurlarını açıklanmadan bırakırlar. İlginçtir, bir Horus Gözü, Horus'tan bağımsız var olan bir nesnedir; kralın içine girebileceği ve "güçlendirildiğinde" maviden kırmızıya renk değiştiren bir nesne. Kendi kendine giden sandallar, kendi kendine açılan kapılar, yüzleri ışıltı yayan görünmeyen tanrılar. Sadece ruhların yaşaması beklenen bir Aşağı Dünya'da "köprü kirişleri" ve "bakır kablolar" anlatılır. Ve en şaşırtıcı olan şey: Firavunun dönüşmesi onu Aşağı Dünya'ya götürmekteyse, niçin metinler "kralın *Göğe* giden yolunda" olduğunu iddia etmektedirler?

Metinler başından sonuna dek kralın tanrıların yolunu izlediğini, tıpkı önceden bir tanrının geçtiği gibi bir gölden geçtiğini, tanrı Ra'nın yapmış olduğu gibi bir sandal kullandığını, tıpkı Osiris gibi "bir tanrı gibi donatılarak" yükseldiğini anlatır durur. Ve kaçınılmaz soru: Ya bu metinler ilkel fanteziler -mitoloji- değiller de, ölen firavunun, tanrıların gerçekten yaptığı bir yolculuğu taklit ettiği bir yolculuğun anlatımıysalar? Bir tanrının adının yerine bir firavununkini koyan bu metinler, ya firavunların değil de tanrıların yolculuklarıyla ilgili çok daha önceden yazılmış metinlerin kopyalarıysalar?

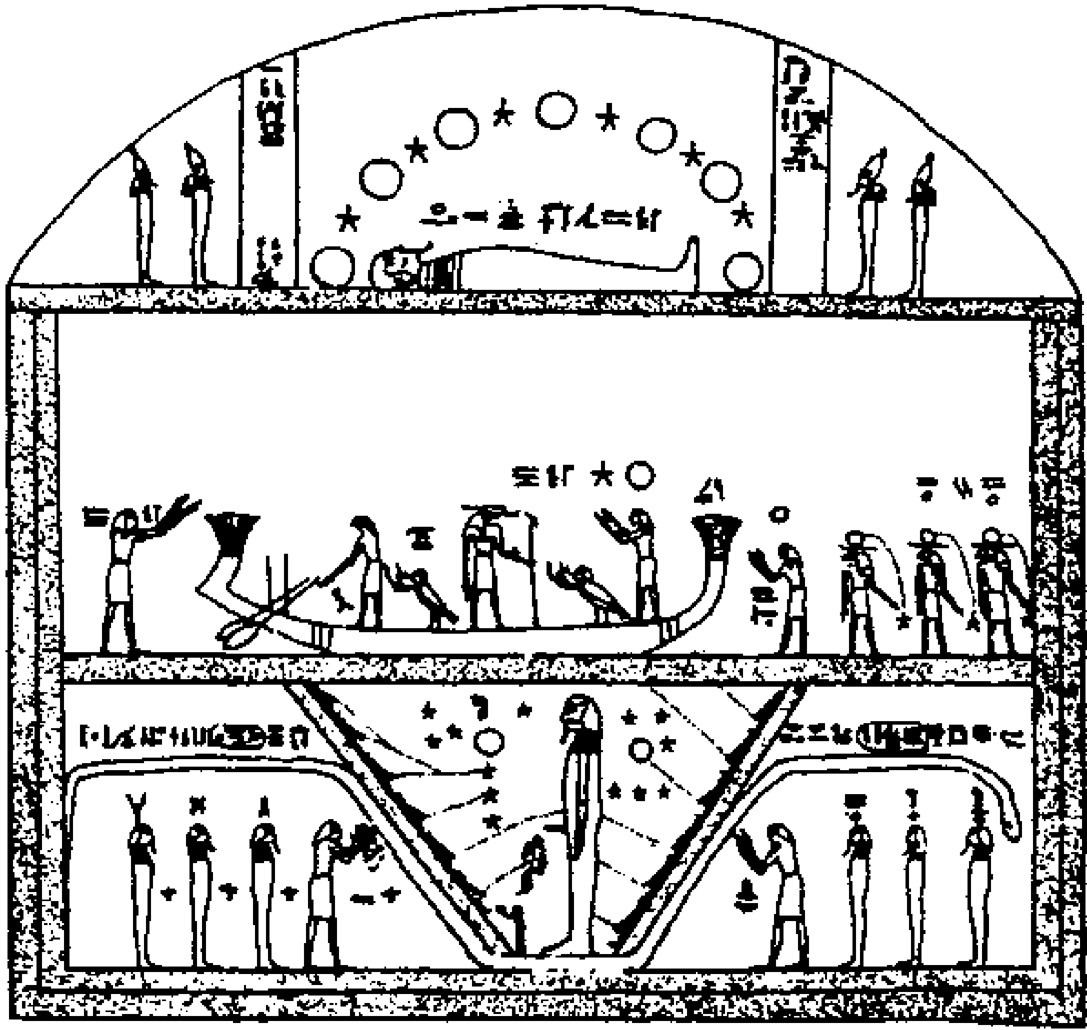
En eski ve önde gelen eski Mısır tarihi uzmanlarından bir olan Gaston Maspero [*L'Archéologie Égyptienne* (Mısır Arkeolojisi) ve diğer eserleri] gramatik biçim ve diğer kanıtlardan yola çıkarak Piramit Metinlerinin Mısır uygarlığının en başında, hatta hiyeroglif olarak yazılmadan çok önce ortaya çıkmış olduğunu önermişti. J. H. Breasted ise daha yakın zamanlarda [*Development of Religion and Thought in Ancient Egypt* (Kadim Mısır'da Din ve Düşüncenin Gelişimi) adlı eserinde] "sahip olsak da olmasak da, çok daha eski malzemelerin var olduğu" sonucuna varmıştır. Metinlerde bulduğu bilgiler, uygarlığın şartlarıyla ilgili bilgilerdir ve bu metinlerin fanteziler değil de olgusal bilgilerin aktarımları olduklarını doğrulamaktadır. "Hayal gücü hızlı biri için," der, "bu metinler sırf yansımaları oldukları çok uzun bir süre önce kaybolmuş bir uygarlığın resimleriyle doludur."

Metinler ve daha sonraki dönemlerin resimlemeleri birlikte ele alındıklarında yeryüzünde başlayan, yeraltına inen ve sayesinde tanrıların -ve onları taklit eden kralların- göğe doğru fırladıkları bir açıklıkta son bulan bir diyara yolculuğu anlatmaktadırlar (Şekil 12). Demek ki hiyeroglif çağrışım, bir yeraltı diyarını göksel bir işlevle birleştirmektedir.

Mezarlarından Sonraki Yaşam'a yolculuk eden firavunlar gerçekten de bu Göğe Giden Yol'u almakta mıydılar? Kadim Mısırlılar bile yolculuğun mumyalanmış ceset için değil, ölen kralın Ka'sı (Dublesi) için olduğunu iddia etmişlerdi. Ama bu Duble'nin gerçek yerlerden geçerek sahiden ilerlediğini düşünmüşlerdi.

Peki, ya metinler gerçekten var olan bir dünyayı yansıtmaktaysalar? Peki ya firavunun Ölümsüzlüğe Yolculuğu, taklit bile olsa, gerçekten de tarih öncesi çağlarda gerçekleşen gerçek yolculukları adım adım izlemekteyse?

Gelin bu adımların peşine takılalım, bizi Tanrıların Yolu'na götürsünler.

Şekil 12

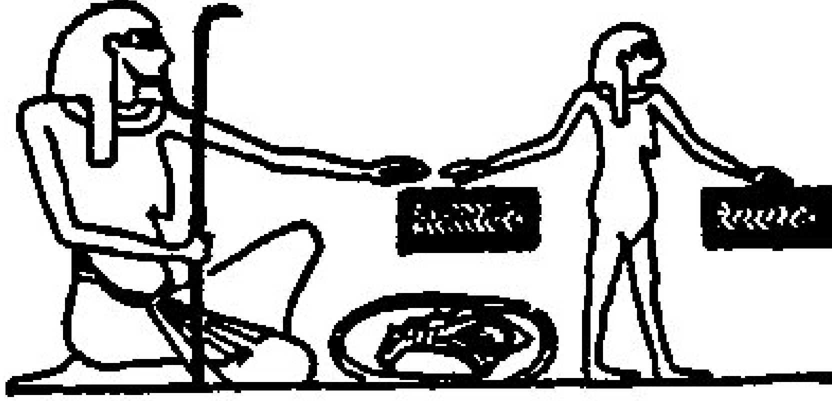
GÖKYÜZÜNE MERDİVEN

Kendimizi firavunun muhteşem cenaze tapınağında hayal edelim. Firavunu mumyalayan ve yolculuğu için hazırlayan Şem rahipleri artık tanrılara, krala bir yol ve bir geçit açmaları için yakarmaktadırlar. İlahi ulak sahte kapının diğer yanına gelmiştir, firavunu taş duvardan geçirip yolculuğuna çıkartmaya hazırdır.

Mezarının doğu yüzündeki sahte kapıdan çıkarken, firavuna rotasını hep doğuya yöneltmesi talimatı verilir. Yanlış anlamasın diye, batıya gitme konusunda bilhassa uyarılır: “O tarafa gidenler, geri dönmezler!” Onun hedefi “Dağ Tanrılarının Diyarı’ndaki *Duat*’tır. Orada “bir hesaplanan yıllar gecesi” sırasında “İki’nin Büyük Evi’ne... Ateş Evi’ne” girecek, bir İlahi Varlığa dönüşecek ve “Göğün doğu yakasına” yükselecektir.

Firavunun rotasındaki ilk engel Sazlık Göldür; bir dizi birleşik gölden oluşan büyük bir bataklık su kütlesi. Sembolik olarak, gölün sularını ikiye ayırıp geçebilmesi için rehber tanrısının lütfuna sahip olmuştur (Şekil 13); fiziksel olarak ise, gölü geçmek mümkündür çünkü gölde İlahi Sandalcı hizmet etmektedir; Khnum, İlahi Zanaatkâr tarafından yapılan bir sandalda tanrıları karşı kıyıya geçirmektedir. Ama Sandalcı gölün uzak kıyısındadır ve firavun gelip kendisini karşı kıyıya taşıması için gereken hakka sahip

olduğuna dair sandalcıyı ikna edene dek hayli zorlanır.

Şekil 13

Sandalcı firavunu kökeni hakkında sorgular. Bir tanrının ya da tanrıçanın mı oğludur? “İki Büyük Tanrı’nın Kayıt Defteri”nde kayıtlı mıdır? Firavun “ilahi tohum”dan olduğu iddiasını açıklar ve dürüstlüğüne dair teminatlar verir. Bazı durumlarda bu işe yarar. Bazen de firavun karşı kıyıya geçmek için Ra’ya ya da Thoth’a başvurmak zorunda kalır; bu durumlarda sandal ve kürekleri ya da dümeni tekinsiz güçlerle canlandırılır; sandal kendi kendine harekete geçer, kralın yapıştığı yeke kendi kendini yönlendirir. Kısacası hepsi birden, kendi kendini yürütür hale gelirler. Öyle ya da böyle, firavun gölü geçmeyi başarır ve “Gökleri Daha Yakına Getiren İki”ye doğru yoluna devam eder:

Sandalla, Ra gibi, iner,
Dolambaçlı Suyolu’nun kıyılarına.
Kral *Hanbu*-sandalında kürek çeker;
Dümeni kırar
Sazlık Gölden başlayan diyardaki,
“Gökleri Daha Yakına Getiren İki”nin Ovasına.

Sazlık Göl, Horus’un hükümranlığının doğu ucundadır. Ötesinde ise rakibi Set’in toprakları, “Asya diyarları” uzanmaktadır. Böyle hassas bir sınırda beklenebileceği gibi, kral gölün doğu kıyısında dört “Geçiş muhafızının, saç lüleleri taşıyanlar”ın devriye gezdiğini keşfeder. Bu muhafızların saçlarının biçimi, onların en göze çarpan özelliğidir. “Kömür

karası”dır ve “alınlarında, şakaklarında ve başlarının arkasında, başlarının ortasındaki örgülerle düzenlenmiştir.”

Diplomasi ile sertliğin bir karışımıyla kral ilahi kökenini yine açıklar, “babam Ra” tarafından çağrıldım, der. Bir firavunun ise şu tehditleri savurduğu yazmaktadır: “Geçişimi geciktirin hele, o saçlarınızı lotus havuzundaki lotus çiçeklerini koparır gibi yolarım!” Bir başkasının ise yardımına bazı tanrılar gelir. Öyle ya da böyle, firavun ilerlemeye devam eder.

Kral artık Horus diyarını terk etmiştir. Ulaşmayı hedeflediği doğudaki yer -Ra’nın himayesi altında olmasına rağmen- “Set’in bölgesinde”dir. Hedefi dağlık bir bölgedir, Doğu Dağları’dır (Şekil 14). Rotası iki dağ, “Set’in korkusuyla duran iki dağ” arasındaki bir geçite yönelmiştir. Ama ilk önce çorak ve ıssız bir bölgeden, Horus ve Set’in hükümranlık bölgeleri arasındaki bir tür hiçbir tanrıya ait olmayan bir diyardan geçecektir. Söylemelerin hızı ve aciliyeti de artar çünkü kral Cennet Kapılarının bulunduğu Saklı Yer’e yaklaşırken bir kez daha muhafızlar karşısına çıkar. “Nereye gidiyorsun?” diye bilmek isterler.

Kral’ın destekçileri onun adına cevap verirler: “Kral Göğe gidiyor, hayat ve neşe edinmeye; ki kral babasını görebilsin, ki kral Ra’yı görebilsin.” Muhafızlar bu talebi düşünürlerken, kral bizzat yalvarır: “Açın sınırı... indirin engeli... tanrıların geçtiği yerden geçmeme izin verin!”

Mısır’dan yani Horus’un hükümranlık bölgesinden gelen kral ve destekçileri ihtiyatlı olma gereğinin farkına varırlar. Birçok Söyleme ve dizeler, kralı, iki tanrı arasındaki husumette nötr olarak sunmaktadırlar. Kral hem “Adıyla Dünya’nın titrediği Horus’tan doğan” hem de “adıyla Göklerin titrediği Set’in rahme düşürdüğü” şeklinde sunulur. Kral sadece Ra’ya yakınlığını vurgulamakla kalmaz, ayrıca “Ra’nın hizmetinde” yol aldığını da açıklar böylece daha yüksek bir otoriteden aldığı bir *laissez-passer*{*} çıkarıp göstermektedir. Metinler kurnaz bir tarafsızlıkla, kralın yoluna devam etmesinde iki tanrının da çıkarının olduğuna işaret eder çünkü Ra kesinlikle hizmetinde olmak için gelene yardım etmelerini takdir edecektir.

Sonunda, Set Diyarının muhafızları kralın dağ geçidinden geçmesine

izin verirler. Kralın destekçileri, kralın bu anın öneminin farkına varmasını sağlarlar:

Şimdi artık yüksek yerlere giden yoldasın
Set'in diyarında.
Set'in diyarında
Yüksek yerlere ayak basacaksın,
üstünde tanrıların oturduğu
Doğu Göğündeki o yüksek Ağaca.

Kral, *Duat*'a varmıştır.

Duat tamamen kapalı olan, baş kısmında göklere doğru bir açıklığın (tanrıça Nut ile sembolize edilir) olduğu ve bu açıklık sayesinde

Şekil 14

Şekil 15

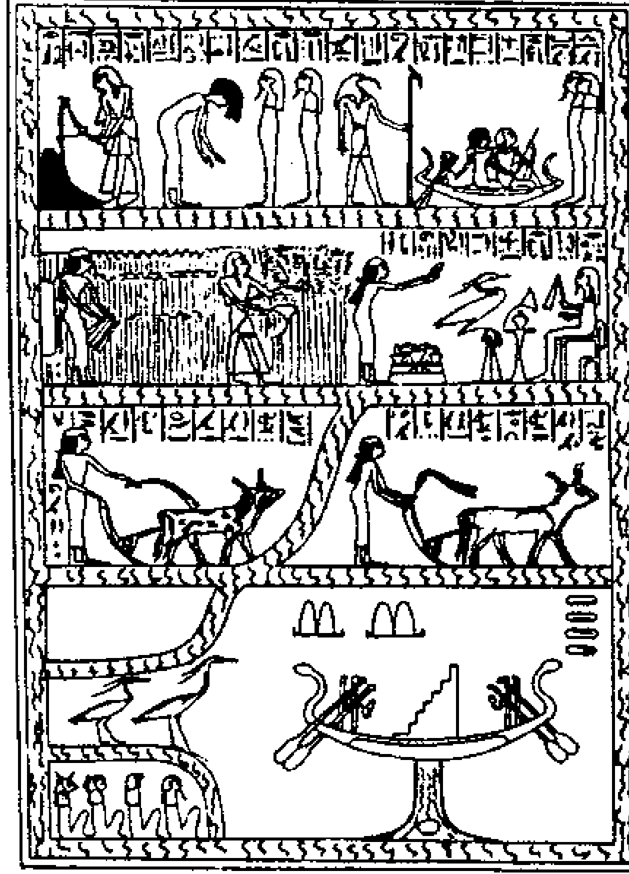
Söndürülemez Yıldız'a (Göksel Disk ile sembolize edilir) ulaşılabilenbir Tanrılar Çemberi (bkz. Şekil 15) olarak düşünülürdü. Diğer kaynaklar bunun gerçekte dağlarla çevrili uzunlamasına ya da oval bir vadi olduğunu önermektedir. Birçok dereye ayrılan bir nehir bu topraklar boyunca akmaktadır ama pek yol alınabilir gibi değildir ve çoğu kez Ra'nın sandalı çekilmek ya da bir "toprak sandal" yani kızak gibi kendi gücüyle hareket etmek zorunda kalır.

Duat; yerin üstünden başlayan ve yeraltına doğru devam eden tarlalar,

ovalar, duvarlı şehirler, mağaralar veya salonlar diye tarif edilen on iki bölüme ayrılmıştır. Ölen kralın bu büyülü ve muazzam diyarda yolculuğu on iki saat sürer; bunu yapabilir çünkü Ra onun emrine büyülü bir sandal veya kızak vermiştir, kral bununla kendisini destekleyen tanrılardan yardım alarak yolculuk etmektedir.

Duat'ı çevreleyen dağlarda yedi açıklık ya da geçit vardır ve bu geçitlerden Mısır'ın doğusundaki dağlarda (yani *Duat*'ın batısındaki dağlarda) bulunan ikisi, "Saklı Yer"in "Ufku" ya da "Boynuz"u olarak adlandırılırlar. Ra'nın yol almış olduğu geçit 220 atru (yaklaşık 43 km kadar) uzunluğundadır ve bir dere yolunu izler; ancak dere kurumuştur ve Ra'nın kayığının çekilmesi gerekir. Geçit muhafaza altındadır ve "kapıları sağlam" kalelerle donatılmıştır.

Firavun, bazı papirüslerin belirttiğine göre, ikinci ve daha kısa olan (sadece 24 km kadar) geçite giden yola girer. Papirüs çizimleri onu Ra'nın sandalı veya kızağının üstünde, her birinde on iki rehber tanrıdan oluşan bir topluluğun konuşlandığını, iki dağ zirvesi arasından geçerken göstermektedir. Metinler yakınlardaki bir "KaynayanSular Gölü"nü tarif eder; ateşli görünmelerine karşın dokunulduğunda suları serindir. Yerin aşağısında bir ateş yanmaktadır. Burasının kuşları kaçıran güçlü bir zift ya da "tabii sodyum karbonat" kokusu vardır. Yine de çok uzakta olmayan bir yerde, çevresinde çalılar ve küçük ağaçlar olan bir vaha tarif edilir.

Şekil 16

Geçitten geçtikten sonra, kral diğer tanrılar grubuna rastlar. “Huzur içinde gel,” derler. Kral ikinci bölüme varmıştır.

Burası içinden geçen dereden dolayı *Ur-nes* (bazı bilginlerin Grek gök tanrısı *Uranüs* ile eşleştirdikleri bir isimdir) adını almıştır. 24 km’ye 46 km ölçülerinde olan bu yerde eşeklerinin etini yiyen ve bulundukları yer çorak ve dereler de çoğu kez kurumuş olduğundan su ve besin için tanrılara bağımlı olan uzun saçlı insanlar oturmaktadır. Ra’nın sandalı bile burada bir “toprak sandal”a dönüşür. Burası Ay tanrısı ile ve de Turkuaz Tanrıçası Hathor ile ilişkilendirilen bir bölgedir.

Tanrıların da yardımıyla, kral ikinci bölümden güven içinde geçer ve Üçüncü Saat’te *Net-Asar*’a, “Osiris Deresi”ne varır. İkinci bölüme benzer ölçülerde olan bu üçüncü bölümde “Dövüşçüler” yaşamaktadır. Burası, pusulanın dört ana yönünden sorumlu olan dört tanrının yerleşik olduğu yerdir.

Hiyeroglif metinlere eşlik eden resimler, çok ilginç bir şekilde, Osiris Deresinin bir ziraat bölgesinden dolana dolana geçtiğini ve bir dağ zincirinden geçtikten sonra küçük kollara ayrıldığını göstermektedir. Burada, efsanevi zümrüdü-anka kuşlarının gözetimindeki *Gökyüzüne Merdiven* bulunur; Ra'nın Göksel Sandal'ı burada bir dağın tepesinde oturur ya da ateş akıntıları üstünde göklere doğru yükselir biçimde resmedilmiştir (Şekil 16).

Burada, Söylemeler ve duaların hızı yine yükselir. Kral, "bu Dünya adamı *Neter-Khert*"e zarara uğramadan girebilsin diye "büyülü koruyucuları", çağırır. Kral *Duat*'ın kalbine yaklaşmaktadır; *Amen-Ta*'ya, "Saklı Yer"e yakındır.

Osiris bizzat Ebedi Sonraki Yaşam'a orada yükselmişti. Sanki iki büyülü ağaç gibi "ötede göğe karşı" duran "Göğü Yakın Eden İki" orada durmaktadır. Kral Osiris'e (Ölüler Kitabı'ndaki Bölümün başlığı "*Ad*'ını *Neter-Khert*'te Kesinleştirmek Bölümü" şeklindedir):

> Bana *Ad*'ım verilsin
> İki'nin Büyük Evi'nde;
> Ateş Evi'nde
> *Ad*'ım ihsan edilsin.
> Hesaplanan yıllar gecesinde,
> ve söylenen aylar gecesinde,
> ben de bir İlahi Varlık olayım,
> Göğün doğu yakasında oturayım.
> Tanrı beni arkamdan ilerletsin;
> onun *Ad*'ı ebedidir.

Kral, artık "Işık Dağı"nın önündedir.

GÖKYÜZÜNE MERDİVEN'e varmıştır.

Piramit Metinleri burasının "yükseklere ulaşmak için merdiven" olduğunu belirtir. Basamakları "oradan göklere yükselebilsin diye kral için serilmiş, göğe çıkan basamaklar"dır. Gökyüzüne Merdiven'in hiyeroglif resmi bazen tek bir merdivendir (ayrıca altından yapılıp bir muska

olarak takılırdı) ya da daha çok çifte merdiven ya da bir basamaklı piramittir. Gökyüzüne Merdiven, Ra'nın asli tapınağının bulunduğu yer olan An şehrinin tanrıları tarafından inşa edilmişti; böylece tanrılar "Yukarı ile birleşik" olabiliyorlardı.

Kralın hedefi Gökyüzüne Merdiven'dir; onu gerçekten de yukarı doğru taşıyacak olan bir Yükseltici. Ama İki'nin Büyük Evi'nde, Ateş Evi'nde olan bu yükselticiye ulaşmak için *Amen-Ta*'ya, Çayırlıklar Tanrısı Seker'in Saklı Diyarına girmelidir.

Burası duvarlarla çevrili bir çember olarak tarif edilen bir bölgedir. Yeraltındaki Karanlık Diyardır; buraya bir dağın içine girilerek ve gizli kapılar tarafından korunan, spiral çizilerek aşağılara inen gizli yollardan geçerek varılabilir. Artık kralın girmesi gereken yer, *Duat*'ın dördüncü bölümüdür ama dağdaki giriş iki duvar tarafından korunmaktadır ve onların arasındaki geçidi alevler yalamakta ve tanrılar muhafızlık etmektedir.

Ra, Saklı Diyardaki bu girişe geldiğinde "sesi yoluyla orada olan tanrıların tasarladıklarını onları görmeden yerine getirmişti"; talimatları izlemişti. Ama içeri alınması için kralın sadece sesi yeterli olabilir miydi? Metinler, bu yola çıkmış olana, ancak "Seker Diyarındaki gizli dehlizlerin planını bilen"in Yeraltı Geçitleri Yeri'nde yolculuk edebileceğini ve tanrıların ekmeğinden yiyebileceğini hatırlatırlar.

Kral bir kez daha kimliğini açıklar. "Ben Boğa'yım, Osiris'in atalarının bir oğluyum." Derken onu destekleyen tanrılar onun lehine içeri alınması için gerekli olan sözleri ilan ederler:

Giriş izni senden alıkonulamaz
Duat'ın kapısında;
Işık Dağının katlanan kapıları
sana açıktır;
Kilitler kendiliğinden açılırlar.
Sen İki Hakikat Salonu'na gir
Orada olan tanrı seni selamlar.

Doğru formül ya da parola böylece söylendikten sonra, Sa adındaki bir tanrı bir emir verir; onun sözüyle alevler söner, muhafızlar çekilir,

kapılar otomatik olarak açılır ve firavun yeraltı dünyasına alınır.

Duat tanrıları, “Toprağın ağzı senin için açılır, göğün doğu kapısı senin için açıktır,” diye krala bildirirler. Toprağın ağzından girmiş olmasına rağmen, burasının gerçekten de Göğün Kapısı’nın gizli doğu kapısı olduğuna dair onu rahatlatırlar.

Dördüncü ve bunu izleyen Saatler’deki yolculuk kralı, çeşitli işlevleri olan tanrıların bazen görüldüğü bazen de sadece işitilebildiği mağaralara ve tünellere yönlendirir. Tanrıların sessiz sandallarla etrafta dolandığı yeraltı kanalları vardır. Tekinsiz ışıklar, fosforlu sular, yolu aydınlatan meşaleler vardır. Kafası iyice karışmış ve dehşete düşmüş olan kral “Göğe ulaşan sütunlar”a doğru yola devam eder.

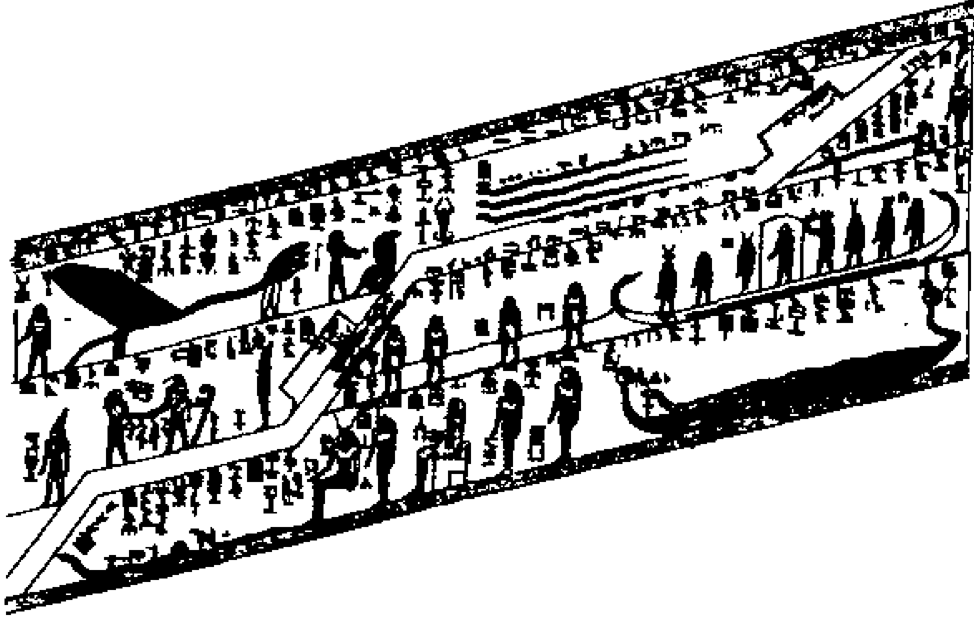
Yol boyunca görülen tanrılar genellikle on ikilik gruplar halindedirler ve “Dağın Tanrıları”, “Saklı Diyarın Dağının Tanrıları” ya da “Saklı Diyardaki Yaşam Zamanını Tutanlar” gibi unvanlar alırlar. Kadim metinlerden bazılarına eşlik eden çizimlerde bu tanrıların tanımlanması; ellerinde tuttukları asalar, belirgin başlıkları ya da hayvan vasıflarıyla betimlenmeleri sayesinde yapılır; şahin başlı, çakal başlı, aslan başlı gibi. Yılanlar da ortaya çıkarlar; Saklı Diyardaki yeraltı muhafızlarını ya da tanrıların hizmetkârlarını temsil etmektedirler.

Metinler ve kadim betimlemeler kralın, içinden geniş bir tünelin spiral çizerek önce aşağıya indiği sonra da yukarıya çıktığı dairesel bir yeraltı kompleksine girdiğini önermektedirler. Kesit halinde temsil edilen betimlemeler derece derece eğim kazanan 12 m yüksekliğinde, her ikisi de 70 cm-1 m kalınlığında sağlam bir malzemeden yapılma pürüzsüz tavanı ve zemini olan bir tüneli göstermektedir. Tünel üç düzeye bölünmüştür ve kral orta düzey ya da koridorda yol almaktadır. Üst ve alt düzeylerde tanrılar, yılanlar ve çeşitli işlevleri olan yapılar bulunmaktadır.

Dört tanrının çektiği kralın kızağı, orta koridor boyunca sessizce kayarak yolculuğuna başlar; yolu sadece aracın ortasından çıkan bir ışık huzmesi aydınlatmaktadır. Ama kısa süre sonra geçit dik bir bölümle kesilir ve kral kızaktan inip yola yaya devam etmek zorunda kalır.

Kesit betimlemelerinin gösterdiği gibi bu bölüm, (yaklaşık 15 derece

eğimli) üç tünel düzeyini 40 derecelik hayli keskin bir açıyla boydan boya kesen bir dehlizin duvarlarından biridir. Anlaşılan tünelin yukarısında; belki de dağın içinde daha yukarılarda olan bir yer veya zemin düzeyinden başlamaktadır; en aşağıdaki üçüncü düzeye vardığında ise sona eriyor gibi görünmektedir. *Re-Stau*, "Saklı Kapıların Yolu" adını alır; birinci ve ikinci düzeylerde gerçekten de hava kilitlerine benzeyen odalarla desteklenmiştir. Bu odalar Seker ve diğer "saklı tanrılar"ın, "kapının çıkışı olmamasına" rağmen onun içinden geçmelerini sağlamaktadır. Kızağını bırakan kral, sesi hava kilidini harekete geçiren bazı tanrıların emirleri sayesinde bu eğimli duvardan gizemli biçimde geçiverir. Öte tarafta Horus ve Thoth'un temsilcileri tarafından karşılanır ve tanrıdan tanrıya geçerek ilerler (Şekil 17).

Şekil 17

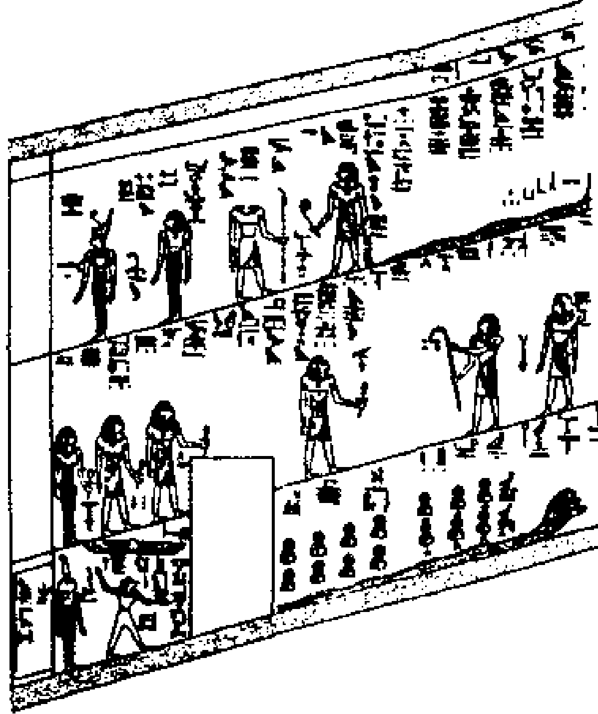
Aşağıya doğru giderken, kral "yüzü olmayan tanrıları" -yüzleri görülemeyen tanrıları- görür. Ya alınganlığından ya da sadece meraktan onlara yalvarır:

> Açıverin yüzünüzü,
> benimle karşılaştığınızda.
> Baş örtülerinizi çıkartın,
> Çünkü, bakın, ben [de] kudretli bir tanrıyım
> aranıza katılmaya gelen.

Ama firavunun yüzlerini göstermesini isteyen yalvarışlarına kulak asmazlar; ve metinler, “bu saklı varlıklar” kendi şefleri “kendisi bu olduğu biçimde iken, toprağın içindeki evinin içindeyken” Seker’e bile “ne görürler ne de bakarlar” diye açıklama yapar.

Döne döne aşağıya inen kral bir kapıdan geçer ve kendisini üçüncü, en son düzeyde bulur. Göksel Disk amblemini taşıyan bir odacığa girer ve “Göğün Habercisi” olan tanrı ve “Gök merdiven üstündeki gökyüzünü dinlendiren” Şu’nun tüylü amblemini taşıyan bir tanrıça tarafından selamlanır (Şekil18).Ölüler Kitabı’ndaki formüle göre, kral şöyle der:

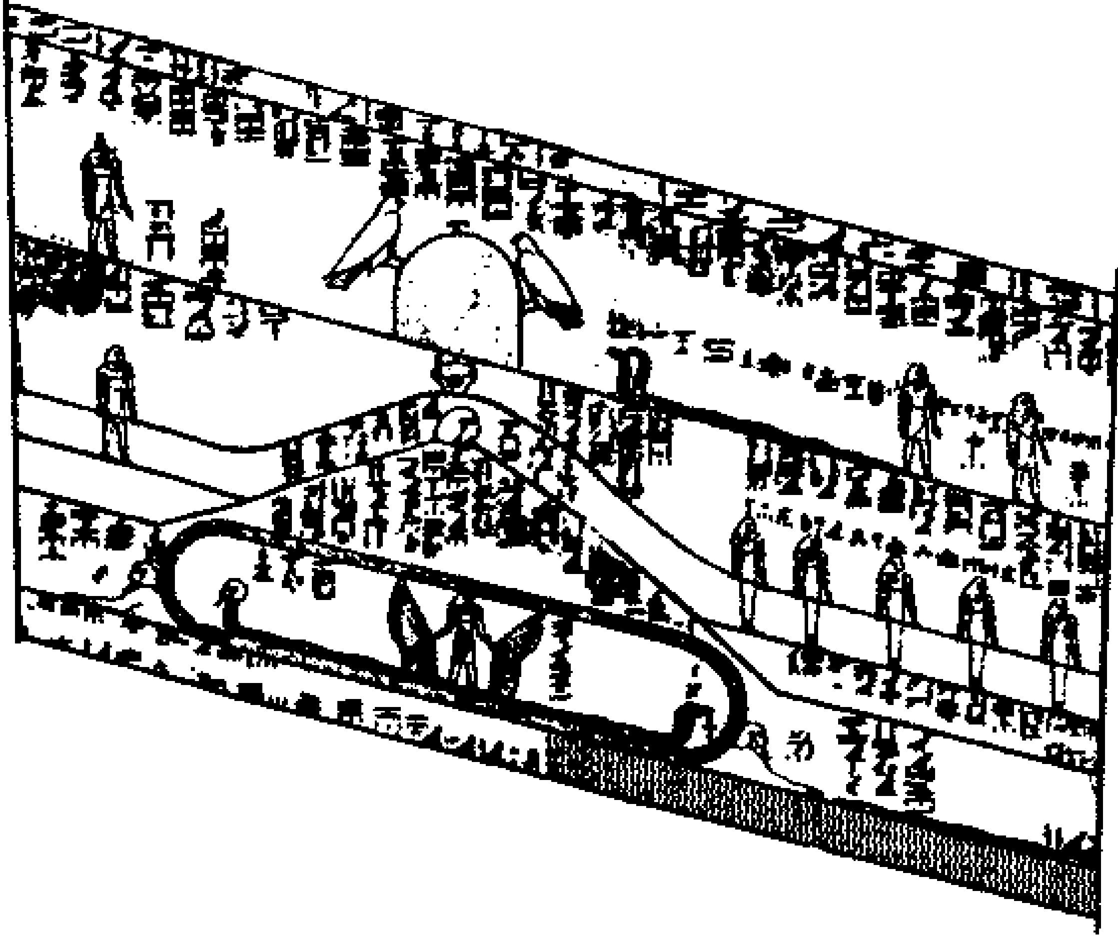
Selam olsun,
Şu’nun iki çocuğuna!
Selam olsun,
Ufuk Yeri’nin çocuklarına...
Yükselebilir miyim?
Osiris gibi ileriye yolculuk edebilir miyim?

Şekil 18

Cevap olumlu olsa gerek, çünkü tanrı büyük bir kapıdan içeriye, sadece saklı tanrıların kullandığı dehlizlere alınır.

Beşinci Saat’te firavun, Seker’in gizli yolları olan en derindeki yeraltı kısımlarına ulaşır. Yükselen, aşan ve alçalan dehlizleri izleyen firavun Seker’i göremez ama kesit betimlemeler bu tanrıyı; yeraltının derinlerinde tamamen kapalı olan ve iki sfenksin muhafızlık ettiği oval bir yapının içindeki bir yılanın üstünde duran ve iki kanat tutan, şahin başlı biri olarak göstermektedirler. Kral bu odayı göremese de, ondan gelen “sanki bir fırtınayla rahatsız olduğunda göklerin yükseklerinde duyulan kudretli bir ses” duymaktadır. Mühürlü odadan “suları ateş gibi” olan bir yeraltı göleti akmaktadır. Oda ve gölet, yine benzer şekilde, sığınağa benzeyen, sol yanında bölümlü bir hava kilidi ve sağ yanında kocaman bir kapı bulunan bir yapıyla örtülmüşlerdir. Daha fazla korunaklı olması için, mühürlü odanın üstüne tepeleme toprak yığılmıştır. Tepenin üstünde, sadece inen koridora çıkan başı görünen bir tanrıça vardır. Bir bokböceği sembolü (“yuvarlanmak, var hale gelmek” anlamındadır) tanrıçanın başını koni biçimli bir oda veya nesne ile en üstteki koridora bağlar (Şekil 19); bunun üstüne iki kuş tünemiştir.

Şekil 19

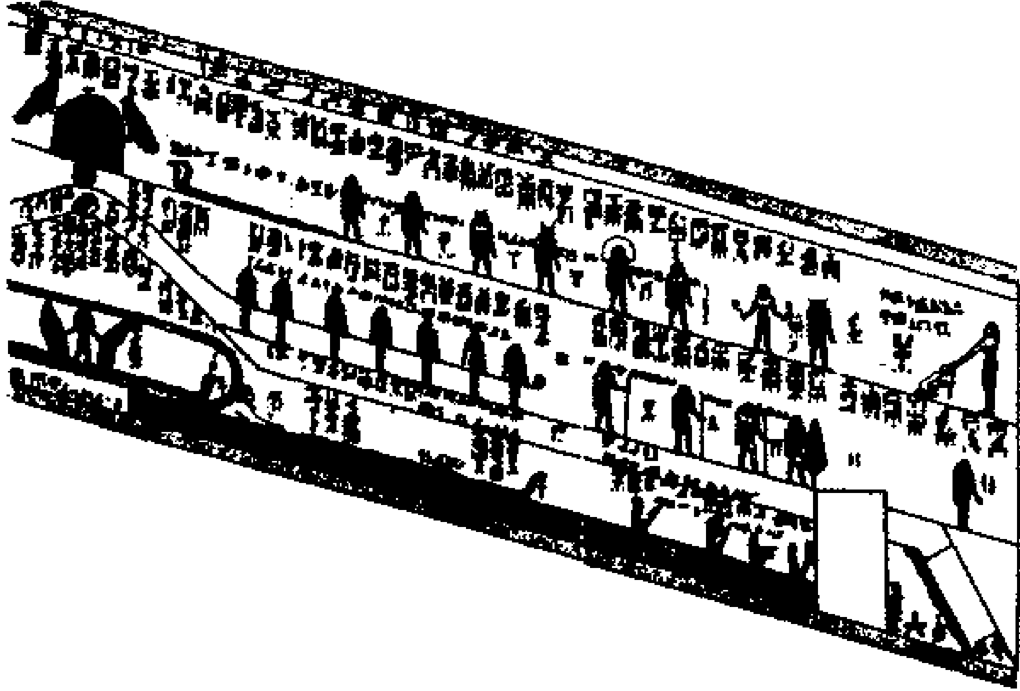
Metinler ve semboller bize, Seker saklı olmasına rağmen, “etinden ışıklar yayılan büyük tanrının başından ve gözlerinden çıkan” bir parlaklık nedeniyle mevcudiyetinin karanlıkta bile bilinebileceğini söylemektedirler. Üçlü düzenleme -tanrıça, bokböceği (*Kheper*) ve koni biçimli nesne ya da oda- anlaşılan, saklı tanrının bu hermetik{*} odasının dışında neler olup bittiğinden haberdar olmasını sağlamaktadır. Bokböceği sembolünün yanındaki hiyeroglif metin şöyledir: “Bak Kheper, (sandalı mı?) bu çemberin tepesine dek çekilen, kendisini Duat’ın yollarına bağlar. Bu tanrı tanrıçanın başında durduğunda, Seker’e her gün sözler söyler.”

Firavunun Seker’in saklı odasının üstünden geçişi ve Seker’in bu geçişten haberdar olduğu düzenek, kralın ilerleyişinde önemli bir safha olarak düşünülmektedir. Eski çağlarda ölen her kişinin bir yargılanma

anıyla yüz yüze geleceğine, ellerinden çıkan işlerinin ya da kalplerinin tartılacağı ve değerlendirileceği, ruhlarının ya da Duble'lerinin ya Cehennemin Ateşli Sularına ya da Cennetin serin ve yaşam veren sularına gönderileceğine inananlar sadece Mısırlılar değildi. Kadim anlatılara göre, işte firavun için de böyle bir Hakikat Anı gelip çatar.

Duat Efendisi adına konuşan ve sadece başı görünen tanrıça, firavuna kararın lehinde olduğunu açıklar: "*Duat*'a huzurla gelebilirsin... toprakta olan yolda sandalınla ilerle." Kendisini Ament (dişi Saklı Olan) diye adlandırıp ekler: "Ament sana sesleniyor, ki sen gökyüzünde ilerleyebilesin, Ufuk'taki Büyük Olan gibi."

Testi geçen, ikinci kez ölmeyen kral tekrar doğar. Yolda artık görevi lanetlenmişleri cezalandırmak olan bir tanrılar sırası vardır ama kral zarar görmeden yoluna devam eder. Sandalına ya da kızağına kavuşur; buna eşlik eden bir tanrılar resmigeçidi vardır ve içlerinden biri Hayat Ağacı amblemini tutmaktadır (Şekil 20).

Şekil 20

Kral, Sonraki Yaşam'a layık bulunmuştur.

Seker'in bölgesini terk eden kral, Osiris ile ilişkili olan altıncı bölüme girer. (Kapılar Kitabı'nın versiyonlarında, Osiris bu Altıncı Saat'te ölüleri yargılar.) "YollarıAçan"çakal başlı tanrılar kralı yeraltı gölünde ya da Hayat Gölünde, tıpkı daha önce buradan geçen Büyük Tanrı'nın bizzat yaptığı gibi, dinçleştiren bir banyo yapması için davet ederler. "Arılar gibi vızıldayan" diğer tanrılar, kral önlerinden geçtikçe, kapıları kendi kendine açılan küçük bölümlerin içinde oturmaktadırlar. Kral ilerledikçe, tanrıların unvanları da daha teknik hale gelir. "*Duat*'taki ipi tutan" on iki tanrı ve "ölçüm ipini tutan" on iki tanrı vardır.

Altıncı bölüm birbirine yakın inşa edilmiş bir dizi oda içermektedir. Eğimli bir patika "Saklı Yer'in Gizli Patikası" adındadır. Kralın sandalı, tıpkı Ağız Açmatörenlerini gerçekleştiren *Şem* rahiplerininingiyindiği gibi leopar postlarına bürünmüş tanrılar tarafından çekilmektedir.

Kral, Dağın Açıklığına ya da Ağzına mı yaklaşmaktadır? Ölüler Kitabı'nda, bölüm başlıkları gerçekten de "Havayı koklamak ve güçlenmek bölümü" gibi adlar alırlar. Kralın aracı artık "büyülü güçlerle donanmıştır... hiçbir derenin olmadığı yerde ve onu çeken kimse yokken yolculuk etmektedir," bir tanrının ağzından çıkan "güç sözcüklerini söyleyerek bunu yapar".

Kral muhafızlarca korunan bir kapıdan geçip yedinci bölüme girerken, tanrılar ve ortam, "yeraltı" vasıflarım kaybetmeye ve göksel çağrışımlar edinmeye başlarlar. Kral şahin başlı tanrı *Heru-Her-Khent* ile karşılaşır; bu hiyeroglif isim bir merdiven sembolü içermekte ve kafasında bir Göksel Disk amblemi taşımaktadır. Görevi "yıldız tanrılarını yollarına göndermek ve takımyıldız tanrıçalarını yollarına göndermek"tir. Bunlar yıldız amblemleriyle resmedilen on iki tanrı ve on iki tanrıçadan oluşan bir gruptur. Onlara söylenen ilahiler; "yıldızlı tanrılar"a adanır:

> bedende ilahi olan, büyülü güçleri ortaya çıkan... yıldızlarına birleşen, Ra için yükselen...
>
> Yıldızlarınız onun iki eline rehberlik etsin ki Saklı Yer'e huzur içinde yolculuk edebilsin.

Bu bölümde, ayrıca Ben-Ben ile yani Ra'nın An (Heliopolis)

şehrindeki tapınağında sakladığı gizemli nesne ile ilişkili iki grup tanrı da mevcuttur. Onlar *Het-Benben* (Ben-Ben Evi) içinde ona muhafızlık eden “gizeme sahip olanlar”dır; sekizi ise dışarıda muhafızlık eder ama ayrıca “Saklı Nesne’ye girer”ler. Burada ayrıca bir sıraya dizilmiş dokuz nesne vardır; hiyeroglif açıdan “İzleyen” anlamına gelen Şem sembolünü temsil ederler.

Kral gerçekten de *Duat*’ın, Heliopolis’e adını veren An ile ilişkili kısımlarına varmıştır. Dokuzuncu Saat’te on iki “Ra Sandalının İlahi Kürekçileri”nin dinlenme yerini görür; bunlar Ra’nın göksel “Milyonlarca Yıl Sandalı”nı işletmektedirler. Onuncu Saat’te, bir kapıdan geçen kral faaliyet içindeki bir yere varır. Buradaki tanrıların görevi, Ra’nın sandalı için Alev ve Ateş sağlamaktır. Tanrılardan biri “sandal tanrılarının kaptanı” adındadır. Diğer ikisi ise “yıldızların rotasını emreden”lerdir. Bunlar ve diğer tanrılar bir, iki ve üç yıldız sembolü ile gösterilmişlerdir; bu semboller sanki göklerle ilgili bir tür rütbeyi göstermektedirler.

Onuncudan on birinci bölüme geçerken, göklere yakınlık hızla artmaktadır. Tanrılar Göksel Disk ve yıldız amblemleri taşırlar. Yıldız amblemleri olan “Ra’nın evinden gelmiş” sekiz tanrıça vardır. Kral, “Yıldız Hanım”ı ve “Yıldız Efendisi”ni ve de görevleri *Duat*’tan “çıkmak için güç” sağlamak, “Ra’nın Nesnesini Yukarı Göklerdeki Saklı Ev’e ilerletmek” olan tanrıları görür.

Bu yerde ayrıca görevleri kralı “gökyüzü üstünde” göksel bir gezi için donatmak olan tanrılar ve tanrıçalar vardır. Bazı tanrılarla birlikte, içinde “derisini döktüğü” ve “yenilenmiş bir Ra biçiminde” dışına çıktığı bir “yılan”ın içine sokulur. Burada kullanılan terimlerin bazıları hala anlaşılamamıştır; ama süreç net biçimde açıklanmıştır: Geldiği giysilerle içeri giren kral, dışarıya bir şahin olarak çıkar, “bir tanrı gibi donanmıştır”; kral “*Mshdt*- giysisini yere serer”; sırtına “İşaret-giysisi”ni giyer; “ilahi *Şuh*-yeleğini takar” ve üstüne “sevgili Horus’un yakasını” takar. Tüm bunları yapan “kral kendisini bir tanrı gibi, onlar gibi kılar.” Ve yanındaki tanrıya şöyle der: “Eğer sen Göğe gidiyorsan, kral da Göğe gidecektir.”

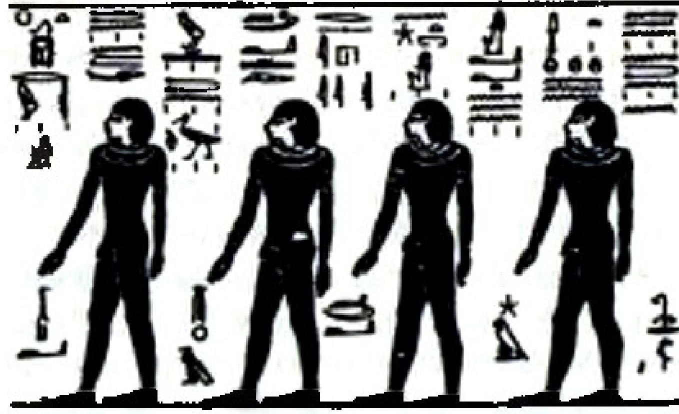
Kadim metinlerdeki çizimler burada küçük bir grup tanrıyı sıra dışı, dairesel yaka bantları ile süslenmiş sımsıkı yapışan tulumları andıran bir

giysi içinde göstermektedirler (Şekil 21).

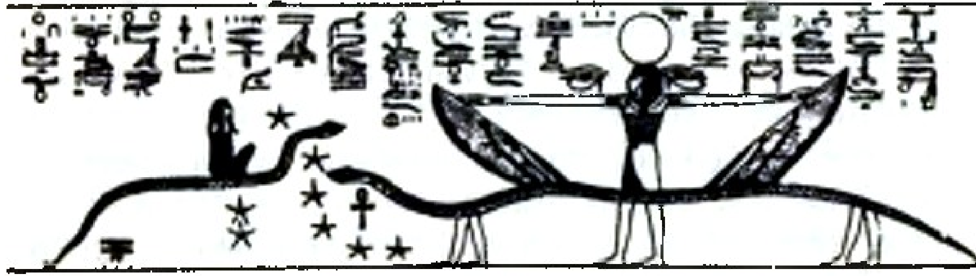
Bunlara, başının üstünde Göksel Disk amblemi olan ve dört insan bacaklı bir yılanın kanatları arasında kollarını açmış duran bir tanrı yol ya da yön göstermektedir. Arkalarında yıldızlı bir gökyüzü olan tanrı ve yılanın karşısında, kanatsız olmasına rağmen üstüne oturmuş Osiris’i havaya kaldırmış olduğuna göre uçtuğu anlaşılan bir başka yılan vardır (Şekil 22).

Uygun biçimde donatılmış olan kral, yarı dairesel bir duvarın ortasındaki bir açıklığa götürülür. Saklı kapıya basar. Artık “Sonunda Şafak” adındaki “1300 kübit{*} uzunluğunda” bir tünel içinde hareket etmektedir. Bir antreye varır; Kanatlı Disk amblemleri her yerde görülmektedir. “Ra’nın yolu üstüne ışık tutan” tanrıçalara ve “Gözeten Set”i temsil eden büyülü bir asaya rastlar.

Tanrılar, şaşıran krala açıklama yaparlar:
Bu mağara, Osiris’in geniş holüdür
Rüzgârın içeri getirildiği;
Dinçleştiren kuzey rüzgârı.
Seni, ey kral, Osiris gibi kaldıracak.

Şekil 21

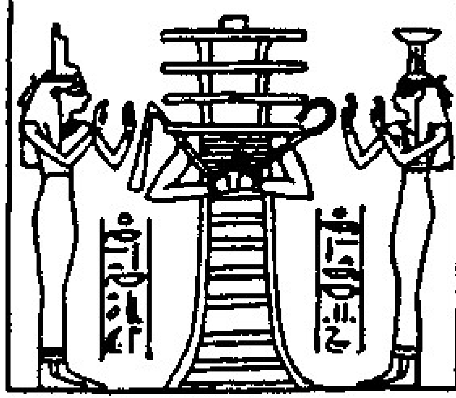

Şekil 22

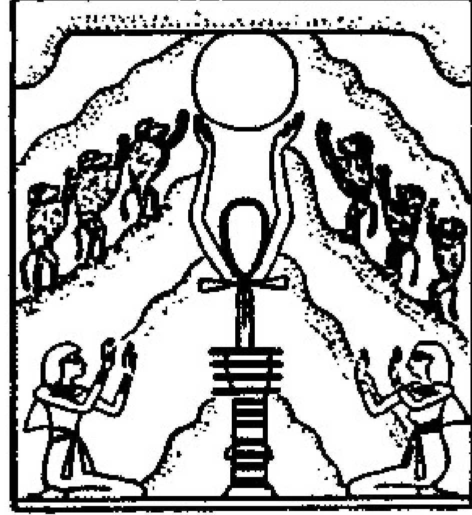
Artık on ikinci bölüm, kralın yeraltı yolculuğunun son Saat'idir. "Yoğun karanlığın en uç sınırı"dır. Ulaştığı noktanın adı "Ra'nın Yükseliş Dağı"dır. Kral yukarı bakar ve şaşırır; Ra'nın göksel sandalı tüm muhteşemliğiyle gözlerinin önünde yükselmektedir.

"Gökyüzüne Yükselten" adında bir nesneye yaklaşır. Bazı metinler, Yükseltici'yi "kral, üstünde göklere yükselsin" diye kral için hazırlayanın bizzat Ra olduğunu önermektedirler; diğer metinler ise Yükseltici'nin birkaç başka tanrı tarafından yapıldığını ya da kurulduğunu söylemektedirler. Osiris böyle bir Yükseltici'nin yardımı olmadan Gök kubbeye erişemediğine göre, kralın da Osiris gibi ebedi hayata naklolunabilmek için buna ihtiyacı vardır.

Yükseltici ya da İlahi Merdiven, sıradan bir merdiven değildi. Bakır kablolarla bir araya getirilmişti; "kasları Gök Boğası(nın ki) gibidir". "Yanlarındaki dikler" sıkıca bir tür "deri" ile kaplanmıştı; basamakları "*Şeşa*-yontulmuş" (anlamı bilinmiyor); ve "altına Bağlayan tarafından büyük bir destek yerleştirilmiş"ti.

Şekil 23a

Şekil 23b

Ölüler Kitabı'ndaki çizimler böyle bir İlahi Merdiven'i; bazen üst kısmında bir yapı bulunan yüksek bir kule şeklinde, *Ankh* ("Hayat") işareti ile göklerdeki Göksel Disk'e doğru sembolik olarak uzanırken göstermektedir (Şekil 23 a, b). Stilize formda kule hiyeroglif olarak ("*Ded*") ile yazılır ve "Sonsuza Dek Dayanıklılık" anlamındadır. Bu, en çok Osiris ile ilişkili bir semboldür çünkü böyle bir çift sütunun , onun Abidos'taki asli tapınağının önüne, Seker Diyarında duran ve muhtemelen Osiris'i göklere doğru yükselten iki nesnenin anısına dikilmiş olduğu söylenir.

Piramit Metinleri'ndeki uzun bir Söyleme hem Yükseltici'ye -"İlahi Merdiven"e- bir ilahi, hem de onun kral Pepi'ye bahşedilmesi için bir duadır:

Selam sana, ilahi Yükseltici;
Selam sana, Set'in Yükselticisi.
Sen dimdik durursun, tanrının Yükselticisi;
Dik dur, Set'in Yükselticisi;
Dik dur, Horus'un Yükselticisi
    Osiris'in öne çıkıp Göğe girdiği...
Yükselticinin Efendisi...

Tanrı'nın Merdivenini kime vereceksin?
Set'in Merdivenini kime vereceksin?
Ra'nın tahtında hizmet etsin diye
Pepi onun üstünde Göğe yükselemez mi?
Tanrı'nın Merdiveni Pepi'ye de verilsin
Set'in Merdiveni Pepi'ye de verilsin
ki Pepi onun üstünde Göğe yükselebilsin.

Yükseltici; Şahin-tanrı "Horus'un Çocukları" ve "Ra'nın sandalının denizcileri" olan dört şahin adam tarafından işletilmektedir. "Gökyüzünün doğu yakasından gelen... kral ufka, Ra'ya gidebilsin diye kral için iki sal hazırlayan" onlardır. Yükseltici'yi kral için "birlikte birleştiren" -monte eden, hazırlayan- onlardır: "Yükseltici'yi getirirler... Yükseltici'yi kurarlar... Yükseltici'yi kral için dikerler... ki o, onun üstünde Göğe yükselebilsin."

Kral bir dua okur:

"Ad"ım bana verile
İki'nin Büyük Evi'nde;
"Ad"ım çağrıla Ateş Evi'nde
Hesaplanan Yıllar gecesinde.

Bazı çizimler krala bir *Ded*; "Sonsuza Dek Dayanırlık" bahşedilirken göstermektedir. İsis ve Neftis'in kutsamasıyla, kral bir şahin tanrı tarafından rokete benzeyen ve yüzgeçleri de olan bir *Ded*'e götürülmektedir (Şekil 24).

Kralın; Sonsuza Dek Dayanırlık, bir "Ad", bir İlahi Merdiven'in bahşedilmesi için ettiği dua cevaplanmıştır. Göğe gerçek yükselişine başlamak üzeredir.

Şekil 24

Aslında kral için tek bir İlahi Merdiven'e ihtiyaç olmasına karşın, bir değil iki Yükseltici birlikte dikilir. Hem "Ra'nın Gözü" hem de "Horus'un Gözü" hazırlanır ve biri "Thoth'un kanadı" ve diğeri de "Set'in kanadı" üstüne yerleştirilir. Aklı karışan krala, tanrılar bu ikinci sandalın "Aten'in oğlu", Kanatlı Disk'ten gelen bir tanrı -belki de kralın "donatılma odası"nda konuştuğu tanrı- için olduğunu açıklarlar:

Horus'un Gözü, yerleştirildi
Set'in kanadı üstüne.
Kablolar bağlandı,
sandallar monte edildi,
ki Aten'in oğlu
sandalsız kalmasın.
Kral, Aten'in oğlu ile,
O sandalsız değil.

"Bir tanrı gibi donatılan" krala, "kablolarım tutan" iki tanrıça Horus'un Gözü'nün içine adım atarken yardımcı olurlar. Yavaş yavaş Yükseltici ya da Merdiven teriminin yerini alan (Horus'un, Ra'nın) "Göz"ü terimi, artık "sandal" terimi ile yer değiştirmeye başlar. Kralın içine adım attığı "Göz" ya da "sandal" 770 kübit (yaklaşık 305 m) uzunluktadır. Sandalı yöneten bir tanrı, dümende oturmaktadır. Ona şu talimat verilir: "Bu kralı sandalının kabinine yanında götür."

Kral "tüneğe inerken" -tünek kelimesi, özellikle kuşlar için yüksekteki bir dinlenme yerini anlatmak için kullanılan bir terimdir- kabindeki tanrının

yüzünü görebilmektedir, “çünkü tanrının yüzü açıktır”. Kral, iki tanrının arasında “ilahi sandalda bir koltuğa oturur”; koltuğa “canlandıran Hakikat” denmektedir. Kralın başından (ya da miğferinden) iki “boynuz” çıkmaktadır; “kendisini Horus’un başından öne çıkanlara tutturur.” Harekete geçmek için fişleri takılmıştır artık.

Kral I. Pepi’nin Sonraki Yaşam’a Yolculuğu’nu anlatan metinler o anı şöyle anlatır: “Pepi; Horus’un esvabına ve Thoth’un giysisine bürünmüştür; İsis onun önünde ve Neftis ise arkasındadır; Yolları Açan Ap-uat ona bir yol açar; Gökyüzünü Taşıyan Şu onu yukarı kaldırır; An’un tanrıları onu Merdiven’de yükseltir ve onu Göğün Gök kubbesinin önüne yerleştirirler. Gökyüzü tanrıçası Nut ona bir el uzatır.”

Büyülü an gelmiştir; açılacak iki kapı daha vardır ve kral -ondan önce Ra ve Osiris’in yaptığı gibi- *Duat*’tan zaferle ortaya çıkacak ve sandalı Göksel Sularda yüzecektir. Kral sessiz bir dua okur: “Ey Yüce Olan... sen Gök Kapısı: kral sana geliyor; bu kapının onun için açılmasını sağla.” Dimdik, hareketsiz “iki *Ded* sütunu durmaktadır”:

Ve birdenbire “göğün çift kapısı açılır”!

Metinler coşkulu açıklamalara başlarlar:

> Gök Kapısı açıktır!
> Dünya Kapısı açıktır!
> Göksel pencereler aygıtı açıktır!
> Gökyüzüne Merdiven açıktır;
> Işık Basamakları ortaya çıkar...
> Çifte Gök Kapısı açıktır;
> *Khebhu*’nun çifte kapısı açıktır
>   doğunun Horus’u için,
>   tan vakti.

Solan ayı (“Tan vakti”) sembolize eden maymun tanrılar “Horus’un Gözü’nden muhteşemliğin çıkmasına neden olacak [büyülü] güç sözcüklerini” söylemeye başlarlar. Daha önce ikiz zirveli Işık Dağının belirleyicisi olduğu anlatılan “parlaklık” yoğunlaşır:

Gökyüzü tanrısı
kral için parlaklığı güçlendirdi
kral kendisini Göğe kaldırabilsin diye
Ra'nın Gözü gibi.
Kral, Horus'un Gözü'ndedir,
tanrıların komutlarının işitildiği.

"Horus'un Gözü" renk değiştirmeye başlar: ilk önce mavidir, sonra kırmızı. Etrafta heyecan ve koşuşturma mevcuttur:

Horus'un kırmızı Gözü gazap saçar,
kudretine kimse dayanamaz.
Ulakları acele eder, koşturanları hızlanır.
Doğu'da kollarını kaldırana
bildirirler: "Bunun geçmesine izin ver."
Tanrı; babalara, tanrılara emretsin:
"Sessiz olun... ellerinizi ağzınızın üstüne koyun...
ufkun geçidinde ayakta dur,
(göğün) çifte kapısını aç."

Sessizlik bozulur; şimdi ses ve gümbürtü, kükreme ve sarsıntı vardır:

Gök konuşur, Dünya sarsılır;
Dünya titrer;
Tanrıların iki bölgesi bağırır;
Yer yarılır...
Kral Göğe yükseldiğinde
(Göğe giden) mahzende yol aldığında...

Dünya güler, Gökyüzü gülümser
kral Göğe yükseldiğinde.
Gökler sevinçle onun için bağırır;
Dünya onun için titrer.
Kükreyen fırtına onu iter,
Set gibi kükrer.
Göğün parçalarının muhafızları ayrılır
onun için Gök kapılarını açarlar.

Derken “iki dağ ayrılır” ve gecenin yıldızlarının gözden kaybolduğu bir tan vaktinin bulutlu gökyüzüne doğru bir kalkış gerçekleşir:

Gökyüzü bulutlu,
    yıldızlar kararmış.
Kürekler hareketli,
    Dünyanın kemikleri titrer.

Hareketin, titremelerin, sallantıların ve kükremelerin ortasında (“göbeği büyü dolu olan”) “Göğün Boğası”, “Ateş Adası”ndan yükselir. Derken hareketlenme durur; kral artık havadadır: “bir şahin gibi süzülmektedir”:

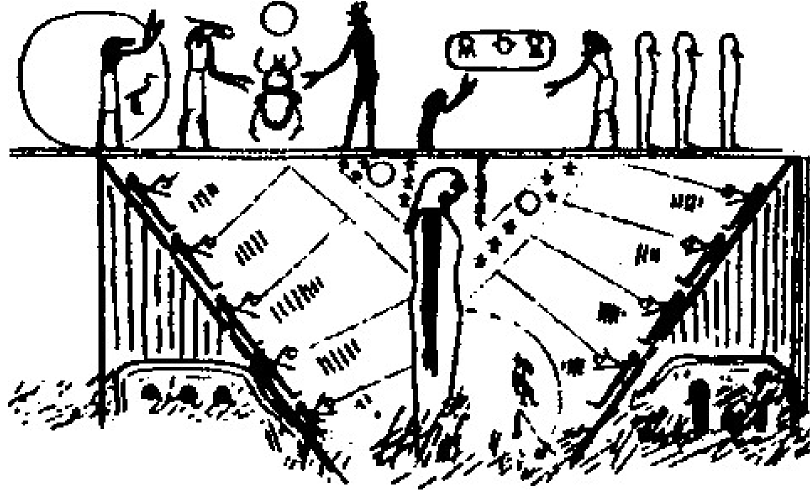
Kralı bir şahin gibi süzülürken görürler,
    bir tanrı gibi;
Babalarıyla yaşamak,
    anneleriyle beslenmek için...
Kral, bir Gök Boğasıdır...
    göbeği büyü dolu olan
    Ateş Adası’ndan.

422. Söyleme bu anı son derece ayrıntılı anlatır:

Ey bu Pepi!
Kalktın sen!
Sen Muhteşem Olan’sın,
    bir tanrı gibi kudretli, Osiris gibi tahtta!
Ruhun seninledir;
Gücün (“Kontrol”) arkandadır;
Başın,
    Misut tacın elinde...
Annene, Gök tanrıçasına yükseldin
Seni kollarında yatırır,
    sana ufka doğru yolunu gösterir,

Ra’nın olduğu yere.
Göklerin çifte kapısı senin için açılır,
Gökyüzünün çifte kapısı senin için açılır...
Sen yükselirsin, ey Pepi... bir tanrı gibi donanmış.

(IX. Ramses’in mezarındaki bir çizim, Çifte Kapılar’ın birbirinden eğimli uzaklaşarak açıldıklarını önermektedir; bu ise her kapıdaki altı tanrı tarafından çalıştırılan tekerlek ve makaraların çevrilmesiyle başarılmaktadır. Huniyi andıran açıklıktan dışarı, dev bir insan benzeri şahin ortaya çıkmaktadır. Şekil 25)

Şekil 25

Bunun başarılmasından büyük bir tatmin duyan metinler, kralın tebaasına şunu açıklarlar: “Uçan uçar; bu kral Pepi sizden, siz ölümlülerden uçarak uzaklaşır. Dünyadan değildir, Gök’tendir... Bu kral Pepi gökyüzünde bir bulut gibi uçar, koca kafalı bir kuş gibi; bu kral Pepi gökyüzünü bir şahin gibi öper; Ufuk tanrısının gökyüzüne ulaşır.” Piramit Metinleri, kralın artık “Gökyüzünü taşıyanda, yıldızları yukarıda tutanda; Duvarlar tanrısının gölgesi içinden gökyüzünü geçmekte” olduğunu açıklarlar.

Kral sadece gökyüzüne çıkmakla kalmamış, aynı zamanda Dünya yörüngesine de girmiştir:

Ra gibi gökyüzünü kucaklar,
Thoth gibi gökyüzünü dolaşır...
Horus'un bölgeleri üstünde yol alır,
Set'in bölgeleri üstünde yol alır...
Gökleri iki kez baştanbaşa kat eder,
İki diyar boyunca döner...
Kral, şahinleri de geçen bir şahindir;
O Büyük Şahin'dir.

(Bir dize de kralın "bir gecede gökyüzünü dokuz kez geçen *Sunt* gibi gökyüzünü geçtiğini" belirtir ama *Sunt*'un ve dolayısıyla bu karşılaştırmanın anlamı çözülememiştir.)

Hala "gökyüzü boyunca yolculuk eden bu iki eşlikçi"nin arasında oturmakta olan kral doğu ufkuna doğru süzülerek gittikçe daha çok yükselir. Hedefi *Aten*'dir; Söndürülemez Yıldız da denilen Kanatlı Disk'tir. Dualar artık kralın *Aten*'e sağ salim gitmesi üstüne yoğunlaşırlar: "*Aten*, bırak sana yükselsin; onu kollarınla sar," diye yalvarır metinler kralın adına. Ra'nın evi vardır ve dualar kralın oraya iyi şekilde buyur edilmesini sağlamak amacıyla, onun Göksel Ev'e gelişini bir oğulun babasına dönüşü gibi sunarlar:

Aten'in Ra'sı
Oğlun sana geliyor;
Pepi sana geliyor;
Bırak sana yükselsin;
Onu kucağına al.

Artık "Gökte yaygara var"dır: "Yeni bir şey görüyoruz, der göksel tanrılar"; "Ra'nın huzmelerinde biri Horus." Kral -"Göğe çıkan, rüzgârda olan"- varacağı yerde hoş karşılanmayı umarak "Gökte ilerlemekte, onun gök kubbesini yarmaktadır."

Göksel yolculuk sekiz gün sürer: "Yarının saati geldiğinde; sekizinci günün saati; kral Ra tarafından çağrılacaktır"; *Aten*'in ya da Ra'nın evinin girişini koruyan muhafızlar onun geçmesine izin vereceklerdir çünkü kralın gelişini Söndürülemez Yıldız'da bizzat Ra beklemektedir:

Yarının bu saati geldiğinde...
Kral orada,
    Göklerin alt yanında olan yıldızda duracak
    bir tanrı gibi yargılanacak,
    bir prens gibi dinlenilecek
Kral onlara seslenecek
Onu karşılamaya çıkacaklar;
    Göğün *Dam*-asalarında duran bu dört tanrı
    kralın adını Ra'ya söylesinler,
    onun adını Ufukların Horus'una ilan etsinler:
"O sana geldi!"
"Kral sana geldi!"

"Gökler olan gölde" yolculuk eden kral "gökyüzünün kıyılarına" yaklaşır. Yaklaştığında, Söndürülemez Yıldız'daki tanrıları gerçekten de beklendiği gibi ilan ederler: "Gelen geliyor... Ra ona Gökyüzüne Merdivende kolunu verdi. 'Yeri Bilen' geliyor, der tanrılar." Orada, Çifte Saray'ın kapılarında Ra gerçekten de kralı beklemektedir:

Ra'yı orada beklerken bulursun,
Seni selamlar, koluna sarılır;
O, seni göksel Çifte Saray'a yönlendirir;
O, seni Osiris'in tahtına oturtur.

Ve metinler ilan ederler: "Ra kralı kendisine, Göğe, Göğün doğu yakasına almıştır... kral, Gök'te parlayan yıldızdadır."

Artık halledilecek tek bir ayrıntı kalmıştır. "Büyük yeşil ilahi şahin" olarak tarif edilen "*Duat*'ın Horus"unun eşliğinde, kral Adak Yeri'nin ortasındaki Hayat Ağacını bulmaya koyulur. "Bu kral Pepi, Hayat Tarlası'na, göklerdeki Ra'nın doğum yerine gider. Büyük Tanrının uyandığı gün kalbini tazelediği dört kavanozuyla Kebehet'in kendisine yaklaştığını görür. O, bu kral Pepi'nin kalbini oracıkta Hayat ile tazeler."

Misyon başarılmıştır, metinler mutlulukla ilan ederler:
Hey, bu Pepi!

Hep doyurucu olan yaşam sana verilir;
“Ebediyet senindir,” der Ra..

Sen yok olmazsın, sen ölmezsin
ebediyen, sonsuza dek.

Kral Gökyüzüne Merdiven’e tırmanmıştır; Söndürülemez Yıldız’a erişmiştir; “yaşamı ebediyettir; sınırı ise sonsuza dek dayanmak.”

DÜNYA GEZEGENİNE GELEN TANRILAR

Şimdilerde, uzay yolculuklarını kanıksadık. Dünya yörüngesinde kalıcı uzay yerleşimleri ile ilgili planları gazetelerde okuyup geçiyoruz; yeniden kullanılabilir bir uzay mekiğinin geliştirilmesine bile şaşırmıyor, sadece tasarruf sağlayacağını düşünüp seviniyoruz. Şüphesiz kanıksadık çünkü hem gazetelerde hem de televizyonda astronotların uzayda uçtuklarını ve insansız uzay araçlarının başka gezegenlere indiklerini kendi gözlerimizle gördük. Uzay yolculuğunu ve gezegenler arası temasları kabul ediyoruz çünkü Neil Armstrong adında bir ölümlünün, Apollo 11 uzay aracı komutanının -tüm dünya duysun diye- telsizinden insanoğlunun bir başka gök cismine, Ay'a ilk inişinin duyuruşunu kendi kulaklarımızla işittik:

Houston!
Burası Sükunet Denizi.
Kartal kondu!

Kartal, sadece Ay modülünün kod adı değil aynı zamanda Apollo 11 uzay aracının takma adı ve üç astronotunun kendilerine gururla yakıştırdıkları bir unvandı (Şekil 26). *Şahin* de uzaya süzüldü ve Ay'a kondu. (ABD'nin başkenti) Washington'daki Ulusal Smithsonian Havacılık ve Uzay Müzesinde, isteyen kişi oralara uçan gerçek uzay araçlarını ya da Amerikan uzay programında yedek olarak kullanılan araçları görebilir, onlara dokunabilir. Orijinal ekipman kullanılarak Ay'a inişlerin simülasyonunun gerçekleştirildiği özel bir bölümde ise, ziyaretçiler Ay yüzeyinden kaydedilmiş bir mesajı işitebilirler:

Okey, Houston.

Şahin, Hadley düzlüğünde!

Ardından Houston'daki İnsanlı Uzay Aracı Merkezi dünyaya şu duyuruyu yapar: "Bu, Apollo 15'in Hadley düzlüğüne indiğini bildiren coşku dolu Dave Scott idi."

Elli yıl kadar önce bir ölümlünün özel kıyafetler giyip kendisini uzun bir nesnenin ön kısmına bağlayarak Dünya yüzeyinden fırlayıp uzaklaşabileceği fikri inanılmaz ya da saçma görülürdü. Bir ya da iki asır önce ise böyle bir fikir ortaya bile çıkmamıştı çünkü insan deneyiminde böylesi fantezileri tetikleyecek hiçbir şey yoktu.

Ancak, tıpkı tarif ettiğimiz gibi, Mısırlılar -beş bin yıl önce- tüm bunların firavunlarının başına geldiğini gözlerinde canlandırabiliyorlardı: Kral Mısır'ın doğusundaki bir fırlatma alanına giderdi, fırlatma alanının atom reaktörünü ve radyasyon odasını güvenle geçerdi. Bir astronot giysisi giyer, bir Yükseltici'nin kabinine girer ve iki tanrı arasında kayışlarla bağlanarak otururdu. Ve sonra, çift kapılar açıldığında ve şafak vakti gökyüzü açığa çıktığında, jet motorları çalışır ve Yükseltici, firavunun "Milyonlarca Yıl Gezegeni"ndeki Tanrıların Evi'ne ulaşacağı Gökyüzüne Merdiven'e dönüşürdü.

Mısırlılar tüm bunların mümkün olabileceğine böylesine sağlam şekilde inanmak için tüm bunların olup bittiğini hangi televizyon kanalında görmüş olabilirlerdi ki?

Evlerinde televizyon olmadığına göre, tek seçenek ya Uzay- alanına gidip roket gemilerin geliş gidişlerini seyretmek ya da bir "müze"yi ziyaret edip, bilgili bir rehber eşliğinde uçuş simülasyonlarını izleyip araçları görmekti. Kanıtlar, kadim Mısırlıların gerçekten de bunu yaptıklarını önermektedir: Fırlatma alanını,

kullanılan araç gereci ve astronotları kendi gözleriyle görmüşlerdi. Ama astronotlar başka gezegenlere giden dünyalılar değillerdi; onlar başka bir yerden Dünya gezegenine gelmiş olan astronotlardı.

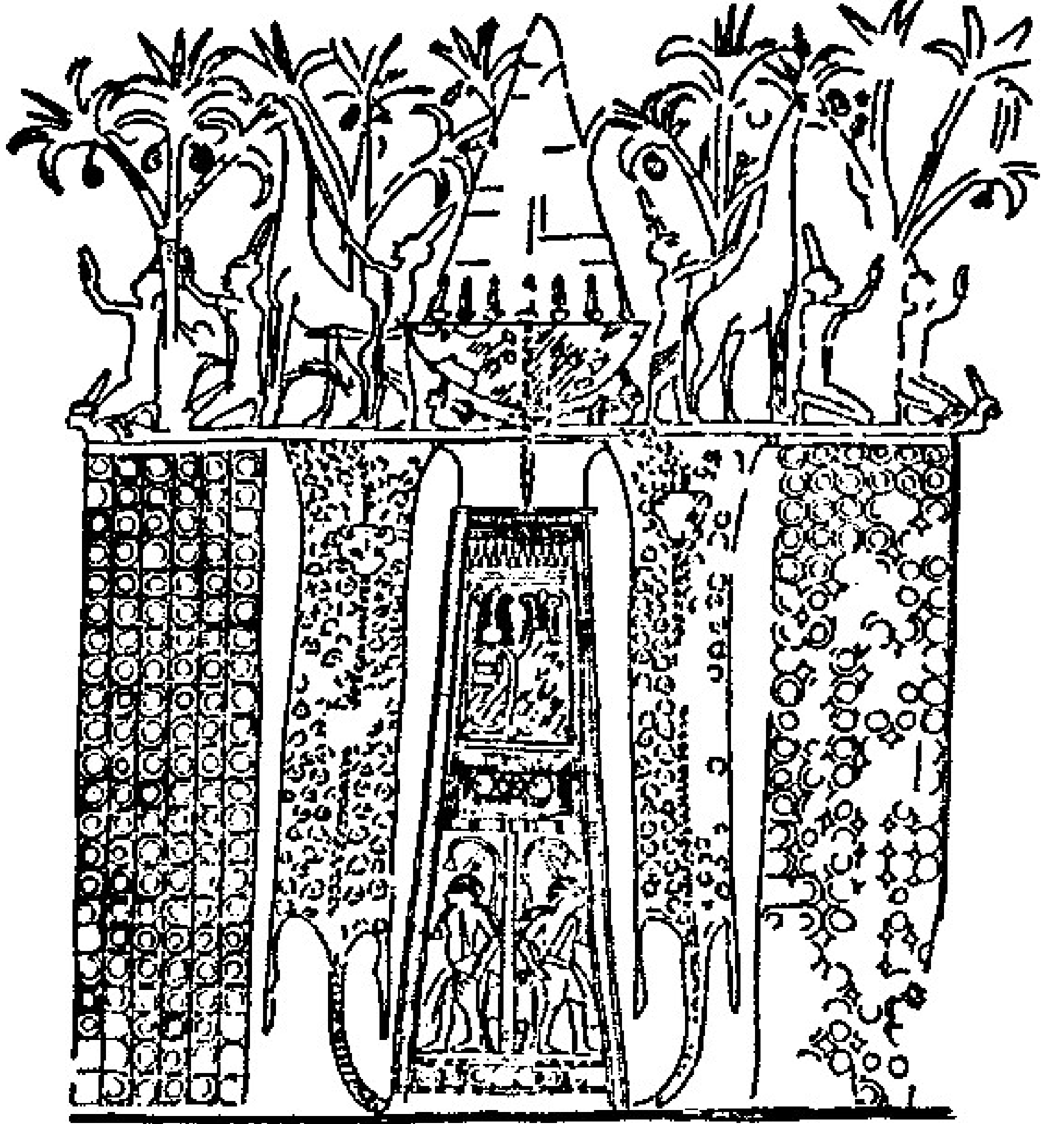
Sanata hayran olan kadim Mısırlılar, mezarlarında kendi ömürleri içinde görmüş ve deneyimlemiş olduklarını resmetmişlerdir. *Duat*'ın yeraltı koridorlarının ve odalarının mimari ayrıntılarıyla çizimleri, I. Seti'nin mezarında bulunmuştur. Çok daha şaşırtıcı bir tarif ise ünlü firavun Tutankamon'un hükümdarlığı sırasında Nübye'de ve Sina yarımadasında vali olan Huy'un mezarında keşfedilmiştir. Valisi olduğu iki bölgenin halkları, yerleri ve nesneleriyle ilgili sahnelerle süslü olan mezarı, canlı renkleriyle bugün bile görebileceğiniz bir roket geminin çizimini saklamaktadır: alt kısmı bir yeraltı silosunda bulunan, kumanda modülü ile birlikte olan üst kısmı ise yerin üstünde olan bir roket gemi (Şekil 27). Alt kısım çok aşamalı bir roket gibi alt kısımlara bölünmüştür. Alt kısmının içinde hortumlara ve manivelalara bakan iki kişi, onların üstünde de yuvarlak göstergeler bulunmaktadır. Silonun kesiti, ısı değişimi ya da enerjiyle ilgili başka bir işlev için boru şeklinde ünitelerle çevrili olduğunu göstermektedir.

Yerin üstünde, üst kısmın yarı dairesel dip bölümü; renkli çizimde, sanki Dünya atmosferine yeniden girmekten dolayı, açık biçimde yanarak kararmış halde betimlenmiştir. Kumanda modülü -üç ya da dört kişiyi alacak kadar büyüktür- koni biçimlidir ve alt kısmında dikey "gözetleme delikleri" vardır. Kabinin çevresi, hurma ağaçları ve zürafaların bulunduğu bir manzarada ibadet edenlerle çevrilidir.

Yeraltındaki bölüm leopar postlarıyla süslenmiştir ve bu durum, Firavunun Ölümsüzlüğe Yolculuğundaki çeşitli aşamalarla doğrudan bağlantı sağlamaktadır. Leopar postu, Ağzı Açma törenini yöneten *Şem* rahiplerince sembolik olarak giyilen giysidir. Yine, firavunu *Duat*'ın "Saklı Yer'in Gizli Patikası"na doğru çeken tanrıların giydiği giysidir; firavunun yolculuğu ve yeraltı silosundaki roket gemi arasındaki yakınlığı vurgulamak için tekrarlanan bir sembol.

Piramit Metinleri'nin açıkça belirttiği gibi, firavun ebedi Sonraki Yaşam'a naklolunuşunda, tanrıları taklit ettiği bir yolculuğa koyulur. Ra ve Set, Osiris ve Horus ve başka tanrılar da bu şekilde göklere yükselmişlerdi. Ama Mısırlılar ayrıca, Büyük Tanrıların daha en başında Dünya'ya ilk kez geldiklerinde aynı Göksel Sandal'ı kullandıklarına da inanmaktaydılar. An (Heliopolis) şehrinde, Mısır'ın en eski ibadet merkezinde, tanrı Ptah, içinde Mısır halkının hürmet ettiğigerçek bir uzay kapsülünün görülebildiği özel bir yapı inşa etmişti; bir tür

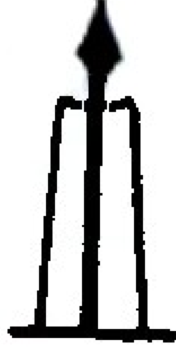
“uzay müzesi” diyebilirsiniz!

Kutsal nesne *Ben-Ben; Het Benben*, yani “Benben Tapınağı” içinde korunmaktaydı. Bu yerin adının hiyeroglif resmedilişinden anlıyoruz ki, bu yapı; ucu sivri bir roketin göğü gösteren biçimde durduğu muazzam bir fırlatma kulesini andırmaktaydı (Şekil 28).

Ben-Ben, kadim Mısırlılara göre, Göksel Disk’ten Dünya’ya gerçekten de gelmiş olan somut bir nesneydi. Bu, büyük tanrı Ra’nın bizzat Dünya’ya indiği “Göksel Oda” idi; *Ben* terimi (harfiyen: “Dışarı Akmış Olan” anlamındadır)

“parlamak” ve “gökyüzüne fışkırmak” şeklindeki birleşik anlamları aktarmaktadır.

Firavun Pi-Ankhi’nin dikilitaşı üstündeki bir yazı (*Dictionnaire Géographique de l’Ancienne Égypte’nin* yazarı Brugsch’a göre) şöyle der:

> Kral Pi-Ankhi, Ben-Ben içindeki tanrı Ra’yı görmek üzere büyük pencereye doğru basamakları tırmandı. Kral şahsen, ayakta durarak ve yalnız başına, sürgüyü kaldırdı ve iki kapılı geçidi açtı. Derken babası Ra’yı *Het-Benben*’in muhteşem iç odasında gördü. Ra’nın Kayığı *Maad*’ı ve *Aten*’in Kayığı *Sektet*’i gördü.

Kadim metinlerden bildiğimiz kadarıyla bu türbe, iki grup tanrı tarafından korunmakta ve hizmet edilmekteydi. “*Het-Ben-ben*’in dışında olanlar” vardı ama türbenin en kutsal kısımlarına girmelerine izin veriliyordu çünkü hacıların adaklarını kabul etmek ve tapınağın içine getirmek onların göreviydi. Diğerleri ise esasen, sadece *Ben-Ben*’in değil aynı zamanda “Ra’nın *Het-Ben-ben*’de ki gizli şeyleri”nin tamamının muhafızıydılar. Günümüzde turistlerin uzayda uçmuş araçları görmek, hayranlık duymak ve hatta onlara dokunmak için akın akın Smithsonian müzesine gelmeleri gibi, inançlı Mısırlılar da *Ben-Ben*’e hürmet etmek ve dua etmek üzere Heliopolis’e hac yolculuğuna çıkarlardı; belki de Mekke’deki Kâbe’de dua etmek için dindar Müslümanların gösterdiği gibi bir şevkle.

Türbede, bir çeşme ya da kuyu vardı ve sularının özellikle erkeklik ve döl bereketi ile ilgili şifalı güçlere sahip olmasıyla ünlüydü. *Ben* terimi ve hiyeroglif resmedilişi zaman içinde gerçekten de erkeklik ve üreme ile ilgili çağrışımlar kazanmıştır ve pekâlâ, İbranca’da “erkek evlat” anlamındaki *Ben* kelimesinin

kaynağı da olabilir. Erkeklik ve üreme vasıflarına ek olarak, türbe ayrıca gençleşip dirileşme vasıflarını da kazandı; bu da Ben kuşu efsanesine yol açtı; Mısır'ı ziyaret eden Grekler buna Phoenix{*} dediler. Bu efsanelerin de belirttiği gibi Phoenix tüylerinin yarısı kırmızı, yarısı altın renginde olan bir kartaldı ve her 500 yılda bir tam ölmek üzereyken Heliopolis'e gider ve bir biçimde kendi (ya da babasının) küllerinden yeniden doğardı.

Heliopolis ve şifalı suları, ilk Hristiyan dönemlerine dek hürmet gördü; yerel gelenekler Yusuf ve Meryem, çocuk yaştaki İsa'yla birlikte Mısır'a kaçtıklarında türbenin kuyusu yakınlarında dinlendiklerini iddia etmektedirler.

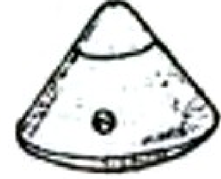
Heliopolis'teki türbe, Mısır hikâyelerine göre, düşman istilacılar tarafından birkaç kez imha edilmiştir. Günümüze ondan hiçbir şey kalmamıştır; *Ben-Ben* de kaybolup gitmiştir. Ama Mısır anıtları üzerinde içinde bir tanrının görülebildiği koni biçimli bir odacık olarak resmedilmiştir. Arkeologlar aslında, *Ben-Ben*'in küçük kapısında duran ve hoş geldiniz selamı veren bir tanrıyı gösteren küçük ölçekli taştan bir modelini bulmuşlardır (Şekil 29). Göksel Oda'nın gerçek şekli muhtemelen Huy'un mezarında resmedildiği (Şekil 27) biçimdedir; fırlatmalar sırasında astronotları roket gemilerin üst kısmında tutan ve onları Dünya'ya geri getirdiğinde suya iniş yapan modern kumanda modülleri (Şekil 30) *Ben-Ben*'e öylesine benzemektedirler ki, bunun amaç ve işlev benzerliğinin bir sonucu olduğuna hiç kuşku yoktur.

Ben-Ben'in kendisi ortada olmadığına göre, Heliopolis türbesinden kalan ve sadece çizim ya da küçük ölçekli modellerden ibaret olmayan başka fiziksel kanıtlar var mıdır? Yukarıda, Mısır metinlerinin Ra'nın türbede sergilenen ya da korunan diğer gizli şeylerinden söz ettiklerini belirtmiştik. Ölüler Kitabı'nda, *Şem* hiyeroglifiyle ilişkili dokuz nesne Heliopolis türbesine paralel olan bölümde resmedilmiştir; gerçekten de türbede uzayla ilişkili dokuz nesne ya da uzay aracı daha sergileniyor olabilirdi.

Arkeologlar bu daha küçük nesnelerden birinin bir replikasını bulmuş olabilirler. Bu, girintili çıkıntılı eğimleri ve kesilip çıkartılmış bölümleri olan garip biçimli dairesel bir nesnedir (Şekil 31a); 1936'da bulunduğundan bu yana bilginlerin aklını karıştırmaktadır. Nesnenin, İlk Hanedanlıktan Kral Adjib'in tahta çıkan oğlu Sabu'nun mezarında -diğer "sıra dışı bakır nesneler" arasında- bulunmuş olması önemlidir. Demek ki, bu nesne mezara M.Ö. 3100'lerde yerleştirilmiş olmalıdır. Daha eski de olabilir ama kesinlikle o tarihten daha yeni değildir.

Şekil 29

Şekil 30

Walter B. Emery [*Great Tombs of the First Dynasty* (İlk Hanedanın Büyük Mezarları) adlı kitabında] kuzey Sakkara'daki (Gize'deki büyük piramitlerin tam güneyi) keşifleri anlatırken, bu nesneden "şistten kâse benzeri bir kap" diye söz eder ve "Bu nesnenin ilginç tasarımına dair tatmin edici hiçbir açıklama ortaya çıkmadı," diye belirtir. Nesne, masif bir şist bloğundan oyulmuştur; şist, çok kırılgan olan ve kolayca ince, düzensiz katmanlara ayrılan bir kayadır. Kullanmaya kalkışılsa kolayca parçalara ayrılırdı; demek ki bu kayanın seçilmiş olmasının nedeni, böylesi sıra dışı ve narin bir biçimin ancak bu malzemeden oyulabilecek olmasıydı; yani gerçekten kullanmak için değil de biçimi saklamak için. Bu durum, Cyril Aldred gibi [*Egypt to the End of the Old Kingdom* (Eski Krallığın Sonuna dek Mısır)] diğer bilginlerin bu taş nesnenin "muhtemelen orijinali metalden yapılma olan bir biçimi taklit ettiği" sonucuna varmalarına neden oldu.

Ama böylesine narin ve yapısal bakımdan karmaşık bir tasarımı yaratmak üzere M.Ö. dördüncü bin yılda hangi metal, hangi keskin parlatma işlemi, hangi yetenekli metalürjistler mevcuttu? Ve her şeyden önemlisi, ne amaçla?

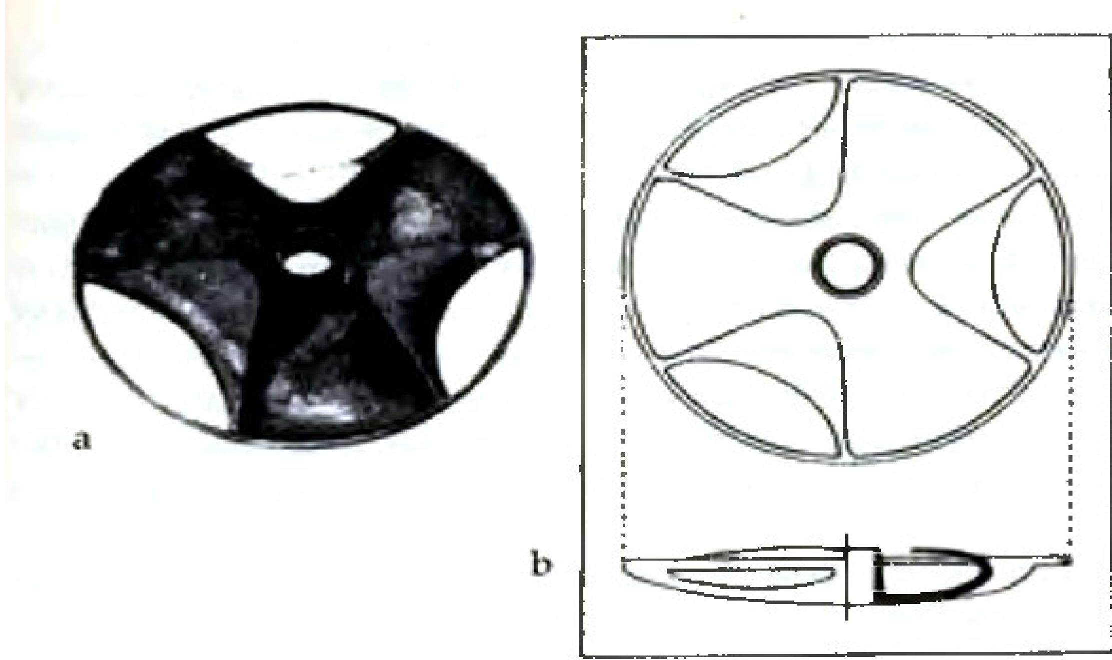
Nesnenin kendine özgü tasarımıyla ilgili teknik bir inceleme (Şekil 31b) kullanımına ya da kökenine pek az ışık tutabildi. Çapı 61 cm ve en kalın yeri 10 cm'den az olan yuvarlak nesnenin bir şafta geçirilmek ve bir eksen çevresinde dönmek amacıyla yapıldığı açıktır. Garip biçimli üç kesiği, dönme sırasında muhtemelen sıvı içine batırıldığını önermektedir.

Nesnenin muammasını ortaya çıkarmak için 1936'dan sonra başka bir çaba gösterilmedi. Ama 1976 yılında, Amerikan uzay programıyla bağlantılı olan ve California'da geliştirilen bir çarkla ilgili devrim yaratacak türden tasarımları anlatan teknik bir dergiyi okurken, bu nesnenin muhtemel işlevi aklımıza geliverdi. Bir makinanın ya da bir motorun dönen çubuğuna iliştirilen çarklar; yaklaşık iki yüzyıldır makinaların hızını düzenlemede olduğu kadar metal preslemede (daha yakın zamanlarda havacılıkta) tek bir hamle için enerji biriktirmede kullanılan bir araçtırlar.

Normalde çarkların kenarları ağır olur çünkü enerji tekerleğin çevresinde saklanır. Ama 1970'lerde Lockheed Füze ve Uzay Şirketi mühendisleri tam tersi bir tasarımla ortaya çıktılar: hafif kenarlı bir tekerlek; bunun transit trenlerde enerji tasarruf etmek ya da elektrikli troleybüslerde enerji saklamak için çok uygun olduğu iddia ediliyordu. Araştırma Airesearch Şirketi tarafından sürdürülmüştü ve geliştirdikleri -ama asla mükemmelleştirmedikleri- model yağlayıcı madde ile dolu, hermetik bir kabın içinde çalışacaktı. Onların devrim yaratacak çarklarının (Şekil 32), Mısır'da keşfedilen beş bin yıllık nesneye benziyor olması şaşırtıcıydı, ama M.Ö. 3100'lerde mükemmelleştirilmiş bir nesnenin, M.S. 1978'de uzay mühendisleri tarafından yapılan ve halen gelişme aşamasında bulunan bir aygıt parçasına benziyor olması gerçeği çok daha şaşırtıcıydı!

Bu kadim çarkın metal orijinali neredededir? Heliopolis'teki türbede sergilendiği anlaşılan diğer nesneler neredededir? Esas soru, *Ben-Ben* neredededir? Kadim halklar tarafından mevcudiyetleri şüpheye yer bırakmayacak biçimde belgelenmiş birçok araç gereç gibi, hepsi de ortadan kaybolmuştur; belki doğal afetler veya savaşlar sonunda imha edilmiş, belki de sökülmüş ve savaş ganimeti ya da güvenli biçimde saklamak amacıyla uzun zaman önce unutulmuş başka bir yere götürülmüştür. Belki de göklere geri taşınmışlardır; belki hala bizimledirler, bazı müzelerin bodrumlarında tanınmadan kalmışlardır. Ya da -Heliopolis ve Arabistan'ı bağlayan Phoenix efsanesindeki gibi- Mekke'deki Kâbe'nin altındaki mühürlü odada saklıdır...

Ancak şunu varsayabiliriz; türbedeki kutsal nesnelerin imha edilmesi,

Şekil 31

Şekil 32

ortadan kaybolması ya da geri alınması muhtemelen Mısır'ın sözde İlk Ara

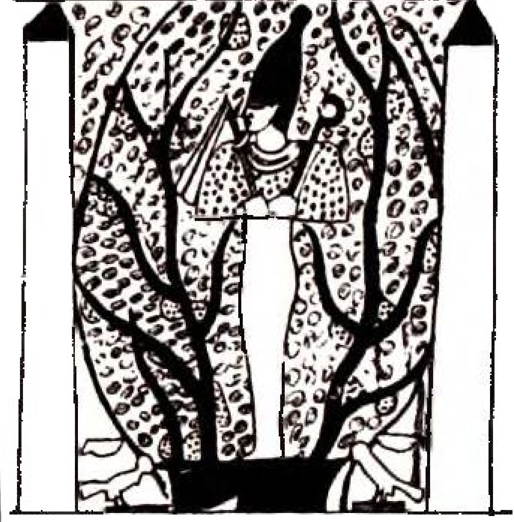
Dönemi sırasında gerçekleşmiş olmalıdır. Bu dönemde, Mısır birliği parçalandı ve tam bir anarşi hüküm sürmeye başladı. Heliopolis'teki türbelerin bu kargaşa yıllarında tahrip edildiklerini biliyoruz; belki de Ra'nın Heliopolis'teki tapınağını terk edip *Amon* yani "Saklı Tanrı" haline gelmesi de o sıradaydı.

Şekil 33

On Birinci Hanedanlık altında Yukarı Mısır'da düzen sağlandığında, başkent Teb oldu ve baş tanrısına Amon (ya da Amen) deniyordu. Firavun Mentuhotep (Neb-Hepet-Ra), Teb yakınlarında geniş bir tapınak inşa ettirdi, bunu Ra'ya adadı ve tepesine Ra'nın Göksel Odası'nı anmak için kocaman bir "piramitçik" yaptırdı (Şekil 33).

M.Ö. 2000'den, On İkinci Hanedanlık hüküm sürmeye başladıktan kısa süre sonra Mısır tekrar birleşti, düzen oluşturuldu ve Heliopolis'e ulaşım yeniden sağlandı. Hanedanlığın ilk firavunu I. Amen-Em-Hat derhal Heliopolis'teki tapınakların ve türbelerin yeniden inşasına girişti ama orada saklanan orijinal araç gereci de restore ettirip ettirmediğini ya da sadece taş örnekleriyle yetinmek zorunda kalıp kalmadığını kimse kesin olarak bilmiyor. Oğlu firavun Sen-Usert (Kheper-Ka-Ra) tapınağın önüne (20 m yüksekliğinde) iki büyük granit sütun diktirdi; Grek tarihçiler bu firavunu Sesostris ya da Sesonchusis diye kayıtlara geçirdiler. Tepelerinde, Ra'nın Göksel Odası'nın küçük ölçekli birer kopyası vardı; yani altın ya da beyaz bakırla (elektrum) kaplanmış piramitçikler. Bu granit dikilitaşlardan biri yaklaşık dört bin yıl önce dikildiği yerde hala durmaktadır, diğeri ise M.S. on ikinci yüzyılda imha olmuştur.

Şekil 35

Şekil 34

Grekler bu sütunlara "sivri uçlu kesmeler" anlamına gelen *obeliskler* adını vermişlerdi. Mısırlılar ise bunlara Tanrıların Huzmeleri diyorlardı. On sekizinci ve on dokuzuncu hanedanlıklar sırasında bunlardan -tapınak girişlerinin (Şekil 34) önünde her zaman çift olarak- daha çok dikildi (bazıları New York, Londra, Paris ve Roma'ya taşınmıştır). Firavunların da belirttikleri gibi, onlar bu obeliskleri "(tanrılardan) Ebedi Hayat armağanını almak", "Sonsuza Dek Dayanan Hayat elde etmek" üzere dikmişlerdir. Çünkü obeliskler daha önceki firavunların *Duat*'ta, Kutsal Dağ'da görmüş (ve iddialara göre ulaşmış) oldukları şeylerin taş taklitleriydi: Tanrıların roket gemileri (Şekil 35).

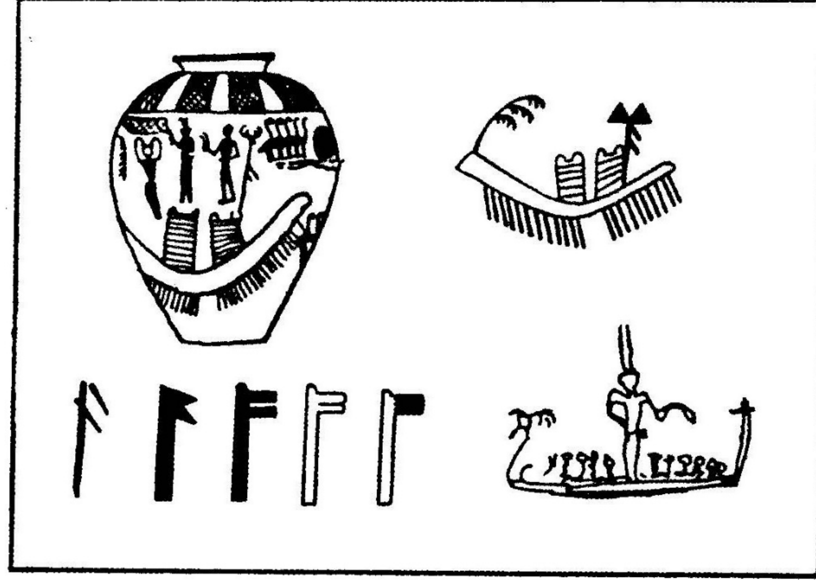
Ebediyen hatırlansın diye ölenin adının üstüne yazıldığı, günümüzdeki mezar taşları da aslında küçük ölçekli dikilitaşlardır; kökü, tanrılar ve onların uzay araçlarının mutlak bir gerçeklik olduğu günlere uzanan bir gelenek.

Bu Göksel Varlıklar için Mısırlıların kullandığı kelime, kadim Yakın Doğu dillerinde “Gözleyen” anlamına gelen bir terim olan NTR idi. *Neter* kelimesinin hiyeroglif işareti 𓊹 idi; tüm hiyeroglif işaretler gibi, orijinali gerçek, görünen bir nesneyi temsil ediyor olmalıdır. Bilginlerin tahminleri uzun saplı bir baltadan tutun da bir flamaya dek uzanmaktadır. Margaret A. Murray, [*The Splendor That Was Egypt* (Muhteşemdi Mısır) adlı kitabında] daha geçerli bir görüş öne sürer. Daha eski, hanedanlık öncesi dönemlerden çömleklerin bayrak olarak dalgalanan iki flama taşıyan bir direği olan sandalların çizimleriyle süslendiğini göstererek (Şekil 36) “İki flamalı direk, Tanrı’nın hiyeroglif işareti haline gelmiştir,” sonucuna varır.

Bu ilk dönem çizimlerindeki ilginç nokta, sandalların yabancı bir diyardan geldiklerini gösteriyor olmalarıdır. Çizimler insanları içerdiğinde ise, miğferinden boynuzların çıktığı (Şekil 36) -bu, bir *Neter* olma işaretidir- uzun boylu bir kürekçi başının komutasındaki, sıra sıra oturmuş kürekçileri göstermektedirler.

Demek ki Mısırlılar resimsel olarak da tanrıların en başta Mısır’a başka bir yerden geldiklerini doğrulamışlardır. Bu durum, Mısır’ın nasıl başladığına -güneyden gelen ve Mısır’ı sular altında bulan tanrı Ptah’ın büyük toprak kazanma ve suyolları açma işlerine giriştiği ve diyarı üstünde yaşanabilir hale getirdiğine- dair hikâyeleri de doğrulamaktadır. Mısır coğrafyasında *Ta Neter* -”Tanrıların Yeri/Diyarı”- dedikleri bir yer vardı. Burası, Kızıldeniz’in güney ucundaki, bugün Babülmendep denilen dar boğazdı; NTR flamasını takan ve boynuzlu tanrıları taşıyan ge¬miler işte bu boğazı kullanarak Mısır’a gelmişlerdi.

Kızıldeniz’in Mısırca adı UR Denizi idi. *Ta Ur* terimi, Doğu’daki Yabancı Diyar anlamına gelmekteydi. *Dictionnaire des Noms Géographiques* (Coğrafi İsimler) adlı eserinde hiyeroglif metinlerdeki tüm yer adlarını derleyen Henri Gauthier, *Ta Ur*’un hiyeroglifinin “bir denizcilik unsuru yükleyen bir sembol...” olduğuna dikkat çekmekte ve “İşaret ‘Sandalla, sol yakaya gitmelisin’ anlamına gelmektedir,” demektedir. Kadim diyarların haritasına baktığımızda (Şekil 2), Mısır’dan gelen ve Babülmendep boğazından geçen bir sola dönüşün, denizcileri Basra Körfezine doğru Arap yarımadası boyunca yönlendireceği görülebilir.

Şekil 36

Başka ipuçları da vardır. *Ta Ur* harfiyen UR Diyarı anlamına gelmektedir ve *Ur* kelimesi bilinmeyen bir kelime değildir. İbranların atası İbrahim'in doğum yeridir. *Şem*'in neslinden gelen Nuh'un (İncil'deki Tufan kahramanı) büyük oğlu Terah'ın oğlu olarak Kalde'deki Ur kentinde doğmuştu; "ve Terah oğlu Abram'ı ve Hara'nın oğlu, torunu Lut'u ve gelini Sara'yı, oğlu Abram'ın karısını, beraber aldı; ve Kenan diyarına gitmek üzere Kildanilerin Ur şehrinden onlarla çıktı." {*}

Arkeologlar ve dil bilimciler, on dokuzuncu yüzyılın başında, Mısır'ın tarihini ve yazılı kayıtlarını gün ışığına çıkarmaya başladıklarında Ur, Eski Ahit dışındaki başka hiçbir kaynakta bilinmiyordu. Ancak Kalde biliniyordu; bu, Greklerin Babilonya dedikleri Mezopotamya'nın kadim krallığının ismiydi.

M.Ö. beşinci yüzyılda Mısır ve Babil'i gezen Grek tarihçisi Heredot, Mısırlıların ve Kaldelilerin gelenek ve görenekleri arasında birçok benzerlikler bulmuştu. Baş tanrı Bel'in (O'na Zeus Baal {**} demekteydi) Babil şehrindeki kutsal alanını tarif ederken şunları yazmıştır: {***} "Sonuncu kulenin tepesinde büyük bir tapınak yükselir; tapınağın içerisinde, üzerine zengin örtüler örtülmüş büyük bir yatak ve onun yanında da altın bir masa bulunur. Ama içeride hiçbir heykele rastlanmaz. Hiçbir ölümlü için gece içeride kalmaya izin yoktur; bu hak, bu tanrının rahipleri olan Kaldelilere bakılırsa, yalnız tanrının bütün kadınlar arasından seçmiş olduğu tek bir yerli kadına verilmiştir... Yine bu rahiplere inanmak gerekirse... tanrı kendisi gelir, tapınaktaki yatağa yatar, dinlenirmiş. Tıpkı Mısırlıların anlattıkları buna benzer bir hikâyeye göre, Mısırdaki Teb tanrısı (Amon) da aynı şeyi yaparmış; orada da Zeus tapınağına bir kadın gelir, uyumak

için yatarmış.”

On dokuzuncu yüzyıl bilginleri Mısır’ı daha çok öğrendikçe ve ortaya çıkan tarihsel tabloyu Grek ve Romalı tarihçilerin yazılarıyla karşılaştırdıkça, iki gerçek daha net biçimde ortaya çıktı: Birincisi, Mısır uygarlığı ve büyüklüğü; kültürel bir çölde açan tek başına bir çiçek değil, kadim diyarlar boyunca bütünsel gelişmelerin bir parçasıydı. Ve ikincisi, kutsal metinlerde anlatılan başka diyarlar ve krallıklar, duvarlarla korunan şehirler ve ticaret yolları, savaşlar ve antlaşmalar, göçler ve yerleşmeler sadece doğru olmakla kalmayıp üstüne üstlük gerçektiler.

Yüzyıllar boyunca sadece İncil’de kısaca söz edilmeleriyle bilinen Hititlerin, Mısır kayıtlarında firavunların kudretli rakipleri oldukları keşfedilmişti. Tarihin hiç bilinmeyen bir sayfası yani Mısır orduları ile Küçük Asya’dan gelen Hitit bölüklerinin kuzey Kenan’daki Kadeş’te gerçekleşen çok önemli savaşı, sadece metinlerde değil ayrıca tapınak duvarlarında resmedilmiş bir halde de keşfedildi. Hatta şahsi bir özelliği bile vardı; çünkü Hitit kralı ile aralarındaki antlaşmayı perçinlemek için firavun onun kızıyla evlenmişti.

Filistinliler, “Deniz Halkı” Fenikeliler, Hurriler, Amoriler; o zamana dek sadece Eski Ahit’te geçtiği düşünülen halklar ve krallıklar, Mısır’daki arkeolojik çalışmalar ilerledikçe tarihsel gerçeklikler olarak ortaya çıkmaya başladılar ve kutsal kitaptaki diğer diyarlara taşmaya başladılar. Ancak bunların en büyüğü, doğrulanabilir kadim imparatorluklar olan Asur ve Babil gibi görünmekteydi; ama onların muhteşem tapınakları ve muhteşemliklerinin diğer kalıntıları nerelerdeydi? Peki ya kayıtları?

İki Nehir Arasındaki Diyardan, Fırat ve Dicle arasındaki engin ovayı anlatan tüm gezginler höyüklerden -Arapça ve İbranca *tell*- söz etmekteydiler. Taş olmadığından, kadim Mezopotamya’nın en büyük yapıları bile çamur tuğlalardan yapılmıştı; savaşlar, hava koşulları ve zaman ise onları toprak yığınlarına dönüştürmüştü. Anıtsal yapılar yerine, bu topraklardan küçük araç gereçlerden ibaret buluntular çıkıyordu; aralarında üstlerine çiviyi andıran işaretlerin kazıldığı pişmiş kil tabletler de vardı. 1686’da Engelbert Kampfer adlı bir gezgin Persepolis’i, İskender’in krallarıyla savaştığı Eski Pers başkentini ziyaret etti. Oradaki anıtlardan, Darius’un kraliyet mühründeki (Şekil 37) gibi çivi şekilli işaretleri ve sembolleri kopyaladı. Ama o, bunların sadece süsleme amaçlı olduklarını sanıyordu. Bunların yazı oldukları en sonunda fark edildiğinde, hiç kimse bu dili ve nasıl deşifre edilebileceğini bilmiyordu.

Şekil 37

Mısır hiyerogliflerinin çözülmesinde geçerli olan, çivi yazıları için de geçerliydi: Sorunun çözümü üç dilde yazılmış bir yazıydı. Eski İran'da Behistun denilen bir yerde, geçit vermez dağlarda bir kayaya kazılmış olarak bulundu. 1835'te İngiliz ordusunda binbaşı olan Henry Rawlinson yazıyı kopyalamayı ve sonrasında da yazıyı ve dilleri deşifre etmeyi başardı. Anlaşıldı ki, üç dilde yazılan kaya yazısı Eski Farsça, Elamice ve Akkadca dillerinde yazılmıştı. Akkadca tüm Sami dillerinin ana diliydi ve İbranca bilen bilginler Asurluların ve Babillilerin Mezopotamya yazılarını okuyabildiler ve anlayabildiler.

Böyle keşiflerin verdiği hızla, Paris doğumlu bir İngiliz olan Henry Austen Layard, 1840'ta kuzeydoğu Irak'ta kervan yollarının kesişme noktası olan Musul'a (o zamanlar Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçasıydı) geldi. *Researches in Assyria, Babylonia and Chaldea* (Asur, Babil ve Kalde'de Araştırmalar, 1838) adlı kitabın yazarı olan William F. Ainsworth'un konuğuydu; bu kitap ve yanı sıra Claudius J. Rich'in [*Memoir on the Ruins of Babylon* (Babil Harabaleri Hatıratı)] daha önceki bulguları ve raporları sadece Layard'ın hayal gücünü ateşlemekle kalmamış, ayrıca British Museum ve Kraliyet Coğrafya Derneğinin bilimsel ve maddi desteğine de yol açmıştı. Hem kutsal metinlere hem de Grek klasik yazıtlarına yapılan ilgili göndermeleri iyice ezberleyen Layard, İskender'in ordusundaki bir subayın bölgede "piramitler ve kadim bir şehrin kalıntıları"nı gördüğünü bildirdiğini hatırlıyordu: İskender'in zamanında bile kadim olduğu düşünülen bir şehrin harabeleri!

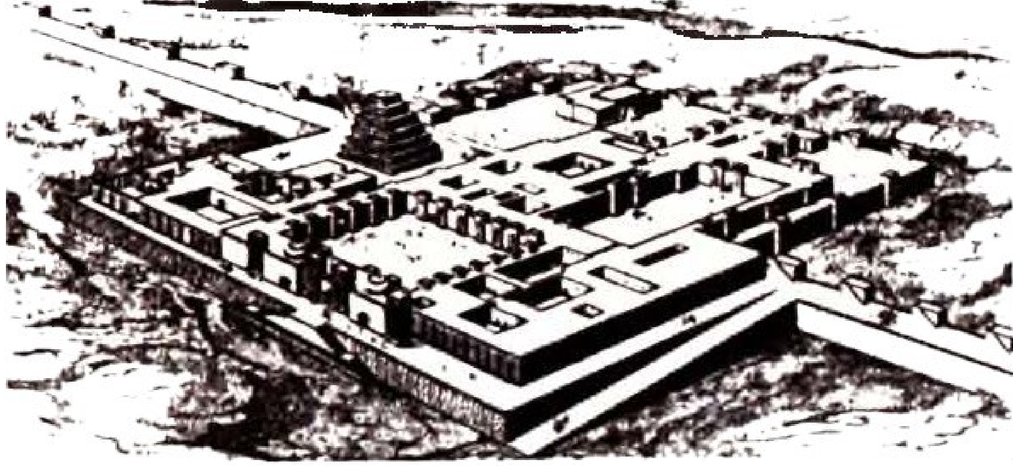
Yöredeki arkadaşları Layard'a bölgedeki çeşitli höyükleri gösterdiler ve bunların altında kadim şehirlerin gömülü olduğunu belirttiler. *Birs Nimrud* denilen bir yere vardıklarında heyecanı büyüdü. "Akşam göğü altında yükselen Nimrud'un büyük konik höyüğünü ilk kez gördüm," diye yazacaktı

otobiyografisinde. “Üstümde bıraktığı izlenim unutulmayacak türdendi.” Burası İskender’in subayının gördüğü gömülü piramidin bulunduğu yer değil miydi? Ve burası kesinlikle kutsal kitapta adı geçen, “Rab’bin indinde kudretli avcı” olan, Mezopotamya’nın krallıklarını ve kraliyet şehirlerini kuran Nimrod ile ilgiliydi (Tekvin 10):

> Ve onun krallığının başlangıcı: hepsi de *Şinar* diyarında *Babil* ve *Erek* ve *Akkad* idi. O diyardan *Aşur*’a çıktı ve geniş sokaklı şehir olan *Nineve’*yi ve *Kalah*’ı ve *Resen*’i inşa etti.

O sıralarda artık Bağdat’ta İngiliz Konsolosu olan Binbaşı Rawlinson’un desteğiyle, Layard 1845’te Musul’a döndü ve sevgili Nimrud’un da kazılara başladı. Ama ne bulmuş olursa olsun -ki bulmuştu- Mezopotamya’daki ilk modern arkeolog olma iddiası ona ait değildir. İki yıl sonra, Musul’daki Fransız Konsolosu Paul-Emile Botta (Layard ile tanışmış ve dost olmuşlardı) Musul’un biraz kuzeyindeki, Dicle Nehrinin öte yakasındaki bir höyüğü kazmaya girişti. Yerliler buraya Khursabad diyorlardı; orada gün ışığına çıkarılan çivi yazıları ise burayı *Dur-Şarru-Kin*; kutsal kitapta bile adı geçen Asur kralı Sargon’un kadim başkenti olarak tanımlıyordu. Ve gerçekten de geniş şehre, saraylarına ve tapınaklarına tepeden bakan ve yedi basamak halinde inşa edilmiş bir piramit vardı; adı zigurat idi (Şekil 38).

Botta’nın keşifleriyle coşan Layard kendi seçtiği höyüğü kazmaya başladı; burada *Ninova*’yı, kutsal kitapta geçen ünlü Asur başkentini açığa çıkaracağına inanıyordu. Burasının Kalhu (kutsal kitaptakiKhala) adındaki Asur ordusu merkezi olduğu anlaşıldı ama ortaya çıkan hazineler, gösterilen çabaya değerdi. Aralarında Kral II. Şalamaneser tarafından dikilen bir obelisk de vardı; üstünde yer alan krala vergi ödeyenlerin listesinde “İsrail kralı, Omri’nin oğlu Jehu” da vardı (Şekil 39).

Şekil 38

Şekil 39

Asur buluntuları, Eski Ahit'in tarihsel doğruluğunu doğrudan

kanıtlamışlardı.

Cesaretlenen Layard Musul'un tam karşısındaki, Dicle'nin doğu yakasındaki bir höyüğü 1849'da kazmaya başladı. Yerel olarak Kuyuncik diye bilinen alan aslında Nineve idi: Kudüs'ü kuşattığında Rab'bin melekleri tarafından ordusu darmadağın edilen (II. Krallar, 18) Sanherib tarafından kurulan başkent. Onun ardından Ninova Esarhaddon ve Asurbanipal'in başkenti olmuştu. Oradan çıkartılan ve British Museum'a taşınan sanat hazineleri, Asur bölümünün hala en etkileyici kısmını oluşturmaktadırlar.

Kazıların hızı arttıkça ve diğer uluslardan arkeoloji ekipleri de yarışa katıldıkça İncil'de adı geçen tüm Asur ve Babil şehirleri (biri dışında) gün ışığına çıktılar. Ama dünya müzeleri kadim hazinelerle dolup taşarken, en önemli bulgular; bazıları kâtibin avucunun içinde duracak kadar küçük olan basit kil tabletlerdi: Asurlular, Babilliler ve batı Asya'nın diğer halkları ticari anlaşmaları, mahkeme kararlarını, evlilik ve miras kayıtlarını, coğrafi listeleri, matematik bilgilerini, tıp formüllerini, yasalar ve düzenlemeleri, kraliyet tarihlerini kısacası ileri ve oldukça sivil toplumların yaşantısının her unsurunu bu tabletlere yazmışlardı. Ve göksel meseleler de vardı: yıldızların ve takımyıldızların listeleri, gezegensel bilgiler, astronomik tabletler; ve tanrıların listeleri, aile ilişkileri, vasıfları, görevleri ve işlevleri; on iki ayın, Zodyak'ın on iki burcunun ve güneş sistemimizin on iki üyesinin ilişkili olduğu on iki Büyük Tanrı'nın, "Gök ve Yer Tanrıları"nın başlarını çektiği tanrılar.

Bizzat yazıların da arada bir belirttiği gibi, dilleri Akkadcadan dallanmıştı. Bu ve diğer kanıtlar, (M.Ö. 1900'lerde tarih sahnesine çıkan) Asur ve Babil'in öncesinde Akkad adında bir krallığın bulunduğunu anlatan kutsal kitaptaki sıralamaya uymaktaydı. Bu krallık bizim I. Sargon dediğimiz *Şarukin* -"adil hükümdar"- tarafından M.Ö. 2400'lerde kurulmuştu. Yazıtlarından bazıları da bulunmuştu; kral bunlarda tanrısı *Enlil*'in lütfuyla imparatorluğunun Basra Körfezinden Akdeniz'e dek uzandığıyla övünüyordu. Kendisine "*Akkad*'ın Kralı, *Kiş*'in Kralı" diyor ve "Uruk'u yendi, duvarlarını yıktı... *Ur*'un sakinleriyle yaptığı savaşta zafer onundu," diye belirtiyordu.

Birçok bilgin I. Sargon'un Nimrod olduğuna inanmaktadır, öyleyse ona ve Kiş (ya da İncil'deki haliyle Kuş) adlı başkente dair dizeler, Akkad'dan bile önce var olan krallıkları işaret ediyordu:

> Ve Kuş, Nimrod'un babası oldu;
> O, yeryüzünde kudretli adam olmaya başladı...

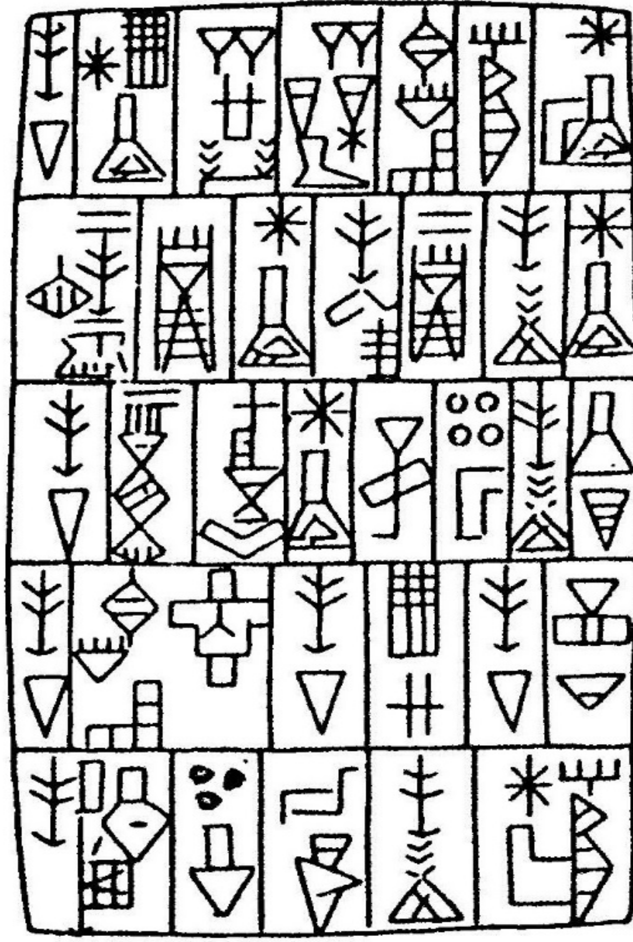
> Ve onun krallığının başlangıcı:
> Hepsi de Şinar diyarında
> Babil ve Erek ve Akkad idi.

Akkad'ın kraliyet şehri Babil'in güneydoğusunda keşfedildi; kadim Kiş kenti de Akkad'ın güneydoğusunda bulundu. Gerçekten de, daha fazla sayıda arkeolog iki nehir arasındaki ovada güneydoğuya doğru hareket ettikçe toprak üstüne çıkartılan yerlerin eskiliği de artıyordu. Şimdilerde Warka diye bilinen yerde, I. Sargon'un yendiğini iddia ettiği Uruk kenti, İncil'deki Erek bulundu. Ve arkeologları M.Ö. üçüncü binyıldan, M.Ö. dördüncü binyıla götürüverdi! Orada, bir fırında pişirilen ilk çömleği, çömlek tekerinin ilk kez kullanıldığına dair kanıtı, kendi türünün en eski örneği olan kireç taşı bloklardan bir kaldırımı, ilk ziguratı (basamaklı piramit) ve dünyanın ilk yazılı kayıtlarını; yazılı metinleri (Şekil 40) ve ıslak kil üstünde yuvarlandıklarında kalıcı bir baskı oluşturan üstü kazılı silindir mühürleri (Şekil 41) buldular.

İbrahim'in doğum yeri olan *Ur* da bulundu; daha güneyde Basra Körfezinin kıyı şeridinin eski çağlara uzandığı yerde idi. Burası büyük bir ticaret merkeziydi; büyük bir zigurat alanı, birçok hanedanın tahtı. Öyleyse, Mezopotamya'nın güneydeki daha kadim kısımları, Babil Kulesi olayının yer aldığı yer, İncil'deki *Şinar* Diyarı mıydı?

Mezopotamya'daki en büyük keşiflerden biri Asurbanipal'in Ninova'daki kütüphanesidir; 25.000 tablet burada konularına göre düzenlenmişti. Çok kültürlü bir kral olan Asurbanipal eline geçen her metni biriktirmiş ve ek olarak kâtiplerini ele geçmeyen metinleri kopyalama ve tercüme etmeye yönlendirmişti. Birçok tablet, kâtipler tarafından "eski metinlerin kopyası" diye tanımlanmıştı. Örneğin yirmi üç tabletlik bir grup, şu dipnotla bitiyordu: "23. tablet; *Şumer* dili değişmemiştir." Asurbanipal ise bir yazıda bizzat şöyle der:

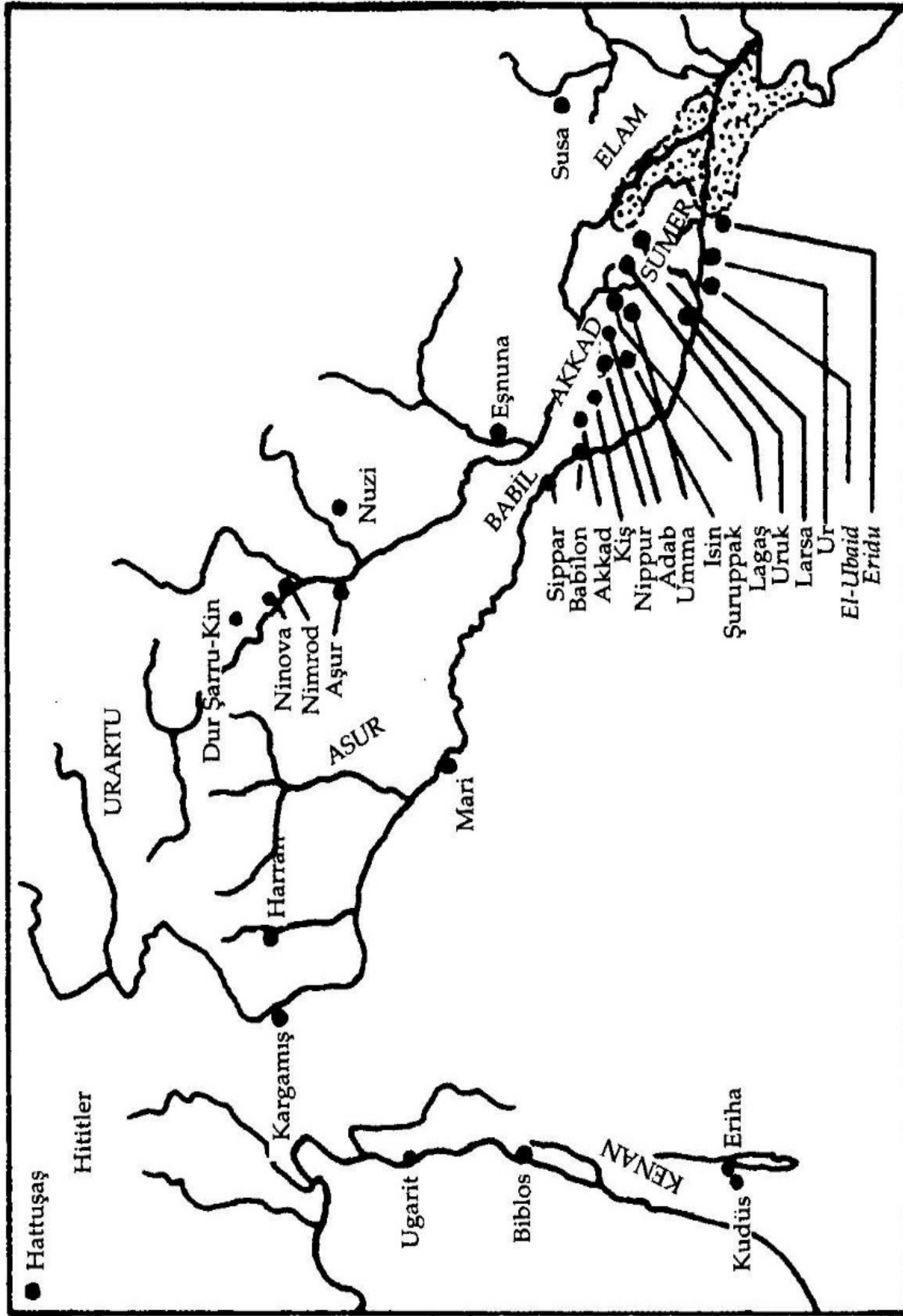
> Kâtiplerin tanrısı, bana sanatının bilgisini lütfedip hediye etti. Yazının gizlerine inisiye edildim. *Şumerce* yazılmış olan çetrefilli tabletleri bile okuyabilirim, Tufan'dan önceki günlerin taş yontularındaki muammalı sözleri anlıyorum.

Şekil 40

Şekil 41

Şekil 42

1853'te Henry Rawlinson Kraliyet Asya Derneğine, Akkadcadan da önce gelen bilinmeyen bir dilin mevcudiyetinin mümkün olduğunu önerdi; Asur

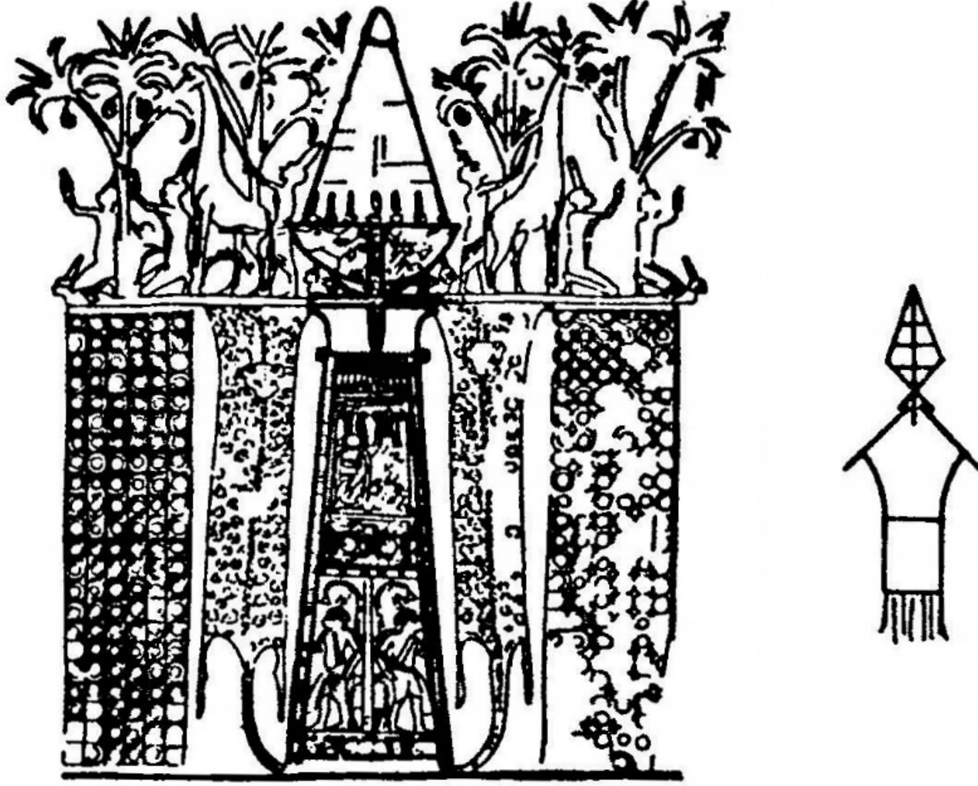
> ve Babil metinlerinin sık sık, özellikle de bilimsel ve dinsel metinlerde, bu bilinmeyen dilden ödünç aldıkları kelimeleri kullandıklarını işaret etti. 1869'da Jules Oppert Fransız Nümizmatik ve Arkeoloji Derneğine böyle daha eski bir dilin ve bu dili yazan, konuşan bir halkın varlığının kabul edilmesi gerektiğini önerdi. Akkadların kendilerinden önce gelen bu halka Şumerliler dediklerine ve Şumer Diyarından söz ettiklerine dikkat çekti (Şekil 42).

Aslında bu, İncil'de adı geçen *Şinar* Diyarı idi. Adı -*Şumer*- harfiyen Gözetenlerin Diyarı anlamına gelen diyar burasıydı. Burası gerçekten de Mısırlıların *Ta Neter*'i idi; Gözetenlerin Diyarı, Mısır'a gelen tanrıların çıktığı diyar.

Bilginler o sıralarda hayli direnseler de, Mısır'ın muhteşemliği ve eskiliği gün ışığına çıktıktan sonra, uygarlığın (Batı'da kabul edildiği gibi) Roma ve Grek topraklarında başlamadığını kabul etmişlerdi. Şimdi de, bizzat Mısırlıların önerdiği gibi, uygarlık ve dinin Mısır'da değil de güney Mezopotamya'da başlamış olduğu kabul edilebilir miydi?

Mezopotamya'daki ilk keşifleri izleyen yüzyılda, modern Uygarlığın (büyük U ile) gerçekten de Sümer'de (bilginler Sümer kelimesini Şumer'e göre daha kolay telaffuz ediyorlardı) başlamış olduğu şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirlendi. M.Ö. 4000'de, yaklaşık altı bin yıl önce, orada yüksek bir uygarlığın tüm temel unsurları, sanki yoktan ve hiç neden yokken var olmuşçasına gelişivermişti. Şu anki uygarlığımızın kökleri ve öncülleri Sümer'e dayanmayan bir unsurunu bulabilmek neredeyse imkansızdır: şehirler, yüksek binalar, caddeler, pazar yerleri, tahıl ambarları, limanlar, okullar, tapınaklar; metalürji, tıp, cerrahi, tekstil yapımı, gurme gıdalar, ziraat, sulama; tuğla kullanmak, fırının icadı, ilk tekerlek, tekerlekli arabalar; gemiler ve seyrüsefer; uluslararası ticaret; ağırlık ve ölçüler; krallık, kanunlar, mahkemeler, jüriler; yazı ve kayıt tutma; müzik, müzik notaları, müzik çalgıları, dans ve akrobasi; evcil hayvanlar ve hayvanat bahçeleri; savaş araç gereçleri, sanatçılık. Ve hepsinden önemlisi: göklerin ve "Gökten Dünya'ya gelmiş olan" tanrılara ait bilgi ve çalışmalar.

Burada, ne Akkadların ne de Sümerlilerin bu ziyaretçileri Dünya tanrılarına tapınmaya davet etmediklerini netleştirelim. İlahi varlıklar veya tanrılar fikri daha sonraları putperestlik yoluyla dilimize ve düşünüşümüze nüfuz etmiştir. Tanrılar terimini burada kullanıyor olma nedenimiz, genel olarak kabul edildiği ve kullanıldığı içindir.

Şekil 43

Akkadlar onlara *Ilu*; "Ulu Olanlar" diyordu; İbranca'daki *El* buradan gelir. Kenanlılar ve Fenikeliler ise onlara *Ba'al* -Efendi- diyorlardı. Ama bütün dinlerin başlangıcının en başında Sümerliler onlara DİN.GİR demişlerdi: "Roket Gemilerin Saf Kişileri". Sümerlilerin en eski piktografik yazısında (bu daha sonraları çivi yazısına dönüşmüştür) DİN ve GİR terimleri şeklinde yazılmaktaydılar. İkisi birleştirildiğinde, -konik, piramidi andıran bir kumanda modülü biçimindeki- uç ya da GİR'in, çok aşamalı bir roket gibi resmedilen DİN'in burnuna tam olarak oturduğunu görebiliriz. Dahası, eğer tüm resmi dik duruma getirirsek, bunun, Huy'un Mısırdaki mezarında resmedilen yeraltı silosundaki roket gemiye şaşılacak derecede benzer olduğu görülebilir (Şekil 43).

Sümer kozmolojik hikâyeleri ve epik şiirlerinden, bu tanrıların otobiyografileri olarak hizmet gören metinlerden, onların işlevleri, ilişkileri ve şehirlerinin listelerinden, Krallar Listesi denilen kronolojilerden ve tarihçelerden ve hayli zengin diğer metinlerden yararlanarak; tarih öncesi zamanlarda neler olduğunu ve her şeyin nasıl başladığını gösteren tutarlı bir dramanın parçalarını

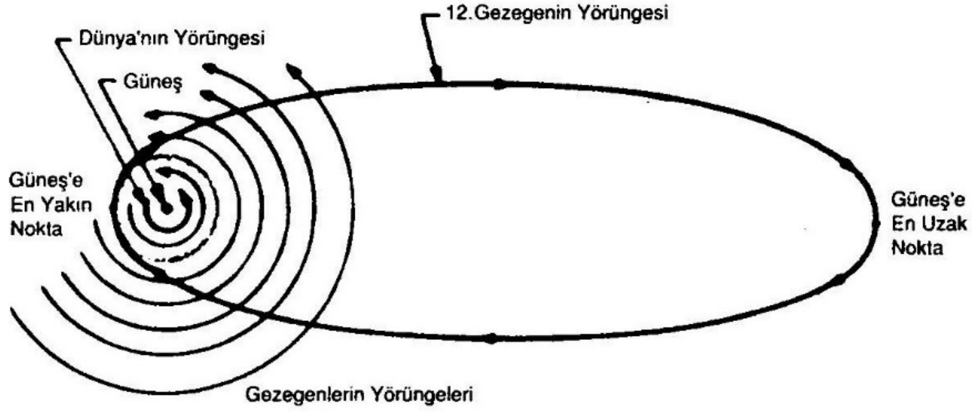
bir araya getirmeyi başardık.

Onların hikâyesi ilksel zamanlarda başlar; güneş sistemimiz henüz daha çok gençken. O sıralarda dış uzaydan gelen büyük bir gezegen ortaya çıkar ve güneş sistemine doğru çekilir. Sümerliler bu istilacıya NİBİRU -”Geçiş Gezegeni”- demişlerdi; Babillilerin verdiği isim ise *Marduk* idi. Dıştaki gezegenlerin yanından geçerken Marduk’un rotası iyice içe doğru büküldü; güneş sistemimizin eski bir üyesi ile -Tiamat adlı bir gezegen ile- çarpışma rotasına girdiler. İkisi birbirine yaklaştıklarında, Marduk’un uyduları Tiamat’ı ikiye ayırdılar. Alt kısmı irili ufaklı birçok parçaya ayrıldı; kuyruklu yıldızlar ile Jüpiter ve Mars arasında dönenen gezegensel süprüntüden oluşan “göksel bileziği”, asteroit kuşağını meydana getirdiler. Tiamat’ın üst yarısı, başlıca uydusu ile birlikte, yeni bir yörüngeye fırladı ve Dünya ile Ay meydana geldi.

Zarar görmeyen Marduk ise Güneş çevresinde çok geniş eliptik bir yörüngeye oturdu; her 3600 Dünya yılında bir kez (Şekil 44) Jüpiter ve Mars arasındaki “göksel savaş” meydanına geri dönmeye başladı. Böylece güneş sistemi *on iki* üyeye sahip oldu - Güneş, Ay (Sümerliler onun bir gök cismi olarak sayılma hakkı olduğuna inanıyorlardı), bildiğimiz dokuz gezegen ve bir tane daha; on ikinci: Marduk.

Marduk güneş sistemimizi istila ettiğinde, beraberinde hayat tohumunu da getirmişti. Tiamat ile çarpışmasında, hayat tohumlarından bazıları ondan geride kalacak olan kısma aktarıldı; Dünya gezegenine. Dünya’da hayat evrimleştikçe, Marduk üstündeki evrimi taklit ediyordu. Böylece, Dünya üstünde insan türü daha yeni yeni kıpırdanmaya başlarken, Marduk üstünde zeki varlıklar çoktan uygarlığın ve teknolojinin yüksek düzeylerine çıkmayı başarmışlardı bile.

İşte Sümerliler Dünya’ya gelen astronotların, “Gök ve Yer Tanrıları”nın güneş sisteminin bu on ikinci üyesinden olduklarını söylüyorlardı. Diğer tüm kadim halklar dinlerini ve tanrılarını bu gibi Sümer inançlarından edindiler. Sümerliler, bu tanrıların, insanoğlunu yarattıklarını ve sonunda ona uygarlık verdiklerini söylemekteydiler: inanılmaz düzeyde gelişkin bir astronomi de dâhil tüm bilgiyi, tüm bilimleri.

Şekil 44

Bu bilgi; Güneş'in güneş sisteminin merkezi cismi olduğunun kabulünü, bugün bildiğimiz -modern astronomide nispeten yeni keşifler olan Uranüs, Neptün ve Plüton gibi çıplak gözle gözlenemeyen ve tanımlanamayan dış gezegenlerin bile- tüm gezegenlerin tanındığını içermekteydi. Ve gezegen metinleri ve listelerinde olduğu kadar resimsel betimlemelerde de, Sümerliler bir gezegenin daha -*NİBİRU*, *Marduk*- varolduğu konusunda ısrarlıydılar; bu gezegen Dünya'ya en yakın konumda olduğunda, şu 4500yıllık silindir mühürde (Şekil 45) gösterildiği gibi Mars ve Jüpiter arasından geçmekteydi.

Şekil 45

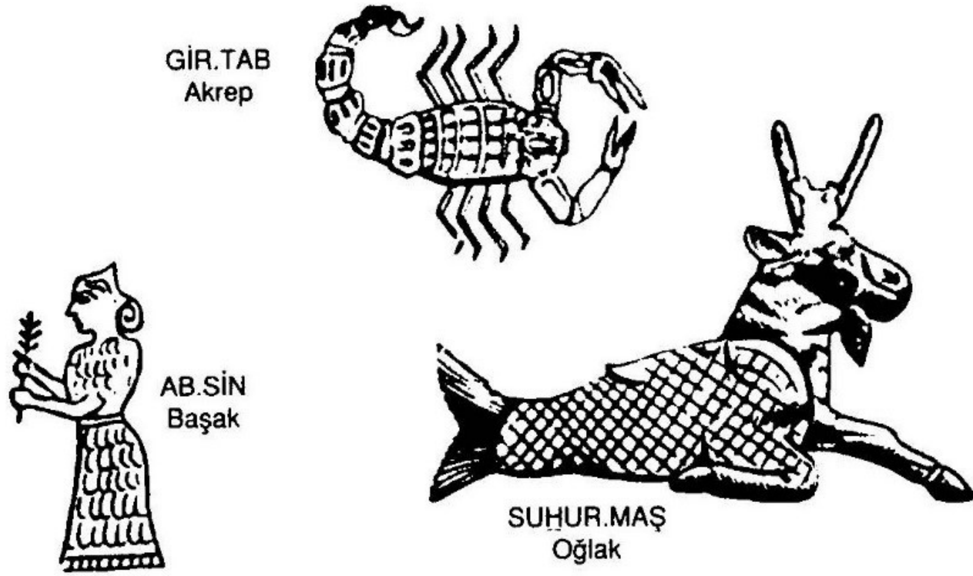
Göksel bilgideki gelişmişlik ki Sümerliler bunu Marduk'tan gelen astronotlara atfediyorlardı, sadece güneş sistemine aşinalıkla sınırlı değildi. Yıldızlarla dolu sonsuz bir evren vardı. Yıldızların tanımlanması, takımyıldızlar biçiminde gruplanması, onlara adlar verilmesi ve göklerde yerlerinin belirlenmesi; ilk kez Sümer'de yapılmıştı, sanıldığı gibi asırlar sonra antik Yunan'da değil.

Kuzey semalarında tanıyabildiğimiz tüm takımyıldızlar ve güney semalarındaki takımyıldızların çoğu Sümer astronomi tabletlerinde sıralanmıştı; doğru sırayla ve bugün bile kullandığımız aynı adlarla!

En önemli olanlar, güneşin çevresinde dönen gezegenlerin oluşturduğu düzlemi ya da bandı çevreler gibi görünen takımyıldızlardı. Sümerlilerin UL.HE dediği ("Parlak Sürü") -Greklerin *zodiakos kyklos* ("Hayvan Dairesi") diye uyarladığı ve bizim bugün bile Zodyak dediğimiz- on iki Burç Evi'ni oluşturmak için on iki grupta toplanmışlardı. Günümüze dek aynen gelen sadece bu yıldız gruplarına Sümerlilerin verdiği -Boğa, İkizler, Yengeç, Aslan gibi- isimler değildi; binlerce yıl içinde resimsel betimlenişleri bile değişmeden kalmıştı (Şekil 46). Çok sonraya ait Mısır Zodyak'ındaki temsiller, Sümer'dekilere neredeyse eştir (Şekil 47).

Bugün bile kullandığımız ve daha Sümerliler zamanında mükemmelleştirilen küresel astronomi kavramlarına (göksel eksen, kutuplar, ekliptik, ekinokslar vb.) ek olarak, ayrıca gerileme (presesyon ya da yalpalama) fenomenine de şaşırtıcı bir aşinalık söz konusuydu. Bildiğimiz gibi, Dünya'dan bakan bir gözlemci (örneğin baharın ilk günü gibi) sabit bir tarihte Güneş'i, uzayda bir arka plan oluşturan Zodyak takımyıldızlarının önünde saptamaya kalkarsa Dünya'nın yörüngesinde bir gerileme olduğu illüzyonu ortaya çıkar. Buna neden olan şey, Dünya'nın ekseninin, Güneş çevresindeki yörünge düzlemine göre eğimli olmasıdır; bu gerileme ya da Presesyon insani yaşam süreleri içinde pek küçüktür: Yetmiş iki yılda bir, 360 derecelik Göksel Çember'de sadece 1 derece gerileriz.

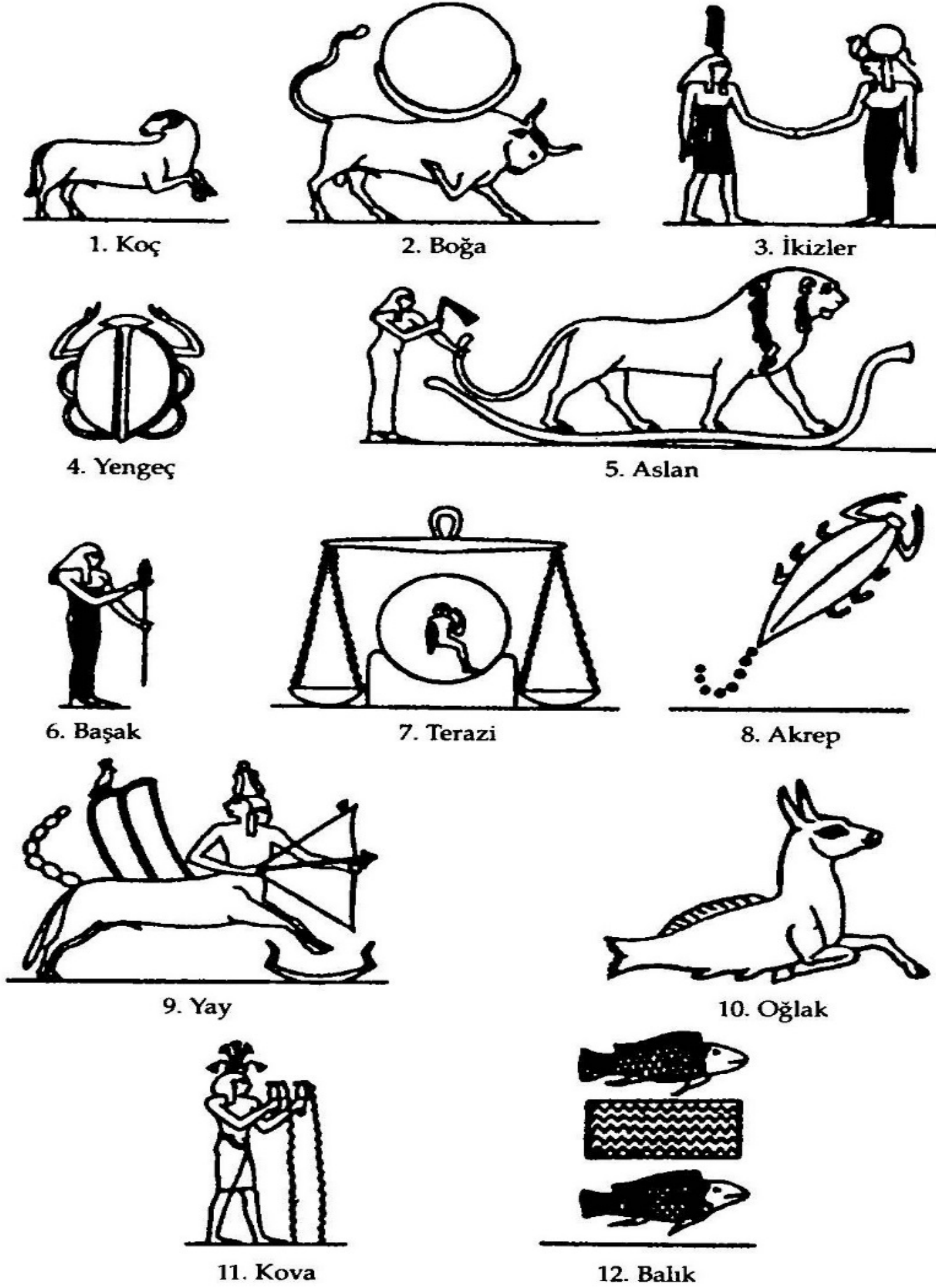
Dünya'nın (ve diğer gezegenlerin) Güneş çevresindeki yörüngelerinin oluşturduğu bandı çevrelediğinden dolayı Zodyak çemberi, her biri tam çemberin on ikide birini ya da göksel 30 derecelik mekânı kaplayan on iki Ev'e bölünmüştür. Dolayısıyla Dünya'nın tam bir Zodyak Evi boyunca gerilemesi (72 x 30) 2160 yıl alır. Başka bir deyişle, eğer Dünya üstündeki bir astronom (şimdi yapıldığı gibi) bahar günü Güneş'in, Balık takımyıldızı ya da Evi'ni arkasında kalacak şekilde doğmaya başladığını gözlemliyorsa, ondan 2160 yıl sonraki ardılları Güneş'in bu kez hemen bir sonraki takımyıldız, Kova "Evi" arkasında kalacak şekilde doğduğunu göreceklerdi.

Şekil 46

Eski çağlardan bu fenomeni fark edecek ve anlayacak muhtemelen ne tek bir adam ne de tek bir ulus olabilirdi. Ancak kanıtlar inkâr edilemez: Zamanı saymaya ya da takvimlerine Boğa Çağında (M.Ö. 4400'ler) başlamış olan Sümerliler; daha önceki gerilemelerin (M.Ö, 6500'lerde) İkizlere, (M.Ö. 8700'lerde) Yengeç'e ve (M.Ö. 10.900'lerde) Aslan'a doğru kaymaların farkındaydılar ve bunları astronomi listelerine kaydetmişlerdi! Söylemeye gerek yok, M.Ö. 2200'lerde baharın ilk gününün -Mezopotamya halkları için Yeni Yıl- tam 30 derece gerilediği ve Koç (Sümerce KU.MAL) "Çağı" ya da takımyıldızına kaydığı da zamanı gelince kaydedilmişti.

Mısıroloji/Asuroloji bilgilerini astronomi ile birleştiren ilk dönem bilginlerinin bazıları; metinsel ve resimsel tariflerin Zodyak Çağını büyük bir göksel takvim olarak saptadığını, öte yandan Dünya üstündeki olayların da göklerdeki olayların daha büyük ölçeğiyle ilişkili olduklarını fark etmişlerdi. Bu gibi çalışmalarda tarih öncesi ve tarihi bir kronolojik yardım alma yolu olarak kullanılan bilgi kaynaklarından biri, G. de Santillana ve H. von Dechend tarafından derlenip yazılan *Hamlet's Mill* (Hamlet'in Değirmeni) adlı eserdir. Örneğin; Heliopolis'in güneyindeki Aslan-benzeri Sfenks'in ya da Karnak tapınaklarına muhafızlık eden Koç-benzeri Sfenkslerin, temsil ettikleri olayların meydana geldiği ya da temsil ettikleri tanrıların veya kralların hüküm sürdükleri Zodyak Çağını betimlediklerine hiçbir şüphe yoktur.

Şekil 47

Bu astronomi bilgisinde ve sonuç olarak kadim dünyada ortaya çıkan tüm dinler, inançlar, olaylar ve betimlemelerde merkezi önemde olan şey; güneş

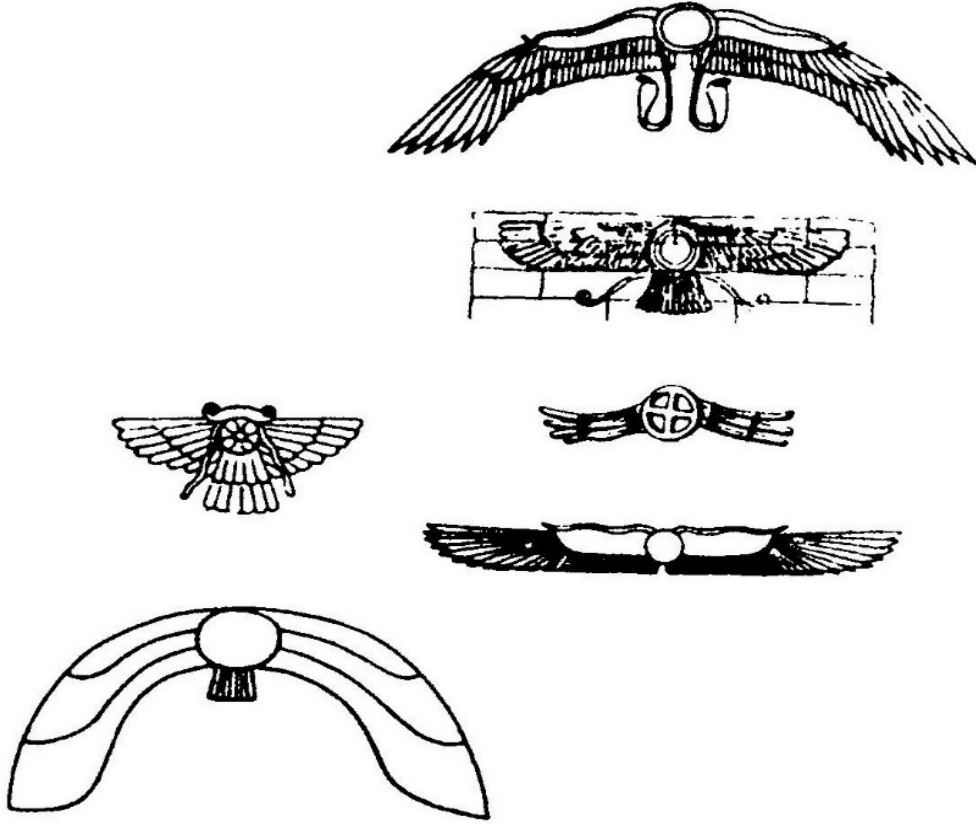
sistemimizde bir gezegen daha olduğu kanaatiydi, en geniş yörüngeye sahip olan üstün bir gezegen: “Göksel Efendi”, Mısırlıların “Söndürülemez Yıldız” ya da “Milyonlarca Yıl Gezegeni” dedikleri, tanrıların göksel evi. İstisnasız tüm kadim halklar en geniş, en muhteşem yörüngeye sahip bu gezegene hürmet etmişlerdir. Mısırda, Mezopotamya’da ya da başka yerlerde, onun her yerde hazır ve nazır olan amblemi Kanatlı Küre’ydi (Şekil 48).

Mısır betimlemelerindeki Göksel Disk’in, Ra’nın Göksel Evi’ne karşılık geldiğini fark eden bilginler Ra’ya bir “Güneş Tanrısı” ve Kanatlı Disk’e de “Güneş Kursu” demekte ısrar ettiler. Artık bunun Güneş değil de, bu şekilde resmedilmiş On İkinci Gezegen olduğu açıktır. Gerçekten de, Mısır betimlemeleri bu gezegeni temsil eden Göksel Disk ile Güneş arasında kesin ve açık bir ayrım yapmaktadırlar. Görebileceğiniz gibi (Şekil 49), tanrıça Nut’un yay biçimli bedeniyle temsil edilen göklerde her ikisi de resmedilmektedir, öyleyse iki göksel cisimdirler, tek değil. Ayrıca açık olan, On İkinci Gezegen’in bir göksel küre veya disk olarak gösterilmesidir; yani bir gezegendir. Ancak Güneş (bu resimde, Sina yarımadasının “Madenler Hanımı” tanrıça Hat-Hor üstünde) iyicil ışık huzmeleri yayar biçimde resmedilir.

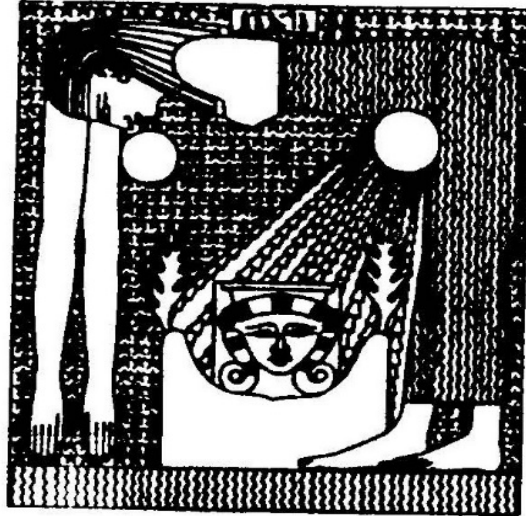
Öyleyse Sümerliler gibi Mısırlılar da Güneş’in güneş sistemimizin merkezinde olduğunu ve sistemin on iki üyeden oluştuğunu binlerce yıl önce biliyorlar mıydı? Durumun böyle olduğunu mumya tabutları üstünde resmedilen gerçek yıldız haritalarından biliyoruz.

Gerçekten iyi korunmuş olanlardan biri 1857’de H. K. Brugsch tarafından Teb’te bir mezarda keşfedilmiştir (Şekil 50); çizim tanrıça Nut’u (“Gökler”), tabutun tepesine boyanmış orta panelde göstermektedir, çevresinde Zodyak’ın on iki takımyıldızı yer alır. Tabutun yanlarında, en dip sıralar gecenin ve günün on iki saatini göstermektedirler. Derken gezegenler -Göksel Tanrıları- daha önceden belirlenmiş yörüngelerinde yani Göksel Kayıklarında (Sümerliler, bu yörüngeler gezegenlerin “kaderleri” derlerdi) yol alırlarken gösterilmişlerdir.

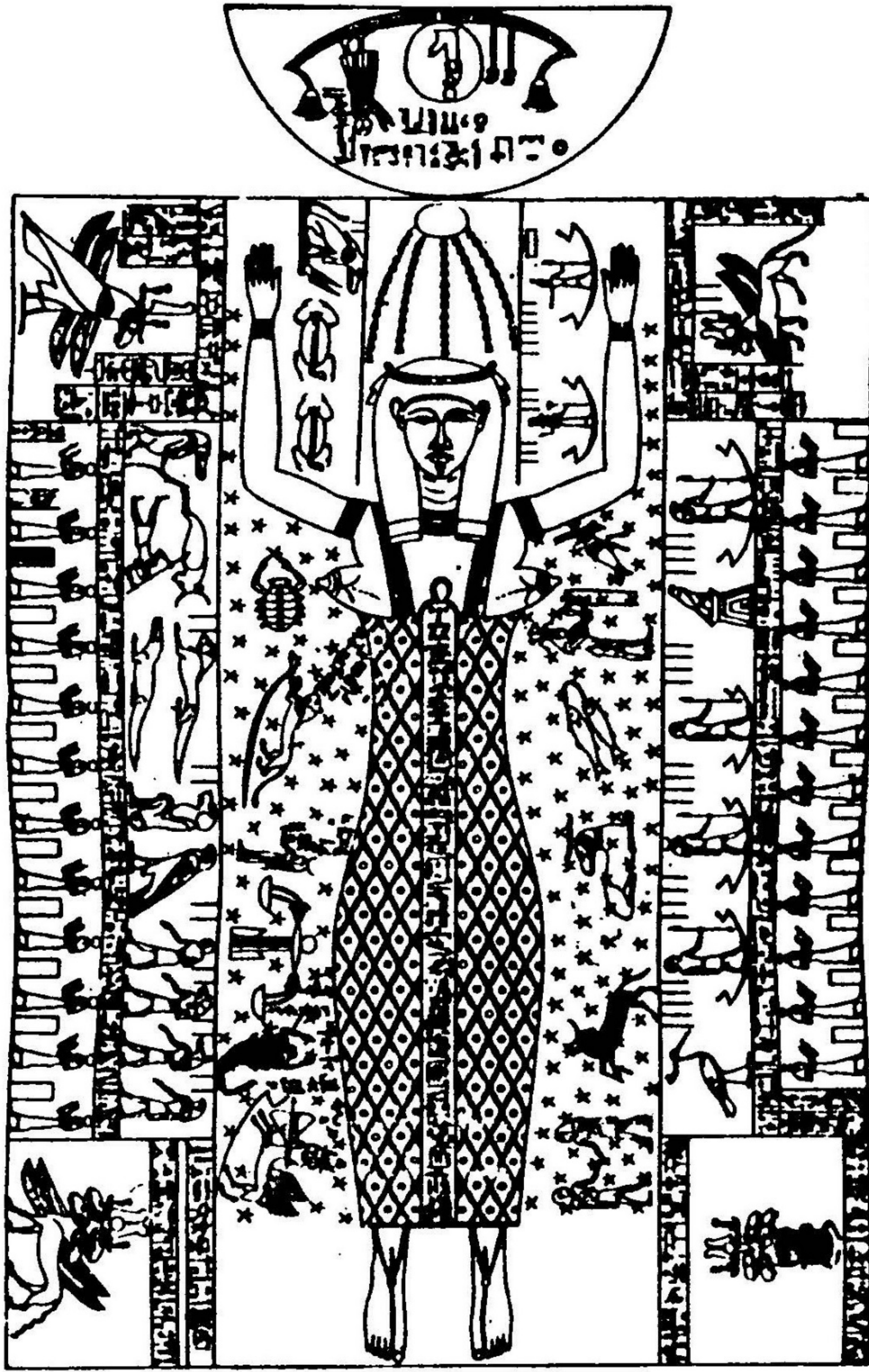
Orta konumda, ışıklar saçan Güneş’in küresi görülür. Güneş’in yanında, Nut’un yukarı kalkmış sol elinin yanında iki gezegen görürüz: Merkür ve Venüs. (Venüs doğru biçimde dişi olarak resmedilmiştir; tüm kadim halklar tarafından dişi olarak düşünülen tek gezegendir). Sonra, soldaki panelde, (Horus amblemi ile) Dünya’yı, Ay’ı, Mars ve Jüpiter’i Göksel Kayıklarında yol alan Göksel Tanrılar olarak görürüz.

Şekil 48

Şekil 49

Şekil 50

Jüpiter'in ötesinde, sağ panelde, dört Göksel Tanrı daha vardır. Yörüngeleri Mısırlılarca bilinmeyen (dolayısıyla Sandalsız olan) Satürn'ü, Uranüs'ü, Neptün'ü ve Plüton'u görürüz. Mumyalama zamanı, Mızrakçının mızrağını Boğa'nın ortasına doğrultmasıyla işaretlenir.

Böylece tüm gezegenleri, modern astronomların daha yeni keşfettiği (Burgsch, kendi dönemindeki herkes gibi, Plüton'un varlığından habersizdi) dış gezegenler de dâhil olmak üzere, doğru sırada yer almaktadırlar.

Eski çağlardaki gezegensel bilgileri inceleyen bilginler, kadim halkların Dünya'nın çevresinde -Güneş de bunlara dâhildi- dönen beş gezegen olduğuna inandıklarını varsaymışlardır. Bu bilginlere göre daha fazla sayıda bir gezegenin resmedilmesi "şaşkınlık" eseriydi. Ama şaşkınlık yerine, aksine etkileyici bir doğruluk vardı: Güneş sistemin merkezindeydi, Dünya bir gezegendi, Dünya ve Ay'a ve de bugün bildiğimiz sekiz gezegene ek olarak bir büyük gezegen daha vardı. Hepsinin üstünde, Nut'un başının üstünde, kendi kocaman göksel yörüngesi ("Göksel Kayığı") ile büyük bir Göksel Efendi biçimde resmedilmişti.

Sümer kaynaklarımıza göre, bu Göksel Efendi'den gelen astronotlar dört yüz elli bin yıl önce Dünya gezegenine inmişlerdi.

TUFAN’DAN ÖNCEKİ GÜNLER

> Tufandan önceki günlerin taş yontularındaki muammalı sözleri anlıyorum.

Asur kralı Asurbanipal kendini öven bir yazıtta böyle diyordu. Gerçekten de, kadim Mezopotamya’nın çeşitlilik gösteren literatüründe, Dünya’yı silip geçen bir tufana ilişkin oraya buraya dağılmış göndermeler mevcuttur. Bilginler böyle göndermelere rastladıkça merak ettiler: İncil’deki Tufan hikâyesi bir mit ya da benzetme olmayıp, sadece İbranlar tarafından hatırlanmakla kalmayan gerçek bir olay olabilir miydi?

Dahası, Asurbanipal’in yazıtındaki şu tek cümle bile bilimsel bir bombadır. Sadece bir Tufan’ın meydana gelmiş olduğunu doğrulamakla kalmaz, Kâtipler Tanrısı tarafından eğitildiği için Tufan öncesi günlerin taş kabartmalarını, “Tufan’dan önceki günlerin taş yontularındaki muammalı sözleri” de anlayabildiğini belirtir. Bu ancak Tufan’dan önce bile yazıcılar, kâtipler ve taş yontucuları, diller ve yazının var olmuş olduğu anlamına gelebilirdi: Tufan’dan önceki o uzak günlerde bir uygarlık var olmuştu!

Çağdaş batı uygarlığının köklerinin M.Ö. birinci binyılda Yunanistan ve Yudea’ya da, M.Ö. ikinci binyılda Asur ve Babil’e de, hatta M.Ö. üçüncü binyılda Mısır’a da dayanmayıp M.Ö. dördüncü binyılda Sümer’e dayanıyor olduğunun fark edilmesi yeterince sarsıcıydı. Şimdi, bilimsel güvenilirliğin daha da gerilere, Sümerlilerin bile “eski günler” dediği

“Tufan’dan önceki” muamma bir çağa doğru daha da esnetilmesi gerekiyordu.

Yine de, tüm bu şok edici açıklamalar Eski Ahit’in sözlerini gerçekten söylenen biçimde anlamaya gayret edenler için yeni bir haber sayılmazlardı: Dünya ve Asteroit Kuşağı (*Raki*’a ya da Tekvin’deki Gök) yaratıldıktan sonra, Dünya şekillenmiş ve üstünde yaşam evrimleşmiş ve “adam” yaratılmıştı; İnsan, Aden’deki bahçeye konulmuştu. Ama çok zeki olan ve Tanrı’ya blöf açmaya cesaret eden bir “Yılan”ın yönlendirmeleri sayesinde, Âdem ve kadın eşi Havva sahip olmamaları beklenen belirli bir bilmeyi kazanırlar. Bunun üzerine Rab -adı belirtilmeyen meslektaşlarına seslenerek- adamın “bizden biri gibi oldu”ğundan söz eder, “şimdi elini uzatıp Hayat Ağacından almasın, yemesin ve ebediyen yaşamasın”dan kaygı duyar.

> Ve adamı kovdu,
> Hayat Ağacının yolunu korumak için,
> Aden Bahçesinin şarkına Kerubileri,
> ve her tarafa dönen kılıcın alevini koydu.

Böylece Âdem, Rab’bin Aden’de diktiği o harika bahçeden dışarı atılmış oldu ve o andan itibaren “kır otu yiyecek” ve “alnının teriyle” geçimini sağlayacaktı. Ve “Âdem karısı Havva’yı bildi ve Havva gebe kalıp Kain’i doğurdu... ve yine kardeşi Habil’i doğurdu; ve Habil koyun çobanı oldu fakat Kain çiftçi oldu.”

İncil’in tufan öncesi uygarlığı Kain ile başlayan iki ayrı soy boyunca ilerler. Habil’i öldüren Kain daha da doğuya “Nod Diyarına” sürüldü. Orada karısı, Hanok’u doğurdu: “Temel” anlamına gelen bir isim; ve İncil Kain’in Hanok doğduğunda “bir şehir inşa ettiğini” açıklar, “şehrin adını oğlunun adına göre Hanok koydu”. (Bir kişiye ve onunla ilgili şehre aynı adı verme, kadim yakın Doğu tarihi boyunca hüküm süren bir gelenekti.)

Kain’in soyu İrad, Mehuyael, Metuşael ve Lamek boyunca sürdü. Lamek’in ilk oğlu Yabal’dı; orijinal İbranca’da (*Yuval*) “Lüt çalan” anlamına gelen bir isimdir. Tekvin Kitabı’nın açıkladığı gibi “Yabal çenk ve boru çalanların hepsinin ataşıydı”. Kain’in ikinci oğlu Tubal-Kain “tunç ve

demir, bütün keskin aletleri döven”di. Nod diyarının bu becerikli insanlarının başına neler geldiği hakkında bize daha fazla bir şey anlatılmaz çünkü Kain’in soyunun lanetli olduğuna inanan Eski Ahit onların daha ileri nesilleri ve kaderlerine duyduğu ilgiyi yitirir.

Bunun yerine, Tekvin Kitabı (Bab 5’te) Âdem ve üçüncü oğlu Şit’e geri döner. Şit doğduğunda Âdem’in 130 yaşında olduğu söylenir bizlere ve Âdem toplam 930 yılı doldurmak için 800 yıl daha yaşar. 105 yaşında iken Enoş’un babası olan Şit ise 912 yaşına dek yaşar. Enoş 90 yaşındayken Kenan’ın babası olur ve 905 yaşında ölür. Kenan ise 910 yaşına dek yaşar; oğlu Mahalel ise öldüğünde 895 yaşındadır ve onun oğlu Yared ise 962 yaşında ölür.

Tüm bu tufan öncesi atalar için Tekvin Kitabı sadece temel biyografik bilgileri vermektedir: Babaları kimdir, erkek çocukları ne zaman doğmuştur ve (“başka kızlar ve oğulları olduktan sonra”) ne zaman ölmüşlerdir, gibi. Ama bir sonraki ataya geçildiğinde, bu ata özel bir muamele görür:

> Ve Yared yüz altmış iki yaşında, *Hanok*’un babası oldu...
> Ve Hanok altmış beş yaşında, Metuşelah’ın babası oldu,
> Ve Metuşelah’ın babası olduktan sonra, Hanok üç yüz yıl
> İlah ile yürüdü; ve oğullar ve kızlar babası olduktan sonra.
> Ve Hanok’un bütün günleri üç yüz altmış beş yıl oldu.

Ve işte burada neden Hanok’un özel ilgi görüp, hayatına ayrıntıyla girildiğinin açıklaması -şaşırtıcı açıklaması- gelir: Hanok ölmemiştir!

> Ve Hanok İlah ile yürüdü; ve gözden kayboldu; çünkü onu
> İlah aldı.

Metuşelah en uzun yaşayandır -969 yıl- ve ardından Lamek geldi. Lamek (777 yıl yaşadı) Nuh’un babası oldu: Tufan kahramanı. Burada yine kısa bir biyografik-tarihsel bir not yer alır: Lamek oğluna bu ismi verir çünkü insanlık o sıralarda büyük ıstıraplar altındadır, toprak kurak ve çoraktı. Oğluna Nuh (“tehir, dinlenme vakti”) adını koyarken Lamek “işimizden, İlahın lanet ettiği topraktan olan ellerimizin zahmetinden, bu bizi teselli edecek” umudu içindeydi.

Ve böylece İncil’in anlatımı, tufan öncesi ataların bilginlerin “efsanevi” dedikleri ömürler süren on neslini arkada bırakır ve Tufan’ın o çok önemli olaylarına gelir.

Tekvin Kitabı’ndaki Tufan, Rab’bin “yarattığım adamı... dünya üzerinden silmek” için gördüğü bir fırsat olarak sunulmaktadır. Kadim yazarlar etkisi büyük olacak bu karar için bir açıklama yapmak zorunluluğunu hissetmişler. Bize söylendiğine göre, bunun nedeni insanın cinsel sapkınlığıyla ilgiliydi, özellikle de “insan kızları” ile “tanrıların oğulları” arasındaki cinsel ilişkiler.

Tekvin Kitabı’nı derleyenlerin ve düzeltenlerin tüm tektanrıcı çabalarına, birçok tanrıya inanılan o günlerin dünyasında tek tanrı inancını korumaya çalışmalarına rağmen, kutsal kitaptaki anlatımda tanrılardan çoğul olarak söz edilen çeşitli kısımlar gözden kaçmıştır. (Rab, Yahveh olarak özellikle adlandırılmadığında) “İlah” anlamındaki terim tekil *El* değil, çoğul *Elohim*’dir. Adamı yaratma fikri ortaya çıktığında, anlatım çoğul dili benimser: “Ve *Elohim* (ilahlar) dedi: Suretimizde, benzeyişimize göre insan yapalım.” Ve Bilme ağacının meyvesi olayı meydana geldiğinde de, Elohim gene çoğul olarak, adı belirtilmeyen meslektaşlarına seslenmektedir.

Şimdi, Tekvin Kitabı Bab 6’nın, sahneyi Tufan’a hazırlayan muammalı dört dizesinden ortaya çıkan şudur: Sadece bu tanrılar çoğul olmakla kalmazlar, ayrıca oğulları (yine çoğul) da vardır. Bu oğullar, insan kızlarıyla ilişkiye girerek Rab’bi öfkelendirirler, günahlarını, bu gayrimeşru ilişkilerden doğan çocuklar ya da yarı tanrıları edinerek perçinlerler:

Ve vaki oldu ki,
Toprağın yüzü üzerinde-adamlar çoğalmaya başladı,
Ve onların kızları doğduğu zaman;
Tanrıların oğulları adam kızlarının güzel olduklarını gördüler,
Ve bütün seçtiklerinden kendilerine eşler aldılar.

Ve Eski Ahit açıklamaya devam eder:

Rab oğulları insan kızlarına vardıkları,

Ve bu kızlar onlara çocuk doğurdukları zaman,
O günlerde, hem de ondan sonra yeryüzünde *Nefilim* vardı;
Bunlar Ebediyetin kudretli olanlarıydı,
Şem halkıydı.

Hep “devler” diye tercüme edilegelmiş olan *Nefilim*, harfiyen dünyaya “aşağı atılmış olanlar” anlamına gelmektedir. Onlar “Tanrıların Oğullarıydılar; “*Şem halkı*”: *Roket Gemiler Halkı.*

Yeniden Sümer’e ve DİN.GİR’e, “Roket Gemilerin Saf Olanları”na geri döndük.

Gelin, Sümer kayıtlarına bıraktığımız yerden, 450.000 yıl önceden devam edelim.

Sümerce metinlerin iddiasına göre, yaklaşık 450.000 yıl önce, Marduk’tan Dünya’ya gelen astronotlar altın arıyorlardı. Mücevher yapımı için değil, On İkinci Gezegen’de yaşamın sürmesini kötü etkileyen ve gittikçe acilleşen bir ihtiyaç için.

İlk iniş grubu elli astronottan oluşmaktaydı; onlara *Anunnaki* denir: “Dünyada Olan Göktekiler”. Umman Denizinde iniş yaptılar ve Basra Körfezine doğru yol alıp orada ilk Dünya istasyonu olan E.Rİ.DU’yu -”Pek Çok Uzakta Kurulan Ev”i- inşa ettiler. Komutanları, denizlerde yelken açmaya bayılan, hobisi balık avlamak olan zeki bir bilimci ve mühendisti. Adı E.A idi; “Evi Su Olan” ve Kova Burcu’nun prototipi gibi resmedilirdi ama Dünya’ya iniş yaptıktan sonra ona EN.Kİ -”Sağlam Toprağın Efendisi”- unvanı verildi, Tüm Sümer tanrıları gibi, onu belirgin kılan özelliği boynuzlu başlığıydı (Şekil 51).

Anlaşılan, orijinal planları deniz suyundan altın elde etmekti ama planın tatminkâr olmadığı ortaya çıktı. Tek seçenek bunu zor yoldan yapmaktı; güneydoğu Afrika’daki cevherleri çıkartmak, onları gemiyle Mezopotamya’ya getirmek, orada eritmek ve rafine etmek. Rafine altın külçeleri daha sonra Dünya yörüngesinde dolaşan mekik aracına gönderilecekti. Külçeler orada, bu değerli metali yuvaya götürecek olan Ana Gemi’nin periyodik gelişini bekleyeceklerdi.

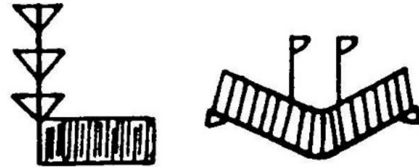
Bunu mümkün kılmak amacıyla, sayıları 600’e varana dek daha çok sayıda Anunnaki Dünya’ya indi; diğer 300’ü Mekik aracında ve yörünge istasyonunda hizmet vermekteydi. Mezopotamya’da *Sippar*’da (“Kuş Kent”), Yakın Doğu’nun en çok göze çarpan yüzey şekli olan Ağrı Dağının zirveleriyle hizalanmış bir bölgede bir uzay limanı kuruldu. *Bad-Tibira*’daki eritme ve arıtma merkezi, *Şuruppak*’daki tıp merkezi gibi değişik işlevleri olan diğer yerleşimler, oku andıran bir iniş koridoru oluşturacak şekilde yerleştirildi. Tam ortasında NİBRU.Kİ (Akkadca *Nippur*), “Dünya’nın Geçişi”; uçuş kontrol merkezi olarak kuruldu.

Dünya Gezegeni üstündeki bu gittikçe genişleyen girişimin komutanı EN.LİL idi; “Komutlar Efendisi”. En eski Sümer piktografik yazısında, Enlil’in adı ve onun uçuş kontrol merkezi; uzun antenleri ve geniş radar ekranları olan bir yapılar kompleksi şeklinde betimlenmiştir (Şekil 52).

Hem Ea/Enki hem de Enlil, o sıralarda On İkinci Gezegen’in hükümdarı olan, adı “Göklerden Olan” anlamına gelen ve piktografik olarak bir yıldız ✳ şeklinde yazılan Akkadca Anu) oğullarıydılar. İlk doğan Ea idi ama Enlil, Anu’nun aynı zamanda üvey kız kardeşi olan bir başka karısından doğduğu için, tahtın varisi Ea değil Enlil’di. Artık Enlil Dünya’ya gönderilmiş ve komutayı sözde Dünya Efendisi Ea’dan devralmıştı.

Şekil 51

Şekil 52

Baş Tıp Subayı olarak Dünya'ya NİN.HUR.SAG'ın ("Dağ Başının Hanımı") yollanmasıyla işler daha da karıştı; hem Ea'nın hem de Enlil'in üvey kızkardeşi olan Ninhursag, her iki kardeş için de onun isteklerini yerine getirmeye koyulacakları kadar önemliydi; çünkü aynı ardıllık yasası gereğince, ondan edinecekleri bir oğul tahtın varisi olacaktı. Erkek kardeşler arasında gittikçe büyüyen rekabet ile perçinlenen Ea'nın hep var olan kırgınlığı sonunda çocuklarına da sirayet etti ve bu, sonradan meydana gelen birçok olayın altında yatan sebepti.

Dünya üstünde binyıllar geçtikçe -hâlbuki Anunnaki için her 3600 yıl kendi ömürlerine göre sadece bir yıldı- bu küçük rütbeli astronotlar homurdanmaya ve şikâyete başladılar. Karanlık, tozlu ve sıcak madenlerin derinliklerinde cevher için kazma sallamak, uzay adamları olarak onların görevi miydi gerçekten? Ea, belki de kardeşiyle sürtüşmeden kaçınmak amacıyla, Mezopotamya'dan uzaklaşarak güneydoğu Afrika'daki madenlerde gittikçe daha çok zaman geçirmeye başladı. Madenlerde zorluklar içinde çalışan Anunnaki şikâyetlerini ona ilettiler ve birlikte ortak tatminsizlikleri hakkında konuştular.

Derken bir gün, bir teftiş gezisi nedeniyle Enlil madenlere geldiğinde, işaret verildi. Bir isyan başladı. Anunnaki madenleri terk ettiler, aletlerini yaktılar, Enlil'in konutuna yürüdüler ve onu sardılar; bağırıyorlardı: "Daha fazlası yok!"

Enlil, Anu ile temasa geçti, görevinden istifa edip yuvası olan gezegene dönmeyi önerdi. Anu, Dünya'ya indi. Bir askeri mahkeme kuruldu. Enlil, isyanı başlatanın idam edilmesinde ısrarlıydı. Anunnaki, tek vücut olup onun kimliğini açıklamayı reddettiler. Kanıtları dinleyen Anu, çalışmanın gerçekten de çok zorlu olduğu sonucuna vardı. Peki altın madenciliğini bırakacaklar mıydı?

O zaman, Ea bir çözüm önerdi. Güneydoğu Afrika'da bir yaratık yaşıyordu ve bazı madencilik işlerini yapması için eğitilebilirdi; ancak "Anunnaki işareti" ona tutturulabilirse. Dünya üstünde evrimleşmiş ama On ikinci Gezegen sakinlerinin ulaştığı evrimsel düzeyin daha çok gerilerinde olan maymun adam ve maymun kadından söz etmekteydi. Uzunca tartışmalardan sonra Ea'ya izin verildi: "Bir *Lulu* yarat", bir ilkel işçi,

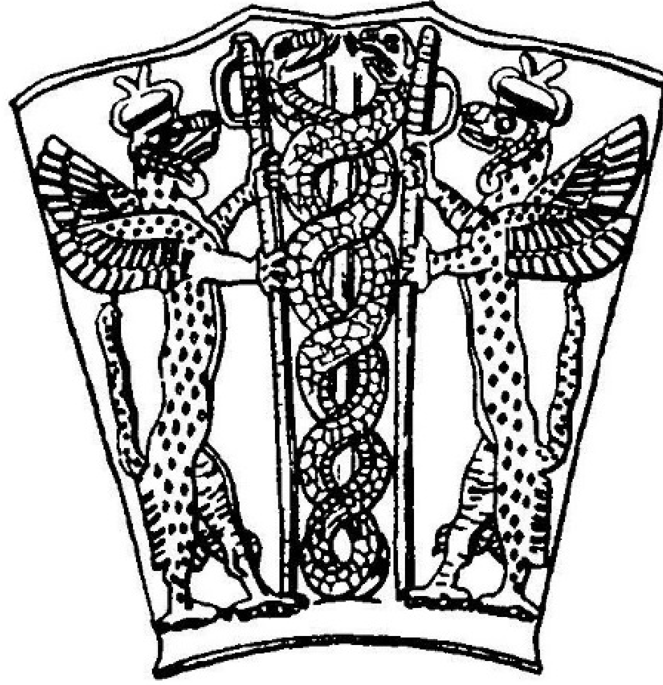
“Anunnaki’nin boyunduruğunu o taksın” dendi ona.

Şekil 53

Baş tıp subayı Ninhursag ona yardım edecekti. Doğru işlem mükemmel hale getirilene dek çok deneme yanılma oldu. Maymun kadının yumurtasını çıkartan Ea ve Ninhursag, bu yumurtayı genç bir astronotun spermiyle döllediler. Daha sonra döllenen yumurtayı maymun kadının rahmine değil de, bir kadın astronotun rahmine yerleştirdiler. Sonunda, “Mükemmel Model” başarıldı ve Ninhursag neşeyle bağırdı: “Yarattım! Onu ellerimle yaptım!” Herkes görsün diye ilk *Homo sapiens*’i havaya kaldırdı (Şekil 53): Dünya’nın ilk tüp bebeğini.

Ama her melez gibi Dünyalı da kendi başına üreyemiyordu. Daha çok ilkel işçi elde etmek için, maymun kadınların yumurtaları çıkartıldı, döllendi ve “doğum tanrıçaları”nın rahimlerine; her seferinde on dört tane, yedi erkek yedi dişi doğacak şekilde yerleştirildi. Dünyalılar güneydoğu Afrika’daki maden işlerini devralmaya başladıkça, Mezopotamya’da zorluk içinde çalışan Anunnaki de kıskanmaya başladılar; onlar da ilkel işçilerden istiyorlardı. Ea’nın itirazlarına kulak asmayan Enlil, zorla bazı Dünyalıları aldı ve onları E.DİN’e, Mezopotamya’daki “Dürüst Olanların Evi”ne getirdi. Bu olay İncil’de şöyle anlatılır: “Ve Rab adamı aldı, baksın ve onu korusun diye *Aden*’deki bahçeye koydu.”

Şekil 54

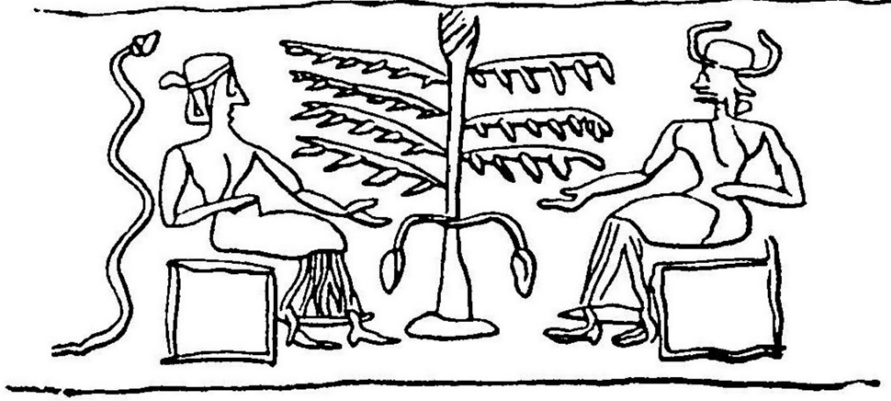
Dünya'ya inen astronotlar daha başından beri uzun ömür sorunu ile meşgul olmuşlardı. Biyolojik saatleri kendi gezegenlerine göre kurulmuştu: gezegenlerinin Dünya çevresinde bir kez dönüşü için geçen süre, onların ömrünün tek bir yılını oluşturuyordu. Ama böyle bir tek yılda, Dünya Güneş çevresinde 3600 kez dönüyordu; yani Dünya kökenli yaşam için 3600 yıllık bir süre. Bu hızlı Dünya üstünde kendi daha uzun döngülerini korumak üzere astronotlar, ana gezegenlerinden gelen "Hayat Besini" ya da "Hayat Suyu"nu tüketmekteydiler. Ea, amblemi birbirine dolaşmış yılanlar olan (Şekil 54) Eridu'daki biyoloji laboratuvarlarında yaşam, üreme ve ölümle ilgili sırları açmaya uğraşıyordu.

Astronotların dünyada doğan çocukları neden ebeveynlerinden daha hızlı yaşlanıyorlardı? Niçin maymun adamın hayatı bu kadar kısaydı? Neden melez *Homo sapiens* maymun adamdan daha uzun ama Dünya ziyaretçilerine kıyasla kısacık hayat yaşıyordu? Nedeni çevre miydi yoksa genetik kalıtım mı?

Melezler üzerine kendi spermini kullanarak daha ileri genetik uygulamalar ve deneyler yapan Ea, sonunda "mükemmel model" bir

dünyalı ortaya çıkardı. Ea'nın ona verdiği isimle *Adapa* daha yüksek zekâlıydı; o çok önemli olan üreme yeteneğini kazanmıştı ama astronotların uzun ömrünü elde edememişti:

Geniş anlayışla
  onu mükemmelleştirdi...
Bilgelik (bilmeyi) vermişti,
Ebedi yaşam vermemişti ona.

Şekil 55

Demek ki Tekvin Kitabı'ndaki Âdem ve Havva'ya sadece Bilgi meyvesi değil ayrıca *Bilme* armağanı da verilmişti; bir evlat sahibi olmak için ilişkiye girmenin, İncil'in orijinal dili İbranca'da kullanılan terimi: Bilmek. Bu "kutsal kitap" hikâyesinin çok eski bir Sümer çiziminde anlatıldığını görürüz (Şekil 55).

Enlil, Ea'nın ne yaptığını öğrendiğinde çok öfkelendi. İnsanın asla tanrılar gibi üreyebilmesi niyetlenmemişti. Sonra ne olacaktı: Ea, insan için bir de ebedi bir ömür mü sağlayacaktı? Ana gezegendeki Anu da rahatsız olmuştu. "Tahtından kalkıp, emir verdi: 'Çabuk o Adapa buraya getirilsin!' "

Bu mükemmelleştirilmiş insanın Göksel Ev'de ortadan kaldırılacağından korkan Ea ona, orada kendisine sunulacak yiyecek ve içecekten sakınmasını öğütledi çünkü bunlar zehirli olabilirlerdi: "Ona bu öğüdü verdi:

Adapa,

Kral Anu’nun önüne çıkacaksın;
Göklere giden yolu tutacaksın.
Göklere yükseldiğinde,
Ve Anu’nun kapısına yaklaştığında,
Tammuz ve Gizzida
Anu’nun kapısında duruyor olacaklar...
Anu’ya konuşacaklar;
Anu’nun iyicil yüzünün sana görünmesini
sağlayacaklar.
Sen Anu’nun önünde dururken
Sana Ölüm Ekmeği sunduklarında
yemeyeceksin ondan.
Sana Ölüm Suyu sunduklarında
içmeyeceksin ondan...”

“Sonra onu Göklere doğru gönderdi ve o göklere yükseldi.” Anu, Adapa’yı gördüğünde, onun zekâsından ve Ea’dan öğrenmiş olduğu “Gök ve Yer’in planı” hakkındaki bilgisinin enginliğinden çok etkilendi, Anu danışmanlarına sordu; artık Ea “onun için bir Şem yaparak bir de onu ayrıcalıklı kıldığına” göre, Adapa’nın Dünya’dan Marduk’a bir uzay aracıyla gitmesine izin verdiğine göre “bununla ne yapacağız?”

Karar, Adapa’yı kalıcı olarak Marduk’ta tutmaktı. Hayatta kalabilsin diye “Hayat Ekmeği” ve Hayat Suyu getirildi önüne. Ama Ea’nın önceden uyardığı Adapa yemeyi ve içmeyi reddetti. Kararının hatalı nedenleri keşfedildiğinde ise artık çok geçti; sonsuza dek dayanan hayatı elde etme şansı kaçmıştı.

Adapa Dünya’ya geri döndü; bu yolculuk sırasında Adapa uzayın “ululuğunu” gördü, “Gök ufkundan Gök zirvesine kadar.” Eridu’nun Baş Rahibi olarak atandı; ayrıca Anu da kendisine o andan itibaren Şifa Tanrıçası’nın insanoğlunun hastalıklarına göz kulak olacağı sözünü vermişti. Ama Ölümlü’nün nihai hedefi olan sonsuz yaşam artık onun değildi.

Ondan sonra, insanoğlu üreyip çoğaldı, insanlar, sadece madenlerde çalışan ya da tarlaları süren köleler değillerdi artık. Bütün işleri

yapıyorlardı; tanrıları için “evler” -biz onlara “tapınak” diyoruz- kuruyorlardı, onlar için nasıl yemek pişirileceğini, dans edileceğini ve müzik çalınacağını da hızla öğrendiler. Kadın arkadaşlarının yokluğunda, genç Anunnaki’nin insan kızlarıyla cinsel ilişkiye girmeye başlaması çok sürmedi. Hepsi de aynı ilk Yaşam Tohumundan olduklarından ve insan Anunnaki’nin genetik “özü”nden yaratılan bir melez olduğundan dolayı, erkek astronotlar ve dünyalı dişiler biyolojik bakımdan uygun olduklarını gördüler “ve onlardan çocuk doğurdular.”

Enlil tüm bu gelişmeleri giderek yükselen bir endişeyle izliyordu. Dünya’ya gelme nedenleri, görev duygusu, göreve bağlılık; hepsi de uçup gitmişti. Anunnaki’nin başlıca kaygısı iyi bir hayat sürmek gibi görünüyordu; hem de şu melez ırkla beraber!

Bilindiği gibi, Anunnaki’nin gittikçe yozlaşan ahlaki değerlerine dur demek için doğa Enlil’e bir şans verdi. Dünya yeni bir buzul çağına giriyordu ve hoş iklimi değişiyordu. Soğudukça daha kuru hale geliyordu. Yağmurlar seyrekleşmiş, nehirler kurumaya başlamıştı. Ürün alınmıyordu ve kıtlık yayılmaya başladı. İnsanlık büyük ıstıraplar çekmeye başladı; kızlar annelerinden yiyecek saklıyor, anneler küçük çocuklarını yiyorlardı. Enlil’in dayatmasıyla, tanrılar insanoğluna yardım etmekten kaçınmaktaydılar: Bırakın açlıktan ölsünler, bırakın ortadan kalksınlar, diye buyurmuştu Enlil.

“Büyük Aşağı”da -Antarktika’da- Buzul Çağı değişmelere de neden olmaya başlamıştı. Yıldan yıla Güney Kutbu kısmında kıtayı kaplayan buz örtüsü gittikçe kalınlaşıyordu. Ağırlığının gittikçe artan basıncı altında, alt kısmında sürtünme ve ısı yükseldi. Kısa süre sonra muazzam buz örtüsü, kaygan bir çamur tabakası üstünde kaymaya başladı. Yörüngedeki mekik aracından bir alarm verildi: Buz örtüsü dengesizleşmişti; eğer kıtadan kayıp okyanusa düşecek olursa, muazzam bir gelgit dalgası tüm Dünya’yı kaplayacaktı!

Bu hafife alınacak bir tehlike değildi. Göklerde, On İkinci Gezegen, Jüpiter ve Mars arasındaki Geçiş Yeri’ne geri gelmekteydi. Dünya’ya böyle yaklaştığı daha önceki zamanlarda, yerçekimsel güçleri Dünya üstünde depremlere ve diğer karışıklıklara neden olmuş, gezegenin göksel

hareketlerini bozmuştu. Şimdi ise, hesaplamalara göre, bu yerçekimsel güç buz örtüsünün kaymasını ve Dünya'nın küresel bir tufanla sular altında kalmasını tetikleyebilirdi. Ve böyle bir felakette, bizzat astronotlar da öleceklerdi.

Tüm Anunnaki'nin uzay limanı yakınlarında toplanması için hazırlıklar yapıldı ve gelgit dalgası vurmadan önce kalkış için araç hazırlanırken, yaklaşan felaketin insanoğlundan saklanması için yeminler verildi. Uzay limanının yağmalanabileceğinden korkan tüm tanrılar bunu saklayacaklarına dair yemin ettiler. Ve zaten Enlil ne demişti: Bırakın yok olsunlar, dünyalıların tohumu Dünya yüzünden silinsin gitsin.

Ninhursag'ın yönetimindeki Şuruppak şehrinde, insan ve tanrılar arasındaki ilişkiler çok ileri gitmişti. Orada, tarihte ilk kez, bir insan krallık konumuna getirilmişti. İnsanoğlunun çektikleri arttıkça (Sümerlilerin verdiği adla) Zİ.U.SUD.RA, Ea'dan yardım istedi. Zaman zaman Ea ve denizci eşlikçileri Ziusudra ve halkına kendiliklerinden balık getirirlerdi. Ama şimdi söz konusu olan insanoğlunun kaderiydi. Ea ve Ninhursag'ın tüm emeği ortadan kalkacak ve Enlil'in istediği gibi "kile dönecekti" öyle mi? Yoksa insanoğlunun tohumu korunmalı mıydı?

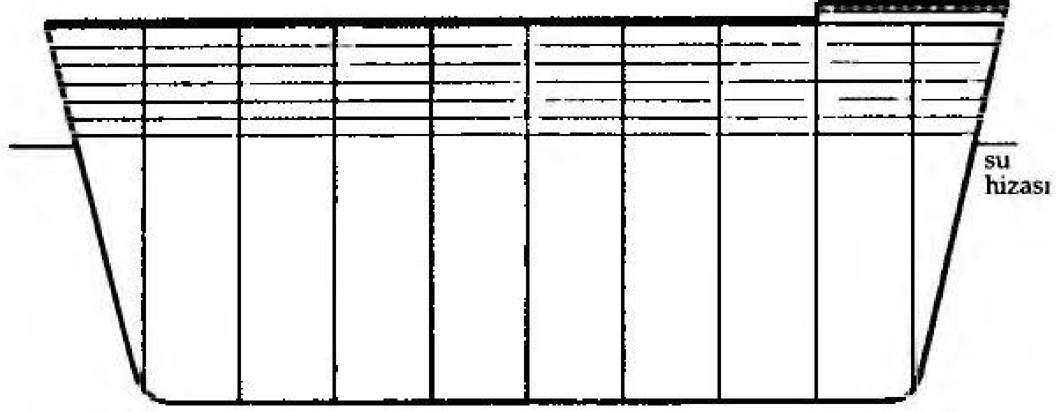
Kendi başına harekete geçen ama yemin ettiğini de aklından çıkarmayan Ea, Ziusudra'da insanoğlunu kurtarma şansını görmüştü. Ziusudra'nın dua etmek ve yalvarmak için tapınağa bir sonraki gelişinde, Ea bir perdenin arkasından fısıldamaya başladı. Sanki kendi kendine konuşuyormuş gibi yapan Ea, Ziusudra'ya acil talimatlar verdi:

> Evini yık, bir gemi yap!
> Malı mülkü bırak, canını kurtar!
> Mallarını düşünme, hayatını kurtar!
> Gemiye tüm canlı şeylerin tohumunu yükle;
> Yapacağın geminin
> Ölçüleri şöyle olacaktır.

Gemi suya batabilen bir kap gibi, suyun çağlayan gibi akışına dayanabilecek bir "denizaltı" olacaktı. Sümer metinleri çeşitli güverteler ve bölümlerle ilgili inşa talimatlarını ve boyutları öylesine ayrıntılı verirler ki,

Paul Haupt'un yaptığı gibi (Şekil 56) bu gemiyi çizmek mümkündür. Ea ayrıca Ziusudra'ya bir kılavuz sağladı, gemiyi "Kurtuluş Dağı"na doğru yönlendirmesi talimatını verdi: yani zirveleri suyun altından ilk çıkacak olan Yakın Doğu'daki en yüksek nokta olan Ağrı Dağına.

Tufan beklendiği gibi geldi. Güneyden "eserken hız kazanıyor", "dağları sular altına alıyor, bir savaş gibi insanları ezip geçiyordu".

Şekil 56

Felaketi yukarıdan, Dünya yörüngesindeki araçlarından seyreden Anunnaki ve liderleri, Dünya'yı ve insanoğlunu ne kadar çok sevmiş olduklarını fark ettiler. "Ninhursag ağladı... tanrılar onunla birlikte diyar için ağladılar... Anunnaki, hepsi suskun, oturup ağladılar..."; mekik araçlarının içinde, üşüyerek ve aç, birbirlerine sarıldılar.

Sular çekildiğinde ve Anunnaki Ağrı üstüne inmeye başladığında, insanoğlunun tohumunun kurtulduğunu gördüklerine sevindiler. Ama Enlil de gelmişti, "tek bir canlının kurtulduğunu" görmekten dolayı öfke içindeydi. Anunnaki'nin yalvarmaları ve Ea'nın ikna çalışmaları, onların bakış açısını görmesini sağladı: eğer Dünya'ya yeniden yerleşeceklerse, insanoğlunun sağlayacağı hizmetlerden vazgeçilemezdi.

Ve böylece, Ziusudra'nın oğulları ve onların aileleri, diyarın iskân edilecek kadar kurumasını beklerlerken iki nehrin arasındaki düzlüğün üstünde yükselen dağlara yerleşmeye gönderildiler. Ziusudra'ya gelince, Anunnaki

Ona hayat verdiler, bir tanrı gibi,

Onu ebedi hayata yükselttiler, bir tanrı gibi.

Bunu, onun "Dünya Nefesi"ni "Gök Nefesi" ile değiştirerek başardılar. Sonra da Ziusudra'yı, "insanoğlunun tohumunu saklayan"ı ve karısını "çok uzaktaki yerde oturması" için aldılar:

Geçiş Diyarında
Tilmun Diyarında,
Utu'nun yükseldiği yerde,
Onun yerleşmesini sağladılar.

Sümer'in Gök ve Yer Tanrıları'na, İnsanın Yaratılışı'na ve Tu- fan'a ilişkin hikâyelerinin, kadim Yakın Doğu'nun diğer uluslarının bilgilerini, inançlarını ve "mitlerini" aldıklarını esas kaynaklar oldukları artık apaçık hale gelmiştir. Mısır inançlarının nasıl Sümer inançlarıyla eşleştiğini, onların ilk şehrinin de An diye adlandırıldığını, *Ben-Ben*'in nasıl Sümerce GİR'i andırdığını ve daha birçok noktayı da görmüştük.

Yaratılış ve Tufan'a yol açan olaylarla ilgili kutsal kitap hikâyelerinin de Sümer geleneklerinin özetlenmiş İbranca versiyonları oldukları da artık genel olarak kabul edilmektedir. İncil'deki Tufan kahramanı Nuh, Sümercedeki Ziusudra'nın dengidir (Akkadca versiyonlarda ise *Utnapiştim* diye adlandırılır). Ama Sümerliler tufan kahramanının ölümsüz kılındığını öne sürmekteyken, Nuh için İncil'de böyle bir iddia yoktur. Hanok'un ölümsüzleştirilmesine de kısaca yer verilir, bu noktada kutsal kitap, Sümer dilinde Adapa'nın ve diğer Yükselmişler ile ilgili diğer metinlerin ayrıntılı oluşlarından farklılık gösterir. Ama İncil'deki bu kısa kesen tavır, binlerce yıl boyunca kutsal kitap kahramanlarıyla ilgili efsanelerin, onların Cennette yaşayışlarının ya da Cennete dönüşlerini anlatan hikâyelerin yayılmasını önleyemedi.

Neredeyse iki bin yıllık olan ve *Âdem ve Havva Kitabı* olarak adlandırılan bir derlemeden dallanan birçok versiyonda korunmuş olan pek çok kadim efsanelere göre, Âdem 930 yaşındayken hastalanır. Babasının "hasta ve acı içinde" olduğunu gören oğlu Şit, "en yakın cennet kapısına" gitmeye gönüllü olur; orada "ağlar ve Tanrı'ya yakarırım; olur da beni duyar ve Meleğini bana o özlediğin meyveyi getirmeye yollar"; Hayat

Ağacının meyvesi.

Ama ölümlü kaderini kabullenen Âdem sadece çok ıstıraplı olan sancılarının dinmesini istemektedir. Böylece karısı Havva ile Şit'i birlikte "Cennetin yakınlarına" gitmeleri için yollar; orada Hayat Ağacının meyvesinden değil de sadece ağaçtan akan "hayat yağı"ndan bir damla isteyeceklerdir; "kendimi onunla meshedeyim ki şu ağrılardan kurtulayım," demiştir Âdem.

Âdem'in istediği gibi yapan Havva ve Şit, Cennetin kapılarına ulaşırlar ve Rab'be yalvarırlar. Sonunda Melek Mikail onlara görünür; ama isteklerinin bahşedilmediğini bildirmek için. "Âdem'in ömrü dolmuştur," der melek, ölümü ertelenemez ya da geri alınamaz. Altı gün sonra, Âdem ölür.

İskender'in tarihçileri bile onun mucizevi maceraları ile Cennette ilk yaşayan insan olan Âdem arasında doğrudan bir bağlantı yaratmışlardı; Âdem Cennetin varlığının ve yaşam veren gücünün kanıtıydı. İskender ile ilgili doğrudan bağlantı ise ışık yayan nadir taştı: Bunun Âdem tarafından Aden Bahçesinden dışarı çıkartıldığı ve nesilden nesile geçerek en sonunda ölümsüz bir firavunun ellerine geçtiği, onun da bu taşı İskender'e verdiği anlatılıyordu.

Musa'nın Sazlık Gölü ikiye ayırmak da dâhil birçok mucize sergilediği asasının, Âdem tarafından Aden Bahçesinden çıkartıldığına ilişkin eski bir Yahudi efsanesi olduğunu öğrenen biri için paralellikler gerçekten de artmaya başlar. Âdem bu asayı Hanok'a verir; Hanok ise büyük büyük torununa yani tufan kahramanı Nuh'a. Derken asa Nuh'un oğlu Sam'in soyu boyunca nesilden nesile aktarılır, ta ki (ilk İbran atası olan) İbrahim'e varana dek. İbrahim'in büyük büyük torunu Yusuf bunu beraberinde, firavunun sarayında en yüksek rütbeye dek yükseldiği Mısır'a getirir. Asa burada Mısır krallarının hazineleri arasında kalır ve böylece de, Sina yarımadasına kaçmadan önce bir Mısır prensi olarak yetişen Musa'nın ellerine ulaşır. Efsanenin bir versiyonunda asa tek bir taştan yontulmuştur; bir başkasında ise Aden Bahçesinde büyüyen Hayat Ağacının bir dalından yapılmıştır.

Bu iç içe örülü, ta en eski zamanlara uzanan ilişkilerde, Musa'yı

Hanok ile bağlayan hikâyeler de vardır. “Musa’nın Göğe Yükselişi” olarak adlandırılan bir Yahudi efsanesi, Rab Musa’yı Sina Dağına çağırıp ona İsrailoğullarını Mısır dışına çıkmada önderlik etmekle görevlendirdiğinde Musa yavaş ve zarif olmayan konuşması da dahil çeşitli nedenler öne sürerek bu göreve karşı koyar. Onun bu zayıflığını ortadan kaldırmaya kararlı olan Rab, ona kendi Tahtını, “Göklerin meleklerini” ve diğer gizemleri göstermeye karar verir. Böylece “Tanrı Teveccüh Meleği Metatron’a, Musa’yı göksel bölgelere doğru yol göstermesini emretti.” Dehşete kapılan Musa, Metatron’a sorar: “Sen kimsin?” Ve Rab’bin meleği (harfiyen anlamı “elçisi”) cevaplar: “Yared’in oğlu Hanok’um, senin atan.” (Meleksi Hanok’un eşliğinde Musa Yedi Gök boyunca yükselir, Cehennem ve Cenneti görür, sonra Sina Dağına geri getirilir ve vazifesini kabul eder.)

Hanok’u ilgilendiren olaylara ve onun yaklaşmakta olan tufan ve onun kahramanı olan büyük büyük torunu Nuh’a duyduğu ilgiye ışık tutan bir başka kadim kitap da *Jübileler Kitabı*’dır{*}. Bu, daha eski zamanlarda *Musa’nın Kıyameti* olarak biliniyordu çünkü bir melek tarafından Sina Dağında geçmiş günlerin tarihçesi olarak Musa’ya dikte ettirildiği varsayılıyordu. (Ancak bilginler bu eserin M.Ö. ikinci yüzyılda derlendiğine inanmaktadırlar.)

Kitap, Tekvin Kitabı’nda anlatılanları yakından izler ancak tufan öncesi ataların eşleri ve kızlarının isimleri gibi daha çok ayrıntı verir. Ayrıca bu tarih öncesi günlerde insanoğlunun deneyimlediği olaylar üstünde de durur. İncil Hanok’un babasının adının *Yared* (“İniş”) olduğunu söyler ama neden bu adın ona verildiğini açıklamaz. *Jübileler Kitabı* ise kayıp bilgiyi tamamlar. Yared’in ana babasının ona bu adı verdiğini çünkü;

> Onun günlerinde Rab’bin melekleri -Gözleyenler diye adlandırılanlar- Dünya’ya inmişti ki insan çocuklarını eğitiyorlardı ki onlar Dünya üstünde yargılama ve adalet uygulayabilsinler.

Dönemleri “jübilelere” bölen *Jübileler Kitabı* anlatmaya devam eder: “On birinci jübilede Yared kendine bir eş aldı; Rasujal’in kızıydı ve adı Baraka (“Parlak Işıldayan”) idi, babasının kardeşinin bir kızı... ve kadın ona bir oğul verdi ve onun adını Hanok koydu. Ve o (Hanok) dünya üstünde doğanlar arasında yazmayı, okumayı ve bilgeliği ilk öğrenen oydu; aylarına

göre göklerin işaretlerini bir kitaba ilk yazan oydu ki, insan ayrı ayrı aylarına göre yılın mevsimlerini sırasıyla bilebilsin.”

On ikinci jübilede Hanok, Dan-el’in kızı *Edni*’yi (“Aden’im”) eş olarak aldı. Kadın ona Metuşelah adında bir oğul verdi. Bundan sonra, Hanok “altı jübile yılı boyunca Rab’bin melekleriyle birlikteydi ve onlar, Yer’de ve Gök’te olan her şeyi ona gösterdiler... ve o her şeyi yazdı.”

Ama o sıralarda, bela büyümeye başlamıştır bile. Tekvin Kitabı, tufandan önceki günleri, “tanrıların oğulları adam kızlarının güzel olduklarını gördüler ve bütün seçtiklerinden kendilerine eşler aldılar... ve Rab yeryüzünde adamı yaptığına pişman oldu... ve Rab dedi: Yarattığım adamı... toprağın yüzü üzerinde sileceğim,” diyerek rapor eder.

Jübileler Kitabı’na göre ise Hanok, Rab’bin bu değişen tavrında bir rol oynamıştır çünkü “insan kızlarıyla günaha giren Gözleyenler hakkında tanıklık etmişti; hepsine karşı tanıklık etti.” Ve onu, Rab’bin günaha batan meleklerinin öcünden korumak için “insan çocukları arasından alındı ve Aden Bahçesine götürüldü.” Rab’bin Dünya üstündeki dört yerinden biri olarak özellikle adlandırılan bu Aden Bahçesinde Hanok saklandı ve Ahit’ini yazdı.

Nuh yani tufandan kurtulacak dürüst adam olarak seçilen insan bundan sonra doğdu. “Tanrıların oğullarının” ölümlü dişilerle ilişkiye girdikleri o belalı zamanlarda gerçekleşen doğumu, atanın ailesinde bir evlilik krizine yol açtı. Hanok Kitabı’nın anlattığı gibi, Metuşelah “oğlu Lamek için bir eş seçer ve gebe kalan kadın bir oğlan doğurur.” Ama bebek -yani Nuh- doğduğunda durumu hayli gariptir:

> Bedeni kar gibi beyazdı ve yeni açan gül gibi kırmızıydı ve saçları, uzun kâkülleri yün gibi beyazdı ve gözleri güzeldi.
>
> Gözlerini açtığında, tüm ev güneş gibi aydınlandı ve tüm ev çok parlaktı.
>
> Bunun üzerine ebenin ellerinin arasında doğruldu, ağzını açtı ve Dürüstlük Efendisi ile söyleşti.

Şoka giren Lamek hemen babası Metuşelah’a koştu ve dedi:

> “Garip bir oğlum oldu, insandan ayrı ve hiç benzemez; Gök Tanrı’nın oğullarını andırıyor; ve yapısı da farklı, bizim gibi değil...
> Ve bana öyle geliyor ki, bizden değil meleklerden olma.”

Şüphelenen, başka bir deyişle karısının gebeliğine kendisinin değil de meleklerden birinin neden olduğunu düşünen Lamek’in bir fikri vardır: Büyükbabası Hanok Tanrıların Oğulları arasında oturduğuna göre, neden meselenin özünü ona sormayalım? “Ve şimdi babacığım,” der Metuşelah’a, “senden ricam, baban Hanok’a gidesin ve ondan gerçeği öğrenesin çünkü onun yaşadığı yer, meleklerin arasındadır,”

Metuşelah Lamek’in dilediği gibi yaptı, İlahi Ev’e vardığında Hanok’u çağırdı ve sıra dışı bebeği anlattı. Biraz soruşturan Hanok, Metuşelah’ı Nuh’un gerçekten de Lamek’in oğlu olduğu konusunda temin etti; onun bu garip görünüşü yaklaşan olayların bir işaretiydi: “Bir yıl boyunca bir tufan ve büyük yıkım olacak,” ve sadece *Nuh* (“tehir”) diye adlandırılması gereken bu oğlan ve ailesi kurtulacaktı. Gelecekte olacak bu şeyleri, “Göksel tabletlerde okudum,” diye anlattı oğluna.

Kutsal metin dışı olsalar da bu kadim yazılarda, tufan öncesi saçmalıklara karışan “tanrıların oğulları”nı anlatmak için kullanılan terim “Gözleyenler”dir. Mısırlıların tanrılara verdiği *Neter* (“*Gözleyenler*”) teriminin aynısıdır ve *Şumer* adının yani Dünya’daki iniş yerlerinin adının tam anlamı da budur.

Tufan’dan önceki günlerin dramatik olaylarına daha fazla ışık tutan çeşitli kadim kitaplar, kayıp İbranca orijinallerinin (doğrudan ya da dolaylı) tercümelerinin birkaç versiyonunda korunmuştur. Ancak hakikilikleri, Ölü Deniz El Yazmaları’nın 1947’deki ünlü keşfiyle doğrulanmıştır; buluntular arasında “Ataların hatıratı” gibi İbranca orijinallerin parçaları olduğu kuşkusuz el yazması parçalar da vardır.

Bizim için özellikle ilgi çekici olan bir el yazması parçası, Nuh’un sıra dışı doğumuyla ilgilidir; buradan öğreniyoruz ki, bu orijinal İbranca terim sadece kadim versiyonlarda değil modern bilginler [T. H. Gaster’in *The Dead Sea Scriptures* (Ölü Deniz Yazıtları) ve H. Dupont-Sommer’ın *The*

Essene Writings from Qumran (Kumran'dan Esseni Yazıları) adlı eserlerde] tarafından bile "Gözleyenler" ya da "Devler" olarak tercüme edilmiştir. Bu bilgilere göre, el yazması parçasının ikinci sütunu şöyle başlar:

> Gör, rahme düşüşün *Gözleyenlerden* birinden, Kutsal Olanlardan birinden olduğunu ve (çocuğun aslında) *Devlere* (ait olduğu) kalbimden geçti.
>
> Ve gönlüm çocuk yüzünden değişti.
>
> Sonra ben, Lamek, koştum ve karı(m) Bath-Enoş'a gittim ve ona dedim:
>
> En Ulu olan, Ulu Rab, tüm dünyaların Kralı,
>
> Gök Oğullarının hükümdarı üstüne [yemin etmeni istiyorum] ki bana doğruyu söyleyeceksin,
>
> yoksa...

Ama İbranca orijinali (Şekil 57) incelediğimizde görürüz ki, metin "Gözleyenler" demez, Nefilim der: Tekvin Kitabı'nın 6, Bab'ında kullanılan terimin aynısı.

Demek ki tüm kadim metinler ve tüm kadim masallar birbirlerini doğrulamaktadırlar:

Tufan'dan önceki günlerde, "yeryüzünde Nefilim vardı, kudretli olanlar, Roket gemiler halkı."

II. Sütun

1 הא באדין חשבת בלבי די מן עירין הריאנתא ומן קדישין הויא ולנפילין

2 ולבי עלי משתני על עולימא דנא

3 באדין אנה למך אתבהלת ועלת על בתאנוש אנתתי ואמרת

4] ואנא ועד בעליא במרה רבותא במלך כול עולמים

Şekil 57

Sümer kral listelerinin sözleriyle, 120 *şar* sonra -Dünya'ya ilk inişten 3600 yıl çarpı 120 yörünge sonra- 'Tufan silip süpürdü." Bu da tufanı 13.000 yıl önceye tarihlendirir. Bu, son buzul çağının aniden sona erdiği,

ziraatın başladığı tarihtir. Bunun ardından 3600 yıl sonra (bilginlerin deyimiyle) Yeni Taş Devri, çömlekçilik çağı başladı. Derken, 3600 yıl sonra birdenbire Uygarlık gelişiverdi; “nehirler arasındaki ovada”, Şumer’de.

“Ve bütün dünyanın dili bir, sözü birdi,” der Tekvin Kitabı ama insanlar Şinar (Sümer) Diyarında yerleşir ve pişmiş kil tuğlalardan konutlar inşa eder etmez, “bir şehir ve başı göklere erecek bir kule bina edelim,” dediler.

Bu kutsal kitap hikâyesinin özetlendiği Sümer metni henüz bulunamamıştır ama çeşitli Sümer hikâyelerinde olaya çeşitli göndermelerle karşılaşırız. Ortaya çıkan şey, Ea’nın insanları Nefilimin uzay tesisleri üstüne kontrol sahibi kılmak için açıkça çabalamasıdır: Ea ve Enlil arasında süregelen ve sonra da çocuklarına sıçrayan kan davasında bir olay daha. Bu olayın sonucu olarak, İncil bize, Rab’bin ve adı verilmeyen meslektaşlarının insanoğlunu dağıtıp dillerini “karıştırmaya” karar verdiklerini söyler: birbirinden uzak ve ayrı uygarlıklar.

Tufanı izleyen dönemde tanrıların tartışmaları çeşitli Sümer metinlerinde geçer. Etana Destanı diye adlandırılan biri şöyle der:

> Kaderleri saptayan Büyük Anunnaki, Dünya ile ilgili düşüncelerini oturup paylaştılar. Dört yönü yaratan, yerleşimleri kuran, diyara göz kulak olan onlar, insanoğlu için fazla uluydular.

Dünya üstünde dört Bölge kurma kararı, tanrılar ve insanoğlu arasına aracılar (rahip-krallar) oturtmak kararı ile birleşti; böylece “krallık tekrar Gök’ten Yer’e indirildi.”

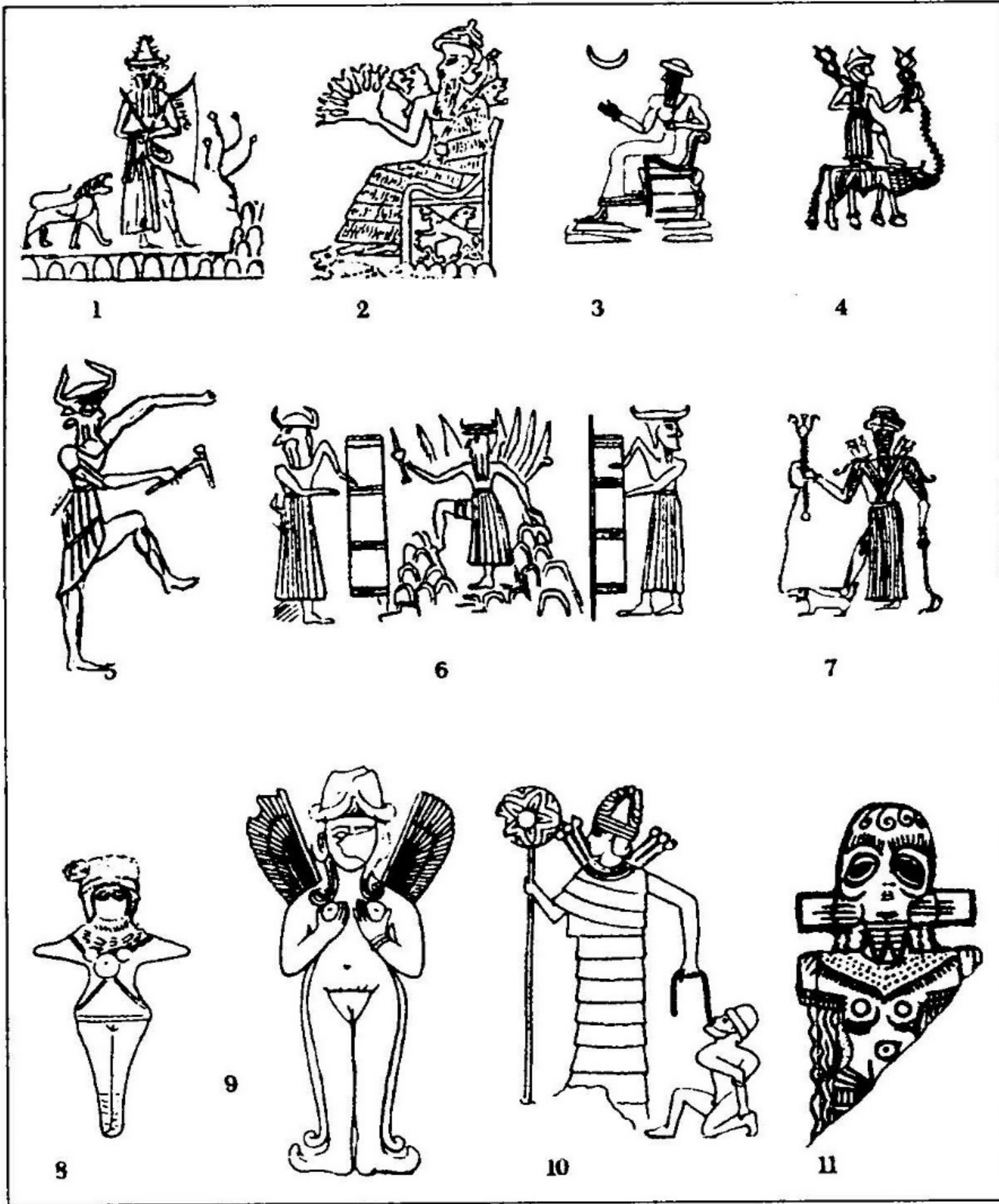
Enlil ve Ea aileleri arasındaki kan davasına -boşuna olduğu ortaya çıkacak olan- son verme çabasıyla; kimin hangi Bölge’ler üstünde hükümranlık elde edeceğini belirlemek için tanrılar arasında kura çekildi. Sonuç olarak Asya ve Avrupa Enlil’e ve çocuklarına verildi, Ea’ya ise Afrika.

Uygarlığın İlk Bölgesi Mezopotamya ve onu çevreleyen topraklardı. Ziraatın ve yerleşik hayatın başladığı, artık Elam, Pers ve Asur diye bilinmeye başlayan dağlık araziler Enlil’in oğlu, onun gerçek varisi ve “Önde Gelen Savaşçı” NİN.UR.TA’ya verildi. Ninurta’nın dağ geçitlerini

kapamak ve insan kullarının tufanı izleyen zorlu koşullarda hayatta kalmalarını temin etmek için gösterdiği kahramanca çabaları anlatan bazı Sümer metinleri bulunmuştur.

İki Nehir arasındaki Ova'yı kaplayan çamur tabakaları yeniden yerleşime izin verecek derecede kuruduğunda, Şumer ve oradan Akdeniz'e dek batıya doğru uzanan topraklar Enlil'in oğlu NAN.NAR'ın (Akkadca *Sin*) sorumluluğuna verildi. İyicil bir tanrı olan Nannar, Sümer'in yeniden inşa edilmesine gözcülük etti, Tufan öncesi şehirlerin orijinal yerlerinde yeniden kurulmasını ve yenilerinin inşa edilmesini sağladı. Yeni şehirler arasında onun en sevdiği başkenti *Ur* vardı; İbrahim'in doğum yeri. Nannar'ın betimlemelerine, onun göksel "karşılığı" olan Hilal Ay sembolü de dâhil edilirdi (Şekil 58). Enlil'in en küçük oğlu olan (ve Akkadların *Adad* dedikleri) İŞ.KUR'a ise uygarlığın -yani "Krallığın"- en sonunda Yunanistan'a sıçradığı yerler olan kuzeybatıdaki topraklar, Küçük Asya ve Akdeniz adaları verilmişti. Daha sonraları Zeus'un Yunanistan'da resmedildiği gibi, Adad da bir boğanın sırtında ve çatallı bir yıldırımı tutarken resmedilmiştir.

Ea da ikinci Bölgeyi, Afrika'yı oğulları arasında paylaştırdı. NER.GAL adlı bir oğlunun Afrika'nın en güney kısımlarında efendilik yaptığı bilinmektedir. Gİ.BİL adlı bir oğlu ise babasından madencilik ve metalürji sanatlarını öğrendi ve Afrika'daki altın madenlerinin kontrolünü ele aldı. Üçüncü ve Ea'nın en çok sevdiği, ana gezegenin adını verdiği oğlu *MARDUK*'a, Ea tüm bilim ve astronomi bilgilerini öğretti. (M.Ö. 2000'lerde Marduk Dünya Krallığı'nı ele geçirdi ve Babil'in ve "Dünya'nın Dört Çeyreğinin En Üstün Tanrısı olarak ilan edildi.) Ve, görmüş olduğumuz gibi, Mısırca adı Ra olan bir oğul da bu Bölgenin çekirdek uygarlığının, Nil Vadisi uygarlığının hükümdarı oldu.

Şekil 58. YERİN ve GÖĞÜN TANRILARI

1. ENLİL 2. NİNURTA 3. NANNAR/Sin 4. İŞKUR/Adad 5. NERGAL 6. GİBİL 7. MARDUK. İRNİNİ/İştar, Büyük Hanım olarak (8), Büyüleyici (9), Savaşçı (10), Pilot (11)

Üçüncü Bölge, elli yıl kadar önce keşfedildiği gibi, Hint yarımadasında idi. Orada da, eski çağlarda, Sümer'dekinden bin yıl kadar sonra büyük bir uygarlık gelişmişti. Buna İndüs Vadisi Uygarlığı denir ve merkezi, *Harappa* adlı bir sit alanında gün ışığına çıkartılan bir kraliyet şehriydi. Halkı ise bir tanrıya değil de bir tanrıçaya vergi ödüyor, onu kil heykelciklerde, kolyelerle süslenmiş, bedenini saran çapraz bantlarla belirginleşen göğüsleriyle çekici bir dişi olarak betimliyorlardı.

İndüs Uygarlığının yazısı hala deşifre edilemediğinden ötürü Harappalıların tanrıçalarına ne isim verdiklerini ya da onun gerçekte kim olduğunu hiç kimse bilmiyor. Ancak bizim vardığımız sonuç, onun Sin'in kızı olduğu şeklindedir; Sümerliler ona İR.Nİ.Nİ ("Güçlü, Tatlı kokulu Hanım") ve Akkadlar ise *İştar* derlerdi. Sümer metinleri onun hükümranlık bölgesinin -tıpkı Harappa gibi tahılı ve tahıl siloları bol bir diyar olan- *Aratta* adında uzak bir diyar olduğunu, onun oraya bir pilot gibi giyinip uçarak yolculuk ettiğini belirtirler.

Dördüncü Bölge, bir uzay limanı ihtiyacı nedeniyle Büyük Anunnaki tarafından kenara ayrılmıştı; insanoğlu için değil, sadece kendi kullanımları için ayrılmış bir bölge. Dünyaya ilk inişlerinden beri oluşturdukları tüm uzay tesisleri -Sippar'daki uzay limanı, Nippur'daki uçuş kontrol merkezi- Tufan tarafından silinip süpürülmüştü. Alçakta uzanan Mezopotamya ovası, o binyıl boyunca, bu yaşamsal tesislerin tekrar üstünde inşa edilemeyeceği kadar çamurluydu. Uzay limanı ve ilişkili tesisler için daha yüksekte ama uygun, gözlerden uzak ama erişimi kolay başka bir yer bulunmalıydı. Burası "kutsal bölge" olacaktı; girilmesi yasak, sadece izinle girilebilen bir bölge. Burasının Sümerce adı TİL.MUN'du, anlamı ise harfiyen "Füzeler Diyarı".

Bu tufan sonrası uzay limanının başına Sin'in oğlu (ve dolayısıyla Enlil'in torunu), İrnini/İştar'ın ikiz erkek kardeşi getirildi. Adı UTU ("Parlak Olan") idi, Akkadca *Şamaş*. Tufan Operasyonunu yani Sippar'dan tahliye edilişlerini başarıyla yürüten oydu. Dünyada üs kuran uzay adamlarının, "Kartallar"ın başı oydu ve Kartal üniformasını resmi törenlerde gururla taşırdı (Şekil 59).

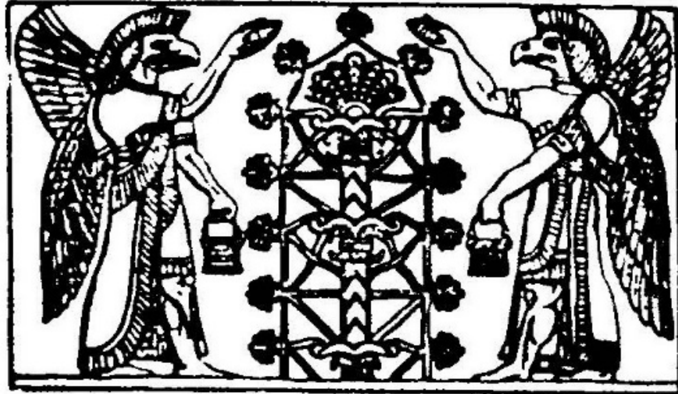
Tufan'dan önceki günlerde, geleneklerin iddiasına göre, uzay

limanından birkaç seçilmiş ölümlü yukarıya götürülmüştü: şansını kaybeden Adapa ve rahiplerin gizlerine inisiye edilmek (ve sonra Dünya'ya geri götürülmek) üzere Şamaş ve Adad'ın Göksel Ev'e taşıdıkları Enmeduranki. Sonra Ziusudra ("Günleri Uzatılan") vardı; karısı ile birlikte Tilmun'da yaşamak üzere götürülen tufan kahramanı.

Şekil 59

Şekil 60

Tufan sonrası zamanlarda, Sümer kayıtlarının belirttiklerine göre, Kiş'in ilk hükümdarlarından olan *Etana*, bir *Şem* içinde Tanrıların Evi'ne yükseltildi, orada kendisine Dinçleştiren ve Doğum Veren Bitki bahşedilecekti (ama o yolculuğu tamamlayamayacak kadar korkmuştu). Ve firavun III. Thothmes yazıtlarında tanrı Ra'nın onu havalandırdığını, ona göklerde bir tur attırdığını ve Dünya'ya geri getirdiğini iddia eder:

> Benim için açtı Cennetin kapılarını,
> Ufkunun kapılarını benim için iki yana açtı.
> İlahi bir Şahin gibi uçtum göklere...
> Göklerin gizemli işlerini göreyim diye...
> Tanrıları anlayışla doldum baştan aşağı

İnsanoğlunun daha sonraki anılarında ise *Şem* bir obelisk, kutsal Hayat Ağacına yol veren "Kartallar" tarafından selamlanan bir roket gemi olarak el üstünde tutuldu (Şekil 60). Ama tıpkı ilk firavunların hüküm sürdüğü Mısır'daki gibi, tanrıların mevcut bir realite olduğu Sümer'de de Tilmun, "Füzeler Diyarı" gerçek bir yerdi: İnsanoğlunun Ölümsüzlüğü bulabileceği bir yer.

Ve bir insanın, tanrıların davet etmediği ama buna rağmen kaderini tersine çevirmek için yola koyulan bir insanın hikâyesi Sümer'de kayıtlara geçirildi.

GILGAMIŞ: ÖLMEYİ REDDEDEN KRAL

Bilinen ilk Ölümsüzlüğü Arayış hikâyesi Sümercedir ve çok uzun zaman önce, “Canlılar Diyarı”na girmesine izin vermesi için ilahi babasına yalvaran bir hükümdarla ilgilidir. Bu sıra dışı hükümdar üstüne, kadim kâtipler destansı hikâyeler yazmışlardır. Ondan şöyle söz ederler:

Gizli şeyleri görmüştü,
İnsana gizli olanı bilirdi,
Hatta Tufan’dan önceki bir zamanın
haberlerini getirdi.
Ayrıca uzak bir yolculuğa çıktı,
yorucu ve zorluklar altında;
Döndü ve tüm gayretini kazıdı
bir taş sütuna.

Bu eski Sümer masalından geriye iki yüz satırdan az bir bölüm kalmıştır. Ancak bu hikâyeyi Yakın Doğu’da Sümerlileri izleyen halkların dillerine çevrilmiş olan versiyonlarından biliyoruz: Asurlular, Babilliler, Hititler, Hurriler. Hepsi bu hikâyeyi anlatmış ve yeniden anlatmış; bu daha sonraki versiyonların üstlerine yazılmış olduğu -bazısı bozulmamış, bazısı hasarlı, birçoğu okunamayacak kadar parçalanmış- kil tabletler, hikayenin parçalarını bir araya getirmeye çalışan bilginleri yarım yüzyılı aşkın zaman

boyunca meşgul etti.

Hikâyeyle ilgili bilgimizin merkezini Akkad dilinde yazılmış on iki tablet oluşturuyor; bunlar Ninova'daki Asurbanipal kütüphanesinin parçalarıdır. Bunları ilk kez, işi British Museum'da Mezopotamya'dan müzeye getirilen on binlerce tablet ve tablet parçasını düzenlemek, eşleştirmek ve sınıflandırmak olan George Smith tarafından bildirmişti. Bir gün, gözüne tufanla ilgili bir hikâyeyi andıran bir metin parçası ilişmişti. Hiçbir hata söz konusu değildi; Asur'dan kalan çivi yazılı metin, tufan kahramanını aramaya çıkan ve olayı onun ağzından dinleyen bir kralı anlatmaktaydı!

Anlaşılabilir bir heyecanla, müze müdürleri George Smith'i kayıp parçaları araması için arkeolojik kazıların yapıldığı sit alanına gönderdiler. Şansı yaver gitti, metni yeniden oluşturmaya ve tabletlerin sıralamasını tahmin etmeye yetecek kadarını bulabildi. 1876'da yayımladığı *The Chaldean Account of the Flood* (Tufan'ın Kildani Anlatımı) adlı eserinin başlığından da anlaşılacağı gibi vardığı sonucu açıkladı. Dil ve stilden çıkardığı kadarıyla bunun "M.Ö, 2000'lerde Babil'de yazıldığını" açıkladı.

George Smith, Nuh'u arayan kralın adını ilk olarak *Izdubur* diye okumuş ve bunun kutsal kitapta adı geçen kahraman kral Nimrod'dan başkası olamayacağını önermişti. Bir süre boyunca bilginler masalın gerçekten de bu ilk kudretli kralla ilgili olduğunu düşündüler ve on iki tabletlik metinden "Nimrod Destanı" diye söz ettiler. Daha çok buluntu ve daha ileri araştırmalar ise masalın Sümer kökenli olduğunu belirledi ve kahramanın adının gerçek okunuşu GİL.GA.MEŞ idi. Sümer kral listeleri de dahil diğer tarihi metinlerden, onun M.Ö. 2900'lerde Uruk'un (kutsal kitapta Erek) bir hükümdarı olduğu doğrulandı. Demek ki, artık *Gılgamış Destanı* olarak bilinen bu kadim edebiyat eseri bizi neredeyse beş bin yıl geriye götürmektedir.

Destanın dramatik ölçeğini kavrayabilmesi için, kişinin Uruk'un tarihini anlaması gerekir. İncil'deki satırları doğrulayan Sümer tarihi kayıtları ayrıca Tufan'ın hemen sonrasında krallığın -kraliyet hanedanlarının- gerçekten de Kiş'te başladığını bildirmektedirler; krallık, Sümer'den çok uzakta kalan hükümranlık bölgesini bir türlü sevemeyen

İrnini/İştar'ın hırsının sonucu olarak daha sonra Uruk'a aktarılmıştı.

Uruk, başlangıçta, "Gök Efendisi" An için bir Evin (tapınağın) E.AN.NA ("An'ın Evi") adında geniş bir ziguratın tepesine oturtulmuş olduğu kutsal bir bölgeydi. An, Dünya'ya yaptığı nadir ziyaretleri sırasında İrnini'den çok hoşlanmıştı. Ona İN.AN.NA ("An'ın Sevgilisi") unvanını verdi -ve kadim dedikodulara göre genç kadın platonik olanın ötesinde seviliyordu- ve ona, normalde meskun olmayan Eanna'da oturma izni verdi.

Ama halkı olmayan bir şehrin, yönetecek kimsesi olmayan bir hükümdarın kime ne faydası vardı? Güneyde, çok fazla uzakta değil, Basra Körfezi kıyılarında Ea da Eridu'da yarı-yalıtılmış biçimde yaşıyordu. Orada insani olayların kaydını tutuyor, bilgi ve uygarlığı yayıyordu. Sevimli ve güzel kokulu İnanna, (büyük amcası olan) Ea'yı ziyarete gitti. Büyülenen ve sarhoş olan Ea onun dileğini kabul etti: Uruk'u Sümer uygarlığının yeni merkezi, Kiş'in yerine krallığın tahtı yapmak.

Nihai hedefi On İki Büyük Tanrının İç Dairesine girmek olan büyük planlarını yürürlüğe koymak için İnanna-İştar, erkek kardeşi Utu/Şamaş'ın desteğinden de yararlandı. Tufandan önceki günlerde Nefilim ve insan kızları arasındaki evlilikler tanrıların gazabını çekerken, bu uygulamaya tufandan sonra pek de hoşgörüsüz bakılmadı. Böyleydi ki, o sıralarda An tapınağının başrahibi olan kişi, Şamaş'ın bir insan kadından olan oğluydu. İştar ve Şamaş onu Uruk'un kralı olarak meshettiler, böylece dünyadaki ilk rahip krallar hanedanı başlamış oldu. Sümer kral listelerine göre, bu kral 324 yıl hüküm sürdü. "Uruk'u inşa eden" oğlu ise 420 yıl hüküm sürdü. Bu hanedanın beşinci hükümdarı olan Gılgamış tahta çıktığında, Uruk zaten gittikçe büyüyen bir Sümer merkeziydi, komşularına da hükümdarlık ediyor ve uzak diyarlarla ticaret yapıyordu (Şekil 61).

Babasının soyunda büyük tanrı Şamaş'ın bir çocuğu bulunan Gılgamış "üçte ikisi tanrı, üçte biri insan" kabul edilmekteydi çünkü annesi de tanrıça NİN.SUN idi (Şekil 62). Dolayısıyla, isminin "ilahi" anlamına gelen önek ile yazılması ayrıcalığına sahipti.

Gururlu ve kendine güvenen Gılgamış iyicil, vicdan sahibi bir kral olarak göreve başladı; şehrin viran yerlerini onarmak ya da tapınak bölgesini güzelleştirmek gibi geleneksel görevlere girişti. Ama tanrılar ve

insanların tarihi hakkında daha çok bilgi edindikçe, filozof ve huzursuz biri oldu çıktı. Mutluluğunun tam ortasında, düşünceleri hep ölüme gidiyordu. Üçte iki dâhiliği sayesinde, yarı tanrı olan dedeleri gibi uzun mu yaşayacaktı, yoksa üçte bir yanı baskın gelecek ve hayatını ölümlü bir insanınki gibi mi belirleyecekti? Uzun süre düşündükten sonra endişesini Şamaş'a açtı:

Şehrimde ölür insan; yüreğim daralır.
İnsan yok olur, yüreğim ağırlaşır...
En uzun boylu insan bile göklere erişemez.
En geniş insan bile toprağı örtemez.

Şekil 61

Şekil 62

"Ben de mi duvarın ötesinden bakacağım?" diye sorar Şamaş'a,

“kaderim böyle mi olacak?”

Doğrudan bir cevap vermeyen -belki kendi de bilmediğinden- Şamaş, Gılgamış’ın kaderini kabullenmesini sağlamaya kalkışır, ne olursa olsun olabildiğince hayatın tadını çıkarmalıdır:

Tanrılar insanoğlunu yarattıklarında,
Ölümü insanoğluna verdiler,
Yaşamı kendilerine sakladılar.

Dolayısıyla, dedi Şamaş:

Karnını doyur, Gılgamış;
Gündüz ve gece eğlen, mutlu ol!
Her bir gün, bir mutluluk düğünü yap;
Gündüz ve gece, dans et ve çal!
Giysilerin parıldasın tertemiz,
başın yıkansın, suda yıkan.
Elini tutan ufaklıkla ilgilen,
eşin senden memnun olsun,
budur insanoğlunun kaderi.

Ama Gılgamış bu kaderi kabullenmeyi reddetti. Üçte iki ilahi ve sadece üçte bir insan değil miydi? O zaman kaderini niçin daha çok olan tanrısal parçası yerine daha az olan ölümlü parçası belirleyecekti ki? Gündüzleri avare dolanan, geceleri huzursuz olan Gılgamış, genç kalabilmek için yeni evlilerin arasına girmeye ve damattan önce gelinle ilişkiye girmek için ısrar etmeye başladı. Derken bir gece, bir işaret olarak yorumladığı bir vizyon gördü. Gördüğünü anlatmak için, işareti ona yorumlasın diye annesine koştu:

Annem,
Gece boyunca neşeliydim,
Etrafta dolandım.
(Gecenin) tam ortasında işaretler göründü.
Gökte bir yıldız büyüdü de büyüdü.
Anu’nun eseri bana doğru alçaldı!

Gökyüzünden alçalan “Anu’nun eseri” Dünya’ya onun yakınına düşer; Gılgamış devam eder:

Onu kaldırmaya koştum;
    fazla ağırdı.
Onu itmeye çalıştım,
Kıpırdatamadım da, kaldıramadım da.

Toprağa iyice saplanmış olması gereken nesneyi gevşetip çıkartmaya çalışırken “şehir halkı çevresine toplandı, asiller etrafına doluştu.” Anlaşılan nesnenin Dünya’ya düşüşü çok kişi tarafından görülmüştü çünkü “Uruk halkı çevresine toplandı.” Sonra ‘ kahramanlar” -güçlü kuvvetli adamlar- gökten düşen nesneyi yerinden oynatmak için Gılgamış’a destek verdiler: “Asiller onun alt kısmını tuttular, ben de onu ön kısmından tutup çıkarttım.”

Nesne, metinlerde tam olarak tarif edilmemesine rağmen, şekilsiz bir meteor olmadığı, aksine bizzat büyük Anu’nun eseri denilecek kadar işlenmiş bir nesne olduğu açıktır. Anlaşılan, “Anu’nun eseri” terimine ya da muhtemelen bir kadim silindir mühürde gösterildiği (Şekil 63) gibi resmedilişine aşina olan kadim okuyucunun fazla ayrıntıya ihtiyacı yoktu.

Gılgamış metni, kahramanların tuttuğu alt kısmı, “bacaklar” diye çevrilebilecek bir terimle tarif eder. Ancak nesnenin belirgin başka parçaları da vardır ve hatta içine girilebilmektedir; Gılgamış’ın o gece olanları anlatmaya devam edişinden anlarız:

Üst kısmına kuvvetlice bastırdım;
Ne örtüsünü çıkartabildim
    ne Yükseltici’sini kaldırabildim...
(Sonra) ben tahrip edici bir ateşle tepesini uçurdum,
    ve derinliklerine girdim.
İleri İtilebileni hareketliydi,
Onu kaldırdım ve sana getirdim.

Gılgamış bu nesnenin ortaya çıkışının, kaderiyle ilgili olarak

tanrılardan gelen bir işaret olduğuna emindi. Ama annesi tanrıça Ninsun onu hayal kırıklığına uğrattı. Gökten bir yıldız gibi inen, dedi, “kurtaran güçlü bir yoldaşın; sana gelecek bir arkadaşın... diyarın en kudretlisi... seni asla terk etmeyecek” olanın gelişini önceden bildirdi. “Vizyonunun anlamı budur.”

Neden söz ettiğini biliyordu çünkü Gılgamış’tan habersiz, Uruk halkının huzursuz Gılgamış’ın dikkatini dağıtmak için bir şeyler yapılsın diye yalvarışlarına cevap olarak, tanrılar vahşi bir adamın Uruk’a gelmesini ve Gılgamış’la güreş turnuvalarına girişmesini ayarlamışlardı. Adamın adı ENKİ.DU idi: “Enki’nin Bir Yaratığı”; vahşi topraklarda hayvanlar arasında ve onlardan biri gibi yaşayan bir tür mağara adamı: “Vahşi yaratıkların sütünden içmeye alışıktı.” Çıplak, sakallı, kabarık saçlı ve sıklıkla hayvan dostlarının eşliğinde resmedilirdi (Şekil 64).

Onu evcilleştirmek için, Uruk’un asilleri bir kadını görevlendirdiler. O zamana dek sadece hayvanların dostluğunu bilen Enkidu, bu kadınla tekrar tekrar birlikte oldukça insan unsurunu geri kazandı. Derken kadın Enkidu’yu şehir dışında bir kampa getirdi, burada ona Uruk’un dili ve töreleri, Gılgamış’ın alışkanlıkları öğretildi. “Gılgamış’ı yakala, ona denk ol!” dedi asiller Enkidu’ya.

İlk karşılaşma geceleyin oldu; Gılgamış sarayından çıkmış, sokaklarda dolanıyor, macera arıyordu. Enkidu onunla sokakta karşılaştı, yolunu kesti. “Birbirlerini yakaladılar, boğalar gibi tutundular.” Bu ikisi güreşirlerken duvarlar sallandı, kapılar sarsıldı. Sonunda “Gılgamış dizini büktü”; maç sona ermişti. Yabancıya yenilmişti. “Öfkesi burnunda, Gılgamış arkasını döndü.” Derken, tam o sırada Enkidu ona seslendi ve Gılgamış annesinin sözlerini hatırladı. İşte yeni “sağlam arkadaşı” buydu. “Birbirlerini öptüler ve arkadaşlık kurdular.”

Şekil 63

Şekil 64

İkisi birbirinden ayrılmaz arkadaşlar haline gelince Gılgamış ölümlü olmaktan duyduğu korkuyu Enkidu'ya açıkladı. Bunu duyunca "Enkidu'nun gözleri yaşlarla doldu, kalbi ezildi, acı acı iç çekti." Sonra Gılgamış'a kaderini yenmenin bir yolu olduğunu söyledi: Gizlice Tanrıların Evi'ne girmek. Orada, eğer Şamaş ve Adad ona destek olurlarsa, tanrılar zaten hakkı olan ilahi konumu ona bağışlarlardı.

Enkidu, "Tanrıların Evi sedir dağındadır" dedi. Vahşi hayvanlarla diyardan diyara gezerken orayı keşfedivermişti ama burası korkutucu bir canavar olan *Huwawa* tarafından korunmaktaydı:

Orayı buldum, dostum, dağlarda
    dolaşırken vahşi hayvanlarla.
Orman birçok lig{*} boyunca geniştir:
Tam onun ortasına girdim.
Huwawa (oradadır); kükremesi bir sel gibi,
    ağzı ateşten,
    nefesi ölüm...
Sedir Ormanı'nı gözleyen, Ateşli Savaşçı,
    kudretlidir, dinlenmez asla...

Sedir Ormanı’nı korumak için görev vermiş
tanrı Enlil ona, ölümlülere dehşet olsun diye.

Huwawa’nın başlıca görevinin ölümlülerin Sedir Ormanı’na girişini önlemek olduğu gerçeği, Gılgamış’ın oraya ulaşma kararını daha da güçlendirdi; tanrılara katılabileceği ve ölümlü kaderinden kaçabileceği yerin burası olduğu kesindi:

Kim, dostum, göklere tırmanabilir?
Şamaş’ın yeraltındaki yerine giderek
Sadece tanrılar.
İnsanoğlunun günleri sayılıdır;
başarabildikleri her neyse, rüzgar gibi geçer.
Sen bile ölümden korkuyorsun
kahramanca kudretine rağmen.
Dolayısıyla
Bırak önünden gideyim,
bana seslenesin:
“İlerle, korkma!”

O zaman plan buydu: Sedir Ormanı’ndaki “Şamaş’ın yeraltındaki yerine” giderek, tanrıların yaptığı gibi “göklere tırmanmayı” başarmak. Gılgamış’ın önceden de işaret ettiği gibi en uzun boylu insan bile “göklere uzanamamaktadır.” Artık Göklere tırmanılabilen bu yerin nerede olduğunu bilmektedir. Dizlerinin üstüne çöktü ve Şamaş’a dua etti. “Bırak gideyim, ey Şamaş! Ellerim duada... İniş Yerine, emir ver... Bana korumanı bahşet!”

Metnin Şamaş’ın cevabını içeren satırları ne yazık ki tabletten kopmuştur. Öğreniriz ki “Gılgamış onun işaretini incelediğinde... gözlerinden yaşlar aktı.” Anlaşılan gitmesine izin çıkmıştı ama korunmayacaktı. Yine de, Gılgamış ilerlemeye ve Huwawa ile tanrının yardımı olmadan dövüşmeye karar verdi. “Başaramazsam” halk beni hatırlayacak: “Gılgamış, diyecekler, ateşli Huwawa karşısında düştü.” Ama bir de başarırsam, diye devam etti -bir *Şem* edineceğim- “kişinin ebediyeti edindiği” bir araç.

Gılgamış Huwawa ile kapışmak için özel silahlar ısmarladığında,

Uruk’un büyükleri onu caydırmaya çalıştılar. “Henüz gençsin, Gılgamış,” diye belirttiler, başarı şansı bu kadar azken, önünde yaşanacak bunca yıl varken, ne diye ölüm riskini göze alıyorsun, “Başaracak mısın, sen de bilmiyorsun,” dediler. Sedir Ormanı ve muhafızı hakkında toplayabildikleri kadar bilgi toplayıp Gılgamış’ı uyardılar:

Huwawa’nın muhteşem şekilde inşa edildiğini duyduk;
Onun silahlarıyla yüzleşecek olan kim?
Bu eşit olmayan bir dövüş
Huwawa’nın kuşatma makinesiyle.

Ama Gılgamış sadece “etrafına baktı, arkadaşlarına gülümsedi.” Huwawa’dan “muhteşem şekilde inşa edilmiş” mekanik bir canavar, bir “kuşatma makinesi” olarak söz edilmesi, bunun aslında Şamaş ve Adad tarafından verilen emirlerle kontrol edilebildiği inancına destek vermişti. Şamaş’tan kesinkes bir destek sözü alamadığından ötürü, Gılgamış annesinden destek istemeye gitti. “Birbirlerine sarılarak, el ele, Gılgamış ve Enkidu Büyük Saray’a gittiler, Büyük Kraliçe Ninsun’un huzuruna çıktılar. Gılgamış saraya girerken öne çıktı: ‘Ey Ninsun (dedi)... uzak bir yola cesurca çıkıyorum, Huwawa’nın yerine; yüzleşeceğim sonu belirsiz bir çarpışmadır, aşacağım bilinmeyen yollardır. Ey annem, benim faydama Şamaş’a sen yalvarsana!’ “

Boyun eğen “Ninsun odasına girdi; bedenine yakışan bir kıyafet giydi, göğsüne yakışan süsler taktı... tacını kuşandı.” Sonra ellerini Şamaş’a dua etmek -bu yolculuğun sebebini ona yüklemek- için kaldırdı: “Niçin?” diye sordu, “oğul diye bana Gılgamış’ı verip onu huzursuz bir kalple donattın? Ve şimdi de, uzak bir yere, Huwawa’nın yerine gitmek için yola çıkmasına neden oldun!” Şamaş’a Gılgamış’ı koruması için seslendi:

Sedir Ormanı’na varana dek,
Ateşli Huwawa’yı deşene dek,
Geri geleceği güne dek.

Halk Gılgamış’ın “İniş Yeri”ne yine de gideceğini duyunca “onu dört yandan sardılar” ve başarı dilediler. Şehrin büyükleri daha pratik öğütler

sundular: “Bırak Enkidu önünden gitsin; yolu biliyor... ormanda, Huwawa’nın geçitlerine bırak o nüfuz etsin... o dostunu korumak için önden gidendir!” Onlar da Şamaş’ın korumasını dilediler: “Şamaş arzunu bahşetsin sana; ağzının söylediğini gözlerinin görmesini sağlasın; senin için yolu açsın, geçesin diye yol açsın, ayakların için dağı açsın!”

Ninsun’un da ayrılmadan önce söyleyeceği bir iki şeyi vardı. Enkidu’ya dönerek ondan Gılgamış’ı korumasını istedi: “Sen benim rahmimden çıkmadın ama, şimdi buracıkta seni (bir oğul) edindim,” dedi ona; kralını kardeşin gibi koru! Daha sonra Enkidu’nun boynuna kendi amblemini taktı.

Ve bu ikisi tehlikeli yolculuklarına başladılar.

Gılgamış Destanı’nın dördüncü tableti yoldaşların Sedir Ormanı’na yolculuğuna hasredilmiştir; ne yazık ki tablet öylesine parçalanmıştır ki, Hitit dilinde koşut parçaların keşfedilmesine rağmen, sonuç çıkartılabilecek bir metin bir araya getirilememiştir.

Ancak batıya doğru çok uzak bir mesafeyi katettikleri açıkça anlaşılmaktadır. Arada bir Enkidu Gılgamış’ı yolculuktan vaz geçirmeye çalıştı. Huwawa, dedi, bir ineği altmış lig uzaktan bile duyabilir. Onun “ağı” büyük uzaklıklardan yakalayabilir; sesi “Yükselmenin Yapıldığı Yer”den ta Nippur’a kadar titreşir; oranın kapılarına yaklaşanın “üstüne zayıflık çöker”. Gel geri dönelim, diye yalvardı. Ama ilerlediler:

Yeşil dağa vardılar ikisi.
Sözleri kesildi;
Kıpırdamadan durdular.
Kıpırdamadılar ve ormanı gözlediler;
Sedir ağaçlarının yüksekliğine baktılar.
Ormanın girişine baktılar.
Huwawa’nın hareket etmeye alışık olduğu yerde
    bir yol vardı: izleri dümdüzdü, ateşli bir kanal.
Sedir Dağına baktılar,
Tanrıların Evi,

İştar'ın Kavşağına.

Yorgun ve uykulu iki arkadaş yattılar. Gecenin ortasında uyandılar. "Beni uyandıran sen misin?" diye sordu Enkidu'ya Gılgamış. Hayır, dedi Enkidu. Yeniden uykuya dalmışlardır ki Gılgamış tekrar Enkidu'yu uyandırır. Öylesine şaşırtıcı görüntülere şahit olmuştur ki, uyanık mı yoksa rüya mı görüyor, emin değildir:

Rüyamda, dostum
    yüksek tepe devrildi.
Beni yere yatırdı, ayağımı kıstırdı...
Parıltı çok yamandı!
Bir adam göründü,
    diyardaki en zarif kişi...
Devrilen toprağın altından beni çekip çıkardı.
içecek su verdi, yüreğim sakinledi.
Ayağımı yere bastırdı.

Gılgamış'ı kayan toprağın altından çıkaran -"diyardaki en zarif kişi"- olan bu "adam" kimdi? Toprak kaymasına eşlik eden "yaman parıltı" da neydi? Enkidu'nun bu sorulara verilecek cevabı yoktu; yorgundu, tekrar uykuya daldı. Ama gecenin sakinliği yeniden bozuldu:

Nöbetin ortasında
    Gılgamış'ın uykusu sona erdi.
"Dostum, sen mi seslendin bana?
Niçin uyanığım?
Bana sen dokunmadın mı?
Niçin sıçradım?
Bir tanrı geçip gitmedi mi?
Niçin bedenim uyuşmuş?" diye
Sorarak arkadaşına, kalktı doğruldu.

Gılgamış'ı uyandırmadığını söyleyen Enkidu, arkadaşını "geçen bir tanrı mıydı, değil miydi?" diye merak ederken bırakıp yine uyudu. Şaşkına dönen Gılgamış da uyudu ama bir kez daha uyandılar. Gılgamış

gördüklerini işte böyle anlattı:

Gördüğüm vizyon tamamen ürkütücüydü!
Gökler çığlık attı, toprak gümledi,
Gün ışığı söndü, karanlık geldi.
Yıldırımlar çaktı, bir alev parlayıp çıktı.
Bulutlar kabardı, ölüm yağdı!
Derken parlama azaldı, alev söndü.
Tüm düşenler küle döndü.

Gılgamış bir "Gökyüzü Odası"nın yükselişine şahit olduğunu fark etmiş olmalıydı; motorlar ateşlendiğinde ve kükrediğinde yerin sallanması; alanı kaplayan duman ve toz bulutları; tan vaktinin kararması; motorların ateşinin kalın bulutlar arasından görülen parlaklığı; ve jet aracı yükseldiğinde, gözden gittikçe kaybolan parlaması. Gerçekten de "tamamen ürkütücü" bir manzara! Ama sadece Gılgamış'ı daha çok ilerlemeye cesaretlendirmişti çünkü "İniş Yeri!"ne gerçekten geldiğini doğruluyordu.

Sabah olunca iki yoldaş ormanın içine girmeye kalkıştılar; "öldüren silah ağaçlardan" sakınmaya gayret ediyorlardı. Enkidu, Gılgamış'a söz ettiği kapıyı buldu. Ama açmaya kalktığında, görülmeyen bir güç tarafından geriye fırlatıldı. On iki gün boyunca felçli yattı.

Yeniden hareket etmeye ve konuşabilmeye başladığında ise Gılgamış'a yalvardı: "Ormanın derinliklerine girmeyelim, ne olur." Ama Gılgamış'ın arkadaşına iyi haberleri vardı: O şoku atlatmaya çalışırken, Gılgamış bir tünel bulmuştu. Ondan gelen seslere bakılırsa Gılgamış bunun "emir sözcüklerinin verildiği odayla" bağlantılı olduğuna emindi. Haydi, diye cesaretlendirdi Enkidu'yu; "orada öyle durma, dostum; birlikte gidelim!"

Gılgamış haklı olmalıydı, çünkü Sümerce metin şöyle der:

Ormana,
Anunnaki'nin gizli evine iyice dalınca
açıldı, kendine geldi.

Tünelin girişi ağaçlar ve çalılarla örtülmüştü (ya da gizlenmişti);

kayalar ve toprak yolu tıkıyordu. “Gılgamış ağaçları keserken, Enkidu da” toprağı, kayaları “kazdı”. Ama tam yeterince bir açıklık oluşturmuşlardı ki, korkulan oldu: “Huwawa gürültüyü duydu ve öfkelendi.” Artık izinsiz girenleri aramak için ortaya çıktı. Görünüşü “Kudretli, dişleri bir ejderhanın dişleriydi; yüzü bir aslanın yüzü; hızla gelen sel suları gibi yaklaşıyordu.” En korkutucu olan ise “parlak huzmesi”ydi. Alnından çıkan bu huzme “ağaçları ve çalıları tüketti.” Onun öldürücü kuvvetinden “hiç kimse kaçamazdı.” Bir Sümer silindir mührü bir tanrıyı ve de mekanik bir robotun iki yanında duran Gılgamış ve Enkidu’yu gösterir; şüphesiz bu, destanın “Öldürücü Huzmeli Canavarı”dır (Şekil 65).

Parçalanmış metinlerden anlaşılan odur ki, Huwawa kendisini “yedi örtüyle” zırhlandırabilmektedir ancak ortaya çıktığında “sadece birini kuşanmıştı, diğer altısı kapalıydı.” Bunu fırsat bilen iki yoldaş Huwawa’yı tuzağa düşürmeye kalkıştılar. Canavar saldıranlarla yüzleşmek için döndüğünde, alnından çıkan Öldürücü Işın önüne çıkanı imha ederek bir iz bıraktı.

Ölmelerine ramak kalmışken, göklerden yardım geldi. İçine düştükleri zorluğu görünce “göklerden aşağıya seslendi ilahi Şamaş.” Kaçmaya çalışmayın, diye öğütledi; aksine “Huwawa’ya yaklaşın,” derken Şamaş “Huwawa’nın gözlerine çarpan” ve huzmesini nötralize eden burgaçlanan rüzgarlar kaldırdı. Şamaş’ın amaçladığı gibi “parlak huzmeler söndüler, parlaklık bulutlandı.” Kısa süre sonra Huwawa hareketsiz kaldı: “Ne ileri gidebiliyordu, ne de geri.” İkisi o zaman Huwawa’ya saldırdılar: “Enkidu muhafız Huwawa’yı yere indirdi. İki lig boyunca sedirler sallanıp titreştiler”; canavarın yere yıkılışı böylesine muazzamdı. Sonra Enkidu “Huwawa’yı öldürdü.”

Zaferlerinden dolayı sarhoş ama savaşmaktan da yorgun düşen iki yoldaş bir derenin kenarında dinlenmek için durdular. Gılgamış yıkanmak için soyundu. “Pislenen giysilerini çıkardı, temizlerini giydi; üstüne bir kuşakla bağlanan kürklü bir palto aldı.” Aceleye gerek yoktu; “Anunnakinin gizli evi”ne giden yol artık kapalı değildi.

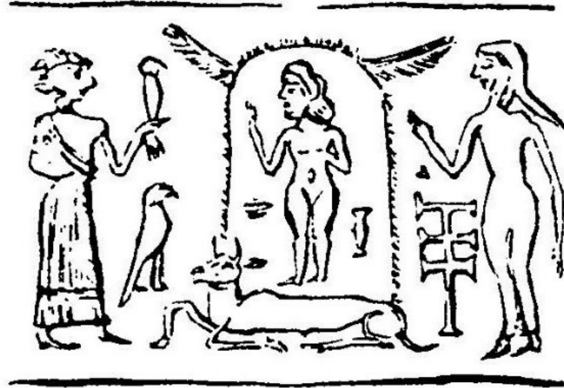
Bir dişinin hevesinin, kısa süre sonra zaferini bir hiç haline getireceğini bilmiyordu...

Destanda daha önce belirtildiği gibi burası “İştar’ın Kavşağı” idi. Tanrıça bizzat bu “İniş Yeri”ne gidip gelmeye alışıktı. O da Şamaş gibi savaşı seyretmiş olmalıydı; belki de şu Hitit mühründe betimlendiği gibi (Şekil 66) havalı (“kanatlı”) Gökyüzü Odası’ndan. Şimdi, Gılgamış’ı soyunmuş yıkanırken gördüğünde “muhteşem İştar, Gılgamış’ın güzelliğine göz dikti.”

Ona altın arabalar, muhteşem bir saray, krallar ve prensler üstünde bir hükümdarlık vaat eden İştar, Gılgamış’ı büyülediğine emindi. Ama Gılgamış bunların karşılığında ona, bir tanrıçaya verebilecek hiçbir şeyi olmadığını söyledi. Ve onun “aşkına” gelince, bu ne kadar sürebilirdi ki? Er ya da geç, kendisini “sahibinin ayağını sıkan bir ayakkabı” gibi kaldırıp atacağına işaret etti. Daha önce birlikte olduğu diğer erkeklerin adlarını sayıp dökerek onu geri çevirdi. Bu küçük düşürücü reddedilişten dolayı öfkelenen İştar, Anu’dan Gılgamış’ı dümdüz etmesi için “Gök Boğa”yı salmasını istedi.

Şekil 65

Şekil 66

Gökyüzü Canavarı’nın saldırısıyla birlikte Gılgamış ve Enkidu ne için orada olduklarını bile unutup can derdine düştüler. Uruk’a kaçmalarına yardımcı olan Şamaş onların “bir ay on beş günlük yolu, üç günde

almalarını” sağladı. Ama tam Uruk’un dışında, Fırat Nehri üzerinde Gök Boğa onları yakaladı. Gılgamış savaşçıları çağırmak üzere şehre ulaşmayı başardı. Şehir duvarlarının dışında Enkidu Gökyüzü Canavarı’nı oyalamak için tek başına kaldı. Gök Boğa “burnundan soluduğunda” toprakta her biri iki yüz adam alacak büyüklükte çukurlar açılıyordu. Enkidu bu çukurlardan birine düştüğünde Gök Boğa arkasını döndü. Hızla dışarı tırmanan Enkidu canavarı öldürdü.

Gök Boğa’nın tam olarak ne olduğu belirsizdir. Sümerce terim GUD.AN.NA, “Anu’nun Saldırganı”, onun “füzesi” anlamına da gelebilir. Bu bölüme bayılan kadim ressamlar, Gılgamış ve Enkidu’yu gerçek bir boğayla dövüşürken ve onları seyreden çıplak İştar’ı (ve bazen de Adad) gösteren resimler yapmışlardır (Şekil 67a). Ama destan metninden açıkça anlaşıldığı gibi bu metalden yapılma ve “otuz mina{*} lapis taşından dökülmüş, her birindeki kaplama iki parmak kalınlığında” iki kıskaçla donatılmış (boynuzlar) mekanik bir aygıttır. Bazı kadim betimlemeler göklerden aşağı süzülen böyle bir mekanik “boğa”yı göstermektedir (Şekil 67b).

Gök Boğa yenilgiye uğratıldıktan sonra, Gılgamış mekanik canavarı görsünler ve parçalara ayırsınlar diye “tüm zanaatkârları, zırh yapımcılarını, hepsini çağırttı.” Sonra, gururla, o ve Enkidu Şamaş’a saygılarını sunmaya gittiler.

Ama “İştar, evinde çığlık atmaya başladı.”

Sarayda, Gılgamış ve Enkidu gece boyu süren eğlenceden sonra dinleniyorlardı. Ama Tanrıların Evi’nde, büyük tanrılar İştar’ın şikayetini görüşüyorlardı. “Ve Anu, Enlil’e dedi: ‘Gök Boğa’yı öldürdükleri, Huwawa’yı öldürdükleri için her ikisi de ölmelidir.’ Ama Enlil şöyle dedi: ‘Enkidu ölecek ama Gılgamış ölmesin.’ “ Derken Şamaş arayagirdi: Bunlar onun olaya karışmasıyla olmuştu, o zaman neden “masum Enkidu” ölecekti ki?

a

b

Şekil 67

Tanrılar tartışıyorlarken, Enkidu komaya girdi. Üzülen ve endişelenen Gılgamış "Enkidu'nun kıpırdamadan yattığı divanın önünde bir aşağı bir yukarı yürüyordu". Gözlerinden kanlı yaşlar akıyordu. Yoldaşı için üzüldüğü kadar, kendi endişesine de kapılıyordu: O da bir gün Enkidu gibi ölecek miydi? Tüm gayretlerinde sonra, bir ölümlü gibi son mu bulacaktı?

Tanrılar meclisi bir uzlaşmaya vardı. Enkidu'nun ölüm cezası, madenlerin derinliklerinde ağır işçilik yapmaya dönüştürülmüştü; günlerinin geri kalanını orada geçirecekti. Cezayı uygulamak ve onu yeni evine götürmek için Enkidu'ya "kuşlar gibi, kıyafet olarak kanatlar giyinmiş" iki elçinin ona görüneceği söylendi. Bunlardan "genç, yüzü koyu renkli, yüzünde bir Kuş-Adam gibi olan" onu Madenler Diyarına götürecekti:

Bir Kartal gibi giyinmiş olacak;
Seni kolundan tutacak.
"Beni izle" (diyecek); sana yol gösterecek
Karanlık Ev'e
  yerin altındaki eve doğru;
İçine girenin bir daha çıkmadığı eve.
Oraya dönüşü olmayan bir yol gider.
Sakinleri ışık görmeden yaşayan bir ev,
  ağızlarında toz,
  gıdaları kil.

Bir silindir mühür üstündeki kadim bir betimleme, bir Kanatlı Elçi'nin ("melek") Enkidu'yu kolundan tutup yönlendirdiği bu sahneyi göstermektedir (Şekil 68).

Şekil 68

Yoldaşına verilen cezayı duyan Gılgamış'ın aklına bir fikir geldi. Canlılar Diyarının, Madenler Diyarına çok da uzak olmayan bir yerde olduğunu duymuştu: tanrıların insanlara ebedi gençlik bahşetmek için götürdükleri yer!

Orası "büyük tanrıların Saflaştıran Sularla ataları meshettikleri ev"di. Orada oturan, tanrıların yiyeceğini ve içeceğini paylaşan

> Tahta varis prensler doğdu
> diyarı geçmiş zamanlarda yönettiler.
> Anu ve Enlil gibi, onlara da baharatlı etler sunuldu
> Su tulumlarından soğuk sular içirildi.

Orası Tufan kahramanı Ziusudra/Utnapiştim'in götürüldüğü, Etana'nın "göğe yükseldiği" yerin ta kendisi değil miydi?

Ve böylece, "efendi Gılgamış aklını Canlılar Diyarına gitmeye koydu." Kendine gelmiş olan Enkidu'ya ona en azından yolculuğunun bir kısmında eşlik edeceğini söyleyip şöyle açıkladı:

> Ey Enkidu,
> En kudretlisi bile sonunda kaderiyle karşılaşır
> (Dolayısıyla) Diyara gireceğim

*Şem*imi dikeceğim
*Şem*lerin dikildiği yerde
kendi *şem*imi dikeceğim.

Ancak, Madenler Diyarından Canlılar Diyarına doğru gitmek, ölümlülerin karar vereceği bir iş değildi. Uruk'un büyükleri ve annesi tanrıça ilk önce Utu/Şamaş'tan izin alması gerektiği konusunda onu olabildiğince sert sözlerle uyardılar:

Eğer Diyara gireceksen,
    Utu'ya bildir, kahraman Utu'yu haberdar et!
Diyar, Utu'nun yönetiminde.
Sedir ağaçlarının dizildiği diyar
Utu'nun sorumluluğunda.
    Utu'ya bildir!

Bu şekilde uyarılan ve öğütler alan Gılgamış, Utu'ya bir adak sundu, onun rızası ve koruması için yalvardı:

Ey Utu,
Diyara girmektir dileğim,
    destekçim ol!
Serin sedir ağaçlarının dizildiği Diyara
Girmek isterim, yanımda ol!
*Şem*lerin dikildiği yerde
*Şem*imi dikmeme izin ver!

İlk başta Utu/Şamaş, Gılgamış'ın diyara girebilecek nitelikte olup olmadığından şüpheliydi. Sonra, yalvarmalara ve dualara daha fazla dayanamayıp Gılgamış'ı yolculuğunun ıssız ve çorak bir bölgede süreceği konusunda uyardı: “Kavşakların tozunda oturacaksın, çöl yatağın olacak... ayakların dikene taşa dolanacak... susuzluk yanaklarını kavuracak...” Gılgamış'ı kararından caydıramayınca “*Şem*lerin dikildiği yerin” yedi dağ ile çevrili olduğunu, geçitlerinin ise “yakıcı bir ateş” ya da “geri alınamaz bir şimşek” salıveren korkutucu “Kudretliler” tarafından korunduğunu söyledi. Ama sonunda Utu pes etti: “Gılgamış'ın gözyaşlarını adak olarak

kabul etti; ve merhametli biri gibi, ona merhamet etti."

Ama "efendi Gılgamış aklı bir karış havada davrandı." Zorlu kara yolu yerine yolun büyük kısmını rahat bir deniz yolculuğuyla almayı planlıyordu; uzak bir menzilde karaya çıktıktan sonra Enkidu Madenler Diyarına giderdi ve o da Canlılar Diyarına doğru yoluna devam ederdi. Kendisine eşlik etmesi için aile bağları olmayan elli genci gemiye kürekçi olarak seçti. İlk görevleri özel ağaçları kesmek ve kerestelerini Uruk'a getirmekti ki, bunlardan MA.GAN sandalı -bir "Mısır gemisi"- inşa edilebilsin. Uruk'un demircileri garip silahlar yaptılar. Derken, hepsi hazır olduğunda, uzaklara yelken açtılar.

Basra Körfezinden aşağıya yol aldılar, şüphesiz Arap yarımadasını dolanarak Kızıldeniz'den Mısır'a doğru gitmeyi planlıyorlardı. Ama Enlil'in gazabı onları çabucak buldu. Enkidu'ya genç bir "meleğin" geleceği ve onu kolundan tutup Madenlerin Diyarına götüreceği söylenmemiş miydi? O zaman, nasıl oluyordu da, neşe dolu Gılgamış ve elli silahlı adamla birlikte, bir kraliyet gemisi içinde yol almaktaydı?

Gün batarken, -muhtemelen büyük kuruntular içinde onları uğurlamış olan- Utu "başını kaldırıp uzaklaştı." Uzak kıyılar boyunca uzanan dağlar "karardı, üstlerine gölgeler yayıldı." Sonra, "dağ boyunca duran" ve -Huwawa gibi- "hiç kimsenin kaçamayacağı" ışıklar yayan biri vardı. "Bir boğa gibi büyük Dünya evi üstünde duruyordu,": anlaşılan bir gözetleme kulesi. Korkutucu bekçi gemiye ve yolcularına meydan okumuş olmalıydı ki, Enkidu'yu korku sardı. Haydi, Uruk'a geri dönelim, diye yalvardı. Ama Gılgamış kulak asmadı. Aksine, gemiyi kıyıya yöneltti, bekçiyle savaşmaya kararlıydı "o 'adam' meğer insan olsun, meğer tanrı olsun."

İşte bela o zaman geldi. "Üç kat bez" yani yelken yırtılıp ayrıldı. Sanki görülmeyen bir el tarafından gemi alabora edildi ve içindeki her şey de onunla birlikte battı. Gılgamış, bir biçimde kıyıya yüzmeyi başardı; Enkidu da. Dönüp suya baktıklarında, batan geminin tayfası hala görev yerlerinde, ölümlerinde bile şaşırtıcı biçimde canlı göründüğünü gördüler:

Battıktan, denizde battıktan sonra
Magan-sandalı battığının arifesinde
Magan'a giden, sandal battıktan sonra

İçinde, sanki canlı yaratıklarmışçasına,
rahimden doğanlar oturuyorlardı.

Geceyi bu bilinmeyen kıyıda, nereye gideceklerini tartışarak geçirdiler. Gılgamış “diyara” erişmeye hala kararlıydı. Enkidu ise “şehre”, Uruk’a dönmenin bir yolunu bulmayı öğütlüyordu. Ancak kısa süre sonra Enkidu’nun üstüne bir zayıflık çöktü. Tutkulu yoldaşı Gılgamış, Enkidu’ya yaşama sarılması için yalvardı: “Küçük zayıf dostum,” diye sevecen seslendi, “seni diyara götüreceğim,” diye vaatler verdi. Ama “hiç ayrım yapmayan Ölüm” uzak tutulamazdı.

Gılgamış yedi gün yedi gece Enkidu için yas tuttu, “ta ki burnundan bir kurtçuk düşene dek.” İlk başlarda amaçsızca etrafta dolandı: “Arkadaşı Enkidu için, Gılgamış acı acı ağlıyordu kırlıklarda dolaşırken... Yeis içinde, ölümden korkarak, yaban topraklarda dolaşıyordu.” Yine, kendi kaderiyle meşguldü aklı: “Öldüğümde, ben de Enkidu gibi olmayacak mıyım?”

Derken, kaderini değiştirme kararlılığını yeniden kazandı. “Başımı toprağa uzatıp onca yıl uyuyayım mı?” diye Şamaş’a sorup cevap istedi. “Bırak gözlerim güneşi görsün, bırak ışıkla dolayım!” diye tanrıya yalvardı. Rotasını doğan ve batan güneşe göre ayarlayıp “Vahşi İneğe, Ubar-Tutu’nun oğlu Utnapiştim’e doğru yola koyuldu.” Ayak basılmamış yollardan geçti, hiç kimseye rastlamadı, yiyecek için avlandı. “Hangi dağları tırmandı, hangi derelerden geçti: kimse bilemez,” der kadim kâtip dertli dertli.

En sonunda, Ninova ve Hitit’te bulunan versiyonların anlattıklarına göre, yerleşim yerlerine yaklaştı. Şamaş’ın babası Sin’e adanmış bir bölgeye yaklaşmaktadır. “Gece bir dağ geçidine vardığında, Gılgamış aslanlar gördü ve korktu:”

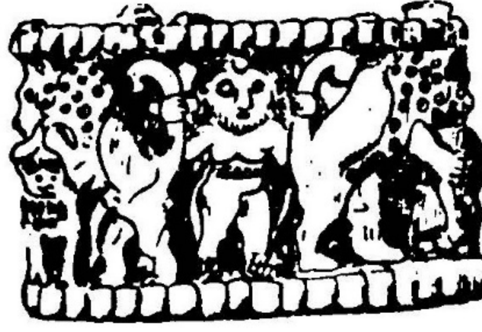
Başını Sin’e kaldırdı ve dua etti;
“Tanrıların gençleştiği yere
yönlendir adımlarımı...
Beni koru!”

“Gece yatarken, bir rüyadan uyanıverdi”, bunu Sin’den gelen,

“Hayatta sevineceği”ni söyleyen bir işaret olarak yorumladı. Cesaretlenen Gılgamış “bir ok gibi aslanların arasına iniverdi.” Aslanlarla dövüşmesi sadece Mezopotamya’da değil, Mısır da dâhil tüm kadim topraklarda anılagelmiştir (Şekil 69 a, b, c)

Gün ışıdıktan sonra Gılgamış bir dağ geçidini aştı. Aşağıda uzaklarda geniş bir göle benzeyen “uzun rüzgârlarla sürülen” bir su kütlesi gördü. Bu iç denizin kenarındaki düzlükte “çevresi kapatılmış” bir şehri görebiliyordu: etrafı duvarlarla çevrili bir şehir.

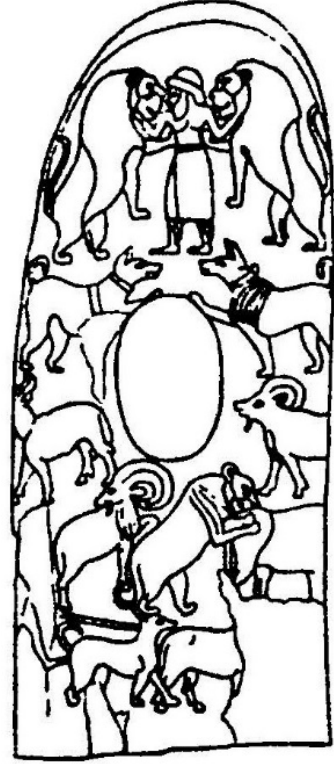
Şehrin dışında, “sığ denize yakın” Gılgamış bir han gördü. Yaklaştığında, “bira-kadını Siduri”yi gördü. Kadın “altından bir bira sürahisi, altından bir lapa kâsesi” tutuyormuş. Ama Gılgamış’ı görür görmez, görünüşünden ürkmüş: “Hayvan derileri giymişti... karnı içeri göçüktü... yüzü çok uzaklardan gelen bir yolcununki gibiydi.” Anlaşılır nedenlerle, “bira kadını onu görür görmez kapıyı kilitledi, girişi kapattı.” Gılgamış büyük çaba harcayarak gerçek kimliği ve iyi niyetleri konusunda onu ikna etti, maceralarını ve arayışını anlattı.

a

b

c

Şekil 69

Siduri onun dinlenmesine, yemesine ve içmesine izin verdikten sonra Gılgamış yola devam etmeye heveslenecek kadar iyiydi. Canlılar Diyarına giden en iyi yol hangisi, diye sordu Siduri'ye. Deniz kenarından mı dolaşmalıydı, yoksa yolunu rüzgârlı dağlara mı çevirmeliydi; acaba sudan kestirme gitmenin bir yolu yok muydu?

Şimdi bira-kadını, hangi yol…
Yol işaretleri neler?
Ver bana, Ey ver bana o yol işaretlerini!
Denizi geçerek gitmek uygundur;
Yoksa, rotam çayırlar olacak.

Seçimin o kadar da basit olmadığı ortaya çıktı çünkü gördüğü deniz "Ölüm Denizi" idi:

Bira-kadını ona, Gılgamış'a dedi:

“Deniz, Gılgamış, geçmesi imkânsızdır
Çok uzak günlerden beri
    denizi geçerek kimse gelmedi.
Muzaffer Şamaş denizi geçmişti
    ama Şamaş’tan başka kim geçebilirdi ki?
Zorludur geçiş,
    yolu ıssızdır;
Sarıp sarmaladığı
    Ölüm Suları kısırdır
Sen, nasıl geçersin karşıya Gılgamış?

Gılgamış sessizleştiğinde Siduri yine konuştu, Ölüm Suları Denizinin karşı yakasına geçmenin yine de bir yolu olabileceğini açıkladı:

Gılgamış,
Urşanabi var, Utnapiştim’in sandalcısı
Onunladır suda yüzen şeyler,
birlikte bağlanan şeyleri ormandan toplar
Git, ona göster yüzünü
Eğer uygun ise, seni karşıya geçirecektir
Eğer değil ise, seni geri çevirecektir.

Kadının talimatlarını izleyen Gılgamış, sandalcı Urşanabi’yi buldu. Kim olduğu, nereden geldiği ve nereye gittiği konusunda birçok soruyu cevapladıktan sonra sandalcının vereceği hizmete layık bulundu. Uzun direkler kullanarak, salı ileri doğru hareket ettirdiler. Üç gün içinde “bir ay ve on beş günlük yolu”, yani kara üzerinden kırk beş gün sürecek mesafeyi “arkada bıraktılar.”

TİL.MUN’a varmıştı: “Canlılar Diyarına”.

Şimdi nereye gideceğim, diye meraklandı Gılgamış. Bir dağa ulaşmak zorundasın, diye cevapladı Urşanabi: “Dağın adı *Maşu*’dur.”

Urşanabi’nin verdiği talimatlar, destanın Boğazköy ve diğer Hitit sit alanlarında bulunan parçaların üstündeki Hititçe versiyonundan bizlere

kadar ulaşmıştır. Johannes Friedrich tarafından biraraya getirilen [*Die hethitischen Bruchstükes des Gilgamesh-Epos* (Gılgamış Döneminden Kalan Hitit Kalıntıları)] parçalardan öğreniyoruz ki, Gılgamış'a "çok uzakta olan Büyük Deniz'e" doğru giden "normal bir yola" ulaşması ve onu izlemesi söylenmiştir. Urşanabi'nin "beni hep hedefime getirir" dediği iki taş sütunu ya da "yol işaretini" aramalıydı. Orada dönecek ve Hititlerin *Ullu-Yah* ("Zirvelerden Olan"?) dediği tanrı için kutsal olan *Itla* adında bir kasabaya varacaktı. Daha ileriye gitmeden önce o tanrının kutsamasını alması gerekiyordu.

Verilen talimatları izleyen Gılgamış, Itla'ya vardı. Uzakta, gerçekten de Büyük Deniz açıkça görülebilmekteydi. Gılgamış orada yedi ve içti, yıkandı ve kendisini bir kez daha krallara yakışır biçimde kuşattı. Orada, Şamaş bir kez daha yardımına geldi; ona Ulluyah'a adaklar adamasını öğütledi. Gılgamış'ı Büyük Tanrı'nın (Şekil 70) huzuruna çıkartıp Ulluyah'a "Onun adaklarını kabul et," dedi, "ona hayat bağışla." Ama Hitit masallarından çok iyi tanınan bir başka tanrı, Kumarbi şiddetle itiraz etti: Gılgamış'a ölümsüzlük verilemez, dedi.

Şekil 70

Kendisine bir *Şem* bahşedilmeyeceğini, görünüşe göre, idrak eden Gılgamış ikinci sıradaki dileğine razı olabilirdi: En azından, atası Utnapiştim ile tanışabilir miydi acaba? Tanrılar bu konudaki kararlarını geciktirince, Gılgamış (Şamaş'ın sağladığı kolaylıkla mı?) kasabadan çıktı ve *Maşu* Dağına doğru yola koyuldu, her gün Ulluyah'a adak vermek için durdu. Altı gün sonra, Dağa geldi; burası gerçekten de *Şem*ler Diyarı idi:

Dağın adı *Maşu*’dur.
Maşu dağına vardı;
Giden ve gelen *Şem*leri
her gün seyretti.

Dağın işlevleri onun hem uzak göklerle hem de Dünya’nın uzak derinlikleriyle ilişkide olmasını gerektiriyordu:

Yüksekte, Göksel Band’a
    bağlıdır;
Aşağıda,
    Alt Dünya’ya bağlıdır.

Dağa girmek için bir yol vardı ama girişi, “kapı”sı sıkı korunuyordu:

Roket-adamlar korur kapısını,
Dehşetleri ürkütücü, bakışları ölüm
Korkulan spot ışıkları dağları süpürür,
O alçalır ve yükselirken
Şamaş’ı gözlerler.

(Kanatlı varlıkların ya da ilahi boğa adamların bir direğe yerleştirilmiş yuvarlak bir huzme aygıtını işlettiklerini gösteren betimlemeler bulunmuştur; bunlar pekâlâ “dağları süpüren korkulan spot ışıkları” olabilirler: Şekil 71 a, b, c).

“Gılgamış korkunç ışıltıya baktığında, yüzünü kapadı ve kendine çeki düzen verip, onlara yaklaştı.” Roket adam korkulan ışığın Gılgamış’ı sadece kısa bir an için etkilediğini gördüğünde, ortağına seslendi: “Bu gelenin bedeninde tanrıların eti var!” Anlaşılan bu ışık demetleri insanları felç ediyor ya da öldürüyordu ama tanrılar için zararsızdı.

Yaklaşmasına izin verilen Gılgamış’tan kendisini tanıtması ve girilmesi yasak bölgede ne aradığını açıklaması istendi. O ise yarı ilahi kökenini anlatarak “Hayat aramaya” geldiğini açıkladı. Atası Utnapiştim’i görmeyi dilediğini anlattı:

Utnapiştim için, atam için

gelmiştim:
O, tanrıların arasına katılmıştı.
Ona Hayat ve Ölüm hakkında sormak isterim.

Şekil 71

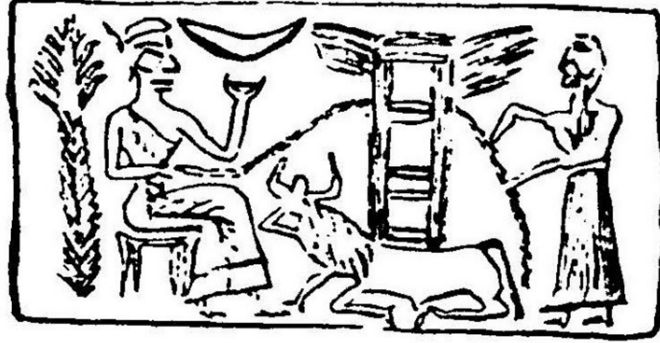
İki muhafız “buna hiçbir ölümlü asla erişmedi,” dediler. Yılmayan Gılgamış Şamaş’ı çağırdı ve üçte ikisinin tanrı olduğunu açıkladı. Bundan sonra neler oldu, tabletteki kırıklar yüzünden bilinmiyor ama en sonunda roket adamlar Gılgamış’a iznin verildiğini açıkladılar: “Dağın kapısı sana açıktır!”

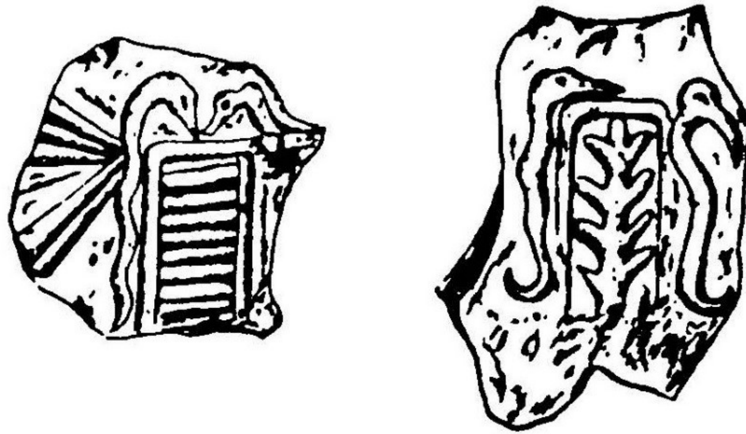
(“Gök Kapısı” ya da “Cennet Kapısı” Yakın Doğu silindir mühürlerinde sık rastlanan bir motiftir; Hayat Ağacına yol gösteren kanatlı, merdiven benzeri bir kapı olarak resmedilir. Bazen de Yılanlar tarafından korunur: Şekil 72).

Gılgamış “Şamaş’ın gittiği yoldan” içeri girdi. Yolculuğu on iki *beru* (çifte saat) sürdü; ancak bunun büyük bölümünde “ne önünde ne arkasında bir şey görebiliyordu”; belki de gözünü bağlamışlardı çünkü metin “*onun için*, ışık hiç yoktu,” diye vurgular. Sekizinci çifte saatte, korkudan haykırdı; dokuzuncuda “kuzey rüzgârının yüzünü serinlettiğini hissetti.” “On birinci *beru* geldiğinde, şafak söküyordu.” Sonunda, on ikinci çifte saatin sonunda “parlaklığın içinde kaldı.”

Tekrar görebiliyordu ve gördükleri çok şaşırtıcıydı. "Tanrılarınkiymiş gibi bir oda" gördü; burada tamamen değerli taşlardan yapılma bir bahçe "büyümüştü"! Bu yerin muhteşemliği, tahrip olmuş kadim satırlardan bile anlaşılmaktadır:

Meyve diye kırmızı akikler taşıyor,
asmaları bakılamayacak kadar güzel
Yaprakları lapis-lazuli;
ve üzümler, bakılamayacak kadar sulu,
... taşından yapılma...
Onun... beyaz taştan...
Sularında, saf sazlar... sasu taşından;
Bir Hayat Ağacı gibi ve bir... Ağacı
An-Gug taşlarından yapılma...

Şekil 72

Tarifler böyle sürer gider. Heyecanlanan ve şaşıran Gılgamış bahçede dolaştı. Anlaşılan “Aden Bahçesi”nin bir *taklidinin* içindeydi!

Sonra olanlar, dokuzuncu tabletteki bütün bir sütunun okunamayacak kadar bozunmuş olması yüzünden hala bilinmemektedir. Ya bu yapay bahçede ya da başka bir yerde Gılgamış en sonunda Utnapiştim ile karşılaştı. “Eski günlerden” bir insan gördüğünde ilk tepkisi, birbirlerine ne kadar çok benzediklerini gözlemlemek oldu:

Gılgamış ona dedi,
   Utnapiştim’e, “Çok Uzaklara”
“Sana baktığımda Utnapiştim,
Hiç de farklı değilsin;
   sanki ben sen gibiyim...”

Sonra Gılgamış hemen sadede gelir:

Söyle bana,
Sen Hayat arayışında
Tanrıların arasına nasıl katılabildin?

Bu soruya cevap olarak Utnapiştim Gılgamış’a, “Sana Gılgamış, saklı bir meseleyi açıklayacağım; sana tanrıların sırrını anlatacağım,” dedi. Sır, *Tufan Hikâyesi* idi: Utnapiştim Şuruppak’ın hükümdarı iken, tanrıların nasıl Tufan’ın insanoğlunu yok etmesine izin vermeye karar verdiklerini, Enki’nin nasıl ona özel, suya batabilen bir gemi yapması için talimat verdiğini, gemiye ailesini “ve tüm canlı şeylerin tohumunu” nasıl aldığını anlattı. Enki’nin sağladığı bir kılavuz geminin Ağrı Dağına yönlenmesini sağlamıştı. Sular çekilmeye başladığında, adaklar sunmak için gemiyi terk etmişti. Sular altında kalan Dünya yörüngesinde araçlarıyla daireler çizen tanrılar ve tanrıçalar da Ağrı Dağına inmişler ve pişen etin kokusuna bayılmışlardı. Sonunda, Enlil de inmiş ve tüm tanrıların ettiği yemine rağmen Enki’nin insanoğlunun hayatta kalmasını sağladığını görünce öfkeden kudurmuştu.

Ama öfkesi dindiğinde Enlil böyle bir durumun avantajını görmüştü; işte o zaman, diye anlatmaya devam etti Utnapiştim, Enlil ona ebedi hayat vermeye karar vermişti:

Bunun üstüne Enlil gemiye çıktı,
Elimi tuttu, gemiye çıkardı.
Karımı gemiye çıkardı
    ve yanımda diz çöktürdü.
Aramızda durarak
    alınlarımıza dokunup bizi kutsadı.
“Şu ana kadar Utnapiştim insandı,
Şu andan itibaren Utnapiştim ve karısı
bizim için tanrılar gibi olacaklardır.
İnsan Utnapiştim uzaklarda oturacaktır,
    su nehirlerinin ağzında.”

Ve işte böylece, diye bitirdi Utnapiştim, Çok Uzaktaki Ev’e tanrılar arasında yaşamaya getirilmişti. Ama bu, Gılgamış için nasıl başarılabilirdi? “Ama şimdi, kim senin için Tanrılar Meclisi’ni toplayacak da istediğin Hayatı sana verecek?”

Hikâyeyi duyan ve ebedi hayatı ancak meclis halinde toplanan tanrıların verebileceğini, kendi başına bunu edinemeyeceğini idrak eden Gılgamış bayıldı. Altı gün yedi gece boyunca öyle kaldı. Utnapiştim, karısına, biraz da alayla, “Hayatı arayan şu kahramana bak, sis gibi uykuda bile dağıldı!” Uyuduğu sürece Gılgamış’a baktı, onu hayatta tuttu, “ki geldiği yere güvenle dönebilsin, girdiği kapıdan çıkıp diyarına dönebilsin.”

Sandalcı Urşanabi, Gılgamış’ı geri götürmesi için çağrıldı. Ama son anda, Gılgamış tam gitmeye hazırlanırken, Utnapiştim Gılgamış’a bir sırrı daha açtı. Ölümden kaçınamayacaksın ama dedi ona, onu ertelemenin bir yolu da vardı. Bunu, tanrıların da Sonsuza Dek Genç kalmak için yediği gizli bitkiyi elde ederek yapabilirdi!

Utnapiştim ona, Gılgamış’a dedi:
“Buraya kadar geldik, zorlukla güçlükle.
Sana vereceğimle
    diyarına dönecek misin?
Sana, Gılgamış saklı bir şey açık edeceğim;
Sana tanrıların sırrını diyeceğim;
Bir bitki bu,

kökü sanki dikenli yemiş çalısı gibi.
Dikenleri funda asmasınınki gibi,
ellerini dalayacak.
Eğer ellerinle alabilirsen,
Yeni Hayat seni bulacak."

Sonra olanlardan anlarız ki, bu bitki su altında yetişmektedir:

Gılgamış bunu duyar duymaz,
su borusunu açtı,
Ayağına ağır taşlar bağladı;
Bunlar onu dibe çektiler;
O zaman bitkiyi gördü.
Bitkiyi aldı, ellerini dalamasına rağmen
Ağır taşların bağını kesti,
Anında geldiği yere çıktı.

Urşanabi'ye giden Gılgamış zaferle ona şunları söyledi:

Urşanabi,
Tüm bitkiler içinde bu bitki hastır:
Bununla insan dinçlik kazanır!
Bunu Uruk'a geri götüreceğim
orada kesip yiyeceğim.
Adı "*İnsan İhtiyarken Gençleşir*" olsun!
Bu bitkiden yiyeceğim,
ve genç halime geri döneceğim.

Şekil 73

M.Ö. 1700'lerden kalan, destandan sahneler aktaran bir Sümer silindir mührü (Şekil 73), solda, yarı çıplak ve saçı başı darmadağın bir Gılgamış'ı iki aslanla dövüşürken göstermektedir, sağda ise Gılgamış Urşanabi'ye kalıcı gençlik bitkisini göstermektedir. Tam ortada ise bir tanrı sıra dışı spiral bir araç ya da silah tutmaktadır.

Ama Kader, bunu izleyen binlerce yıl boyunca Gençlik Otunu aramaya girişecek herkese yaptığı gibi, araya girdi.

Gılgamış ve Urşanabi "gece için hazırlanırlarken, Gılgamış suyu serin bir kuyu gördü. Suyunda yıkanmak için içine girdi." Derken bela geldi: "Bir yılan bitkinin kokusunu aldı. Geldi ve bitkiyi kapıp götürdü..."

Bunun üzerine oturup ağlar Gılgamış,
gözyaşları yanaklarından süzülür
Sandalcı Urşanabi'nin elini tutar.
"Kim için" (diye sordu) "çabaladı ellerim?
Kimin için yüreğimin kanını döktüm?
Kendim için alamadım da nimeti,
bir yılana kaptırdım..."

Ve bir başka Sümer mührü, destanın trajik sonunu resmeder: arka plandaki kanatlı kapı, Urşanabi'nin yönlendirdiği kayık ve yılanla boğuşan Gılgamış. Ölümsüzlüğü bulamayan Gılgamış'ı artık Ölüm Meleği kovalamaktadır (Şekil 74).

Şekil 74

İşte böyle, ardından gelen nesilleri boyunca, bu ilk boşuna Ölümsüzlük Arayışı hikâyesini, Gılgamış destanını kâtipler kopyaladı ve tercüme ettiler, şairler okudular, masalcılar anlattılar.

Şöyle başlıyordu bu destan:

Tüm ülke bilsin diye,
Tünel'i görmüş olanın,
Denizleri bilenin
    tüm hikayesini anlatayım.
O ayrıca .... da (?) ziyaret etmişti,
Bilgelikten saklı, tüm şeyleri...
Gizli şeyleri görmüştü,
    insana gizli olanı bilirdi,
Hatta Tufan'dan önceki bir zamanın
    haberlerini getirdi.
Ayrıca uzak bir yolculuğa çıktı,
    yorucu ve zorluklar altında;
Döndü ve tüm gayretini kazıdı
    bir taş sütuna.

Ve bu, Sümer Kral Listelerine göre, şöyle sona ermiştir:

İlahi Gılgamış, babası bir insan olan tapınak bölgesinin başrahibi 126 yıl hüküm sürdü. Ardından Gılgamış oğlu Ur-lugal hüküm sürdü.

BULUTLARA BİNENLER

Gılgamış'ın Ölümsüzlüğü arayış yolculuğu, hiç şüphe yok ki, daha sonraki binyıllarda, yine benzer şekilde Dünya üstündeki cenneti ya da Tanrıların Göksel Evi'ni aramaya giden yarı tanrıların ya da böyle bir konumu hak ettiklerini iddia eden kahramanların hikâyelerinin baş kaynağı olmuştur. Aynı şekilde, ayrıntılı Gılgamış Destanı da, Canlılar Diyarına ulaşılabilecek yolu belirleyen kadim yol işaretlerini bulmayı amaçlayan bu arkadan gelen arayıcılar için bir kılavuz olarak hizmet etmiş olmalıdır.

Coğrafi mekanlar arasındaki benzerlikler, insan yapısı (ya da daha çok tanrı yapısı) tüneller, koridorlar, hava kilitleri ve radyasyon odaları; ve kuş benzeri varlıklar ya da "Kartallar" ve bir o kadar büyüklü küçüklü ayrıntı. Tüm bunlar kaza eseri olamayacak kadar çok sayıda ve benzerdirler. Aynı zamanda, yolculuğun destansı hikâyesi o çok sevilen hedefin kesin yeriyle ilgili binlerce yıl sonra bile hüküm süren karışıklığı açıklayabilir çünkü ayrıntılı analizimizin de göstermiş olduğu gibi Gılgamış bir değil iki yolculuk yapmıştır. Bu, geçmiştekiler kadar modern bilginler tarafından da görmezden gelinen bir gerçektir.

Gılgamış draması tepe noktasına, bir Tanrılar Evi ve bir *Şem*ler yeri olan *Tilmun* Diyarında varır. Fani kaderinden kurtulmuş ve ebedi gençliğin gizli bitkisini bulmuş olan bir atasıyla da orada karşılaşır. Burası yine diğer

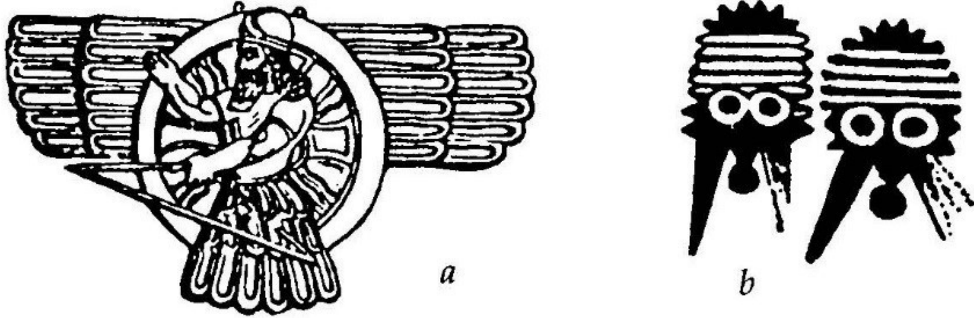
ilahi karşılaşmaların ve sonraki binyıllarda insanlık tarihinin gidişini etkileyecek olayların meydana geldiği yerdir. *Duat*'ın yani Gökyüzüne Merdiven'in orada olduğuna inanıyoruz.

Ama burası Gılgamış'ın ilk hedefi değildi, yolculuğu boyunca attığı adımları aynı sırada izlemek zorundayız: Onun, Ölümsüzlüğe giden yolda ilk hedefi *Tilmun* değil, Sedir Dağındaki büyük Sedir Ormanı içindeki "İniş Yeri"ydi.

Bilginler [örneğin S. N. Kramer, *The Sumerians* (Sümerliler) adlı eserinde] Şamaş'ın sadece Tilmun'da değil aynı zamanda "Sedir Diyarı'nda da "dikilebildiği" şeklindeki Sümerce ibareleri "şifreli ve halen muammalı" diye nitelendirmektedirler. Cevap şudur: Tilmun'daki en uzak göklere erişilebilen uzay limanından ayrı olarak bir de tanrıların Dünya'nın "gökyüzüne tırmanabildikleri" bir "İniş Yeri" vardı. Bu anlayış, tanrıların gerçekten de iki tip araca sahip olduklarına dair çıkarımımızla da desteklenmektedir: Tilmun'dan idare edilen roket gemiler olan GİR'ler ve Sümerlilerin MU dedikleri "Gök Oda"lar. Nefilim teknolojisi sayesinde GİR'in en üst kısmı, Mısırlıların *Ben-Ben* dedikleri kumanda modülü ayrılabiliyor ve bir MU olarak Dünya semalarında uçabiliyordu.

Şekil 75

Şekil 76

Kadim halklar GİR'leri silolarında (Şekil 27) ve hatta uçarken (Şekil 75) görmüşlerdi. Ama daha çok "Gök Odaları"nı -bugünlerde UFO'lar{*} diye sınıflandırabileceğimiz araçları- resmetmişlerdir. Atalarımızdan Yakub'un vizyonunda gördüğü de pekâlâ İştar'ın Gök Odası'na benziyor olabilirdi (Şekil 66); peygamber Hezekiel'in tarif ettiği Uçan Tekerlek, Asurluların kendi Uçan Tanrılarını gökyüzünde, bulutlar seviyesinde, küresel bir Gök Odası içinde süzülürken gösteren betimlemelerini andırıyordu (Şekil 76a). Ürdün'den Eriha'ya kadar kadim sit alanlarında bulunan betimlemeler bu küresel araçların uzayan üç ayak üstüne konduğunu önermektedirler (Şekil 76b); bunlar pekâlâ İlyas peygamberin tam da aynı yerde, içinde göklere yükseltildiği ateşli Kasırgalar da olabilirler.

Sümer'deki "Kartallar" gibi eski çağların Uçan Tanrıları da tüm kadim halklar tarafından kanatlarla donatılmıştanrılar, betimlemeleri Rab'bin

kanatlı *Kerubileri* ve Meleklerinin (harfiyen anlamı: Elçiler) Yahudi-Hristiyan geleneğince kabulüne dek izlenebilen Kanatlı Varlıklar biçiminde resmedilmişlerdir (Şekil 77).

Demek ki, Tilmun uzay limanının yeriydi. Sedir Dağı ise "İniş Yeri"nin, "İştar Kavşağı"nın yeriydi: Tanrıların hava limanı. Ve Gılgamış işte bu ikinci yere gitmek üzere yola koyulmuştu.

Şekil 77

Tilmun'u ve yerini belirlemek biraz zor olmasına karşın, Sedir Ormanı'nın yerini belirlemede pek az sorun yaşarız: Kıbrıs adasındakiler dışında, Yakın Doğu'da sedir ağacı yetişen böyle tek bir yer vardır: Lübnan

dağları.{**} Boyları 50 metreyi geçen bu muhteşem sedir ağaçları, İncil'de tekrar tekrar övülürler ve nadir oluşları, daha ilk çağlardan beri kadim halklar tarafından bilinegelmiştir. Kutsal metinler ve diğer Yakın Doğu metinleri, Lübnan servilerinin, tapınakların ("tanrının evleri") inşası ve dekorasyonunda aranan malzemeler olduklarını kesinleştirmekteler: Rab "Niçin bana erz ağacından bir ev yapmadınız, diye bir söz söyledim mi?"{***} diye şikâyet ettikten sonra, I. Krallarda Süleyman peygamberin Kudüs'teki tapınağın inşasını anlatan bölümlerde ayrıntısıyla anlatılan bir uygulama.

İncil'deki Rab anlaşılan o ki sedir ağaçlarına hayli aşinadır; benzetmeler yaparken sedir ağacını kullanır, hükümdarları ya da ulusları sedir ağacıyla kıyaslar: "İşte Aşur, Lübnan'da erz ağacı, dalları güzel, gölgesi orman gölgesi gibi ve boyu yüksekti; ve tepesi bulutlar arasında idi"; ta ki Yehveh'nin gazabı onu devirip dallarını kırana dek. Görünen o ki, insanoğlu bu sedirleri yetiştirmeyi asla becerememiştir ve İncil'deki kayıtlar böyle bir girişimin başarısız olduğunu belirtirler. Bu girişimi Babil kralına (gerçekten ya da mecazen) atfederek "Lübnan'a geldi ve... körpe filizlerin başını kopardı." Bu tohumu "semereli toprağa dikti; çok sular kenarına onu koydu." Ama ortaya çıkan uzun boylu bir servi değil "sürüp yerde yayılan bodur asma" oldu.{*}

Ancak İncil'deki Rab sedir ağacı yetiştirmenin sırrını bilmektedir:

Rab Yehova şöyle diyor:

> "Erz ağacının yüksek tepesinden, filizlerinin başından taze bir filiz koparacağım ve yüksek yüce bir dağın üzerine onu dikeceğim...
>
> Ve dallar sürüp meyve verecek ve güzel bir erz ağacı olacak."

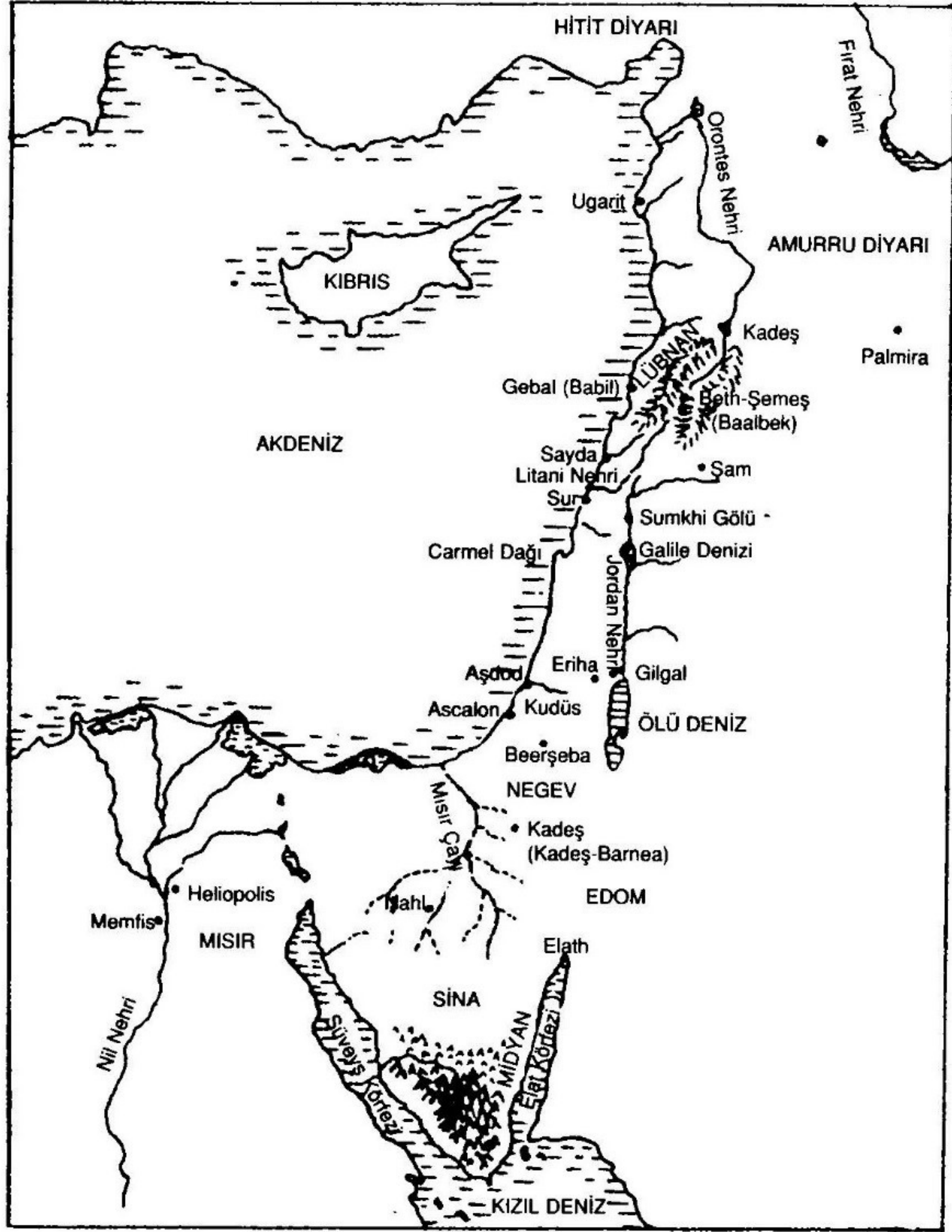
Bu bilgi, anlaşılan o ki, sedir ağaçlarının "tanrıların meyve bahçesinde" yetişmelerinden kaynaklanmaktaydı. Orada, hiçbir ağaç onun gibi değildi; "Rabbin bahçesindeki bütün Aden ağaçları onu kıskandılar."{**} İbranca (bahçe anlamına gelen) *Gan* terimi; (korumak, muhafaza etmek anlamındaki) *gnn* kökünden gelmektedir; bu, korunan ve girilmesi yasak bir bölge duygusu aktarmaktadır; Gılgamış hikâyesinde

okuyucuya aktarılan duygu: Ateşli Savaşçı'nın ("ölümlülere dehşet") bekçilik ettiği, ancak dokunan davetsiz misafirleri felç eden bir kapıdan girilen "birkaç lig" boyunca uzanan bir orman. İçinde, "Anunnaki'nin gizli evi" vardır; "emirlerin yayımlandığı odaya" giden bir tünel: "Şamaş'ın yeraltındaki yeri."

Gılgamış İniş Yeri'ne neredeyse yaklaşmıştı; Şamaş'ın izni ve yardımını sağlamıştı. Ama İştar'ın (taleplerini geri çevirdiğinde ortaya çıkan) gazabı olayların akışını tamamen tersine çevirdi. Eski Ahit'e göre bir başka ölümlü kralın kaderi böyle olmamıştı. O, Lübnan kıyılarında bir şehir devlet olan ve sedir dağlarından pek de uzakta bulunmayan Sur'un kralıydı; ve İlah (Hezekiel Kitabı'nın 28. Babında anlatıldığı gibi) onun Kutsal Dağı ziyaret etmesini sağlamıştı:

> Sen Aden'de Rab'bin bahçesinde idin; bütün değerli taşlarla kaplanmıştın...
> Sen meshedilmiş gölge salan Kerubi idin, Rab'bin mukaddes dağı üzerinde idin,
> Bir tanrıymış gibi ateşten taşlar arasında gezdin.

Gılgamış tanrıların İniş Yeri'ne davet edilmeden girmeyi amaçlamıştı; Sur kralına ise sadece oraya gelmesi için izin verilmişti ama anlaşılan bir Kerubi gibi uçan "ateşli taşlar"da ona bir yolculuk da yaptırılmıştı. Bunun sonucunda "Ben ilahım, denizlerin bağrında Rab'bin tahtında oturuyorum," dedi. Yüreğinin kibrinden dolayı, peygamber krala yabancıların eliyle öleceğini bildirdi.

Şekil 78

Demek ki, hem kutsal kitap zamanındaki İbranlar hem de kuzeydeki komşuları, önceki bir yüzyılda Gılgamış'ın içine girmeye kalkıştığı Sedir Dağındaki İniş Yeri'nin konumu ve yapısına hayli aşinaydılar. Göstereceğimiz gibi, burası "mitolojik" bir yer değil gerçek bir yerdi: Sadece metinler değil, bu yerin varlığını ve işlevlerini açık biçimde belirleyen, o kadim günlerden kalma resimsel betimlemeler de mevcuttur.

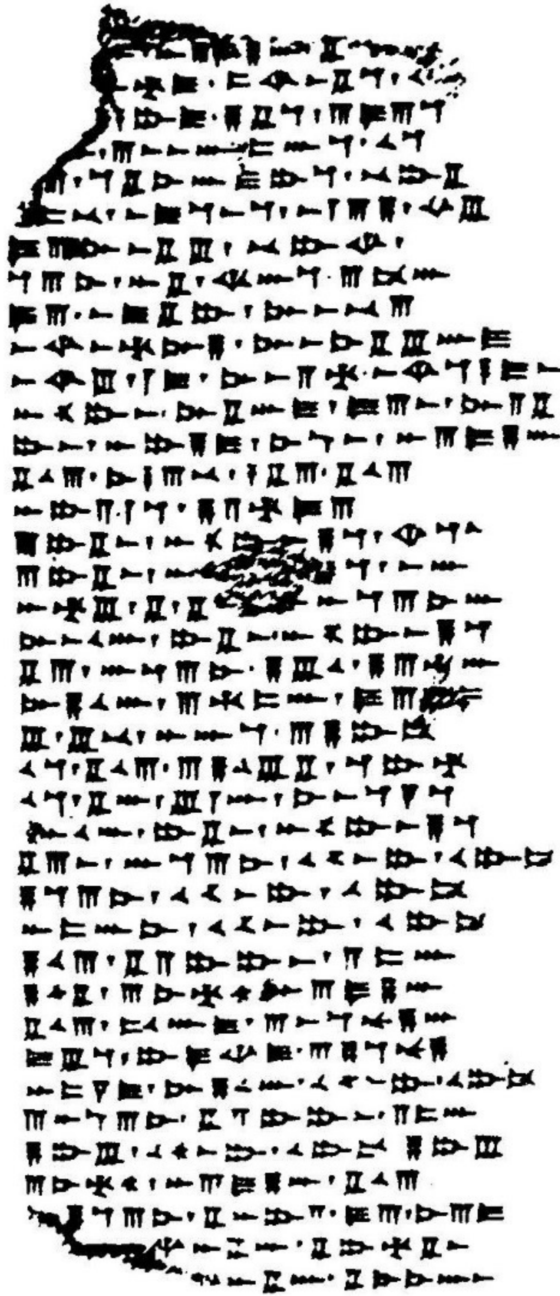
Bir sedir ağacı büyütmeye kalkan kralın hikayesinde, “filizlerin başını kopardı ve onu ticaret diyarına götürdü,” diye bildirir Eski Ahit; ve kral filizi “tüccar şehrine koydu.” Böyle bir diyarı ve tüccar şehrini çok uzaklarda aramaya gerek yok: Kuzeyde Anadolu’nun başladığı noktadan güneyde Filistin’e dek Lübnan kıyı şeridi boyunca, yaptıkları uluslar arası ticaretle zenginlikleri ve güçleri büyüyen birkaç Kenan kıyı şehri vardı. Kutsal kitaptaki hikâyeler sayesinde bunların en iyi bilinenleri Sur ve Sayda’dır; binlerce yıl boyunca ticaret ve taşımacılık merkezi olan bu iki şehir Fenikeli hükümdarlarının egemenliği sırasında ünlerinin doruğuna çıkmışlardı.

Asurlu istilacılar tarafından yıkılmasından bu yana kalıntıları bir höyük altında gömülü kalmış bir başka şehir ise belki de Kenanlıların Hitit İmparatorluğu sınırındaki kuzey uç karakoluydu. Şehrin kalıntıları 1928’de Ras Şamra adlı höyüğün yakınlarından yeni bir tarlayı sürmeye koyulan bir çiftçi tarafından şans eseri bulunmuştur. Burada yapılan kazılar kadim Ugarit şehrini gün ışığına çıkardı. Muhteşem buluntular içinde büyük bir saray, tanrı *Baal*’e (“Efendi”) adanmış bir tapınak ve çeşitli el yapımı eserler vardı. Ama gerçek hazine, alfabetik çivi yazısı ile yazılmış bir dizi kil tabletti (Şekil 79); yazı, kutsal kitap İbranca’sına yakın bir dil olan “Batı Sami” dilindeydi. Tabletlerin, ilk kez bilimsel *Syria* dergisinde yıllar boyunca Charles Virollaud tarafından sunulan içeriği, Kenanlılar, yaşamları ve görenekleri ve tanrıları hakkındaki göreceli belirsizliği netleştirmişti.

Kenan panteonunun başında baş ilah *El* vardı; kutsal kitap İbranca’sında “ilah” için kullanılan genel terim olan bu kelime, harfiyen “Ulu Olan” anlamındaki Akkadca *Ilu* kelimesinden dallanmıştır. Ama Kenan diyarının tanrılar ve insanlar hikâyesinde, *El*; ister ilahi ister beşeri olsun tüm meselelerde son yetkili olan gerçek bir ilahın kişisel adıydı. O, tanrıların babası idi ve aynı zamanda da *Ab Adam* (“insanların babası”) idi; unvanları ise Merhametli; Nazik. O, “yaratılmış şeylerin yaratıcısı” ve “krallığı tek başına bahşedebilen”di, Filistin’de bulunan bir stela (Şekil 80) *El*’i tahtında oturmuş ve daha genç bir kralı, belki de sayısı pek çok olan oğullarından birini ona içki sunarken göstermektedir. El, tüm kadim Yakın Doğu boyunca tanrıların tanıtıcı işareti olan boynuzlu bir başlık giyer; ve sahneye her zaman ve her yerde mevcut olan Kanatlı Küre, Tanrıların

Gezegeninin amblemi ha-kimdir.

“Eski zamanlarda” El, başta gelen bir Gök ve Yer ilahıydı. Ama tabletlerde anlatılan olayların meydana gelmesiyle, El yarı emekli, günlük olaylardan uzakta yaşar hale geldi. Evi “iki ırmak kaynağındaki dağlarda”ydı. Orada köşkünde oturuyor, elçileri kabul ediyor, tanrıların meclisini topluyor ve genç tanrıların arasında meydana gelen tartışmalara çözüm buluyordu. Bunların çoğu da onun çocuklarıydılar: Bazı metinler El’in yetmiş çocuğu olabileceğini önermektedir. Bunlardan otuzu, resmi eşi Aşerah’tan (Şekil 81) doğmaydı; diğerleri ise birçok cariyeden ve hatta insan kızlarından doğmaydı. Şiirsel bir metin, iki kadının kumsalda dolaşıyorlarken El’i çıplak gördüklerini ve ondan çok etkilendiklerini, ondan birer oğlan doğurduklarını anlatır. (El’in bu özelliği, kanatlı bir tanrı olarak bir Fenike parası üzerinde resmedilişinde hayli belirgindir: Şekil 82).

Şekil 79

Şekil 80

Şekil 81

Şekil 82

Ancak El'in esas çocukları üç erkek ve bir kız evlattır; *Yam* ("Okyanus, Deniz"), *Baal* ("Efendi") ve *Mot* ("Yok Edici") adlı tanrılar ve *Anat* ("Cevap Vermiş Olan") adlı tanrıça, isimleri ve ilişkileriyle; bunların Poseidon (Denizler Tanrısı), Zeus (Tanrıların Efendisi) ve Hades (Aşağı Dünya Tanrısı) adlı Grek tanrılarıyla koşutluğu apaçıktır; Baal de Zeus gibi hep bir şimşekle silahlanmış biçimde resmedilir (Şekil 82), kült sembolü ise boğadır. Zeus, Tifon ile dövüştüğünde onun tarafını tutup destek veren sadece Savaş ve Sevgi tanrıçası Atena'dır; ve Mısır hikayelerinde kardeşi-kocası Osiris'in tarafını tutup destek veren de sadece İsis'di. Demek ki Baal iki erkek kardeşiyle savaşa tutuştuğunda da yardımına gelen kızkardeşi-sevgilisi Anat oldu. Atena gibi o da bir yandan sıklıkla çıplak güzelliğini sergileyen "Bakire"ydi (Şekil 82). Öte yandan da, cesaretinin sembolü olan bir aslanla birlikte resmedilen bir Savaş Tanrıçasıydı (Şekil 83). (Eski Ahit ona *Astarti* der.)

Bu panteonun, Mısır'ın tarih öncesi kayıtlarına ve inançlarına olan koşutlukları da en az Grek koşutluklar kadar açık biçimde ortadadır. Osiris; kalıntılarını Kenan şehri Biblos'ta bulan İsis tarafından canlandırılmıştı.

Baal de, Mot tarafından darmadağın edildikten sonra Anat tarafından hayata döndürüldü. Osiris'in rakibi olan Set, Mısır yazılarında bazen "*Safonlu Set*" diye adlandırılır; Baal de göreceğimiz gibi, "*Zafon* Efendisi" unvanını edinmiştir. Kenan dönemiyle paralel olan Yeni Krallık dönemine ait Mısır anıtları, Kenan tanrılarını sık sık Mısır ilahları gibi betimlemekte, onlara Min, Reşef, Kadeş, Anthat (Şekil 84) demektedirler. Kadim dünyanın her yanında, aynı hikâyenin farklı isimler altında ama aynı tanrılara uygulandığını görüyoruz.

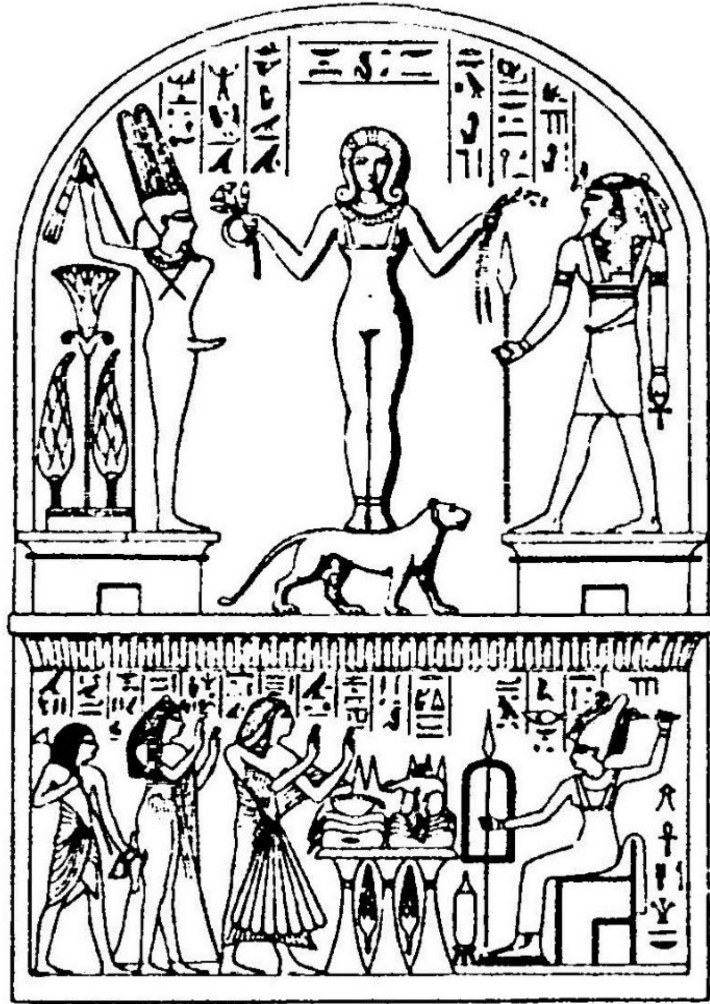
Bilginler tüm bu hikâyelerin, eğer gerçek versiyonlar değillerse, çok daha eski ve orijinal Sümer hikâye ve masallarının yankıları olduklarına işaret etmekteler; sadece insanın ölümsüzlüğü arayış hikâyesi değil, aynı zamanda tanrılar arasındaki aşk, ölüm ve yeniden dirilme hikâyeleri de. Bu hikâyeler başından sonuna dek, ayrıca Eski Ahit'i de dolduran -ortak bir mekâna (büyük Kenan), ortak göreneklere ve ortak orijinal versiyonlara işaret eden- bölümler, ayrıntılar, unvanlar ve öğretiler ile doludurlar.

Böyle metinlerden biri de *Danel*'in (Dan-El; "El'in yargıcı", İbranca'da *Daniel*){*}, yasal bir varis edinememiş olan dürüst bir kabile şefinin hikayesidir. Ona bir varis versinler, böylece kendisi öldüğünde oğlu *Kadeş*'te anısına bir stela dikebilsin diye tanrılara yalvardı. Buradan, hikâyedeki olayların; güney Kenan'ın (Negev) Sina yarımadasıyla birleştiği yerde geçtiğini çıkartabiliriz çünkü Kadeş ("Kutsal" şehir) burada kuruluydu.

Kadeş, kutsal kitaptaki atamız İbrahim'in bölgesinde kalıyordu; ve bu Kenanlı Danel hikayesi, yaşlanan İbrahim ve Sara'nın İsak adlı oğlunun doğumunu anlatan kutsal kitap hikâyesiyle büyük benzerlikler taşımaktadır. Tıpkı Tekvin Kitabı'ndaki gibi, bu Kenan ili hikâyesinde de, erkek varis edinemeden yıllar geçiren Danel, evine iki tanrı geldiğinde ilahi yardım alma fırsatını yakaladığını düşünür. "Öne çıkıp... tanrılara yemeleri için adaklar sunar, Kutsal Olanlara içecek su sunar." İlahi misafirler ki birinin El "Şifa Dağıtan" ve Baal oldukları ortaya çıkar, Danel'de tam bir hafta kalırlar; o da onları adaklara boğar. Sonunda "Baal, El'e Danel'in niyazını açıklar." Kabul eden "El, hizmetkârının elinden tutar" ve ona "Ruh" bahşeder, Danel'in erkekliği oracıkta geri gelir:

Şekil 83

Şekil 84

Hayat nefesiyle Danel hızlandı...
Hayat nefesiyle dirileşti.

El, kulaklarına inanamayan Danel'e, bir oğlu olacağını söyler. Yatağına git, der ona, karını öp, onu kucakla... "rahme düşecek ve gebe kalacak, Danel'e bir erkek evlat doğuracak". Ve tıpkı kutsal kitaptaki gibi, karısı Yasal Varis'i doğurur ve Ardıllık sağlama alınır. Ona *Aqhat* derler, tanrılar ise ona *Na'aman* ("Hoş Olan") adını verirler.

Oğlan büyürken, Tanrıların Zanaatkârı ona nadir bir yay hediye eder. Bu durum kısa süre içinde, büyülü yaya sahip olmak isteyen Anat'ın kıskançlığını uyandırır. Yayı ele geçirmek için Aqhat'a ne dilersen dile, gümüş, altın hatta Ölümsüzlük dile, vereceğim, der:

Hayat iste, ey genç Aqhat;
Hayat dile ve sana bahşedeyim;
Ölümsüzlük (iste)
sana vereyim.
Baal ile yılları saymanı sağlarım,
El'in oğulları ile ayları saymanı sağlarım.

Dahası, sadece tanrılar kadar uzun yaşamakla kalmayıp Hayat Bahşetme töreni için onlara katılmaya davet edileceğini de vaat eder:

Ve Baal, o Hayat bahşettiğinde,
bir şölen verir;
Hayat Verilmiş Olan için bir ziyafet verir,
Ona bir içki verir
ve tatlı tatlı şarkılar söyler ona.

Ama Aqhat, insanoğlunun fani kaderinden kurtulabileceğine inanmaz ve yayından ayrılmaz:

Yalan söyleme, ey Bakire;
bir kahraman için yalanlar iğrenç.

Bir fani nasıl Sonraki Yaşam'ı edinebilir?
Bir fani Ebediyet'i nasıl kazanabilir?
Tüm insanların öldüğü gibi öleceğim ben de,
Evet, kesinlikle öleceğim.

Ayrıca Anat'a, yayın bir kadın kullansın diye değil kendisi gibi savaşçılar için yapıldığını da söyler. Hakarete uğrayan Anat, El'in evine doğru diyarı geçer ve Aqhat'ı parçalamak için izin ister. El'in muammalı cevabı cezaya ancak belirli bir noktaya kadar izin verir.

O zaman Anat, kandırmaya baş vurur. "Binlerce tarla, on bin dekar üzerinden aşıp" Aqhat'a geri döner. Onunla barışmış ve onu seviyormuş gibi yapıp, kıkırdar ve kahkahalar atar. Ona "Genç Aqhat," diye seslenip şöyle der: "Sen benim kardeşimsin, ben de senin kızkardeşin." "Tanrıların Babası'nın; Ay Efendisi'nin" şehrine dek kendisine eşlik etmesi için onu kandırır. Orada *Taphan*'dan "yayı için Aqhat'ı öldürmesini" ama sonra "onu tekrar yaşatmasını" ister; Aqhat'ı geçici, Anat'ın yayı çalmasına yetecek kadar bir süre öldürmesini ister. Anat'ın talimatını izleyen Taphan, "Aqhat'ın iki kez kafatasına, üç kere de kulak tozuna vurur" ve "Aqhat'ın ruhu buhar gibi uçar". Ama Aqhat canlandırılamadan -Anat eğer buna niyetlendiyse bile- bedeni akbabalar tarafından yenir. Danel "kapının önünde, ulu bir ağacın altında oturmuş, dulun davasını görüyor, yetimin hakkını arıyorken" kötü haber gelir. Baal'in yardımı ile, parçalara ayrılmış Aqhat'ı bulmak için bir arama başlatılır ama nafile. Öç almak isteyen Aqhat'ın kız kardeşi, tebdil-i kıyafet, Taphan'ın evine gider, onu sarhoş eder ve öldürmeye kalkışır. (Aqhat'ın her şeye rağmen hayata döndürüldüğü olası bir mutlu son ise kayıptır.)

Lübnan dağlarından "Ay Efendisi'nin Şehri"ne yapılan aktarım eylemi, Gılgamış destanında da bulunan bir unsurdur. Kadim Yakın Doğu'nun her yanında, Ay'la ilişkili ilah Sin'dir (orijinal Sümercede ise Nannar). Ugarit'teki lakabı 'Tanrıların Babası"dır; gerçekten de İştar ve erkek kardeşlerinin babasıdır. Gılgamış'ın Sedir Dağındaki İniş Yeri hedefine ilk ulaşma girişimi, ilgisine cevap vermeyince onu Gök Boğa ile öldürmeye kalkışan İştar tarafından sekteye uğratılmıştır. Tilmun diyarına doğru yaptığı ikinci yolculukta ise "tapınağı Sin'e adanmış olan" duvarlı bir

şehre rast gelmişti.

Ama Gılgamış, Sin’in bölgesine uzun ve zorlu bir yolculuktan sonra varmışken, Anat -tıpkı İştar gibi- oradan oraya vakit kaybetmeden gidip gelebiliyordu çünkü ne yürümek ne de eşek sırtında ilerlemek zorundaydı; bunun yerine bir yerden diğerine uçuyordu. Birçok Mezopotamya metni İştar’ın uçarak yaptığı yolculuklardan ve Dünya semalarında süzülebilme becerisinden, “gökten geçiyor, yerden geçiyor” oluşundan söz etmektedirler. Asur başkenti Aşur’daki tapınağında yer alan bir betimlemesi onu pilot gözlükleri, sımsıkı bir miğfer ve dışarı çıkan “kulaklıklar” ya da panellerle göstermektedir (bkz. Şekil 58). Tanrıçanın, Fırat Nehri kıyısındaki Mari harabelerinde bulunan gerçek boyda bir heykeli ise bir “kara kutu”, bir hortum, içine takılı kulaklıklarıyla boynuzlu bir miğfer ve diğer astronot vasıflarıyla donatılmıştır (Şekil 85). Bu “bir kuş gibi uçma” becerisi, Ugarit’te keşfedilen tüm destanlarda anlatılan Kenan ilahlarına da atfedilmektedir.

Şekil 85

Bir tanrıçanın yardım için uçtuğu böyle bir hikâye, bilginler tarafından “Kral Keret Efsanesi” denilen bir metindir; *Keret* kelimesi kralın şahsi ismi ya da şehrinin ismi (“Başkent”) olarak yorumlanabilir. Hikâyenin ana

teması, Sümer'deki Gılgamış destanıyla aynıdır: İnsanoğlunun Ölümsüzlüğü Arayışı. Ama bu hikâye, kutsal kitaptaki Eyüp hikâyesi gibi başlar ve kutsal kitapla ilgili başka güçlü benzerliklere de sahiptir.

Kutsal kitaba göre Eyüp; "Doğunun Çocukları"nın bölgesinde bir diyar olan "*Utz* Diyarı"nda ("Öğüt Diyarı") yaşayan, çok zengin ve güçlü olan dürüst, "saf" bir adamdır. "Bir gün tanrıların oğulları Rab'bin önünde kendini takdim etmeye geldikleri gün, Şeytan da kendini takdim etmeye geldi."; işte o güne dek her şey yolundaydı. Eyüp'ü test etmek için Rab'bi ikna eden Şeytan ona ilk önce çocuklarını ve tüm servetini kaybetmekle, sonra her türden hastalıkla imtihan etti. Eyüp yas tutup acı çekerken, üç arkadaşı onu teselli etmeye gelir; *Eyüp Kitabı* onların hayat ve ölüm ile Gök ve Yerin gizemleri ile ilgili meseleler üstündeki konuşmalarının bir tür kaydıdır.

Olayların bu hale gelmesinden dolayı yas tutan Eyüp, sayıldığı o eski günleri özlemektedir: "*Keret*'in kapısında, meydanda kürsüm hazırdı."{*} O günlerde, diye hatırlar Eyüp, "günlerim Zümrüd-ü Anka gibi olacak, Kurucum ile öleceğim," diye inanıyordum. Ama şimdi, hiçbir şey kalmamış ve hastalıklarla boğuşurken, oracıkta ölmek istemektedir.

Güneyden gelen arkadaşı ona "insan zahmet ve meşakkat çekmeye doğar, sadece *Reşef*'in oğulları yükseklere uçabilirler." diye hatırlatır. İnsan zaten ölümlüdür, o zaman niye bu kadar rahatsızsın?

Ama Eyüp muammalı bir biçimde bu kadar basit olmadığına dair bir cevap verir: "Rab'bin özü bendedir," der, "parlaklığı *Ruh*'umu besler." Şu ana dek anlaşılamayan bu dizede, kanında yarı ilahilik olduğunu mu açıklamaktadır? Demek ki, o da Gılgamış gibi, kendisini sürekli canlandıran Zümrüd-ü Anka kuşu kadar uzun yaşamayı, ancak Kurucusu ölünce ölmeyi beklemiştir. Ama artık "Ebediyette de yaşamayacağım; günlerim buhar gibidir," der.

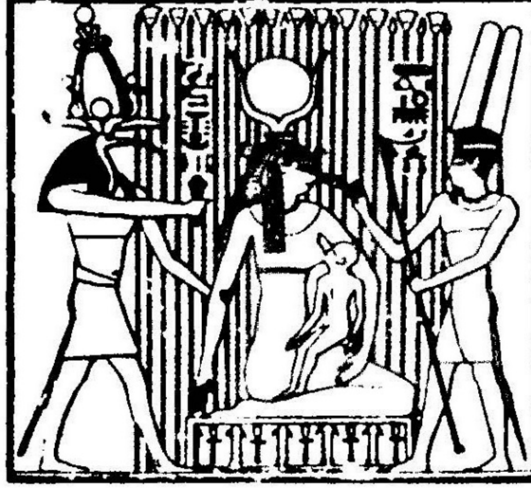
Keret'in hikâyesi de onu ilk başta zengin bir adam, daha sonra ise art arda karısını ve çocuklarını hastalık ya da savaşta kaybeden biri olarak tarif eder. "Evlatların mahvolduğunu görür... tüm bir zürriyet silinip gider." Ve bunun hanedanının sonu olduğunu fark eder; "tahtının altı tamamen boşalmıştır." Yeis ve kederi her gün daha çok artar; "yatağı gözyaşlarından

ıslanır.” Her gün tapınağın “iç odasına girer” ve tanrılarına ağlar. Sonunda El, “Keret’in neler için ağladığını” anlamak için “ona doğru alçalır.” İşte o zaman metin, Keret’in yarı ilahi olduğunu açıklar çünkü babası El’dir (bir insan kızından doğmuştur).

El “sevgili gence” yas tutmayı bırakmasını ve yeniden evlenmesini söyler çünkü yeni bir varis ile kutsanmıştır. Ona yıkanması ve kendisini hoş hale getirmesi ve gidip Udum (muhtemelen İncil’deki Edom) kralının kızını istemesi söylenir. Birliklerinin eşliğinde, eli kolu hediyelerle dolu Keret Udum’a gider ve El’in dediği gibi yapar. Ama Udum kralı tüm altın ve gümüşleri geri çevirir. Keret’in “İnsanların Babası’nın etinden” -ilahi kökenden- olduğunu bildiğinden, çok nadir bir başlık parası ister: Kızının Keret’e doğuracağı ilk erkek çocuğun da yarı ilahi olmasını talep etmektedir!

Şüphesiz bu kararı verecek olan Keret değildir. Ona evliliği öğütleyen El, o sıralarda ortada yoktur. Dolayısıyla Keret adımlarını Aşerah’ın tapınağına yöneltir ve yardım ister. Bir sonraki sahne, Aşerah’ın genç tanrılar tarafından da desteklenen başvurusunun konuşulduğu El’in evinde geçer:

Derken tanrıların desteği geldi,
Azametli Baal konuştu:
“Haydi, Ey Nazik Olan, iyi El:
Keret’e saf kan bahşetmeyecek misin,
ya da El’in sevgili gencini sevindirmeyecek misin?”

Şekil 86

Böylece ikna edilen El rıza gösterir ve “Keret’i kutsar”, ona yedi oğlan ve yedi kız evladı olacağını vaat eder. İlk doğan erkek evlat, diye ilan eder El, *Yassib* (“Kalıcı”) adını almalıdır çünkü gerçekten de ona kalıcılık bahşedilecektir. Bu sağlanacaktır çünkü doğduğunda onu annesi değil de tanrıçalar Aşerah ve Anat emzireceklerdir. (Bir kralın oğlunun bir tanrıça tarafından emzirilmesi ve böylece daha uzun hayat bahşedilmesi teması, Yakın Doğu halklarının sanatlarında sık resmedilmiştir: Şekil 86).

Tanrılar sözlerini tutarlar ama Keret, zenginlikle ve güçte büyüdükçe, yeminlerini unutur; tıpkı Hezekiel’in kehanetlerindeki Sur kralı gibi, kalbi kibir dolar ve çocuklarına ilahi kökeni hakkında övünmeye başlar. Öfkelenen Aşerah onu ölümcül bir hastalıkla cezalandırır. Keret ölmek üzeredir ve çocukları şaşkındır: Bunlar nasıl olur da “El’in bir oğlu, Nazik Olan’ın evladı, kutsal bir varlık” olan Keret’in başına gelebilir? Çocukları, inanmayarak babalarını sorgularlar; çünkü eğer onun ölümsüzlük iddiası boş çıktıysa, kendileri için de aynı şey geçerli olabilir:

Hayatında, baba, neşelendik;
Ölmemenden coşkulandık...
Baba, sen de ölümlüler gibi ölecek misin?

Babalarının sessizliği bir cevaptır, bunun üzerine oğlanlar tanrılara başvururlar:

Nasıl denebilir ki
“Keret, El’in bir oğludur
    Nazik Olan’ın bir evladı
    ve kutsal bir varlık?”
Bir tanrı ölür mü?
Nazik Olan’ın evladı yaşamaz mı?

Utanan El diğer tanrılara sorar: “Tanrılar arasında kim bu hastalığı kaldırabilir, bu illeti yok edebilir?” El bu çağrıyı yedi kez yapar ama “tanrılar arasında hiç kimse cevap vermez.” Çaresizlik içindeki El, Tanrıların Zanaatkârına ve onun yardımcılarına, tüm büyüleri bilen Zanaat tanrıçalarına başvurur. Cevap olarak “hastalıkları ortadan kaldıran dişi”, tanrıça Şataqat havaya yükselir. “Yüzlerce kasaba üstünden uçar, çokça köyün üstünden uçar...” Keret’in evine tam zamanında yetişip onu canlandırmayı başarır.

(Ancak hikâyenin mutlu sonu yoktur. Keret’in ölümsüzlük iddiası boşa çıktığından, ilk doğan oğlu tahtı ve tacı kendisine bırakarak çekilmesini önerir...)

Kadim olayları anlama konusunda çok daha büyük önem taşıyanlar ise bizzat tanrılarla ilgili olan birkaç destandır. Bunlarda, tanrıların uçabilme becerisi sıradan bir gerçek olarak kabul edilmektedir ve “Zafon Zirvesi”ndeki sığınakları, astronotların dinlenme yeri olarak tarif edilmektedir. Bu hikâyelerdeki temel figürler birbirlerinin aşığı da olan kardeş Baal ve Anat’tır. Baal’in sık kullanılan lakabı “*Bulutları Süren*”dir; bu İbran ilahı için Eski Ahit de bu lakabı kullanmaktadır. Anat’ın, tanrılar ve insanlar arasındaki ilişkilerle ilgili hikâyelerde iyice bariz hale gelen uçma becerisi; tanrıların kendileriyle ilgili hikâyelerde çok daha nettir.

Böyle bir metinde Anat’a Baal’in “*Samakh* otlağında” balık avlamaya gittiğini söylenir (Şekil 87). Bölge bugün de aynı isimle çağrılmaktadır: İsrail’in kuzeyinde, Erden nehrinin Galile denizine akmaya başladığı yerde bulunan ve hala balıklarıyla ve yaban hayatı ile ünlü olan *Sumkhi* Gölü (“Balıklar Gölü”). Anat, gidip Baal’e katılmaya karar verir.

Kanadı kaldırır, Bakire Anat,
kanat kaldırır ve uçarak turlar atar
bufaloların cirit attığı
Samakh otlağının ortasında.

Şekil 87

Onu gören Baal inmesi için işaret eder ama Anat saklambaç oynamaya başlar. Sıkılan Baal ona "boynuzlarını sen uçarken mi yağlayacağım," der. Boynuzları yağlamak, bir sevişme ifadesidir. Onu bulmayı başaramayan Baal yola çıkar "ve yukarı çıkar... gökyüzüne", ta "Zafon Zirvesi"ndeki tahtına dek. Oyuncu Anat da kısa süre sonra oraya, "zevk içinde olmak üzere Zafon üstüne" gelir.

Ancak bu şiirsel biraraya geliş, daha sonraki yıllarda, Baal'in Dünya Efendisi ve kuzey topraklarının kabul edilmiş sahibi olan konumu en sonunda sabitlendiğinde meydana gelebilecektir. Daha öncesinde ise, Baal tanrısal taht için diğer adaylarla ölüm kalım çarpışmalarına girmiştir; tüm bu kavgaların ödülü ise genelde "Zafon Tepeleri" diye çevrilen ama özellikle "Kuzey'deki Kayalık Zirve" anlamına gelen *Zarerath Zaphon*'dur.

Belirli noktalar ya da topraklar üzerinde egemenlik için yapılan bu kanlı çarpışmalar; panteonun başı yaşlanıp yarı emekli hale gelince, ardıllıkta yer kapma savaşı ile daha da güçlendi. İlk kez Sümer yazılarında bildirilen evlilik göreneklerine uygun biçimde, El'in resmi eşi Aşerah ("Hükümdarın kızı") onun üvey kızkardeşiydi. Bu, ondan doğan ilk erkek çocuğu yasal varis kılmaktaydı. Ama daha önce de olduğu gibi, yasal

varise, kronolojik olarak ilk ama başka bir anneden doğan erkek çocuk meydan okudu. (En az üç karısı olan Baal'in sevgili Anat'ıyla evlenememesi; onun üvey değil de öz kızkardeşi olduğunu doğrulamaktadır.)

Kenan masalları El'in uzaklardaki dağlık evinde başlar; burada ardıllık hakkını gizlice Prens Yam'a verir. "Tanrıların Meşalesi" olan tanrıça Şepeş kötü haberi vermek için uçarak Baal'e gelir: "El, Krallığı veriyor!" diye bağırır.

Baal'e El'in huzuruna çıkması ve tartışmayı tanrıların "Birleşik Meclisi"ne -konseyine- taşıması önerilir. Kızkardeşleri ona mağrur olmasını öğütlerler:

Şimdi, yola koyul bakalım
    Toplanan Meclise doğru,
    Lala Dağının ortasına
El'in ayaklarına kapanma sakın,
    Toplanan Meclisin insafına bırakma kendini;
Gururla dikil ayakta ve diyeceğini de.

Onların planını öğrenen Yam, kendi elçilerini toplanan tanrılara gönderir ve asi Baal'in kendisine teslim edilmesini ister. Elçiler girdiğinde, 'Tanrılar yemeğe oturmuşlar, Kutsal Olanların yemeğine, Baal de El'e hizmet ediyordu." Odaya çöken sessizlikte, elçiler Yam'ın talebini sunarlar. Ciddi olduklarını göstermek için "El'in ayaklarına kapanmazlar", silahlarını hazır tutarlar: "Gözleri iştahlı birer kılıç gibi tüketici alevle ışıldıyordu." Tanrılar yere kapaklanır ve saklanırlar. El, Baal'i teslim etmeye niyetlenir. Ama Baal kendi silahlarını kapar ve elçilerin üzerine atlamaya hazırdır ki annesi onu tutar: Elçiye zeval olmaz, diye ona hatırlatır.

Elçiler elleri boş Yam'a dönerler, iki tanrının savaş meydanında karşılaşmasından başka yol olmadığı açıktır. Bir tanrıça -belki de Anat- Tanrıların Zanaatkârı ile birlikte komplo kurar ve Baal'e "kovalayan" ve "bir kartal gibi süzülen"-"fırlatan" diye iki ilahi silah sağlarlar. Çarpışma sırasında Baal, Yam'a üstün gelir ve tam "Yam'ı ezmek" üzereyken Aşerah'ın sesi ona ulaşır: Yam'ı öldürme! Yam'ın yaşamasına izin verilir

ama denizlerdeki bölgesine sürgün edilir.

Yam'ı öldürmeme karşılığında Baal, Aşerah'tan kendisini Zafon Zirvesi üstünde egemenlik arayışında desteklemesini ister. Aşerah bir sayfiye yerinde dinlenmektedir ve El'in sıcak ve kuru bir yerdeki evine yolculuk etmeye tereddüt etmektedir. "Susamış ve kurumuş" halde gelir ve sorunu onun önüne koyar ve duygularıyla değil, bilgelikle karar vermesini ister: "Sen gerçekten de büyük ve bilgesindir," diye ona kompliman yapar. "Sakalının ağaran kılları sana yol göstersin... Bilgelik ve Ebedi Yaşam sana uygundur." Durumu tartan El hak verir: Baal "Zafon Zirvesi"nin sahibi olsun; evini buraya kursun.

Ancak Baal'in aklındaki sadece bir ev değildir. Planları, Tanrıların Zanaatkârı olan *Kothar-Hasis*'in ("Becerikli ve Bilen") hizmetlerini gerektirmektedir. Sadece modern bilginler değil, birinci yüzyılda (kendisinden önceki Fenikeli tarihçilerden alıntı yapan) Biblos'lu Philo bile Kothar-Hasis'i, Greklerin Zeus ve Hera'nın evini yapan ilahi zanaatkârı Hephaistos ile kıyaslamıştır. Diğerleri ise onunla Mısır işleme sanatı ve büyü tanrısı Thoth arasında koşutluklar bulmaktadır. Gerçekten de, Ugarit metinleri Kothar-Hasis'i getirmesi için yollanan elçilerin onu Girit ve Mısır'da aradıklarını belirtmektedirler; anlaşılan o sıralarda becerilerini bu topraklarda uygulamaktaydı.

Kothar-Hasis, Baal'in yerine geldiğinde, bu ikisi inşa planlarının üstüne eğilirler. Baal'in iki parçalı bir yapı istediği ortaya çıkar; biri bir *E-khal* (bir "büyük ev") ve diğeri ise genellikle "ev" olarak tercüme edilen ama harfiyen "*yükseltilmiş bir platform*" anlamına gelen bir *Behmtam*'dır. Garip bir tarzda açılıp kapanan huni gibi bir pencerenin nereye yerleştirileceği konusunda bir ara aralarında anlaşmazlık çıkar. "Sözlerimi dinlemelisin, Baal," diye ısrar eder Kothar-Hasis. Yapı tamamlandığında, Baal karılarının ve çocuklarının zarar görebileceğinden korkar. Onun korkularını yatıştırmak üzere, Kothar-Hasis Lübnan'dan ağaçlar, "*Sirion*'dan değerli sedir ağaçlarını" ısmarlar, yapının içinde üst üste yığdırtır ve bir yangın başlatır. Yangın bir hafta boyunca yoğun bir şekilde devam eder; binanın içindeki gümüş ve altınlar erir ama yapının kendisi ne zarar görür, ne tahrip olur

Yeraltı silosu ve yükseltilmiş platformu hazırdı!

Baal hiç vakit kaybetmeden tesisi denemeden geçirmeye karar verdi:

Baal Yükseltilmiş Platform'daki Huni'yi açtı,
    Büyük Ev'in içindeki pencereyi.
Bulutlarda, Baal yarıklar açtı.
O tanrısal sesini çıkardı Baal...
Tanrısal sesi toprağı titretti.
Dağlar sallandı...
Bir titremeydi ki...
Doğuda ve batıda toprağın tepeleri döndü.

Baal göklere süzülürken, ilahi haberciler Gapan ve Ugar da ona katılırlar. "Kanatlı olanlar, ikili, bulutları sürdüler" Baal'in ardından; "kuş gibi ikili" Zafon'un karlarla kaplı zirveleri üstünde süzülürler. Ama bu yeni tesisler nedeniyle Zafon Zirvesi, "Zafon İstihkamı"na dönüşür ve *Lübnan* Dağı (karlı zirvelerinden dolayı "Beyaz Olan" denilen dağ) *Sirion* yani "Zırhlanmış" Dağ lakabını edinir.

Zafon'un İstihkâmında üstünlüğü ele geçiren Baal de *Baal Zafon* (ya da Safon) lakabını kazanır. Bu başlık "Zafon'un -Kuzey Yeri'nin- Efendisi" anlamına gelmektedir. Ama Zafon teriminin başlangıçta çağrıştırdığı şey coğrafi bir yer değildi; aynı anda hem "saklı-uzak" ve hem de "gözlemleme yeri" anlamına geliyordu. Şüphesiz, tüm bu çağrışımlar Baal'i "Zafon'un Efendisi" olarak adlandırmada bir rol oynamış olmalıdır.

Bu güçleri ve ayrıcalıkları artık edinmiş olan Baal'in hırsı daha da büyür. "Tanrıların oğullarını" bir ziyafete çağırır, onlardan kendisine biat{*} etmelerini ister, karşı çıkanlar oracıkta bastırılır: "Baal Aşerah'ın oğullarını yakalar; Rabbim'e arkadan vurur, Dokyamm'a bir gürzle{**} vurur." Bazıları öldürülür, bazıları kaçar. Güçle sarhoş olan Baal onlarla alay eder:

Baal'in düşmanları ormana kaçtılar;
Düşmanları dağın yamacında saklanıyorlar.
Muzaffer Baal sesleniyor:
"Ey Baal'in düşmanları, niçin titrersiniz?
    Niçin kaçar, niçin saklanırsınız?"

Baal'in Gözü kıymık kıymık ayrılır;
Uzanan eli sedir ağaçlarını kırar;
Sağ (eli) kudretlidir.

Başa geçme hedefinin peşinden koşan Baal -Anat'ın da yardımıyla- "yılan" Lothan, "yedi başlı ejder" Şalyat, "öküz" Atak ve "kancık" tanrıça Haşat gibi rakipleriyle savaşır ve onları ortadan kaldırır. Eski Ahit'ten de biliyoruz ki, metinlerde Rab olarak tanımlanan Yehve de Baal'in baş rakiplerinden biridir. İsrail kralı bir Kenan prensesiyle evlendiğinde Baal'in etkisi İsrailoğulları arasında büyümeye başlayınca İlyas peygamber, Karmel Dağında Baal ve Yehve arasında bir yarışma düzenlemiştir. Yehve üstün geldiğinde, Baal'in üç yüz rahibi oracıkta idam edildiler. Eski Ahit, bu kapışmadan Zafon Zirvesinin efendiliğini alan Yehve'nin galip çıktığını iddia etmektedir. Mezmur 29'da ve diğer dizelerde, bu iddiaların aynı şekilde yer alması önemlidir:

Ey Tanrıların oğulları, Rab'be verin,
Rab'be izzet ve kudret verin.
Şem'inin izzetini Rab'be verin;
Mukaddes Ziynet içinde Rab'be secde kılın.
Rab'bin sesi sular üstündedir:
İzzet Rab'bi gürlüyor,
Rab çok sular üstündedir (yankılanır).
Rab'bin sesi kuvvetlidir, Rab'bin sesi haşmetlidir.
Rab'bin sesi Lübnan'ın erzlerini parçalar;
Ve onları bir buzağı gibi,
Lübnan'ı ve *Sirion*'u, yaban sığırı yavrusu gibi sıçratır.
Rab'bin sesi ateş alevleri çıkarır....
Ve onun (büyük) mabedinde her şey "İzzet!" diyor.

Tıpkı Baal'in Kenan metinlerinde tanımlandığı gibi, İbran İlahı da "Bulutlara Binen"di. İşaya peygamber onu güneye, Mısır'a doğru uçarken görmüştü; "İşte Rab tez giden buluta binmiş de Mısır'a gidiyor; Mısır'ın tanrıları onun önünde titreyecekler."{*} İşaya ayrıca Rab'bi ve onun kanatlı yardımcılarını şahsen gördüğünü de iddia etmişti:

> Kral Uzziya'nın öldüğü yıl, Rab'bi yüce ve yüksek bir taht üzerinde oturmakta gördüm; ve etekleri (Kaldırıcıları) mabedi dolduruyordu. Kendisinden yukarıda Seraflar (Ateş Hizmetkârları) vardı; her birinin altı kanadı vardı... Sesinden eşiklerin temelleri sarsıldı ve ev dumanla doldu.

Şekil 88

İbranlara heykellere ya da kazılmış imgelere tapınmaları yasaklanmıştı. Ama tıpkı İbranların Baal'i biliyor oldukları gibi, Yehve'yi biliyor olmaları gereken Kenanlılar, bizlere Yehve'yi anlayışlarına göre betimledikleri bir resim bırakmışlardır. *Yahu* ("Yehve") yazısı taşıyan M.Ö. dördüncü bin yıla ait bir paranın üstünde, kanatlı bir tekerlek şeklindeki bir taht üstünde oturan sakallı bir ilah resmedilmiştir (Şekil 88).

Demek ki, kadim Yakın Doğu'da Zafon'a sahip olmak uçabilen tanrılar arasında en üstün olmak şeklinde kabul edilmekteydi. Hiç şüphe yok ki, Baal'in beklentisi de buydu. Ama Zafon İstihkâmı tamamlandıktan yedi yıl sonra Baal; Aşağı Dünya'nın ve güney diyarlarının Efendisi olan Mot'un meydan okumasıyla karşı karşıya kalır. Sonradan anlaşılır ki, artık çatışmanın Zafon'da egemenlik kazanmakla ilgisi kalmamıştır; olay "tüm Dünya üstünde kimin egemenlik sağlayacağı" ile ilgilidir.

Baal'in şüpheli faaliyetler içinde olduğu haberi bir biçimde Mot'a ulaşır. Yasalara uygun olmayan ve keyfi bir biçimde "bir dudağı Dünya'ya, bir dudağı Göğe" koymakta ve "konuşmasını gezegenlere kadar esnetmeye" kalkışmaktadır. Mot ilk olarak Zafon Zirvesi içinde olan bitenleri inceleme hakkı talep eder. Bunun yerine, Baal barış mesajı taşıyan elçiler yollar.

“Kim savaş ister ki?” demektedir; gel, “Dünya’nın merkezine barış ve kardeşlik dökelim.” Mot daha ısrarcı olunca, Baal onu Zafon’a gelmekten alıkoyacak tek şeyin, kendisinin Mot’un evine gitmesi olacağı sonucuna varır. Böylece Mot’un “Dünya’nın derinliklerindeki kuyusuna gider, ona bağlılığını bildirir.

Ancak aklındaki çok daha haince bir şeydir; Mot’u devirmek. Bunun için ona hep sadık olan Anat’ın yardımına ihtiyacı vardı. Böylece Baal Mot’a gittiğinde, elçileri de evinde Anat’ı ziyaret ettiler. İki elçiye, Anat’a kelimesi kelimesine şu muammalı mesajı tekrarlamaları talimatı verilmişti:

Sana söyleyecek gizli bir sözüm var,
    sana fısıldayacağım bir mesaj:
Bu kelimeleri fırlatan bir tertibat,
    fısıldayan bir Taş.
İnsanlar onun mesajlarını bilmeyecekler;
Dünya’daki kalabalıklar anlamayacaklar.

Hatırlamamız gereken şey, kadim dillerde “taşlar” denildiğinde aktarılmak istenenin, madencilik yoluyla çıkartılmış tüm maddeler olduğudur, dolayısıyla tüm mineraller ve metaller buna dâhildir. Dolayısıyla Anat, Baal’in ona ne söylemek istediğini hemen anlar: Zafon Zirvesine mesajlar yollayabilen ya da gizli mesajlara müdahale edebilen gelişkin bir tertibat kurmaktadır!

Bu gizli mesajın devamında “Muhteşem Taş” daha çok açıklanır:

Gök ile Dünya konuşacak,
    ve denizler gezegenlerle.
Bu bir Muhteşem Taş;
Gökler için henüz bilinmez bir şey.
Gel sen ve ben onu dikelim,
    ulu Zafon’daki mağaramın içinde.

Demek ki sır buydu: Baal, “Gök’lerin -ana gezegendeki hükümetin- bilgisi olmaksızın gizlice bir iletişim merkezi kuruyordu; buradan Dünya’nın yörüngesindeki uzay araçlarıyla olduğu kadar Dünya’nın her

yeriyle de görüşebilecekti. Bu “tüm Dünya üstünde egemenlik sahibi olma”nın ilk adımıydı. Bu konuda Mot ile doğrudan çatışma halindedir çünkü resmi “Dünya Gözü”nün yerleşik olduğu bölge Mot’un egemenlik alanı içindedir.

Mesajı alan ve anlayan Anat hemen Baal’in yardımına gitmeye hazırlanır. Endişelenen elçilere tam zamanında oraya gideceğini söyler: “Siz yavaşsınız, ben hızlıyım,” diye onları rahatlatır:

> Tanrı’nın uzaktaki yerine gireceğim,
> tanrıların oğullarının uzaktaki Boşluğu’na.
> Onun Dünya’nın Gözü’nün altında iki açıklığı var,
> ve üç geniş tüneli.

Mot’un başkentine gelen Anat, Baal’i bulamaz. Onun nerede olduğunu bilmek ister ve Mot’u şiddet göstermekle tehdit eder. Sonunda gerçeği öğrenir: İki tanrı kavgaya tutuşmuşlar ve “Baal düşmüştür.” Öfkelenen Anat “bir kılıçla Mot’u deşti.” Sonra Refaim’in (“Şifacılar”) hanımı Şepeş’in yardımıyla, Baal’in cansız bedeni Zafon Zirvesine gerisin geriye uçurulur ve bir mağaraya konur.

İki tanrıça hızla Tanrıların Zanaatkârını çağırırlar; ona aynı zamanda *El Kessem* yani “Büyü Tanrısı” da denmektedir. Tıpkı Thoth’un yılan ısırığından ölen Horus’u canlandırması gibi, Baal de mucizevi bir şekilde dirilir. Ama fiziksel olarak Dünya üstünde mi yoksa (Osiris gibi) Göksel bir Sonraki Yaşam’da mı dirilmiştir, burası kesin değildir.

Tanrılar Zafon Zirvesi üstünde bu oyunları ne zaman oynamışlardı, hiç kimse kesin olarak söyleyemez. Ama insanoğlunun kayıtlı tarihin başlangıcından itibaren “İniş Yeri”nin varlığından ve özgün vasıflarından haberdar olduğunu biliyoruz.

İlk olarak, elimizde Gılgamış’ın Sedir Dağına yaptığı yolculuk var; destanda burası aynı zamanda “Tanrıların Evi, İştar’ın Kavşağı” diye adlandırılır. Orada, “ormanın içine girerek”, “emirlerin yayımlandığı oda”ya giden bir tünele rastlar. Dağın iyice derinliklerine girdiğinde “Anunnaki’nin gizli evini açtı.” Sanki Gılgamış, Baal’in gizlice inşa

ettirdiği tesislere girmişti! Destanda yer alan gizemle dolu dizeler, artık heyecan verici bir anlamlılık kazanmıştır:

> Gizli şeyleri görmüştü;
> İnsana gizli olanı bilirdi...

Bunun, M.Ö. üçüncü binyılda, M.Ö. 2900'lerde meydana geldiğini biliyoruz.

Tanrılar ve insanların maceraları arasındaki bir sonraki bağlantı ise, Kadeş yakınlarında oturan yaşlı ve çocuksuz Danel'in hikâyesidir. Bu hikâyedeki olaylar için belirli bir zaman çerçevesi verilmemiştir ama yine varisi olmayan İbrahim'in kutsal kitaptaki hikâyesi ile benzerlikleri, örneğin Rab ve Elçileri oldukları anlaşılan "adamlar"ın birdenbire ortaya çıkmaları ve mekânın Kadeş'ten pek uzak olmaması, aslında aynı ata hikâyesinin iki versiyonunu okuyor olduğumuzu önermektedirler. Eğer öyleyse, bir başka tarihimiz daha var demektir: M.Ö, ikinci binyılın başlangıcı.

M.Ö. birinci yüzyılda Zafon, Tanrıların İstihkâmı, hala oradadır. İşaya peygamber (M.Ö. sekizinci yüzyıl) Yudea'yı istila eden Asur kralı Senharib'i "Zafon Zirvesine, dağların tepesine" birçok savaş arabasıyla tırmanarak Rab'be hakaret etmekle suçlamaktadır. Bu yerin eskiliğini vurgulayan peygamber, Senharib'e Rab'bin dediklerini aktarır:

> Uzak zamanlardan beri onu yaptığımı,
> eski günlerden beri onu tasarladığımı,
> işitmedin mi?

Aynı peygamber, benzer şekilde, Babil kralını da Zafon Zirvesine tırmanarak kendisini ilahlaştırmaya kalktığı için azarlar:

> Ey parlak yıldız, seherin oğlu,
>   göklerden nasıl düştün!
> Sen ki milletleri devirirdin,
>   nasıl yere yıkıldın!
> Ve kendi yüreğinde derdin:
>   "Göklere çıkacağım,
>   tahtımı El'in gezegenleri üzerine yükselteceğim,

Şimalin sonlarında (Zafon Zirvesinde)
cemaat (Meclis) dağında oturacağım.
Bulutların yüksek yerleri (Yükseltilmiş Platform)
üzerine çıkacağım, kendimi
Yüce Olan gibi edeceğim.”
Fakat ölüler diyarına, çukurun en derinine
indirileceksin.

Burada bu yerin varlığına ve eskiliğine dair bir doğrulama edinmekle kalmayıp ayrıca tarifini de alıyoruz: Kişinin yukarıya doğru yükselebileceği ve “Yüce Olan” -bir tanrı- olabileceği “yükseltilmiş platform” içermekteydi.

Yukarıya doğru yükselme, diğer kutsal kitap yazılarından da biliyoruz ki, seyahat edebilen “taşlar” (mekanik tertibatlar) yoluyla yapılmaktaydı. M.Ö. altıncı yüzyılda Hezekiel peygamber, Zafon Zirvesine ulaşma izni verildikten ve “hareket eden taşlar” içine alındıktan sonra yüreği kibirlenen Sur kralına acı acı söylenir; bu deneyimden sonra kral “bir tanrıyım ben,” diye iddia etmişti.

Akdeniz kıyısındaki Kenan/Fenike şehirlerinden biri olan Biblos’ta (İncil’de Geba) bulunmuş olan kadim bir para, pekâlâ Kothar-Hasis tarafından Zafon’da inşa edilen yapıları gösteriyor olabilir (Şekil 89). “Büyük bir ev”i, ona bitişik olan yüksek ve masif bir duvarla çevrili yükseltilmiş bir bölgeyi göstermektedir. Büyük bir ağırlığa dayanması için çapraz kolonlarla desteklenen bir podyum üzerinde, koni biçimli bir nesne, diğer birçok Yakın Doğu resimlerinden de aşina olduğumuz bir nesne durmaktadır: Tanrıların Göksel Evi, “hareket eden taş.”

Demek ki bu, bizlere ta kadim zamanlardan miras kalan bir kanıttır. Binyıllar üstüne binyıllar boyunca kadim Yakın Doğu’nun halkları Sedir Dağı içinde “hareket eden taşlar” için büyük bir platformun olduğunun, buna bitişik bir “büyük ev” içinde ise “fısıldayan bir taş”ın saklandığının farkındaydılar.

Şekil 89

Ve, eğer kadim metinleri ve-çizimleri yorumlayışımızda yanılmıyorsak; bu büyük ve bilinen yer ortadan kalkmış olabilir mi?

İNİŞ YERİ

En büyük Roma tapınağının kalıntıları Roma'da değil de Lübnan dağlarında yer almaktadır. Bu kalıntılar Jüpiter'e adanmış büyük bir tapınağı kapsamaktadırlar; eski çağlarda tek bir tanrıyı onurlandırmak üzere dünya üzerine inşa edilmiş en büyük tapınaktır. Dört asır kadar süren bir dönem boyunca Romalı yöneticiler bu uzak ve yabancı yeri muhteşem hale getirmek ve oradaki anıtsal yapıları dikmek için çok gayret sarf ettiler. İmparatorlar ve generaller kehanetler duymak, kaderlerini öğrenmek için buraya geldiler. Romalı lejyonerler onun yakınlarında konaklamayı istediler; iman ve merak dolu olanlar onu kendi gözleriyle görmeye gittiler: Burası kadim dünyanın harikalarından biriydi.

Cesur Avrupalı gezginler, burasının 1508'de Martin Baumgarten tarafından ziyaret edilmesinden itibaren, hayatlarını, kollarını ve bacaklarınım riske atıp, bu tapınak kompleksinin varlığını bildirdiler. 1751'de gezgin Robert Wood, ressam James Dawkins'in eşliğinde yazdıkları ve çizdikleriyle bu yerin kadim zamanlardaki ününün birazını olsun geri kazandırdılar. "Kalıntıları... İtalya, Yunanistan, Mısır ve Asya'nın diğer kısımlarında ziyaret ettiğimiz şehirlerdeki kalıntılarla karşılaştırdığımızda, onları bugüne dek mimaride kalkışıldığını gördüğümüz en cesur planın kalıntıları olarak düşünmekten kendimizi alıkoyamıyoruz." Hatta Mısır'daki büyük piramitlerden bile daha cesur bir mimari plan. Wood'un ve arkadaşının karşılarına çıkan manzara; dağ başının, tapınakların ve gökyüzünün birbirine karıştığı bir alandı (Şekil 90).

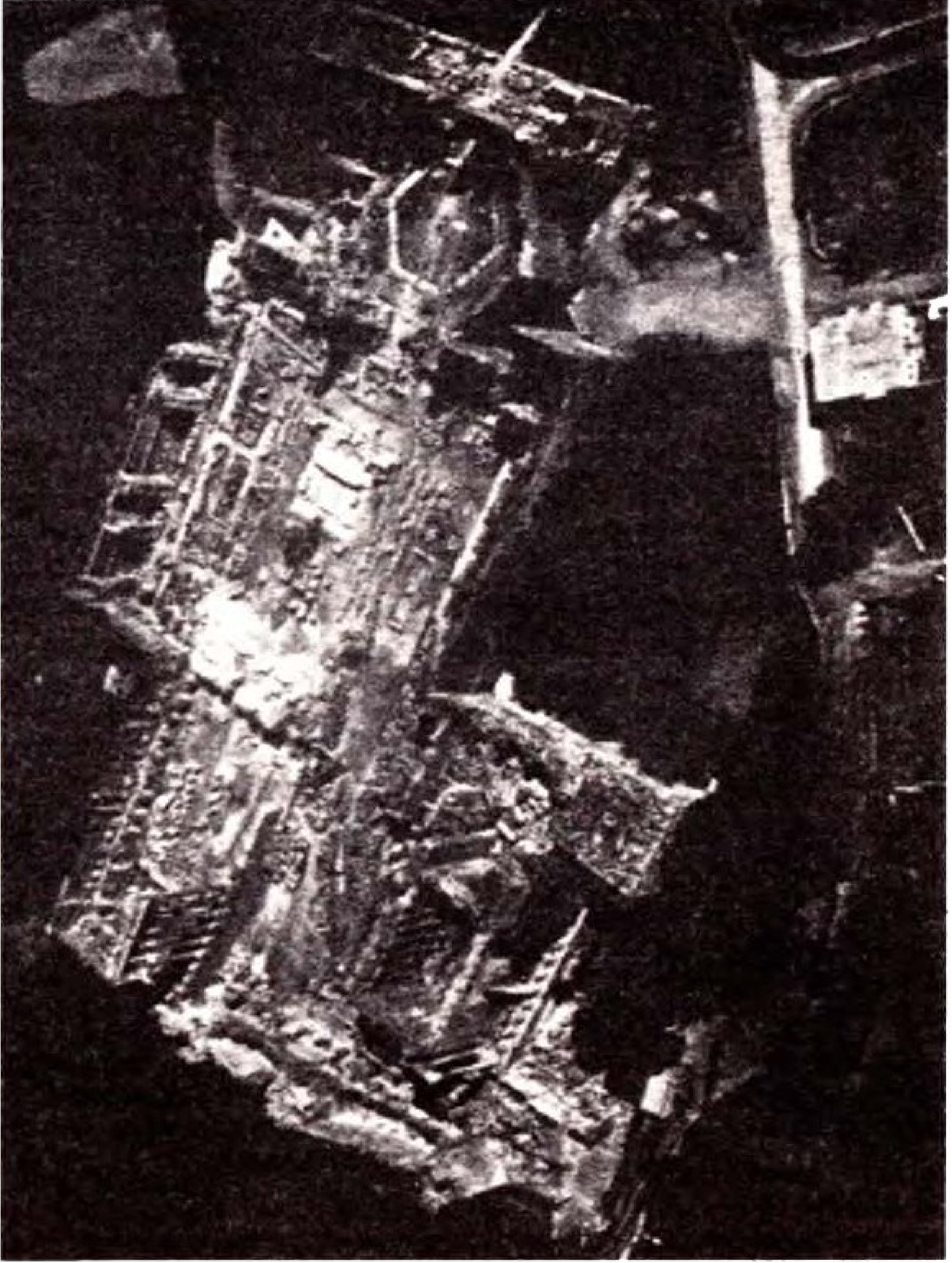

Şekil 90

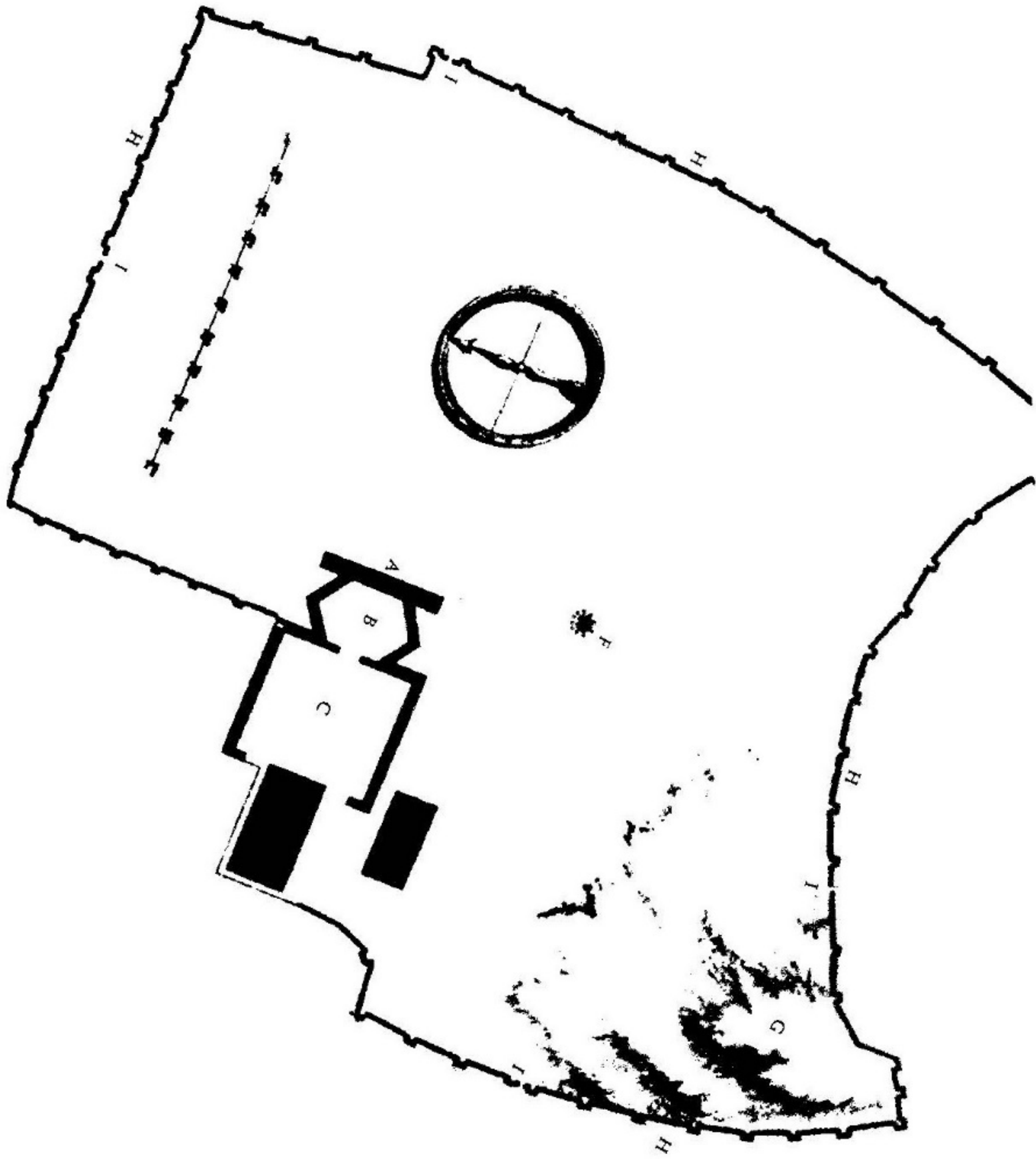
Bu sit alanı Lübnan dağlarındadır; dağların batıda uzanan “Lübnan” dağ sırası ile doğuda uzanan “Anti-Lübnan” dağ sırası arasında bereketli, düz bir vadi oluşturmak üzere birbirlerinden ayrıldıkları, eski çağlardan beri bilinen iki nehrin, Litani ve Orontes’in Akdeniz’e doğru akmaya başladıkları yerdedir. Kalıntılar, deniz seviyesinden 1220 m yükseklikte yapay olarak oluşturulmuş çok geniş yatay bir platform üzerine dikilmiş olan etkileyici Roma tapınaklarından kalmıştır. Kutsal alan, hem düz üst kısmı oluşturan toprak dolguyu tutan bir istihkâm hem de bölgeyi koruyan ve gözlerden gizleyen bir çit görevi gören bir duvarla çevrilidir. Bazı kenarları 762 m uzunluğunda olan kapalı, kare biçimli bölgenin alanı 465.000 m^2’yi aşmaktadır.

İki yanda yükselen dağları ve vadiye kuzeyden ve güneyden yaklaşılmasını kontrol edecek biçimde konuşlandırılmış olan kutsal bölgenin kuzeybatı kenarı, günümüzde çekilen bu kuş bakışı manzarada net biçimde görülebileceği gibi, kasten kesilmiştir (Şekil 91a).

Dik açılı kesme, platformun önünde engel olmayan kuzey manzarasını batıya doğru genişleten dikdörtgenimsi bir alan ya¬ratmıştır. İşte bu özel olarak düşünülmüş köşede, Jüpiteı’ e adan¬mış en büyük tapmak, eski çağlarda bilinen en uzun (20 m) ve en büyük (2,3 m çapında) sütunlarıyla yükselmekteydi. Bu sütunlar ayrıntılı biçimde süslenmiş ve 4,9 m yüksekliğinde, tepesinde eğimli bir çatı olan ve tapınağın zirve noktasını daha da yükselten bir baş tabanı (“arkitrav”) taşımaktaydı.

Şekil 91a

Şekil 91b

Asıl tapınak, Jüpiter'e adanmış ve Romalıların burayı M.Ö. 63'te işgal ettikten kısa süre sonra inşa etmeye başladıklarına inanılan dört kısımlı bir türbenin en batıdaki (ve en eski) kısmıdır.

Hafifçe eğimli bir doğu-batı ekseni boyunca (Şekil 91b), ilk olarak anıtsal Giriş Kapısı (A) vardı; büyük bir merdiven ve içlerinde on iki Olimpos tanrısının heykellerinin yer aldığı nişler olan on iki sütun tarafından desteklenen yükseltilmiş bir revaktan oluşmaktaydı. Tapınanlar daha sonra, Roma mimarisinde nadir bir tasarım olan altıgen biçimli bir ön avluya (B) girerler, buradan geçerek çok geniş bir sunak avlusuna (C) gelirlerdi; buraya anıtsal ölçülerde bir sunak taşı hâkimdi; yaklaşık 21,3 m'ye 21,3 m olan bir tabandan 18,3 m kadar yükseliyordu. Avlunun batı ucunda ise tanrının evi (D) vardı. Avludan 4,9 m -temel platformdan toplam 12,8 m yukarıda olan- daha yükseğe kurulmuş ve 91,5 m'ye 53,3 m gibi devasa ölçülerde bir podyumun üstünde yükseliyordu. Bu ekstra yüksekliğin üstüne kurulan uzun sütunlar, baş taban ve çatı birlikte gerçek bir eski çağ gökdeleni oluşturmaktaydılar.

Anıtsal giriş kapısı merdivenlerinden ucundaki batı duvarına dek, türbe uzunlamasına 305 metreden daha fazladır. Güneyinde yer alan ve bir erkek ilaha -bazıları Baküs diye düşünür ama muhtemelen Merkür'dür- adanan çok büyük bir tapmak (E) ve de güneydoğusunda Venüs'e hürmet edilen küçük yuvarlak bir tapınak (F) onun yanında cüce kalmaktadırlar. Burayı 1897'de ziyaret eden Kayzer II. Wilheim'in emri üzerine sit alanını araştıran ve tarihini inceleyen bir Alman arkeoloji ekibi, kutsal alanın yerleşimini yeniden oluşturmayı başarmış ve bu kadim tapınak kompleksinin, merdivenlerin, revakların, giriş kapılarının, sütunların, avluların ve sunak taşının Roma döneminde muhtemelen nasıl göründüklerine dair bir ressama resimler çizdirmişlerdi (Şekil 92).

Ünlü Atina *Akropol*'ü ile kıyaslarsak, bu Lübnan platformu ve tapınaklarının ölçeği hakkında daha iyi fikir sahibi olabiliriz. Atina'daki kompleks (Şekil 93) basamaklı, en uzun yeri 305 m ve en geniş yeri 122 m olan gemi şeklinde bir teras üzerine kurulmuştur. Bir zamanlar kutsal olan bölgeye ve tüm Atina ovasına tepeden bakan o hayranlık verici Parthenon (Atena tapınağı) 70 m'ye 30 m kadardır; Lübnan'daki sit alanında yer alan Merkür/Baküs tapınağından bile küçük.

Şekil 92

Şekil 93

Harabeleri ziyaret eden arkeolog ve mimar Sir Mortimer Wheeler yirmi

yıl kadar önce şunları yazmış: “Tapınaklar... niteliklerini beton gibi yeni bulunma yardımlara borçlu değiller. *Dünya’da bilinen büyük taşların* üzerinde pasif biçimde duruyorlar ve sütunlarından bazıları ise *eski çağlardan kalan en büyük sütunlar*... Karşımızda Helen dünyasının en son büyük anıtı duruyor.”

Gerçekten de Helen dünyası; çünkü herhangi bir tarihçi ya da arkeoloğun bu kadar uzakta ve önemsiz bir eyalette Romalıların böylesine devasa bir işe kalkıştıklarını düşünmelerine, Romalılardan önce gelen Greklerin bu alanı kutsal saydıkları gerçeği dışında, bir neden bulamamaktadırlar. Üç tapınağın adandığı tanrılar: Jüpiter, Venüs ve Merkür (ya da Baküs); Grek tanrıları Zeus, kızkardeşi Afrodit ve oğlu Hermes (ya da Diyonizos) idiler.

Romalılar alanı ve büyük tapınağını, Jüpiter’in kudretinin ve üstünlüğünün en nihai belirtisi olduğunu düşünmekteydiler. Ona *Iove* (İbranca Yehve’nin bir yankısı mı acaba?) deyip tapınağa ve ana heykeline -*Iove Optimus Maximus Heliopolitanus*: Heliopolisli optimal ve maksimal Jüpiter anlamına gelen- ilahi baş harfler olan I.O.M.H.’yi kazımışlardı.

Jüpiter’in bu unvanı; büyük tapınak her ne kadar Baş Tanrı’ya adanmış olsa da bu yerin hızlı arabasıyla gökyüzünü bir uçtan bir uca kat eden *Helios*’un, Güneş tanrısının bir dinlenme yeri olarak düşünülmesi olgusundan kaynaklanmaktaydı. Bu inanç Romalılara, bu yere *Heliopolis* adını veren Greklerden geçmişti. Greklerin buraya bu adı nasıl verdiklerini kimse kesin olarak bilmiyor, bazıları ise bu adı verenin Büyük İskender olduğunu önermekteler.

Ancak Greklerin buraya duydukları hürmet çok daha eski ve kökü daha derinlerde olmalıdır çünkü bu durum Romalıların orayı en büyük anıtlarla muhteşemleştirmeye ve kâhinin kaderleriyle ilgili sözlerini duymak istemelerine yol açmıştı. “Büyük arazi, taşların ağırlığı, tekil blokların boyutları ve yontuların miktarı bakımından bu alanın Greko-Romen dünyada hiçbir rakibi yoktu” şeklindeki gerçek [John M. Cook, *The Greeks in Ionia and the East* (İyonya ve Doğu’da Grekler)] başka nasıl izah edilebilir?

Aslında, bu yer ve onun belirli tanrılarla ilişkilendirilmesi çok daha eski çağlara kadar dayanmaktadır. Arkeologlar, Roma döneminden önce bu sit alanında altı tapınak daha inşa edilmiş olabileceğine inanıyorlar; ve Grekler buraya her ne türbesi diktilerse -tıpkı arkalarından gelecek Romalıların yaptıkları gibi-, daha eski temellerin üstüne yapılar inşa etmişlerdi. Zeus

(Romalılar için Jüpiter), hatırlayacağınız gibi, Sur kralının güzel kızını kaçırdıktan sonra Akdeniz'i yüzerek geçmiş, Fenike'den (günümüzde Lübnan) Girit'e gelmişti. Afrodit de Yunanistan'a batı Asya'dan gelmişti. Ve her yerde dolanan, ikinci tapınağın (ya da belki bir başkasının daha) adandığı Dionysos ise batı Asya'daki aynı diyarlardan Yunanistan'a- asmayı ve şarap yapımı bilgisini getirmişti.

Tapınmanın daha eskideki köklerinin farkında olan Romalı tarihçi Makrobius ülkesindeki halkı şu sözlerle aydınlatmıştır (*Saturnalia* I, Bölüm 23):

> Asurlular da Jüpiter adı altında güneşe taparlar; Heliopolis şehrindeki önemli ayinlerle onu Zeus Heliopolit diye çağırırlar...
>
> Bu ilahi varlığın aynı anda hem Jüpiter hem de Güneş olduğu, ayininden ve dış görünüşünden hemen belli olmaktadır...
>
> Uzunca bir ilahi varlıklar listesi boyunca tartışmaktan kurtulmak için, Asurluların güneşin (tanrının) gücüyle ilgili olarak neye inandıklarını açıklayacağım. En yüksek ve büyük diye hürmet ettikleri tanrıya *Adad* ismini verirler...

Bu yerin, binlerce yıl boyunca halkların tahayyülünün ve inançlarının üstünde olan konumu, bu bölgenin Romalıların gösterdiği hürmeti izleyen tarihçesi boyunca da kendisini göstermektedir. Macrobius yukarıdaki satırları M.S. 400'lerde yazarken, Roma çoktan Hristiyan olmuştu ve bu bölge dindarlar tarafından tahrip edilmekteydi. Büyük Konstantin (M.S. 306-337) Hristiyanlığa döndüğünde orada yaptırılan tüm ek işleri durdurdu ve bunların yerine orayı bir Hristiyan kilisesine dönüştürmeye koyuldu. Bir tarihçiye göre 440 yılında "Theodosius, Greklerin tapınaklarını yıktı; Heliopolis tapınağını, *Baal Helios*'un, ünlü Triliton'un büyük Güneş Baal'inin tapınağını bir Hristiyan kilisesine dönüştürdü." Jüstinyen (525-565) anlaşılan kırmızı granitten sütunlardan bazılarını Bizans başkenti Konstantinapol'e taşıttırmış, orada Aya Sofya kilisesini inşa ettirmişti. Bu yeri Hristiyanlaştırma çabaları ise tekrar tekrar yerel nüfusun silahlı direnişiyle karşılaşmıştı.

Bölge, 637 yılında Müslüman egemenliğine geçtiğinde, onlar da büyük platformun üstündeki Roma tapınaklarını ve Hristiyan kiliselerini özel bir Muhammedi alan haline getirmişlerdi. Zeus ve Jüpiter'e tapınılan yerde, *Allah*'a tapmak için bir cami inşa edildi.

Modern bilginler, komşu sit alanlarındaki arkeolojik bulguları inceleyerek bu yerde asırlardır süren tapınma sürecine daha çok ışık tutmaya çalışmışlardır. Bu sit alanlarından biri, Şam'dan Mezopotamya'ya giden yolda kadim bir kervan merkezi olan Palmira'dır (İncil'de Tüdmür). Sonuç olarak, Henry Seyrig [*La Triade Héliopolitaine* (Heliopolis Üçlemesi)] ve René Dussaud [*Temples et Cultes Héliopolitaine* (Heliopolis Kültleri ve Tapınakları)] gibi bilginler çağlar boyunca temel bir üçlüye tapınıldığı sonucuna vardılar. Bu üçlü Şimşek Tanrısı, Savaşçı Bakire ve Göksel Arabacı idi. Bu bilginler ve diğerleri artık genel olarak kabul edilen çıkarımın sağlamlaşmasına katkıda bulundular; Roma-Grek tanrı üçlüsü çok daha eski Sami inançlarından dallanmıştı, onlar da Sümer panteonuna dayanmaktaydılar. En eski Üçlü, anlaşılan -Sümer'in baş tanrısı olan babası Enlil tarafından- "kuzeyin dağlık diyarlarına" atanan *Adad*'dı. Üçlü'nün dişi üyesi ise İştar'dı. Büyük İskender bölgeyi ziyaretinden sonra İştar/Astarte ve Adad'ı onurlandırmak için bir para bastırmıştı; para onun adını Fenike-İbran dilinde taşımaktadır (Şekil 94). Üçlü'nün üçüncü üyesi ise Göksel Arabacı, Şamaş idi: tarih öncesi astronotların komutanı. Grekler onu (Helios olarak) onurlandırmak üzere ana tapınağın üstüne, onu arabasını sürerken gösteren büyük bir heykelini dikmişlerdi (bkz. Şekil 92). Onlar için hızlılığı, arabayı çeken dört atla simgeleniyordu; ama *Hanok Kitabı*'nın yazarları daha iyi biliyorlardı: "*Şamaş*'ın arabası rüzgârla gider."

Roma ve Grek geleneklerini ve inançlarını inceledik ve Sümer'e geri geldik; Gılgamış'a ve onun Sedir Dağında, "İştar kavşağında" Ölümsüzlüğü Arayışı'na döndük. Adad'ın bölgesinde olmasına rağmen, denmişti ona, orası Şamaş'ın hükmü altındadır. Böylece orijinal üçlüyü bulduk: Adad, İştar, Şamaş.

Şekil 94

Yoksa İniş Yeri'ne mi geldik?

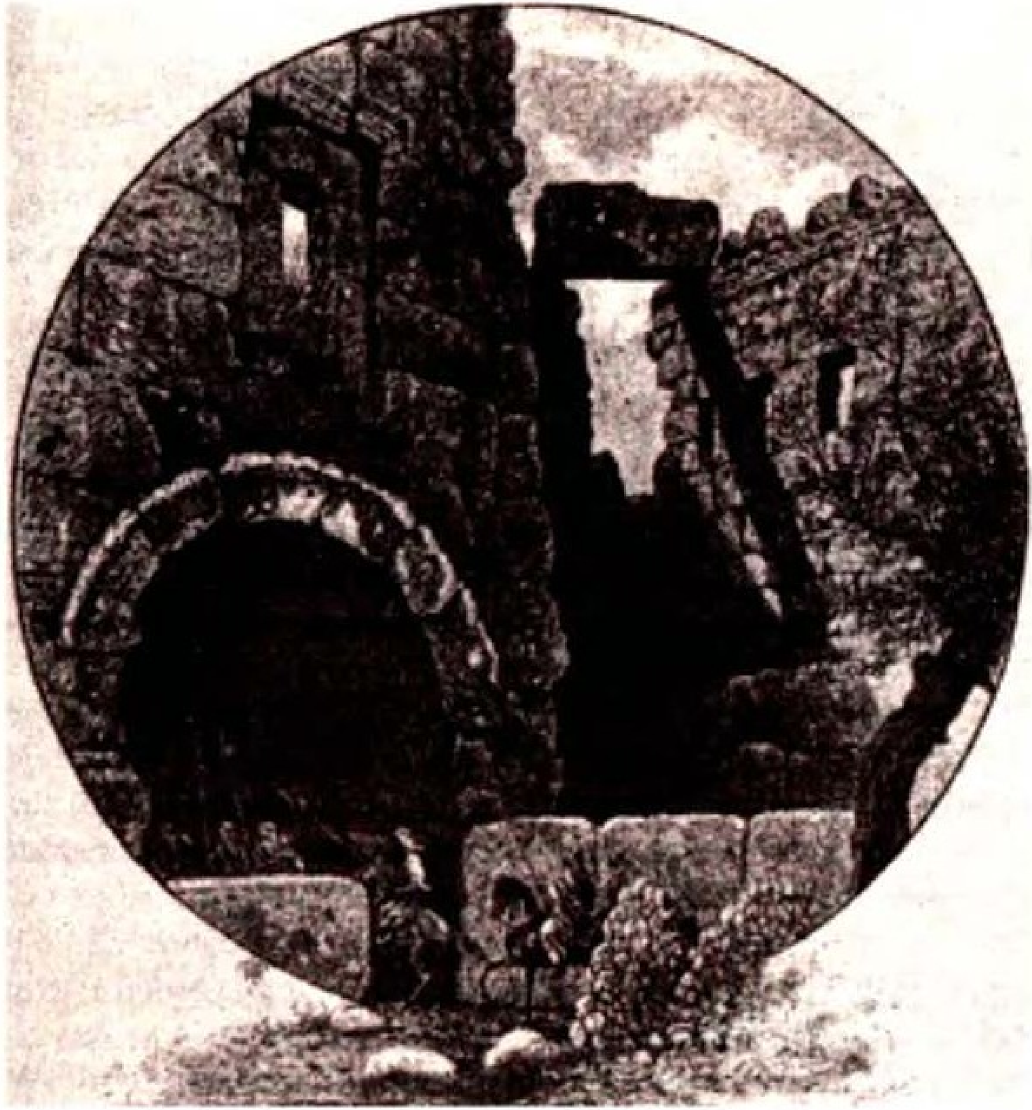
Greklerin Gılgamış'ın destansı maceralarından haberdar olduklarından bugün pek az bilgin kuşkulanmaktadır. Giorgio de Santillana ve Hertha von Deschend, alt başlığı "insan bilgisinin kökeni ve onun mitler yoluyla aktarımı" olan *Hamlet's Mill* (Hamlet'in Değirmeni) adlı kitaplarında, "İskender, Gılgamış'ın gerçek bir kopyasıydı," derler. Ama İskender'den de önce, Homer'in tarihsel masallarında kahraman Odise de benzer ayak izlerinin peşinden gitmişti. Aşağı Dünya'daki Hades'in evine yolculuk ettikten sonra gemisi batan Odise'nin adamları "Güneş tanrısının buzağısını yedikleri" ve dolayısıyla Zeus tarafından öldürüldükleri bir yere varırlar. Yapayalnız kalan Odise "Ogygian adasına" -Tufan öncesi zamanlardan kalma gözlerden uzak bir yer- varana dek dolaşır. Orada, "onu bir mağarada tutan ve besleyen" tanrıça Kalipso, "Kendisiyle evlenmesini ister, bu durumda onu ölümsüz yapmaya niyetlenmektedir, böylece o hiç yaşlanmayacaktır." Ama Odise onun teklifini reddeder; tıpkı Gılgamış'ın İştar'ın aşk teklifini geri çevirmesi gibi.

Suriye Eski Eserler Müdürü olan ve bu geniş platformu ve anlamını incelemeye bir ömür adamış olan Henry Seyrig, Greklerin burada "ruhun (yukarıya) yükselişi ile elde edilen, ilah ile bir özdeşleşme olan Sonraki Yaşam'ın insanın ölümsüzlüğü biçimde temsil edildiği gizem ayinleri" yaptıklarını bulmuştur. Greklerin bu yeri gerçekten de insanoğlunun ölümsüzlüğü elde etme çabalarıyla ilişkilendirdikleri sonucuna varmıştır.

Öyleyse burası, Gılgamış'ın ilk kez Enkidu ile birlikte gittiği Sedir Dağlarındaki o yer, Baal'in Zafon Zirvesi midir?

Kesin bir cevap verebilmek için, gelin bu yerin fiziksel özelliklerine daha yakından bakalım. Göreceğiz ki, Romalılar ve Grekler tapınaklarını çok daha eski zamanlardan kalmış, taş döşenip düzeltilmiş bir platformun üstüne kurmuşlardır; bugüne dek hiç kimsenin içine nüfuz edemeyeceği ve platformun altında yatan gizli odaları, tünelleri, mağaraları ve diğer yakıları inceleyemeyeceği kadar sık yerleştirilmiş büyük, kalın taş bloklardan oluşan bir platform.

Böylesi yeraltı yapılarının hiç şüphesiz mevcut olduğunu, sadece diğer Grek tapınaklarının görünürdeki zeminlerinin altında gizli, yeraltı mahzenleri ve yapay mağaraları olması gerçeğinden çıkarmıyoruz. Georg Ebers ve Hermann Guthe [*Picturesque Palestine* (Resim gibi Filistin)] bir asır kadar önce yöredeki Arapların kalıntılara "güneydoğu köşesinden, *büyük platformun altında* bir tren yolu tünelini andıran uzun, kemerli bir girişten girdiklerini" bildirmişlerdir (Şekil 95). "Bu büyük mahzenlerin ikisi, doğudan batıya, birbirine paralel uzanmakta ve kuzeyden güneye uzanan ve onlara dik açılı olan bir üçüncü ile bağlantılıdırlar." Araplar tünele girer girmez tam bir karanlık içinde kalmışlardı, ötede beride -hayli muammalı bir terimle- "tüllü perdeler"den gelen tekinsiz yeşil ışıklar görmüşlerdi. 140 m uzunluğundaki tünelden çıktıklarında, kendilerini "Arapların Dar-as-saadi yani Büyük Mutluluk Evi dedikleri" Güneş Tapınağı'nın kuzey duvarının altında bulmuşlardı.

Şekil 95

Alman arkeologlar da platformun görünüşe göre devasa mahzenler üstüne kurulu olduğunu bildirmişlerdi ama daha çok yer üstündeki yapıların haritalandırılması ve yeniden inşası ile meşgul olmuşlardı. 1920'lerde André Parrot önderliğindeki bir Fransız arkeoloji misyonu yeraltındaki labirentin varlığını doğrulamış ama gizli kısımlarına girememişlerdi. Platform yukarıdan, kalın taşlarından delindiğinde ise alttaki yapılarla ilgili kanıtlar ortaya çıktı.

Tapınaklar, yeryüzü şekline bağlı olarak 9 m'ye kadar yükselen bir platform üzerine kurulmuşlardı. Kenarlarından görülebilen taş bloklara

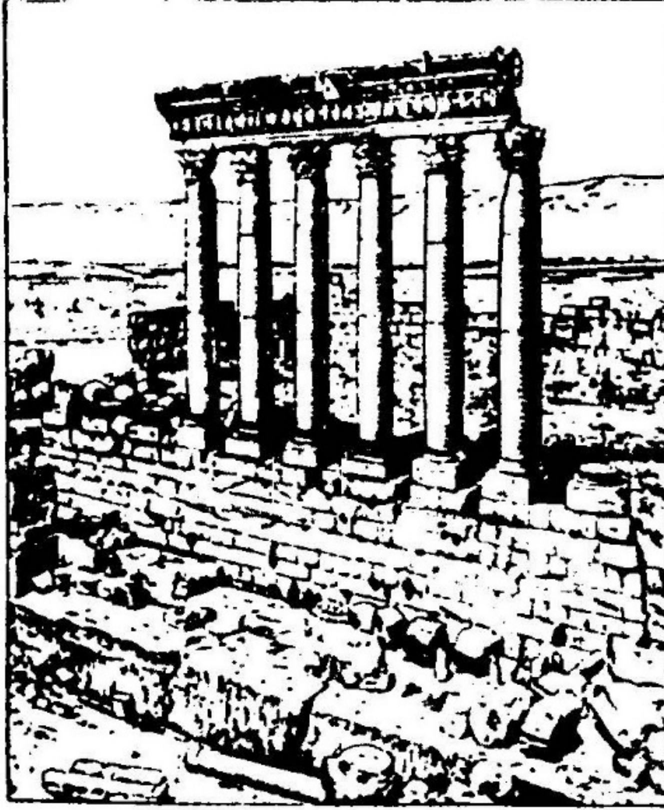
bakılırsa, boyutları; uzunluğu 3,6 m ile 9 m arasında değişen, genişliği sıklıkla 2,75 m ve kalınlığı 1,8 m olan taşlarla örülmüştü. Bu sit alanını oluşturmak üzere kesilen, şekillendirilen, taşınan ve kat kat döşenip birbirlerine sıkı sıkıya yapıştırılan taşların miktarını hesaplamaya şu ana kadar kimse kalkışmadı; Mısır'daki Büyük Piramit'i muhtemelen gölgede bırakır.

Bu platformu en başta kim hazırladıysa, Jüpiter/Zeus tapınağının yeri olan dikdörtgenimsi kuzeybatı köşesine özel bir dikkat göstermişti. Burada, tapınağın 4.645 m^2'den daha fazlası, son derece büyük bir ağırlığı desteklemesinin niyetlendiği kesinlikle anlaşılan bir podyum üstünde durmaktadır. Kat kat kocaman taşlarla inşa edilen Podyum, Avlu'nun önünde, onun bulunduğu düzeyden 8 m, açık olan kuzey ve batı yanlarında ise yerden 12,8 m yüksekliktedir. Tapınağın sütunlarından altısının hala ayakta olduğu güney yanında (Şekil 96a) taş katmanlar kolaylıkla görülebilmektedir: aralarında yine kocaman ama nispeten daha küçük taşlar olan, uzunluğu 6,4 m'yi bulan taş blok sıraları vardır. Ayrıca (sol altta), yükseltilmiş tapınağın altında bir teras gibi çıkıntı yapan Podyum'un alt katmanları da görülebilir. Orada, taşlar daha da devasadır.

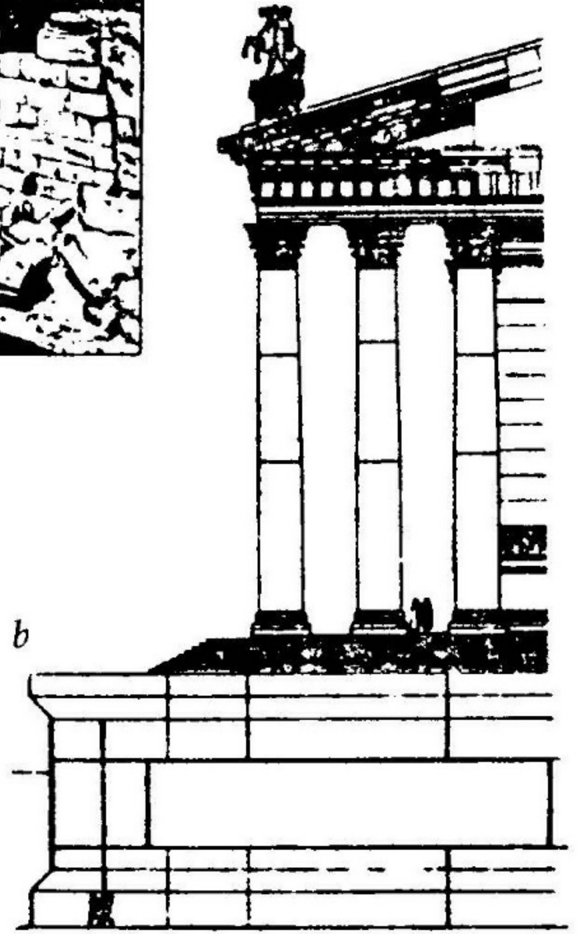
Şu ana dek görülen en büyük taşlar, Podyum'un batı yanındaki bloklardır. Alman arkeoloji ekibi tarafından hazırlanan, kuzeybatı köşesinin şematik çiziminde (Şekil 96b), dışarı çıkan taban ve Podyum'un üst katmanlarının; bazıları 9,5 m'yi geçen uzunlukta, 4 m yükseklikte ve 3,65 m kalınlığında "siklopyen" taşlardan inşa edildikleri görülebilir. Bu ölçülerde her taş blok yaklaşık 141,6 m^3 hacimlidir ve 500 tondan fazla çeker.

Evet, büyüktüler -Mısırdaki Büyük Piramit'teki büyük bloklar bile 200 tondur- ama Podyum'u yaratan kadim usta tarafından kullanılan en büyük granit blok da değildiler.

Podyum'un tabanından 6 m yukarıda yerleşik olan merkez sıra, inanılmaz biçimde çok daha büyük taşlardan yapılmadır. Modern topoğraflar bunlardan "dev", "devasa", "kocaman" diye söz etmektedirler. Kadim tarihçiler ise bunlara Trilithon -Uç Taş Harikası- demişlerdi. Çünkü Podyum'un gözler önündeki batı yanında, benzerleri dünyanın hiçbir yanında görülmemiş olan üç taş blok yan yana durmaktadır. Keskin hatlarla biçimlendirilmiş ve birbirlerine mükemmel biçimde uyan üç taşın her biri (Şekil 97) 18 m uzunlukta, 5 m yüksekliğinde ve 4 m kalınlığındadır. Dolayısıyla her bir blok 283,2 m3 granit içermekte ve 1000 tonu aşmaktadır!

a

b

Şekil 96

Platform ve Podyum için taşlar yöredeki bir ocaktan çıkarılıyordu; Wood ve Dawkins panoramik çizimlerine (Şekil 90) bu ocaklardan birini eklemişlerdi, kadim taş ocağında oradan oraya çekilen büyük taş blokları

gösteriyorlardı. Ama söz konusu devasa bloklar bir başka taş ocağından çıkartılmış, kesilmiş ve biçimlendirilmişti; kutsal bölgenin yaklaşık 1,2 km güney batısında kalan bir vadide yer alan bir ocakta. Orada, insan Trilithon'dan bile daha inanılmaz olan bir manzarayla karşılaşır.

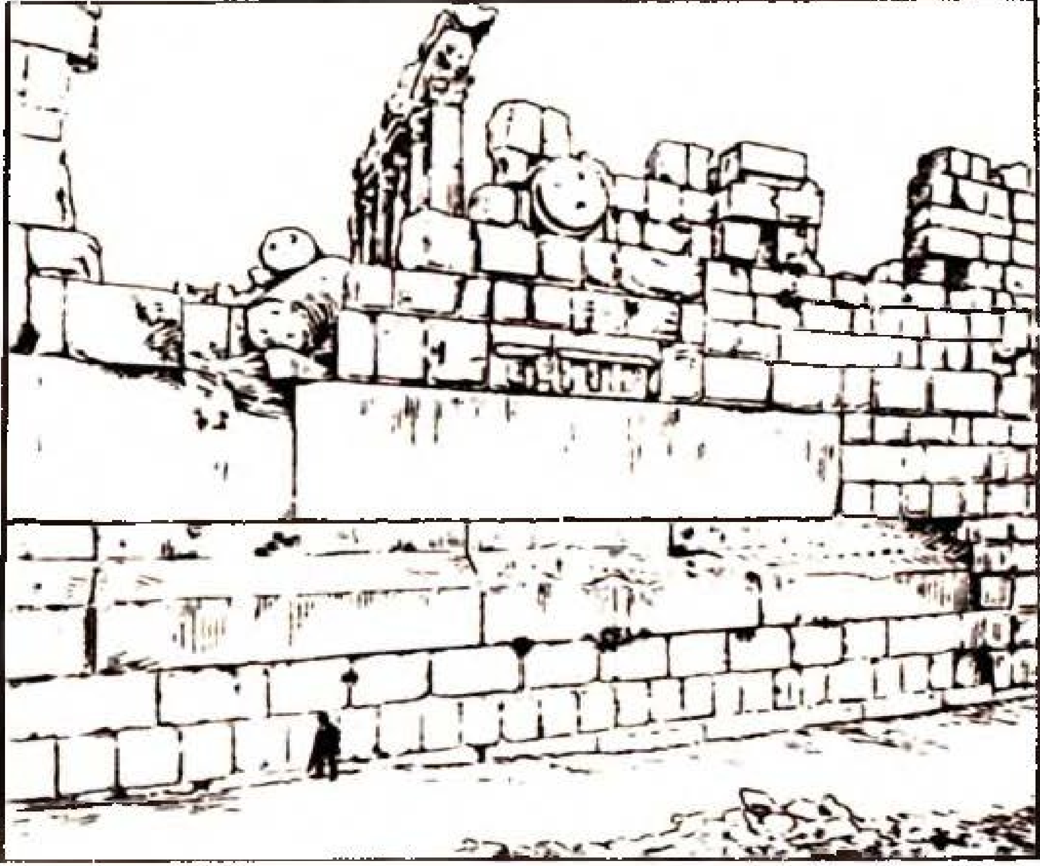
Kısmen toprağa gömülü halde, granit bloklardan biri daha -büyük taş ocakçısı her kimdiyse onun tarafından bırakıldığı biçimde- orada yatmaktadır. Tamamen şekillendirilmiş ve mükemmel biçimde kesilmiş, onu kayalık zemine sadece ince bir çizginin bağladığı blok inanılmaz ölçülerdedir; 21 m uzunluğunda ve 4,9'a 4,3 m'dir. Üstüne tırmanan biri (Şekil 98) bir buz kalıbı üstündeki sineğe benzer... Temkinli bir tahminle 1200 tondan daha ağırdır.

Çoğu bilgin bunun da, diğer üç kardeşi gibi, kutsal bölgeye taşınma ve belki de Podyum'un teras kısmını kuzey yanında daha genişletmekte kullanılma niyetiyle hazırlandığına inanmaktadır. Ebers ve Guthe ise şu teoriyi kayda geçirmişlerdir; aslında Trilithon'un altındaki sırada daha küçük iki blok değil de taş ocağında bulunana benzer, uzunluğu 20,4 m olan tek bir taştır ancak ya hasar görmüş ya da yan yana duran iki taş görüntüsü vermek üzere yontulmuştur.

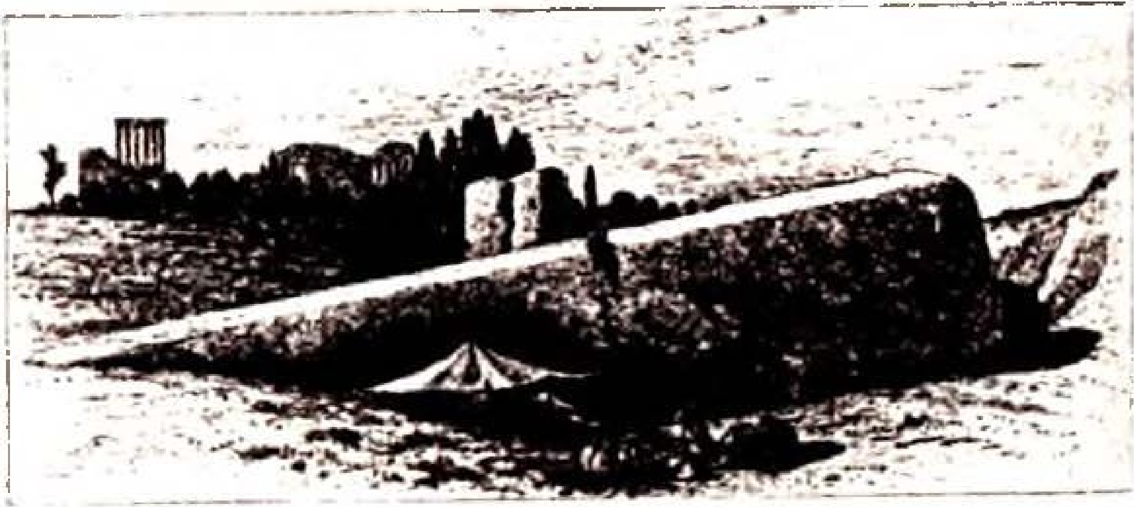
Geride kalan devasa taş bloğu nereye yerleştirmeye niyetlendiler bilemiyoruz ama bizim için Lübnan dağlarında yuvasını bulmuş Platform ve Podyum'un muazzamlığına ve özgünlüğüne sessizce tanıklık etmektedir. Aklımızı allak bullak eden şey, 1000 ya da 1200 ton gibi bir ağırlığı vadilerden ve dağ yamaçlarından aşırmayı, her taş bloğu yerin metrelerce yukarısında tam yerine yerleştirmeyi bir yana bırakın taşıyacak bir vincin, aracın ya da mekanizmanın günümüzde bile mevcut olmamasıdır. Bu koca taş blokların taş ocağından tepenin yukarısındaki alana çekilerek, sürüklenerek taşındığını uzaktan dahi olsa ima edecek herhangi bir yol, rampa ya da benzeri arazi çalışması bile yoktur.

Ancak çok uzaklarda kalan günlerde, biri, bir biçimde bunu becermişti...

Ama kim? Yöresel gelenekler bu yerin, Âdem ve Havva Aden Bahçesinden kovulduktan sonra, Sedir Dağları bölgesinde yerleşen Âdem ve oğullarından beridir var olduğunu iddia etmektedirler. Bu efsanelere göre Âdem şimdi Şam olan yerde yerleşmiş ve buradan çok uzak olmayan bir yerde ölmüştü. Habil'i öldürdükten sonra Sedir Zirvesinde bir sığınak inşa eden ise oğlu Kabil'di.

Şekil 97

Şekil 98

Lübnan'ın Maruni ataları ise şu geleneği anlatırlar: "Lübnan Dağı üstündeki istihkam, dünyadaki en eski binadır. Âdem'in oğlu Kain, Yaratılışın 133. yılında bir çılgınlık nöbeti sırasında burayı inşa etmiştir. Buraya oğlu Hanok'un adını verdi ve günahları Tufan ile cezalandırılan devlerle burayı meskûn etti." Tufan'dan sonra burası İncil'deki Nimrod tarafından göklere tırmanma çabasıyla yeniden inşa edildi. Babil Kulesi, bu efsanelere göre Babil'de değil Lübnan'daki büyük platform üzerindeydi.

On yedinci yüzyılda yaşamış d'Arvieux adlı bir gezgin, *Mémoires* (Kısım 2, Bölüm 26) adlı eserinde yöredeki Müslümanlar kadar Yahudi sakinlerinin de, bu alanda bulunan kadim bir el yazmasında şunların yazdığına inandıklarını belirtmişti: "Tufan'dan sonra, Nimrod Lübnan'da egemen olduğunda, Güneş tanrısına tapan Moablıların tanrısı Baal'in onuruna adlandırılan Baalbek Kalesini yeniden inşa etmeleri için devleri gönderdi."

Tanrı Baal'in bu yer ile Tufan öncesi günlerde ilişkilendirilmesi bir şeyler hatırlatmalı. Gerçekten de, Grekler ve Romalılar gider gitmez, yöre halkı Helen ismi Heliopolis'i terk edip burayı Sami dilindeki adıyla anmaya başladı. Bugün de aynı adla anılmaktadır: *Baalbek.*

Bu adın kesin anlamı hakkında farklılıklar gösteren fikirler var. Birçokları "Baal'in Vadisi" anlamına geldiğine inanıyor. Ama hecelemeden ve Talmud'daki göndermelerden çıkardığımıza göre "*Baal'in Ağlaması*" anlamına gelmektedir.

Bir kez daha, Baal'in Mot ile çarpışmasında düşüşünü anlatan Ugarit destanının kapanış dizelerini okuyabiliriz; cansız bedeni Anat ve Şepeş tarafından bulunur ve Zafon Zirvesindeki yapay mağaranın içine gömülür:

Yere düşmüş Baal'e rastladılar;
Muzaffer Baal ölmüş;
Prens, Dünya Efendisi yok olmuş...
Anat gözyaşlarını döker;
Vadide, gözyaşlarını şarap gibi içer.
Yüksek sesle Tanrıların Meşalesi'ne Şepeş'e seslenir:
"Muzaffer Baal'i kaldır yerden, lütfen,
    kucağıma ver."
Tanrıların Meşalesi Şepeş işitir
Muzaffer Baal'i yerden kaldırır,

Anat’ın omuzuna koyar.
Onu Zafon istihkâmına çıkarır;
ağlar ona, gömer onu;
toprağın boşluğuna yatırır onu.

Tüm bu yöresel efsaneler, tüm efsanelerin gerçek olayların asırlar kadar eski de olsa bir parça hatırasını içermesi gibi, bu yerin son derece eski olduğu konusunda hemfikirdirler. Onun inşa edilişini “devler”e atfeder ve inşasını Tufan olayları ile ilişkilendirirler. Burayı Baal’a bağlarlar, işlevini ise bir “Babil Kulesi” gibi anlatırlar: “göklere tırmanılacak” bir yer.

Geniş Platform’a, yerine ve yerleşimine baktığımızda ve çok büyük ağırlıkları desteklemek üzere inşa edilmiş muazzam Podyum’un amacı üstüne düşündüğümüzde, Biblos’ta bulunan paranın üstündeki resim (Şekil 89) gözlerimizin önüne gelir: büyük bir tapınak, duvarlarla çevrili kutsal bir bölge, ekstra güçlü inşaatıyla bir podyum; ve onun üstünde roket gibi bir Uçan Oda.

Gılgamış Efsanesindeki Saklı Yer’i anlatan sözler ve tarifler de kulaklarımızda çınlar: Aşılamaz duvar, dokunan her kimseyi felç eden kapı, “emirlerin yayımlandığı oda”, “Anunnaki’nin gizli evi”; “ışıklı huzmesi” ile canavarımsı Muhafız.

Zihnimizde hiçbir şüphe kalmadı; *Baalbek*’te Baal’in Zafon Zirvesini, Gılgamış’ın ilk yolculuğunun hedefini bulduk.

Baalbek’i “İştar Kavşağı” olarak belirlemek, İştar Dünya semalarında süzülürken, bu “İniş Yeri”ne gelip gidebildiğine göre Dünya üstündeki diğer iniş yerlerine de gidip gelebildiği anlamına gelecektir. Benzer şekilde, Baal’in Zafon Zirvesine “sözler fırlatan bir tertibat, ‘fısıldayan bir taş’ “ yerleştirme girişimi de başka yerlerde benzer iletişim birimleri olduğunu ima etmektedir: “Gök ile Dünya konuşacak ve denizler gezegenlerle.”

Dünya üstünde gerçekten de tanrıların hava araçları için İniş Yerleri olarak iş görecek böyle başka yerler olabilir miydi? Zafon Zirvesi üstünde duranın yanı sıra başka “fısıldayan taşlar” da var mıydı?

İlk bariz ipucu “Heliopolis”tir; bu isim, Greklerin Baalbek’i bir biçimde bir “güneş tanrısı şehri” olarak gören, Mısırdaki adaş şehir ile paralel tutan

inançlarını işaret eder. Eski Ahit de kuzeyde bir *Beyt-Şemeşti* ("Şamaş'ın Evi") ve güneyde bir Beyt-Şemeşti, yani Mısır'daki Heliopolis'in İncil'deki adıyla *On* şehri olduğunu kabul etmektedir. Yeremya peygamberin "Mısır'ın tanrılarının Evleri"nin yeri dediği, Mısır'ın obelisklerinin yeri burasıdır.

Kuzeydeki Beyt-Şemeşti Lübnan'daydı, *Beyt-Anat*'tan ("Anat'ın Evi/Yuvası") pek uzak değildi; Amos peygamber burayı "Adad'ın sarayları... El'i görmüş olanın Evi"nin yeri olarak tanımlıyordu. Süleyman'ın krallığı sırasında, egemenlik alanı Suriye ve Lübnan'ın büyük kısmını içermekteydi ve onun büyük yapılar inşa ettirdiği yerler arasında *Baalat* ("Baal'in Yeri") ve *Tamar* ("Palmiyeler Yeri") de vardı; çoğu bilginler bu yerleri Baalbek ve Palmira olarak tanımlamaktadırlar (bkz. Şekil 78'deki harita).

Grek ve Romalı tarihçiler iki Heliopolis'i birbirine bağlayan bağlara birçok göndermeler yapmışlardı. On iki tanrıdan oluşan Mısır panteonunu ülkesinin halkına açıklarken Grek tarihçi Heredot da "Mısırlıların 'Herkül' olarak hürmet gösterdikleri Ölümsüz"den söz etmiştir. Bu Ölümsüze tapıncın Fenike'deki kökeninin izini sürer ve "orada pek yüce tutulan bir Herakles tapınağı" bulur. Tapınakta iki sütun görür: "Biri saf altın, öbürü yeşil akik taşından, geceleri pırıl pırıl yanıyordu."

Böylesine kutsal "Güneş Sütunları" -"tanrıların taşları"- bölgenin İskender tarafından fethedilmesini izleyen Fenike paraları üstünde resmedilmiştir (Şekil 99). Heredot bize bağlantılı iki sütun hakkında ek bilgi de sağlamıştır; biri elektriği en iyi ileten metalden (altın) ve diğeri de artık lazer iletişiminde kullanılan değerli bir taştan (zümrüt) yapılmadır ve yüksek güçlü bir huzme yayarken garip bir ışıltı yayarlar. Bu, Baal tarafından kurulan ve Kenan metinlerinin "muhteşem taşlar" diye tarif ettiği düzeneğe benzemiyor mu?

Fenike Heliopolis'i (Baalbek) ve Mısır'daki dengi arasındaki bağlantı üzerine uzun uzun yazan Romalı tarihçi Makrobius da kutsal bir taştan söz eder; ona göre, Güneş tanrı Zeus Helioupolites'e hürmet eden Mısırlı rahipler tarafından Mısır'daki Heliopolis'ten kuzeydeki Heliopolis'e (Baalbek) taşınmış olan "bir nesne"dir. Ve ekler, "Bu nesneye artık Mısır değil de Asur ayinleriyle tapınılmaktadır."

Şekil 99

Şekil 100

Diğer Romalı tarihçiler de “Asurlular”ın ve Mısırlıların tapındığı koni biçimli “kutsal taşlar”ı vurgulamışlardır. Quintus Curtius böyle bir nesnenin Siva vahasındaki Ammon tapınağında yerleşik olduğunu kaydetmiştir. “Orada bir tanrı gibi tapınılan şey,” diye yazar Quintus Curtius, “yapıcıların genellikle tanrılara atfettikleri bir biçimde değildir. Daha ziyade, görünüşü sanki bir göbek (‘*umbilicus*’) gibiydi ve birbirine yapıştırılmış zümrüt ve değerli taşlardan yapılmıştı.”

Siva’da tapınılan koni biçimli nesneyle ilgili bilgi, F. L. Griffith’in 1916’da *The Journal of Eygptian Archeology*’de (Mısır Arkeoloji Dergisi), Nübye “piramit şehri” Napata’daki koni biçimli bir “omfalos”un keşfini duyurmasıyla bağlantılı olarak ifade edilmişti. Bu “nadir Meroe[*] anıtı” (Şekil 100) Harvard Üniversitesinden George A. Reisner tarafından oradaki Ammon -bu Mısır tanrısına adanmış olan en güneydeki- tapınağının iç odasında keşfedilmişti.

Grek dilinde *omfalos* ve Latincede *umbilicus* terimi “göbek, merkez” anlamına gelir; bilginlerin henüz anlayamadığı nedenlerden dolayı eski çağlarda “Dünyanın merkezi”nin bir işareti olarak görülen koni biçimli bir taştır.

Siva vahasındaki Ammon tapınağı, hatırlayacağınız gibi, İskender’in Mısır’a geldiğinde danışmak üzere başvurduğu kehanet merkeziydi. Hem İskender’in tarihçisi Callisthenes hem de Romalı Quintus Curtius’un şahitliği, değerli taşlardan yapılma bir omfalosun bu kehanet merkezinde hürmet edilen “nesne”nin ta kendisi olduğu yolunda kuşkuya yer bırakmaz. Reisner’ in

içinde omfalos taşını keşfettiği Nübye tarzı Ammon tapınağı Napata'daydı; burası Nübye kraliçelerinin egemenliğinin kadim başkentiydi; İskender'in Ölümsüzlük arayışında Kraliçe Candace'a yaptığı akıl karıştırıcı ziyareti de hatırlayacaksınız.

Peki, kendince uzun ömür sürebilmenin sırrını arayan Pers kralı Kambyses'in (Heredot'un bildirdiği gibi) adamlarını "Güneş Sofrası"nın bir anıta konulduğu Nübye'ye göndermesi sadece bir rastlantı mıdır? M.Ö. birinci binyıl kadar eskilerde bir Nübye kraliçesi -Saba Melikesi- Kudüs'teki Kral Süleyman'a doğru uzun bir yolculuğa çıkmıştı. Baalbek'te halen anlatılan efsaneler Süleyman'ın Lübnan'daki bu yeri onun onuruna süslediğini aktarırlar. Bu uzun ve tehlikeli yolculuğu sadece Süleyman'ın bilgeliğinden yararlanmak için mi yapmıştı yoksa gerçek amacı Baalbek'te yer alan "Şemeş Evi"ndeki kâhine mi danışmaktı?

Burada sadece tesadüften çok daha fazlası söz konusudur; ve akla şu soruyu getirir: Eğer tüm bu kehanet merkezlerinde hürmet gösterilen, bir anıt içinde korunan, kutsal bilinen bir omfalos vardıysa, kehanetlerin bizzat merkezi bu omfalos olamaz mıydı?

Baal'in Mot ile yaptığı ölümcül dövüşün nedeni Zafon Zirvesine bir fırlatma silosu ve bir iniş platformu inşa (ya da yeniden inşa) ettirmek değildi. Bunun nedeni onun bir "Muhteşem Taş"ı gizlice kurmaya kalkışmasıydı. Bu aygıt göklerle olduğu kadar Dünya üstündeki diğer yerlerle de iletişim kurabiliyordu. Ama, ek olarak bu;

> Fısıldayan bir Taş.
> İnsanlar onun mesajlarını bilmeyecekler;
> Dünya'daki kalabalıklar anlamayacaklar.

Muhteşem Taş'ın bariz olan ikili işlevi üstünde düşündüğümüzde, Baal'in Anat'a yolladığı gizli mesaj birdenbire açık hale gelir: Tanrıların birbirleri ile haberleşmede kullandıkları aynı aygıt, kralların ve kahramanların sorularına karşılık tanrıların kehanet dolu cevaplarının yayımlandığı nesnenin ta kendisiydi!

Konu hakkındaki en ayrıntılı çalışmada (*Omphalos*) Wilhelm H. Roscher bu kehanet taşları için kullanılan -İngilizce *navel*, Almanca *nabel*- Hint-Avrupa teriminin "güçlü biçimde yaymak" anlamına gelen Sanskritçe *nabh*

kelimesinden dallandığını göstermişti. Sami dillerinde *naboh* kelimesinin kehanette bulunmak, önceden söylemek ve *nabih*{*} kelimesinin ise “peygamber” anlamına gelmesi de bir rastlantı değildir. Tüm bu eş anlamlar hiç şüphesiz Sümerce’ye dek uzanmaktadır; bu dilde NA.BA(R) “çözümleyen parlak-ışıltılı taş” anlamına gelmektedir.

Kadim yazıları inceledikçe böylesi kehanet merkezlerinden oluşan doğrulanabilir bir şebeke ortaya çıkmaktadır. Jüpiter-Ammon’un Meroe’deki kehanet merkezinin varlığını doğru biçimde bildiren (2. Kitap: 29) Heredot, şu ana dek tartıştığımız bağlantılara şunu da ekler: Siva’daki kehanet merkezini kurmuş olan “Fenikeliler” ayrıca Yunanistan’daki en eski kehanet merkezini, (Arnavutluk sınırı yakınında) kuzeybatıda bir dağ bölgesi olan *Dodona*’daki kehanet merkezini de kurmuşlardı.

Bununla ilgili olarak, Mısır’ı ziyaret ettiğinde duyduğu bir hikâyeyi de anlatır; “Thebai’deki Zeus rahipleri derlermiş ki, bir zamanlar Fenikeliler, tapınak rahibelerinden ikisini kaçırmışlar, sonradan haber alınmış ki, bu kadınlardan biri Libyalılara, öbürü Yunanlılara satılmış ve bu ülkelerde ilk kehanet merkezlerini bu kadınlar kurmuşlar.” Ama Dodona’da hikâyenin versiyonu değişir: “Mısır’daki Thebai’den iki kara güvercin uçmuş” biri Siva’ya öbürü Dodona’ya gitmiş, kondukları yerlerde birer Jüpiter kehanet merkezi kurulmuş; Grekler ona Dodona’da Zeus, Mısırlılar da Siva’da Ammon derlermiş.

Romalı tarihçi Silicus Italicus (M.S. birinci yüzyıl) Anibal’in Roma’ya karşı yaptığı savaşla ilgili olarak Siva’daki kâhine danıştığını anlatır ve ayrıca, Teb’ten havalanan iki kumrunun Libya çölünde (Siva) ve Grek Chaonia (Dodona)’da kehanet merkezlerinin kurulmasından sorumlu olduğundan söz eder. Birkaç yüz yıl sonra, Grek şair Nonnos, *Dionysiaca* adlı eserinde Siva ve Dodona’daki kehanet merkezlerini birbirinin eşi diye tarif etmiş ve bu ikisinin birbirleriyle sesli iletişimde olduklarını iddia etmiştir:

Libyalı Zeus’un
    yeni bulduğu cevaplayan sese bakın!
Bir kahinin susamış kumları
    Chaonia’daki (Dodona) kumruya yollanır.

F. L. Griffith açısından baktığımızda, Nübye’deki omfalosun keşfi akla

Yunanistan’daki bir başka kehanet merkezini getirmektedir. Nübye omfalosunun koni biçimi, “*Delf* kehanet merkezindeki omfalosun biçimiyle aynıdır,” diye yazar.

Yunanistan’ın en ünlü kehanet merkezi olan Delf (Delfi) Apollo’ya (“Taş’tan olan”) adanmıştı; kalıntıları halen turistlerin Yunanistan’da en büyük ilgi gösterdikleri bir yerdir. Burada da, tıpkı Baalbek’teki gibi, kutsal bölge bir dağ üstünde biçimlendirilmiş bir platform üstünde yer almaktadır, ayrıca Akdeniz’e ve bu denizin diğer kıyılarındaki topraklara bir yelpaze gibi açılan bir vadiye bakmaktadır.

Delf in en kutsal nesnesinin bir omfalos taşı olduğunu birçok kayıt saptamış durumdadır. Bu taş, Apollo tapınağının iç odasındaki özel bir taban üstüne kurulmuştu, bazıları bunun tanrının altın heykelinin yanında olduğunu bazıları da tek başına kutsal sayıldığını söylemektedir. Bir yeraltı odasında, kehanet duymak için gelenlerin gözlerinden saklı olan kehanet rahibesi, transa benzeyen bir kendinden geçme hali içinde, muammalı cevaplar vererek kralların ve kahramanların sorularını yanıtlıyordu; tanrı tarafından verilen bu cevaplar, omfalostan yayılmaktaydı.

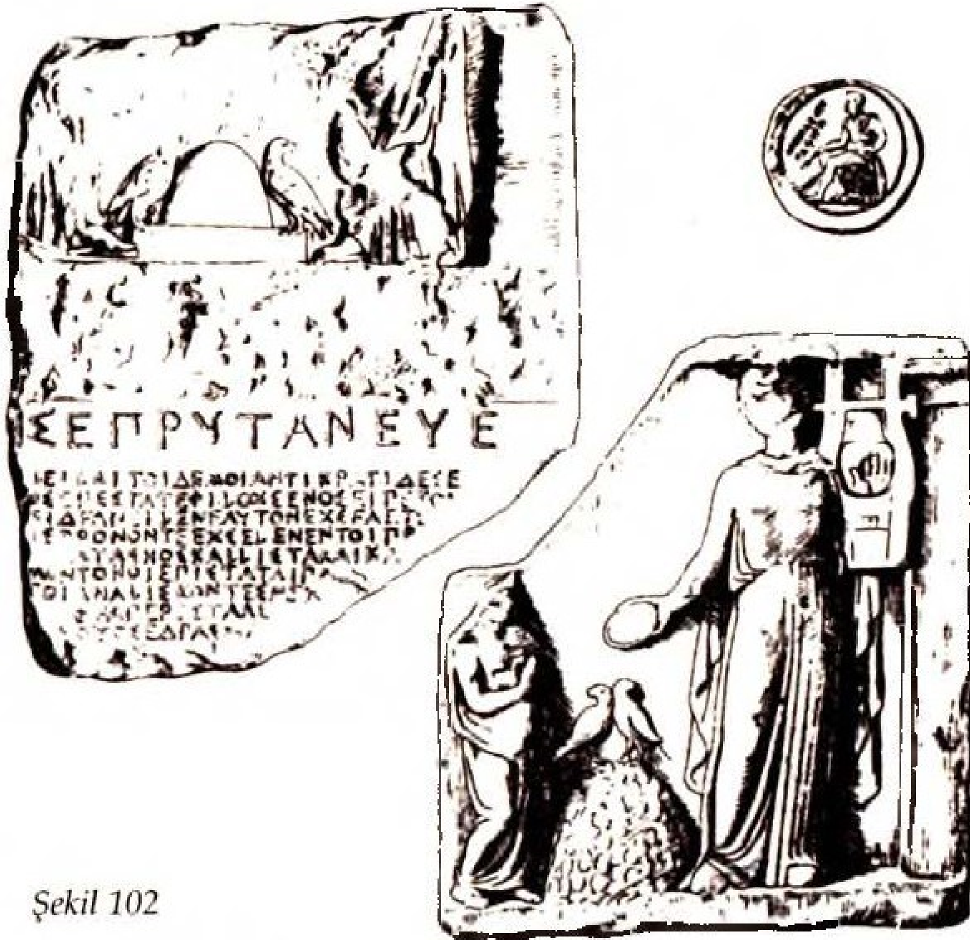

Şekil 101

Kutsal olan orijinal omfalos, belki de bu bölgeyi etkileyen birkaç kutsal savaş veya yabancı istilalar sırasında, gizemli biçimde ortadan kaybolmuştur. Ama muhtemelen Roma döneminde tapınağın dışına dikilen bir taş kopyası arkeolojik kazılar sırasında bulunmuştur ve artık Delf Müzesinde sergilenmektedir (Şekil 101).

Tapınağa doğru giden Kutsal Yol üstünde, bilinmeyen bir zamanda biri, tapınak inşa edilmeden önce Delf'te ilk kez verilen kehanetin yerini işaretleme gayretiyle basit bir taş omfalos dikmişti. Delf paraları, Apollo'yu bu omfalos üstünde oturmuş halde gösterirler (Şekil 102); Fenike Greklerin eline geçtiğinde ise, onlar da aynı şekilde Apollo'yu "Asur" omfalosu üstüne otururken gösterdiler. Ama daha sık olarak, kehanet taşları birbirleriyle ortak bir taban ile bağlantılı ikiz koniler şeklinde gösterilmişlerdir, tıpkı Şekil 99'da görebileceğiniz gibi.

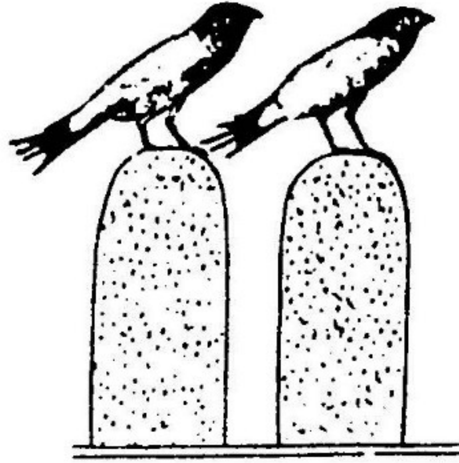
Delf bir kehanet merkezi olarak nasıl seçilmişti, omfalos taşı orada ne arıyordu? Gelenekler, Zeus Dünya'nın merkezini bulmak isteyince dünyanın iki zıt ucundan kartallar uçurduğunu, anlatırlar. Birbirlerine doğru uçan kartallar Delf'te karşılaşırlar; burası oraya bir göbek taşı, bir omfalos dikerek işaretlenir. Grek tarihçi Strabo'ya göre böyle iki kartalın sureti, Delf'teki omfalosun üstüne yer almaktaydı.

Şekil 102

Grek sanatında bulunan omfalos betimlemeleri, koni biçimli nesnenin üstünde ya da iki yanında iki kuş göstermektedirler (Şekil 102). Bazı bilginler bu kuşlarda kartalları değil de belirli bir yere geri gelebilmeyi başaran posta güvercinlerini görmekteler; bunlar pekâlâ Dünya'nın bir Merkezinden diğerine olan uzaklıkları ölçmeyi sembolize ediyor olabilirler, diye düşünülmektedir.

Grek efsanelerine göre, Zeus Tifon ile yaptığı hava çarpışmaları sırasında Delf'e sığınmış, sonunda üstüne Apollo tapınağının inşa edileceği platform gibi bir alan üstünde dinlenmişti. Siva'daki Ammon anıtı da sadece yeraltı koridorları, gizemli tüneller ve tapınağın kalın duvarları içerisindeki gizli geçitleri içermekle kalmaz, aynı zamanda masif bir duvarla çevrili olan 54,9 m'ye 51,8 m boyutlarında olan girilmesi yasak bir bölgedir de. Tam ortasında, yekpare taştan bir platform yükselmektedir. "Fısıldayan taşlar" ile ilişkili tüm sit alanlarında yükseltilmiş bir platform da dâhil olmak üzere aynı yapısal özellikleri buluruz. Öyleyse, bunlar da, onlardan çok daha büyük olan Baalbek gibi, hem bir İniş Yeri hem de İletişim Merkezi miydiler?

Şekil 103

İkiz Kutsal Taşları, iki kartalın eşliğinde Mısır kutsal yazılarında da resmedilmiş halde bulmak şaşırtıcı olmaz (Şekil 103); ve Grekler kendi kehanet merkezlerini kutsal alanlar haline dönüştürmezden asırlar önce, bir Mısır firavunu kendi piramidinde üstüne iki kuşun tünediği bir omfalos resmettirmişti. Bu firavun M.Ö. 14. yüzyılda yaşayan I. Seti idi ve onun bu betimlemesinde, tarihte görülen en eski omfalosu Saklı tanrı Seker'in bölgesinde görürüz: Şekil 19'a tekrar bakınız. Bu, mesajların -"sözlerin"- "her gün Seker'e konuşulduğu" haberleşme tarzıydı.

Baalbek’te Gılgamış’ın ilk yolculuğunun hedefini bulmuştuk. “Fısıldayan” Muhteşem Taşlar’ı birleştiren izleri sürerek *Duat*’a vardık.

Burası firavunların Sonraki Yaşam için Gökyüzüne Merdiven’e tırmanmayı hedefledikleri yerdi. Bizce burası, Yaşam’ı arayan Gılgamış’ın ikinci yolculuğunun hedefi olarak belirlediği yerdi.

TİLMUN: ROKET GEMİLER DİYARI

Gılgamış'ın Ölümsüzlüğü arayış destanı hiç şüphe yok ki ardından gelen binyıllarda, aynı şekilde ebedi gençliğin peşine düşen kralların ve kahramanların anlatıldığı birçok hikâyeye ve efsaneye kaynaklık etmişti. Dünya üstünde bir yerlerde, insanoğlunun mitselleşmiş anılarının iddialarına göre, insanoğlunun tanrılara katılabildiği ve ölümün onursuzluğundan kurtulabileceği bir yer vardı.

Yaklaşık beş bin yıl önce Uruklu Gılgamış, Utu'ya (Şamaş) şöyle yalvarmıştı:

Şehrimde ölür insan; yüreğim daralır.
İnsan yok olur, yüreğim ağırlaşır...
En uzun boylu insan bile göklere erişemez...
Ey Utu,
Diyara girmektir dileğim, destekçim ol!
Şemler'in dikildiği yerde,
Şem'imi dikmeme izin ver!

Şem, daha önce açıkladığımız gibi, genelde (birinin sayesinde hatırlanacağı) "Ad" olarak tercüme edilmesine rağmen aslında bir roket

gemiydi: Hanok göklere alınırken “Adı” üstünde gözlerden yok olmuştu. Gılgamış’tan tam bin yıl sonra Mısır’da kral Teti de aynı şekilde yalvarmıştı:

İnsanlar düşer,
Ad’ları yoktur.
Siz kral Teti’yi kolundan tutun,
Siz kral Teti’yi göğe alın,
ki Dünya’da insanlar arasında ölmesin.

Gılgamış’ın hedefi Tilmun idi; roket gemilerin dikildiği diyar. Tilmun’a ulaşmak için nereye gitti diye sormak, kendisini bir firavun ve bir tanrı oğlu ilan eden İskender nereye gitmişti diye sormakla eştir. Aslında şunu sormak gerek: *Duat*, Dünya üstünde neredeydi?

Çünkü tüm bu yerler, vardığımız sonuca göre, tek ve aynıydı.

Ve Gökyüzüne Merdiven’i bulmayı umdukları yer, en sonunda göstereceğiz ki, Sina yarımadasıydı.

Mısır’ın Ölüler Kitabı’nda verilen ayrıntıların gerçek Mısır coğrafyasına gönderme yaptığı olasılığını kabul eden bazı bilginler firavunun temsili yolculuğunun da Yukarı Mısır’daki mezarlardan Aşağı Mısır’dakilere dek Nil boyunca olduğunu önermişlerdir. Ancak kadim metinler açıkça Mısır’ın sınırları dışındaki bir yolculuktan söz etmektedirler. Firavunun rotası doğuya doğrudur; kuzeye değil; ve Sazlar Gölünü ve onun ötesindeki çölü geçer; sadece Mısır’ı değil Afrika’yı da arkasında bırakır: Horus’un “Set Diyarları”na, Asya’ya taşan egemenlik bölgesinden gelen -gerçek ve “siyasi”- zorluklardan çok söz edilir.

Piramit Metinleri Eski Krallık Firavunları tarafından yazıldıklarında, Mısır’daki başkentleri Memfis idi. Eski dinsel merkez, Memfis’in hemen kuzeydoğusundaki Heliopolis idi. Bu merkezlerden başlayan ve doğuya doğru çizilen bir rota, gerçekten de sazlar ve kamışlarla dolu bir göller zincirine rastlardı. Bunun ötesinde ise çöl, dağ geçidi ve Sina yarımadası -üstündeki sema Horus ve Set arasındaki, Zeus ve Tifon arasındaki son savaş alanı olarak hizmet gören bölge- uzanmaktadır.

Firavunun Sonraki Yaşam'a yaptığı yolculuğun aslında onu Sina yarımadasına götürdüğü olgusu; İskender'in sadece firavunları taklit etme niyetinde olmaması gerçeğiyle de desteklenmektedir, İsrailoğullarının Musa'nın önderliğinde Mısır'dan çıkışlarını tekrarlama gibi bir kasıt da söz konusuydu.

İncil'deki hikayenin başlangıç noktası Mısır'dı. Sonra "Kızıl Deniz" -İsrailoğulları kuru yatağından karşıya geçebilsin diye suları ikiye ayrılan su engeli- geliyordu. İskender tarihinde, bu su engeliyle de karşılaşılır ve ısrarla Kızıl Deniz diye adlandırılır. Çıkış'ta anlatıldığı gibi, İskender de ordusunu yayan olarak suyun karşı tarafına geçirmeye kalkışır; bir versiyonda, bir köprü kurarak; bir diğer versiyonda ise "İskender dualarıyla onu boşalttı." Başarılı oldu ya da olmadı (versiyona göre değişiyor), düşman askerleri geri gelen sular altında boğuldular; tıpkı İsrailoğullarını izleyen Mısırlıların boğulması gibi. Yola devam eden İsrailoğulları Amelekiler adlı bir düşmanla karşılaşmışlardı: İskender tarihinin bir Hristiyan versiyonunda "Ameleki" adlı düşman "Kızıl Deniz'in sularını toplayıp onların üstüne dökmek suretiyle" yok edilir.

Suyun öte yakasında -İncil'deki *Yam Suff* teriminin harfiyen tercümesi "Sazlar Denizi/Gölü" şeklindedir- bir çölde, kutsal bir dağa doğru yapılan yolculuk başladı. Önemli bir nokta, İskender'in ulaştığı bir arazi işareti gibi olan dağın adı *Muşas* idi: İbranca adı *Moşe* olan Musa'nın Dağı. İşte orada Musa kendisiyle bir ateşin içinden (yanan çalı) konuşan bir melekle karşılaşmıştı; İskender'in hikâyelerinde tarif edilen benzer bir olay daha.

Kuran'daki Musa ve balık hikâyesini hatırlayacak olursak, ikiz ve üçüz koşutluklar çoğalmaktadır. Musa hakkındaki Kuran'da anlatılan Hayat Sularının yeri "iki nehrin birleştiği yer" idi. Burası, Osiris nehrinin iki kola ayrıldığı, firavunun yeraltı âlemine girişe ulaştığı yerdi. İskender hikâyelerinde, burası iki yeraltı nehrinin birleştiği o önemli noktaya ulaşılan, "Âdem Taşı"nın ışıklar yaydığı, İskender'e bazı varlıkların geri dönmesini tavsiye ettikleri yerdi.

Ve ayrıca, yine Müslümanların kutsal kitabı Kuran'da da kaydedilmiş olan, İskender'e "Çift Boynuzlu-Zülkarneyn" diyerek onu -Musa, Sina Dağında Rab'bi gördükten sonra yüzünden ışık yayılmasını ve ışık

“boynuzları” (harfiyen: huzmeleri) çıkmasını hatırlayarak- Musa ile denkleştiren bir gelenek de vardı.

İncil’deki Çıkış’ın olaylarının geçtiği alan, Sina yarımadasıydı. Tüm benzerliklerden ve izinden gitmelerden çıkardığımız sonuç şudur: İskender, Musa ve firavunların Mısır’dan çıkıp doğuya doğru izledikleri yol onları sadece Sina yarımadasına getirebilirdi. Bu, birazdan göstereceğimiz gibi, Gılgamış’ın da hedefiydi.

İkinci ve sonuncu yolculuğunda *Tilmun*’a ulaşmak için Gılgamış bir “*Magan* gemisi” yani Mısır gemisi ile yelken açmıştı. Mezopotamya’dan yola çıktığına göre tek rotası, Basra Körfezinden aşağıya doğru yol almaktı. Sonra, Arap yarımadasını dolanarak (Mısırlıların Ur Denizi dedikleri) Kızıl Deniz’e girecekti. Gemisinin adının da belirttiği gibi, Kızıl Deniz’den yukarı Mısır’a doğru yol alacaktı. Ama hedefi Mısır değil; Tilmun’du. Öyleyse Kızıl Deniz’in Nübye’deki batı kıyılarına mı çıkmayı planlıyordu acaba? Arabistan’daki doğu kıyılarına mı? Yoksa dosdoğru gidip, Sina yarımadasına mı? (Bkz. Şekil 2’deki harita).

Araştırmamızın talihine bakın ki, Gılgamış’ın başına bir talihsizlik geldi. Yolculuğuna başladıktan sonra gemisi bir muhafız tanrı tarafından batırıldı. Sümer’den pek fazla uzaklaşmış değildi ki, (gemideki varlığı geminin batırılmasına neden olan) Enkidu Uruk’a yayan dönelim diye yalvardı. Tilmun’a ulaşmayı kafasına koymuş olan Gılgamış, seçtiği hedefe varmak üzere karadan yürümeye karar verdi. Hedefi Kızıl Deniz kıyılarında olsaydı, Arap yarımadasını enlemesine geçmesi gerekirdi. Ama o rotasını kuzeybatıya çevirdi. Bunu biliyoruz çünkü, bir çölü ve ıssız dağları geçtikten sonra uygarlığa benzer ilk gördüğü şey bir “dipte yatan deniz”di. Yakınlarında bir şehir ve şehrin hemen dışında bir han vardı. “Bira-kadını” onu, gördüğü ve geçmek istediği denizin “Ölüm Suları Denizi”i olduğunu söyleyerek uyardı.

Gılgamış’ın ilk hedefini belirlemede Lübnan Sedir Ağaçları nasıl özgün bir arazi işareti olarak iş gördüyseler, “Ölüm Suları Denizi” de Gılgamış’ın bu ikinci yolculuğunda nerelerde olduğunu belirlemek için özgün bir ipucu sağlamaktadır. Yakın Doğu boyunca, kadim dünyanın tüm topraklarında, sadece bir tane böyle bir su kütlesi vardır. Bugün de aynı adla

bilinir: *Ölü Deniz*. Gerçekten de “dipte yatan deniz”dir; Dünya üstünde, deniz seviyesinden en aşağı seviyede yer alan su kütlesidir (deniz seviyesinden 396 m aşağıdadır). Suları tuz ve mineralle öylesine doymuştur ki tüm su yaşamından -hayvan ve bitki- yoksundur.

Ölüm Suları Denizine bakan şehir ise bir duvarla çevriliydi. Tapınağı ise Ay tanrısı Sin’e adanmıştı. Şehir dışında bir han vardı. Sahibesi Gılgamış’ı içeri almış, ona konukseverlik göstermiş, bilgi vermişti.

Bilinen bir kutsal kitap hikâyesiyle tüm bunların sıra dışı benzerliği gözden kaçmaz. İsrailoğullarının çölde kırk yıl süren dolanmaları sona erdiğinde, artık Kenan’a girme zamanı gelmişti. Sina yarımadasından geliyorlardı, doğu yakasından Ölü Deniz’i dolandılar, ta ki Erden Nehrinin Ölü Deniz’e döküldüğü yere varana dek. Musa bir tepeye tırmanıp ovaya baktığında -tıpkı Gılgamış’ın gördüğü gibi- “dipte uzanan deniz”in ışıltılarını gördü. Ovada, Erden’in öte yakasında bir şehir vardı: *Eriha*. İsrailoğullarının Kenan iline doğru ilerleyişlerini engelliyordu; şehrin savunmasını araştırmak için oraya iki casus yolladılar. Hanı şehir duvarlarında olan bir kadın onlara konukseverlik gösterdi, bilgi verdi, kılavuzluk etti.

Eriha’nın İbranca adı *Yeriho* idi; harfiyen “Ay Şehri” anlamına gelir. Şehir, Ay tanrısı Sin’e adanmıştı...

Burası, bulgularımıza göre, İsrailoğullarının Mısır’dan çıkışından bin beş yüz yıl önce Gılgamış’ın vardığı şehrin ta kendisiydi.

Gılgamış arayışına koyulduğunda, M.Ö. 2900’lerde Eriha çoktan var mıydı? Arkeologlar Eriha’nın M.Ö. 7000’lerden önce meskûn olduğu ve M.Ö. 3500’lerde büyüyen bir şehir merkezi olduğu konusunda hemfikirler; Gılgamış geldiğinde orada olduğu kesin.

Dinlenen ve gücünü toplayan Gılgamış yolculuğuna devam etmeyi planlıyordu. Kendisini Ölü Deniz’in kuzey ucunda bulan Gılgamış, çevresinden dolaşacağıma karşı yakaya geçemez miyim, diye bira kadına sordu. Kara üzerinden gidecek olsa, en sonunda İsrailoğullarının gittiği yoldan -ama tersine- gitmiş olurdu çünkü Gılgamış İsrailoğullarının gelmiş oldukları yere gitmek istiyordu. Sandalcı Urşanabi sonunda onu karşı kıyıya

geçirdiğinde, inanıyoruz ki, Ölü Deniz'in güney ucuna ayak bastı; yani sandalcının onu yakınlaştırabileceği kadarıyla Sina yarımadasına en yakın yere.

Buradan itibaren "normal bir yolu" -kervanlar tarafından kullanılan bir yolu- "çok uzakta olan Büyük Deniz'e kadar" izleyecekti. Yine, kutsal kitap terminolojisinden coğrafya tanımlanabilir çünkü İncil'de Büyük Deniz, Akdeniz'dir. Kenan ilinin kuru güney bölgesi olan Negev'de yol alan Gılgamış belirli bir süre boyunca "iki taş işaret" arayarak batıya doğru gitmeliydi. Orada, Urşanabi'nin dediğine göre, bir dönüş yapacak ve İtla adında bir kasabaya gelecekti; Büyük Deniz'den biraz uzakta kuruluydu burası. İtla'nın ötesinde, tanrıların Dördüncü Bölgesi'nde, girilmesi yasak alan uzanmaktaydı.

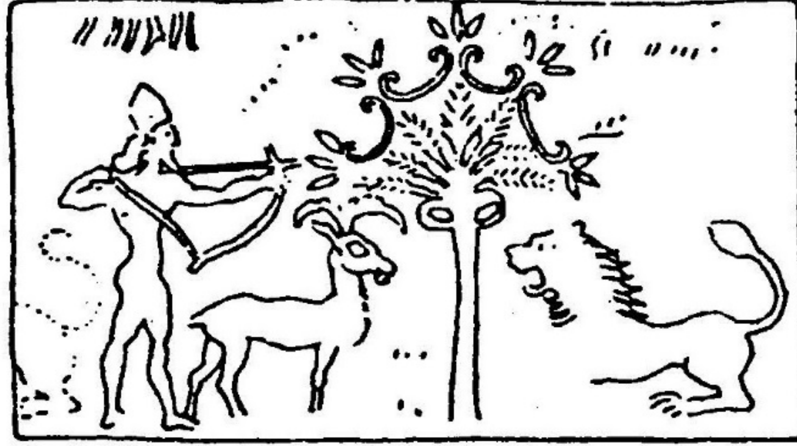
İtla "Tanrıların Şehirleri"nden biri miydi, yoksa İnsanların Şehirlerinden biri mi?

Gılgamış Destanı'nın parçalanmış Hititçe versiyonunda tarif edilen bu noktadaki olaylar, burasını her ikisinden biraz olan bir yer gibi göstermektedir. Burası çeşitli tanrıların gelip gittiği, erişimleri kolay olan "kutsallaştırılmış bir yer"di. Ama oraya insanlar da gidebiliyordu: Buraya giden yol, yol işaretleriyle belirlenmişti. Gılgamış orada sadece dinlenmekle ve temiz giysiler giymekle kalmadı, ayrıca tanrılara adak olarak her gün sunduğu koyunları da orada edindi.

Böyle bir şehri, Eski Ahit'ten tanıyoruz. Kenan ilinin güneyinin Sina yarımadasıyla birleştiği yerde, yarımadanın Büyük Düzlüğüne bir geçit gibi duran yerde kurulmuştu. Kutsallığı, adından bellidir: *Kadeş* ("Kutsallaştırılmış"); kuzeyde yer alan adaşından (onun da Baalbek'e yakın kurulmuş olması önemlidir) *Kadeş-Barnea* (Sümerce'den dallanmış ve "Parlak Taş Sütunların Kadeş'i" anlamına gelebilecek olan) adıyla ayrılmaktadır. Atalar çağında, burası İbrahim'in bölgesine dâhildi; o "Negev'e yolculuk etti, Kadeş ile Şur arasında oturdu."

Şehri, adıyla ve işleviyle, Kenanlıların tanrılar, insanlar ve ölümsüzlük arayışı hikâyelerinden de biliyoruz. Hatırlayacaksınız, Danel, tanrı El'den bir yasal varis istemişti ki oğlu Kadeş'te onun anısına bir stela dikebilsin diye. Bir başka Ugarit metninde ise El'in, *Şibani* ("Yedinci") adlı bir oğluna

-İncil’de adı geçen Ber-Şeba (“Yedinci’nin Kuyusu”) pekala onun ardından isimlendirilmiş olabilir- “Kadeş çölünde bir yad ettirici (Sütun) dikmesi” söylenmişti.

Şekil 104

Gerçekten de, *Syria* adlı dergide Ugarit metinlerinin tercümesi ve anlaşılmasında öncülük eden hem Charles Virolleaud ve hem de René Dussaud birçok destansı masalın yerinin “Kızıl Deniz ve Akdeniz arasındaki bölge” yani Sina yarımadası olduğu sonucuna varmışlardı. Sumkhi Gölünde balık avlamaktan hoşlanan tanrı Baal “Aluş çölüne” avlanmaya gitmişti; burası hurma ağacıyla ilişkilendirilen (Şekil 104’deki gibi) bir bölgedir. Virolleaud ve Dussaud’un da belirtmiş oldukları gibi, bu; Ugarit mahallini Çıkış’ı anlatan kutsal kitap kaydı ile bağlantılı kılan coğrafi bir ipucudur: İsrailoğulları, Eski Ahit’in Sayılar Kitabı 33. Babına göre, Mara’dan (acı sular yerinden) göç edip, *Aluş*’a giderken Elim’e (hurma ağaçları vahası) kondular.

El ve daha genç tanrıları Çıkış’ın olaylarının yaşandığı aynı bölgeye yerleştiren daha fazla sayıda ayrıntı ise bilginler tarafından “Zarif ve Güzel Tanrıların Doğumu” adını verdikleri bir metinde bulunmuştur. Açılış dizeleri, eylemin “*Suffim* Çölü”nde geçtiğini belirtirler; hiç şüphe yok ki, burası Çıkış’taki *Yam Suff*’u (“Sazlar Denizi”) çevreleyen bir çöldür.

Zarif ve güzel tanrılara,
Prens’in oğullarına sesleniyorum. Onları
Suffim çölündeki,
Yükselme ve Gitme Şehrine yerleştireceğim.

Kenan metinleri bize bir ipucu daha sağlarlar. Genelde panteonun başına “El” -en üstün, en ulu olan- demek, kişisel bir addan ziyade genel bir unvanı işaret eder. Ama yukarıda okuduğunuz metinde El kendisini *Yerah* diye, ve karısını da *Nikhal* diye tanımlar. “Yerah”, Sami dilinde “Ay” anlamına gelir; daha çok *Sin* diye tanınan tanrı; ve “Nikhal” ise Ay tanrısının eşinin Sümerce adı olan NİN.GAL’in Sami diline uyarlanmışıdır.

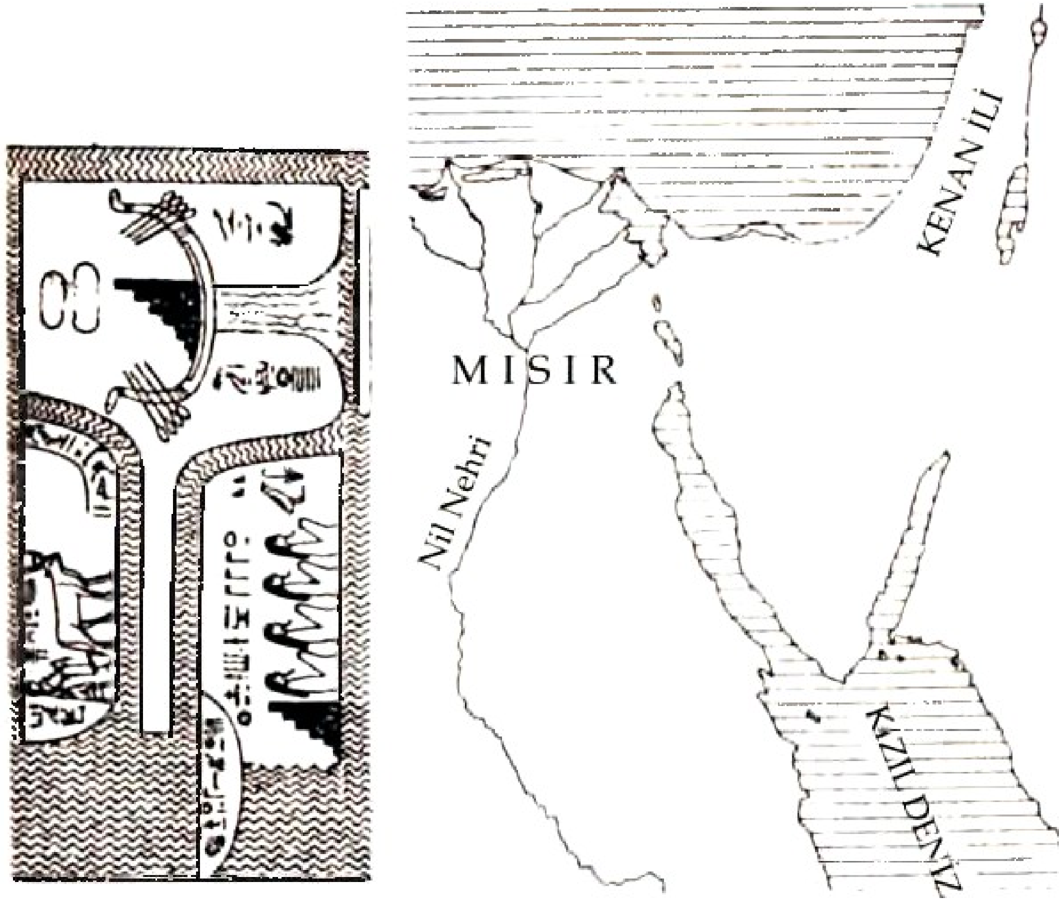
Bilginler yarımadanın adı olan Sina kelimesinin kökeni ile ilgili birçok teoriler ileri sürmüşlerdir. Ama tercih edilen çözümün nedeni pek açıktır: Bu isim “Sin’e ait” anlamına gelmekteydi.

Kanatlı Kapının yerleşik olduğu diyardaki ilahın ambleminin Hilal olduğunu (Şekil 72) görmekteyiz. Sina merkezindeki çok sulak bir yer olan ana kavşağın ise *Nakhl* diye hala Sin’in eşinin adıyla anıldığını görürüz.

Artık rahatlıkla “Tilmun Diyarı”nın Sina yarımadası olduğu sonucuna varabiliriz.

Sina yarımadasının coğrafyasını, topoğrafyasını, yeryüzü şekillerini, iklimini, bitki örtüsünü ve tarihini araştırdığımızda bu tanımlamamız doğrulanacak ve Sina’nın tanrılar ve insanların meselelerindeki rolü netleşecektir.

Mezopotamya metinleri Tilmun’u iki su kütlesinin “ağzında” yerleşik olarak tarif etmişlerdir. İçe dönük bir üçgene benzeyen Sina yarımadası gerçekten de Kızıl Deniz’in iki kola ayrıldığı yerde başlar: batıda Süveyş Körfezi ve doğuda Akabe Körfezi.

Şekil 105

Aslında, Duat'ın bulunduğu Set Diyarını gösteren Mısır betimlemesini yan çevirirseniz, şematik olarak Sina'nın yüzey şekillerini gösteren bir yarımadayı gösterdiğini görebilirsiniz (Şekil 105).

Metinler "dağlık Tilmun"dan söz ederler. Sina yarımadası gerçekten de güney kısmında yüksek dağlardan, dağlık bir merkezi platodan ve kuzeyinde dağlarla çevrili, kum tepelerinin Akdeniz kıyısına dek indiği bir düzlükten oluşmaktadır. Kıyı şeridi, zamanın başlangıcından bu yana Asya ve Afrika arasında bir "kara köprüsü" oluşturmaktadır. Mısır firavunları burayı Kenan ve Fenike'yi istila etmek ve Hititlere meydan okumak için kullanırlardı. Akkad hükümdarı Sargon "Akdeniz'de silahlarını yıkadığını"; Akdeniz kıyısındaki toprakları, "deniz diyarlarını üç kez dolandım; Tilmun'u ellerim yakaladı," diye iddia etmişti.

Asur'un M.Ö. sekizinci yüzyıldaki hükümdarı II. Sargon ise bölgeyi "Tuz Denizi kıyısındaki Bit-Yahkin'den Tilmun sınırına dek" fethettiğini öne sürmüştü. "Tuz Denizi" adı, Ölü Deniz'in İbranca adı olarak günümüze dek yaşamıştır: Tilmun'un Ölü Deniz yakınlarında uzandığına dair bir başka doğrulama daha.

Birkaç Asur kralı, Mısır'a yaptıkları keşif gezilerinde coğrafi bir işaret olarak Mısır Çayı'ndan söz etmiştir. II. Sargon bu küçük dereden Akdeniz kıyısındaki Filistin kenti Aşdod'un fethini anlattıktan sonra sıralar. Bir süre sonra başa geçen Asarhaddon ise şöyle övünmüştü: "Mısır Çayında Arza üstünde dolaştım; kralını, Asuhili'yi zincire vurdum... Tilmun'un kralı Qanayah'ı vergiye bağladım." "Mısır Çayı" adı, artık *El-Ariş Deresi* diye adlandırılan (sadece yağmur mevsimi sırasında suyla dolup akan sığ nehir) büyük ve geniş *Sina deresine* kutsal kitapta verilen adıyla eştir. Asur tahtına Asarhaddon'un ardından çıkan Asurbanipal ise "Yukarı Deniz'de (Akdeniz) olan Sur'dan Aşağı Deniz'deki (Kızıl Deniz) Tilmun'a kadar hükümdarlığının bukağısını taktım," diyordu.

Her durumda da Tilmun'un coğrafyası ve topoğrafyası Sina yarımadasına tam olarak uyar.

Yıllık değişimler hariç, yarımadanın tarihteki ikliminin de bugünlerdeki gibi olduğuna inanılmaktadır: Ekim'den Mayıs'a dek düzensiz yağmur mevsimi; yılın geri kalanı tamamen kurudur. Bu azıcık yağmur miktarı, tüm Sina'nın bir çöl olarak tanımlanması için yeterlidir (yıl boyunca 25 cm yağmur). Ancak güneydeki yüksek granit dağ zirveleri kışın karla kaplıdır ve kuzeydeki kıyı şeridinde su seviyesi, yerin sadece birkaç metre altındadır.

Yarımadanın en tipik özelliği *dereler*dir. Güneyde, hızlı ve kısa sağanakların suları ya doğuya doğru (Akabe körfezine) ya da çoğunlukla batıya, Süveyş körfezine doğru akar. Yemyeşil vahalarıyla seyretmeye doyum olmayan derin kanyonlar gibi dereler en çok burada bulunur. Ama yarımadanın yağmur suyunun büyük kısmı, harita üstünde dev bir kalbin damarlarını andıran geniş El-Ariş deresi ve onun sayısız kolları yoluyla kuzeye, Akdeniz'e boşalır. Sina'nın bu kısmındaki dere şebekesini oluşturan derelerin derinlikleri birkaç santimden birkaç metreye dek değişir;

genişlikleri ise birkaç metreden bir kilometreye, sıkı bir yağmurdan sonra daha da fazlasına dek değişir.

Yağmur mevsiminde bile yağmur düşmesi düzensizdir. Ani sağanakları uzun kurak dönemler izler. Dolayısıyla mevsiminde ve hemen ertesinde bol su bulmayı beklemek, yanıltıcı olabilir. Nisan ortasında Mısır’dan çıkan ve birkaç hafta sonra Sina yarımadasına giren İsrailoğullarının başına da bu gelmiş olmalıydı. Bekledikleri sularla karşılaşmadıklarında, su çıkartmak için kayaların neresine vuracağını Musa’ya göstermek için Rab’bin iki kez müdahale etmesi gerekmişti.

Bedeviler, Sina’daki diğer tecrübeli gezginler gibi, eğer derenin yatağını oluşturan toprak uygunsa bu mucizeyi tekrarlayabilmektedirler. Sırrı: Birçok yerde kayalık yatak, kayaların arasından sızan suyu çabucak yakalayan bir killi toprak katmanı üstünde uzanmaktadır. Bilgiyle ve şansla, tamamen kuru bir dere yatağını biraz kazmak, yüzeyin bir metre kadar altındaki suyu ortaya çıkarıverir.

Rab tarafından sergilenen büyük mucize, bu göçebe becerisi miydi? Sina’daki son keşifler bu konuya yeni bir ışık tutmuştur. Weizmann Bilim Enstitüsünden İsrailli hidrologlar, Sahra Çölünün bazı kısımlarında ve Nübye’deki bazı çöllerde de olduğu gibi, Sina’nın ortasında derinlerde “fosil su” bulunduğunu keşfetmişlerdir: başka bir jeolojik çağdan kalma tarih öncesi göllerin kalıntıları. İsrail’inki kadar bir nüfusa yaklaşık yüz yıl yetecek miktarda suyuyla bu engin yeraltı rezervuarı, Süveyş kanalı yakınında başlayan ve İsrail’in çorak Negev bölgesine dek uzanan 15.360 km^2’lik geniş bir bant halindedir.

Kayalık zeminin ortalama 915 m altında yatan su, kendi basıncıyla toprak altında 305 m kadar yükselebilmektedir. Kuzeydeki düzlükte (Nakhl) Mısırlıların petrol için kazı denemeleri, petrol yerine suya rastlamıştır. Diğer delme girişimleri de bu inanılmaz durumu doğrulamıştır: yukarıda çorak bir düzlük; aşağısında ise, modern delme ve pompalama ekipmanlarıyla kolayca ulaşılabilen bir saf su gölü!

Acaba Nefilim, uzay çağı teknolojileriyle, bu bilgiyi gözden kaçırmış olabilir miydiler? Musa, Rab’bin dediği gibi yaptığında kuru bir dere yatağında ortaya birazcık suyun çıkması yerine fışkırarak dışarı akması bu

yüzden miydi? Mısır'daki mucizelerini gösterdiğin asayı eline al, dedi Rab Musa'ya, beni bir kayanın üstünde dururken göreceksin; asanla kayaya vur "ve kavim içsin diye, oradan sular çıkacak"; çok sayıda insana ve hayvanlarına yetecek kadar çok. Böylece Yehve'nin büyüklüğü bilinecekti; Musa'nın oraya bazı şahitler de götürmesi gerekiyordu ve mucize "İsrail ihtiyarlarının gözü önünde" meydana geldi.

Tilmun ile ilgili bir Sümer masalı da neredeyse aynı olayı anlatmaktadır. Bu, su kıtlığı nedeniyle yaşanan kötü zamanlarla ilgili bir hikâyedir. Ürünler kurur, davarlar beslenmez, hayvanlar susar, insanlar suskunlaşır. Tilmun'un hükümdarı Enşag'ın eşi olan Ninsikilla, babası Enki'ye şikâyette bulunur:

Vermiş olduğun şehir...
Tilmun, vermiş olduğun şehir...
Nehrinin hiç suyu yok...
Kızın ne zamandır yıkanmadı;
Şehirde ışıldayan su dökülmedi.

Sorunu inceleyen Enki, tek çözümün yeraltındaki suları yükseltmek olduğuna karar verdi. Suların derinliği, bildik bir kuyu kazarak ulaşılamayacak kadar olmalıydı ki Enki oradaki kaya katmanlarına *göklerden ateşlenen bir füze* ile girilebileceği planını yaptı!

Babası Enki, kızı Ninsikilla'ya cevap verdi:
"İlahi Utu gökyüzünde kendini ayarlasın.
'Göğsü'ne sıkıca bir füze bağlasın
ve yüksekten toprağa doğru yöneltsin...
Dünya'nın sularının yükseldiği kaynaktan
sana topraktan tatlı sular çıkartsın."

Talimatı alan Utu/Şamaş yeraltı kaynaklarındaki suları yukarı çıkarma işine koyulur:

Utu, gökyüzünde kendini ayarlayarak
"göğsü"ne bir füzeyi sıkıca bağlayarak

Yükseklerden toprağa yöneltti...
Füzeyi yüksekten bıraktı.
Kristal taşlar arasından suyu çıkardı;
Dünya'nın sularının çıktığı kaynaktan ona,
topraktan tatlı sular çıkardı.

Göklerden atılan bir füze toprağı delip içilebilir su çıkarabilir miydi? Okuyucularının inanmayacağını bilen kadim yazar, hikâyenin sonunu "Gerçekten de öyle oldu," diye bağlar. Metin, mucizenin işe yaradığını anlatmaya devam eder: Tilmun "ürün veren tarlaları ve tahıl üreten çiftlikleriyle" bir diyar oldu ve Tilmun şehri "kayıkhaneleri ve limanıyla Diyarın liman kenti oldu."

Tilmun ve Sina arasındaki benzerlikler böylece iki kez doğrulanmış olur: birincisi, kayalık yüzeyin altındaki yeraltı su rezervuarının varlığı; İkincisi Utu/Şamaş'ın (uzay limanı komutanının) yakınlardaki varlığı.

Sina yarımadası, Tilmun'un ünlü olduğu tüm ürünleri de üretebilmekteydi.

Tilmun, Sümerlilerin pek sevdiği mavimsi lapis lazuliye benzer yarı değerli taşların kaynağıydı. Mısır firavunlarının mavi-yeşil renkli turkuaz kadar mavi-yeşil renkli mineral malakit de Sina'nın güneybatı kısımlarından elde ettikleri, kanıtlanmış bir olgudur. En eski turkuaz madeni şimdilerde Magharah Deresi; Mağaralar Vadisi denilen bir yerdi, burada derenin açtığı kanyonun kayalık kenarlarına tüneller kazılmıştı ve madenciler bunlara girip turkuaz çıkartıyorlardı. Daha sonraları, şimdilerde Sera-bit-el-Kadim denilen bir yerde daha madencilik yapılmaya başlandı. Magharah'da Üçüncü Hanedanlığa (M.Ö. 2700-2600) dek giden Mısır yazıları bulunmuştur ve Mısırlıların karakollar kurup madenleri sürekli biçimde işgal etmelerinin o zamanlarda başladığına inanılmaktadır.

Şekil 106

İlk firavunların "Asyalı Göçmenleri" fethedip yakaladığını gösteren (Şekil 106) betimlemeler kadar arkeolojik keşifler de, Mısırlıların ilk başlarda sadece daha eski Sami kabilelerince geliştirilen madenlere baskın yaptıkları konusunda bilginleri ikna etmiştir. Gerçekten de, turkuazın Mısır dilindeki adı *mafka-t* (hatta Sina yarımadasına "Mafkat Diyarı" diyorlardı), "maden çıkartmak, keserek çıkartmak" anlamındaki Sami fiilinden dallanmıştır. Bu madencilik bölgeleri, aynı zamanda hem "Sina Hanımı" hem de "*Mafkat* Hanımı" diye bilinen tanrıça *Hat-Hor*'un egemenlik alanındaydı. Eski zamanların büyük bir tanrıçası, Mısırlıların ilk gökyüzü tanrılarından biriydi; ona "İnek" lakabını takmışlardı ve inek boynuzlarıyla resmediyorlardı (Bkz. Şekil 7 ve 106). Hiyeroglif olarak kapalı bir yerdeki bir şahin şeklinde gösterilen adı Hat-Hor ise, bilginler tarafından (Horus bir şahin olarak resmedilmiş olduğundan) "Horus Evi" olarak yorumlanıyordu. Ama harfiyen "Şahin Evi" anlamına gelmekteydi; bu da Füzeler Diyarının yeri ve işlevi ile ilgili çıkarımlarımızı doğrulamaktadır.

Britannica Ansikolopedisi'ne göre, "Turkuaz, Sina yarımadasından M.Ö. dördüncü binyıldan önce, dünyanın ilk önemli sert-kaya madenciliği çalışmasıyla elde edilmekteydi." O sıralarda Sümer uygarlığı daha yeni uyanıyordu ve Mısırlılar ise daha bin yıl bekleyeceklerdi. Öyleyse

madencilik faaliyetini kim yürütüyor olabilirdi ki? Mısırlılar bunun bilimler tanrısı Thoth olduğunu söylerler.

Bu konuda ve Sina'yı Hat-Hor'a atfetmekte Mısırlılar aslında Sümer geleneklerini izlemekteydiler. Sümer metinlerine göre Anunnakilerin madencilik işlerini örgütleyen Bilgi Tanrısı Enki idi ve Tilmun, yine metinlere göre, tufan öncesi zamanlarda Enki ve Enlil'in kızkardeşi Ninhursag'a bağlanmıştı. Ninhursag gençliğinde harika bir güzelliğe sahipti ve Nefilimin başhemşiresiydi. Ama yaşlandığında ona "İnek" lakabını taktılar ve Hurma Ağacı Tanrıçası olarak, başında inek boynuzlarıyla resmedildi (Şekil 107). O ve Hat-Hor arasındaki benzerlikler ve bölgeleri arasındaki koşutluklar daha fazla incelemeye gerek bırakmayacak kadar açıktır.

Şekil 107

Sina aynı zamanda bakırın baş merkeziydi ve kanıtlar, Mısırlıların bakır elde etmek için daha çok baskınlara güvendiklerini göstermektedir. Bunu yapmak için yarımadanın daha derinlerine girmeliydiler; On İkinci Hanedan'dan bir firavun (İbrahim'in dönemi) yaptıklarıyla ilgili olarak bize şu yorumları bırakmıştır:

"Yabancı diyarların sınırlarına yürüyerek vardım; gizemli vadilerini araştırıp bilinmeyenin sınırına ulaştım." Ayrıca adamlarının ele geçirilen ganimetin bir kasasını bile kaybetmediğini söyleyerek övünmüştür.

Sina'da yakın zamanlarda İsrailli bilim adamları tarafından yapılan araştırmalar "Mısır'daki İlk Krallık dönemi sırasında, M.Ö. üçüncü binyılda, Sina'da bakır eriten ve turkuaz madenciliği yapan, firavunun bölgelerine nüfuz etmesine direnen Sami kabilelerinin yoğun biçimde yaşadığını" [Beno Rothenberg, *Sinai Explorations* 1967-1972 (Sina Keşif

Gezileri 1967-1972)] gösteren bolca kanıt bulmuşlardır. “Hayli büyük bir endüstriyel metalürji girişiminin mevcudiyetini saptayabildik... Bakır madenleri, madencilerin kampları ve bakır eritme tesisleri vardır; güney Sina’nın batı kısımlarından Akabe Körfezinin başındaki Elat’ın doğusuna dek yayılmışlardır.”

Eski Ahit zamanlarında Etzion-Gaber diye bilinen Elat gerçekten de “Kadim Dünya’nın Pittsburgh”u{*} gibiydi. Yirmi yıl kadar önce Nelson Glueck, Elat’ın hemen kuzeyindeki Timna’da Kral Süleyman’ın bakır madenlerini gün ışığına çıkardı. Cevherler Etzion-Gaber’e taşınıyor, orada eritiliyor ve “bugüne dek var olmuş metalürji merkezlerinin en büyüğü değilse de, en büyüklerinden birinde” rafine ediliyorlardı [*Rivers in the Desert* (Çöldeki Nehirler)].

Arkeolojik kanıtlar bir kez daha kutsal kitap ile Mezopotamya metinleri birbirine bağlamaktadır. Asur kralı Esarhaddon “Tilmun’un kralı *Qanayah*’ı vergiye bağladım,” diye övünmekteydi. *Qeniteler* ise Eski Ahit’te güney Sina’nın sakinleri olarak geçmektedirler ve adları da harfiyen “demirciler, metalürjistler” anlamına gelmektedir. Mısır’dan kaçtıktan sonra Musa bu kabileden bir kızla evlendi. R. J. Forbes [*The Evolution of the Smith* (Demircinin Evrimi)] kutsal kitapta geçen *Qain* (“demirci”) teriminin, Sümerce KİN (“biçimlendirici”) kelimesinden dallandığına işaret etmektedir.

Çıkış’ı izleyen yüzyılda hüküm süren firavun III. Ramses bu bakırcıların yerleşimlerini istila edişini ve Timna-Elat metalürji merkezini yağmalayışını şöyle kaydettirmişti:

> Seir halkını, *Şasu* Kabilelerini yok ettim; çadırlarını, halkının mallarını yağmaladım, aynı şekilde sayısız hayvanlarını da. Köle edilip, Mısır’a vergi diye esir alındılar. Onları tanrılara verdim, tapınaklarına köle yaptım.
>
> Adamlarımı Kadim Ülke’ye yolladım, oradaki büyük bakır madenlerine. Kadırgalar taşıdı onları; karadan yolculuk edenler eşek sırtındaydılar. Firavunların hükümdarlığı başladığından beri, böylesi hiç duyulmamıştı.
>
> Madenler bakırla doluydu; kadırgalara on binlerce yüklendi.

Mısır'a yollandılar ve güvenle vardılar. Saray balkonunun altına taşındı ve yığıldılar; üç kere rafine edilen altın renginde yüz binlerce bakır çubuk.

Herkesin onları, harikalar gibi seyretmesine izin verdim.

Enkidu'ya tanrıların verdiği ceza, hayatının geri kalanını Tilmun madenlerinde geçirmesiydi ve yoldaşı Gılgamış bir "Mısır gemisi" yapıp yoldaşını da beraberinde götürme planı yapmıştı çünkü Madenler Diyarı ve "Füzeler Diyarı" aynı diyarın iki parçasıydı. Bu tanımlamamız, kadim verilere de uymaktadır.

Tarihteki ve tarih öncesindeki olayları yeniden biraraya getirmeye devam etmeden önce, *Tilmun*'un Sümer dilinde Sina yarımadasına verilen ad olduğu yolundaki çıkarımımızı sağlamlaştırmamız çok önemlidir. Bilginler şu ana dek bunu desteklemiyorlardı; biz karşıt görüşleri de incelemeli ve neden yanlış olduklarını göstermeliyiz.

İlk savunucularından biri R B. Cornwall [*On the Location of Tilmun* (Tilmun'un Yeri Üstüne)] olan ısrarlı bir düşünce ekolü, Tilmun'u (bazen "Dilmun" diye de yazılır) Basra Körfezindeki Bahreyn adası olarak tanımlamaktadır. Bu görüş, Asur kralı II. Sargon'un bir yazıtına dayanmaktadır; kral burada kendisine vergi veren krallar arasında "Güneşin doğduğu yerde, denizin ortasında, otuz çifte saat uzaklıkta, evi bir balık gibi duran Dilmun kralı Uperi"yi de saymaktadır. Bu ibare Tilmun'un bir ada olduğu şeklinde yorumlandı; bu görüşü savunan bilginler "Güneşin doğduğu denizi" Basra Körfezi olarak belirlediler. Sonra da cevap olarak Bahreyn ile ortaya çıktılar.

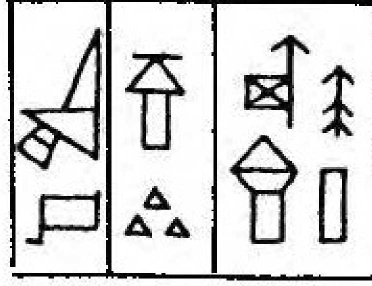
Bu yorumlamada birkaç hatalı yön vardır. Birincisi, Tilmun'un baş şehri pekâlâ kıyıya yakın bir ada olabilirdi; metinler bir Tilmun diyarı ve bir Tilmun-şehri olduğu konusunda kuşkuya yer bırakmazlar. İkincisi, "denizin ortasındaki" şehirleri tarif eden diğer Asur yazıtları, bir koydaki kıyı şehirlerine atıfta bulunmaktadırlar, bir adaya değil (örneğin, Akdeniz kıyısındaki Arvad). Ayrıca, eğer "güneşin doğduğu deniz" Mezopotamya'nın doğusundaki bir denizi belirtiyorsa, Basra Körfezi uygun olamaz çünkü Mezopotamya'nın doğusunda değil güneyindedir. Ve de Bahreyn, otuz çifte saat boyunca yelken açılmasına uygun olmayacak kadar

Mezopotamya’ya yakındır. Mezopotamya körfez limanlarının 480 km güneyinde yer almaktadır; altmış saat yelken açmayla, en yavaş hızda bile, bundan çok daha büyük bir uzaklık katedilebilir.

Bahreyn-Tilmun eşleştirmesinden kaynaklanan bir başka sorun da Tilmun’u ünlü yapan ürünlerle ilgilidir. Gılgamış zamanında bile, Tilmun Diyarının tamamı girilmesi yasak bölge değildi. Gördüğümüz gibi, hüküm giymiş insanların karanlık ve tozlu madenlerde çalışıp Tilmun’un o ünlü yarı değerli taşlarını ve bakırı çıkardığı bir bölümü vardı. Kültür ve ticarette uzun zamandır Sümer’le ilişkili olan Tilmun buraya istenen ahşap türlerini de sağlıyordu. Ve -Ninsikilla’nın artezyen suları için yalvardığı hikâyesinde anlatılan- ziraat alanları kadim dünyaya çok beğenilen soğan ve hurmaları sağlamaktaydı.

Bahreyn’de “sıradan hurmalar” dışında bunların hiçbiri yoktu. Bu sorunun çevresinden dolaşmak için Bahreyn ekolü taraftarları karmaşık bir cevap geliştirdiler. Geoffrey Bibby [*Looking for Dilmun* (Dilmun’u Aramak)] ve aynı fikirdeki diğerleri, Bahreyn’in bir gemi aktarma noktası olduğunu öne sürdüler. Ürünlerin gerçekten de başka, daha uzak diyarlardan geldiklerini kabul ediyorlardı. Ama bu malları taşıyan gemiler Sümer’e kadar gitmiyorlardı. Bahreyn’de durup mallarını boşaltıyorlardı ve Sümer’in ünlü tüccarları bunları Sümer limanlarına götürmek için yüklüyorlardı; böylece Sümer kâtipleri malların nereden gelmiş olduklarını (bu teoriye göre) kayda geçirdiklerinde Bahreyn anlamında “Dilmun” diye yazıyorlardı.

Ama büyük uzaklıklar aşan gemiler neden Mezopotamya’daki gerçek menzile gitmeyip Bahreyn’de yük boşaltma gibi fazladan çaba ve maliyete katlanıyorlardı ki? Ayrıca, bu teori Sümer ve Akkad hükümdarlarının, diğer diyarların gemilerinin yanı sıra Tilmun’dan gelen gemilerin de limanlarına demir attıkları yolundaki belirgin ibareleriyle doğrudan çelişmektedir. Komşu kent Uruk’un kralı Gılgamış’tan yaklaşık iki yüzyıl önce Lagaş kralı olan Ur-Nanşe “Tilmun gemileri... bana vergi diye kereste getirdiler,” diye iddia etmişti. Onun yazıtında *Tilmun* kelimesini “füze” için kullanılan resim-kelimeden kolayca tanırız (Şekil 108). Akkad’ın ilk hükümdarı Sargon ise “Akkad limanında Meluhha’dan gemiler, Magan’dan gemiler ve Tilmun’dan gemiler bağlıdır,” diye övünmekteydi.

Şekil 108

Demek ki, Tilmun'dan ürünler getiren gemilerin doğrudan Mezopotamya limanlarına, mantık ve ekonominin de bir gereği olarak, gittikleri açıktır. Aynı şekilde, kadim metinler Mezopotamya'dan Tilmun'a doğrudan ihraçtan da söz etmektedirler. Bir yazıt, Lagaş'tan Tilmun'a (M.Ö. 2500'lerde) buğday, peynir ve kepekli arpa gönderimini kayda düşer; bir adada indirme bindirme yapıldığında dair tek bir bahis yoktur.

Bahreyn teorisinin önde gelen karşıtlarından biri olan Samuel N. Kramer [*Dilmun, the "Land of living" (*Dilmun, "Canlılar Diyarı")] Mezopotamya metinlerinin burayı risk ve maceraya atılarak ulaşılabilen "uzak bir diyar" olarak tarif ettikleri gerçeğini vurgulamıştır. Bu tarifler, yakınlarda olan ve Basra Körfezi sularında keyifli bir yelkenli yolculuktan sonra varılan bir dağa pek uymaz. Kramer ayrıca çeşitli Mezopotamya metinlerinin Tilmun'u tek bir deniz yakınına ya da içine değil de iki su kütlesi yakınına yerleştirdiği gerçeğine de büyük önem vermişti. Akkad metinleri Tilmun'u *ina pi narati*, "iki akan suyun ağzında" diye konuşlandırırlar: iki su kütlesinin başladığı yer.

Yine, Tilmun'un "Güneşin doğduğu" yerdeki bir diyar olduğunu belirten bir başka ibarenin kılavuzluğu ile Kramer ilk olarak Tilmun'un bir ada değil de bir kara olduğuna ve İkincisi Güneş oradan doğduğuna göre, Sümer'in doğusunda olması gerektiğine karar vermiştir. Doğuda iki su kütlesinin birleştiği böyle bir yeri aradığında ise, daha çok güneydoğuda denilebilecek, Basra Körfezi ile Hint Okyanusunun birleştiği bir noktayı bulmuştu. Balucistan ya da İndüs Nehri yakınlarında bir yer, önerileri arasındaydı.

Kramer'in tereddütü; ülkeleri ve halklarını sıralayan sayısız Sümer ve Akkad metninde Tilmun'un Elam ya da Aratta gibi doğu diyarlarıyla ilişkili olarak belirtilmediği şeklindeki çok iyi bilinen bir olgudan kaynaklanmaktaydı. Bunun yerine, birbirleri yanında yer alan topraklar olarak *Meluhha* (Nübye/Etiyopya), *Magan* (Mısır) ve *Tilmun* diye biraraya getiriliyorlardı. Mısır (Magan) ve Tilmun arasındaki yakınlık; "Enki ve Ninhursag" metninin sonunda açıkça belirtilir; burada, Nintulla'nın "Magan Efendisi" ve Enshag'ın "Tilmun Efendisi" olarak atanması iki tanrının da kutsamasını hak eder. Ayrıca, Enki'nin otobiyografisi gibi yazılmış olan ve onun Tufan'dan sonraki faaliyetlerini anlatan kayda değer bir metinden de açıkça bellidir ki Tilmun, Magan ve Meluhha'nın yanında sıralanmaktadır:

Magan ve *Tilmun* diyarları
    bana bakıyorlardı.
Ben, Enki, Tilmun sandalımı kıyıya bağladım,
Magan sandalını tepeleme yükledim.
Meluhha'nın neşeli sandalı
    altın ve gümüş taşır.

Tilmun'un Mısır'a yakın olduğunu düşünürsek, Tilmun'un "güneşin doğduğu yerde" yani (bilginlere göre) Sümer'in *doğusunda*, (Sina'nın olduğu gibi) batısında olmadığı anlamına gelen cümleleri ne yapacağız?

Kısaca söyleyelim; metinlerde böyle bir cümle yoktur. "*Güneş*'in doğduğu yerde" demezler; "*Şamaş*'ın yükseldiği yerde" derler; ve bu her şeyi değiştirir. Tilmun doğuda falan değildir ama roket gemilerinin içinde göklere doğru yükselen Utu/Şamaş'ın (göksel sembolü Güneş olan ama güneşin ta kendisi olmayan tanrının) yeri olduğu kesindir. Gılgamış destanındaki sözler apaçıktır:

Dağın adı *Maşu*'dur.
Maşu Dağına vardı;
Giden ve gelen *Şemler*'i
    her gün seyretti...
Roket-adamlar korur kapısını...
    O alçalır ve yükselirken
    Şamaş'ı gözlerler.

Burası, gerçekten de Ziusudra’nın götürülmüş olduğu yerdir:

Geçiş Diyarında
Tilmun Diyarında,
Şamaş’ın yükseldiği yerde,
Onun yerleşmesini sağladılar.

Ve burası, bir Şem dikmesine izin verilmeyen, bundan dolayı sadece atası Ziusudra ile konuşmayı amaçlayan Gılgamış’ın Tilmun’da ayak bastığı *Maşu Dağı*ydı: Sina yarımadasındaki *Moşe* (Musa) *Dağı*.

Modern bitki bilimciler yarımadanın bitki örtüsündeki çeşitlilik karşısında hayrete düşmektedirler; birçoğu Sina’ya özgü binlerce bitki türü uzun ağaçlardan küçücük çalılara kadar değişkenlik göstermektedirler. Su olan her yerde -vahalarda ya da kıyılardaki kum tepelerinin yüzeylerinin hemen altında veya dere yataklarında- bu ağaçlar ve çalılar etkileyici bir ısrarla ve dayanıklılıkla büyürler, Sina’nın kendine özgü iklimine ve su dağılımına uyumlanmışlardır.

Sina’nın kuzeydoğu kısımları pekâlâ o çok aranan soğanların kaynağı olabilir. Uzun yeşil saplı türüne verilen isim *scallion*, bu lezzetli ürünün Avrupa’ya gönderilmek üzere yüklendiği limana ait ipucu vermektedir: *Ascalon*; Mısır Çayının hemen kuzeyindeki Akdeniz kıyı şehri.

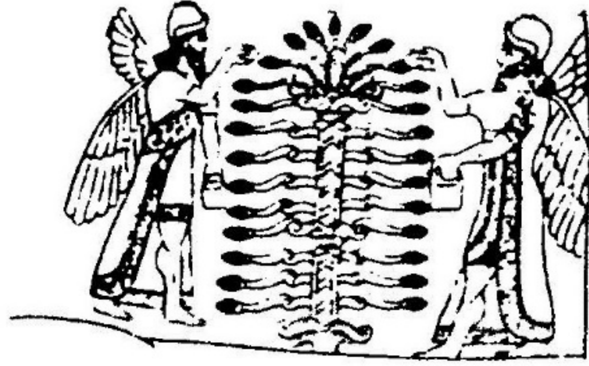
Sina’nın kendine özgü koşullarına kendini uyarlayan ağaçlardan biri de akasyadır; yüksek terleme oranı yüzünden dere yataklarına uyum sağlamıştır, toprağın birkaç metre aşağılarına dek yüzey neminden yararlanır. Sonuç olarak bu ağaç yağmur olmaksızın yaklaşık on yıl yaşayabilir. Kerestesi beğenilen bir ağaçtır; Eski Ahit’e göre Kutsal Ahit Sandığı ve bazı parçaları bu ağaçtan yapılmadır. Pekâlâ, Sümer krallarının tapınakları için ithal ettirdikleri bir ağaç olmuş olabilir.

Sina’da hep görülen manzaralarından biri de ılgınlardır; yıl boyunca derelerin izleri üstünde büyüyen çalıya benzer ağaçlardır çünkü kökleri yüzey altı nemine dek uzanırlar ve suyun tuzlu ve kireçli olduğu yerlerde bile büyüyebilirler. Özellikle yağmurlu kışlardan sonra, ılgın bükleri bu bitkilerin üstünde yaşayan küçük böceklerin salgıladıkları tatlı, yuvarlak

beyaz bir madde ile dolarlar. Bedeviler bugün bile bunlara kutsal kitaptaki adı vermektedirler: *manna*.

Ancak eski çağlarda Tilmun'la en çok ilişkilendirilen ağaç hurma idi. Hurma hala, ekonomi bakımından Sina'nın en önemli ağacıdır. Çok az bakım gerektirir; Bedevilere meyve (hurma) sağlar; etli yaprakları ve çekirdeklerini develere ve keçilere yedirirler; ağacın gövdesi ise inşaat malzemesi ve yakıt olarak kullanılır; dallarından çatı, liflerinden de ip ve örgü yapılır.

Mezopotamya kayıtlarından biliyoruz ki, bu hurmalar eski çağlarda Tilmun'dan ihraç edilmekteydi. Hurmalar öyle büyük ve öyle lezzetliydiler ki, (Gılgamış'ın şehri) Uruk tanrılarının yemek reçeteleri "yılın her günü, dört öğünde, sıradan hurmalardan ve Tilmun Diyarı hurmalarından, ayrıca incir ve üzümlerden 108 ölçek... İlahlara sunulmalıdır," şeklinde ayrıntılıydı. Sina'dan Mezopotamya'ya giden kara yolu üzerindeki en yakın ve en kadim kasaba Eriha idi. Şehrin kutsal kitaptaki lakabı ise "Eriha, hurmalar şehri"ydi.

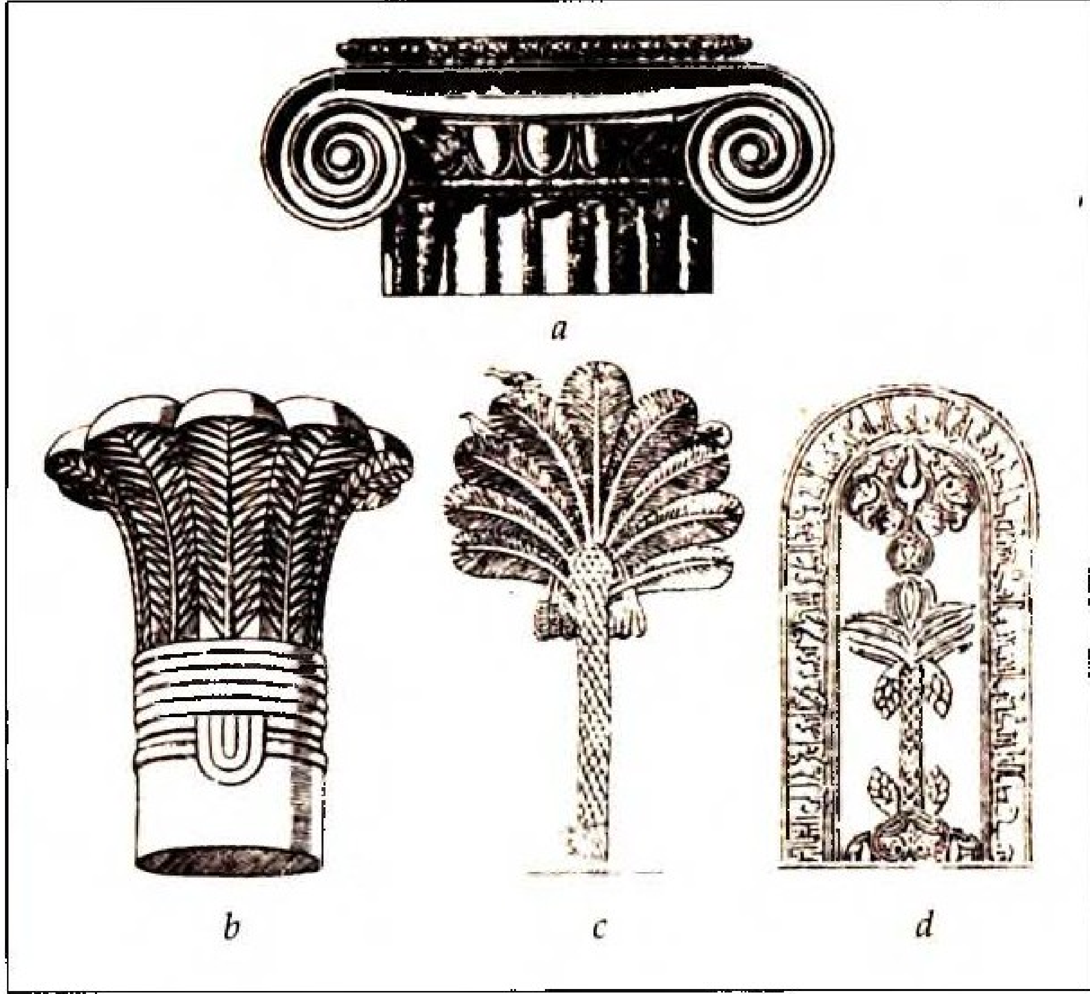

Şekil 109

Hurmanın Yakın Doğu dinlerinde, insanoğlu ve onun tanrıları ile ilgili kadim kavramlar bakımından bir sembol olarak benimsendiğini de görüyoruz. Kutsal kitaptaki mezmur yazarı "salih adam hurma ağacı gibi bitecektir," diye söz vermiştir. Hezekiel peygamber, Kudüs'teki tapınağın yeniden inşa edilmesiyle ilgili vizyonunda, tapınağın "kerubilerle ve hurma ağaçları ile yapılmıştı; iki kerubi arasında bir hurma ağacı vardı ve her kerubinin iki yüzü vardı." O sıralarda Babillilerin zorla Yudea'dan sürgün

ettiği halk arasında yaşayan Hezekiel, kerubiler ve hurma ağaçlarını gösteren Mezopotamya betimlemelerine aşinaydı (Şekil 109).

Kanatlı Diskin (On İkinci Gezegen'in amblemi) yanı sıra, tüm kadim uluslar tarafından en yaygın biçimde betimlenen sembol *Hayat Ağacı*ydı. *Der Alte Orient* (Kadim Doğu) adlı eserinde Felix von Luschau ta 1912'de Grek İyon sütun başlıkları (Şekil 110a) kadar Mısır sütun başlıklarının da (Şekil 110b) aslında hurma ağacı (Şekil 110c) biçimindeki Hayat Ağacının stilizasyonları olduğunu göstermiş ve Hayat Ağacı efsanesi ve destanlarının, hurma meyvesinin bazı özel türleriyle ilgili olduklarına dair ilk önermeleri doğrulamıştı. Hurma ağacı temasının Hayat sembolü olarak Müslüman Mısır'da, Kahire'nin büyük camisinin süslemelerindeki gibi, hala kullanıldığını görüyoruz (Şekil 110d).

Şekil 110

Henrik Bergema'nın yazdığı *De Boom des Levens en Schrift en Historie* (Hayat Ağacı, Yazı ve Tarih) ve Geo. Widengren'in yazdığı *The King and the Tree of Life in Ancient Near Eastern Religion* (Kadim Yakın Doğu Dininde Kral ve Hayat Ağacı) gibi başlıca eserler, Tanrıların Evi'nde büyüyen böyle bir ağaç kavramının Yakın Doğu'dan tüm dünyaya yayılmış ve dinlerin bir temel özelliği haline gelmiş olduğunu göstermişlerdir.

Tüm bu betimlemelerin ve inançların kaynağı, Canlılar Diyarına ait Sümerce kayıtlardı:

> Tilmun,
> Yaşlı kadınların "Ben yaşlı bir kadınım" demediği,
> Yaşlı adamların "Ben yaşlı bir adamım" demediği yer.

Söz oyununda usta olan Sümerliler Füzeler Diyarına TİL.MUN demişlerdi; ancak bu terim ayrıca “Canlılar Diyarı” anlamına da geliyordu çünkü TİL aynı zamanda “Hayat” demekti. Sümerce Hayat Ağacı GİŞ.TİL’dir ama GİŞ aynı zamanda insan yapımı, üretilmiş bir nesne demektir; öyleyse GİŞ.TİL aynı zamanda “Hayata Araç” anlamına da gelir: bir roket gemi. Sanatta da Kartal adamların hurma ağacını değil de bir roketi selamladıklarını görürüz (Şekil 60).

Grek dinsel sanatında omfalosun hurma ağacı ile ilişkilendirildiğini keşfettiğimizde ise düğümler daha da sağlamlaşırlar. Delf’teki kadim Grek betimlemesi, Apollo tapınağının dışına dikilen omfalos kopyasının bir hurma ağacının yanına konduğunu göstermektedir (Şekil 111). Yunanistan’da bu ağaçlardan olmadığına göre, bu (bilginlere göre) tunçtan yapılma yapay bir ağaçtı. Omfalosu hurma ağacıyla ilişkilendirmek, temel bir sembolizm meselesi olmalıdır çünkü bu betimlemeler diğer Grek kehanet merkezlerinde de tekrarlanmaktadır.

Daha önce, omfalosun Grek, Mısır, Nübye ve Kenan “kehanet merkezleri” ve *Duat* arasında bir bağlantı olarak iş gördüğünü anlatmıştık. Şimdi de bu “Muhteşem taş”ın hurma ağacıyla -Canlılar Diyarının ağacıyla- bağlantısını kurmuş olduk.

Gerçekten de, Kerubilerin betimlemelerine eşlik eden Sümerce metinlerde şu ilahi yer almaktadır:

> Enki’nin koyu kahverengi ağacını tutuyorum elimde;
> Sayılanı söyleyen ağaç, büyük göklere doğru silahı
> elimde tutuyorum.
> Hurma ağacını, büyük kehanet ağacını, elimde
> tutuyorum.

Bir Mezopotamya betimlemesi, elinde bu “hurma ağacını, büyük kehanet ağacını” tutan bir tanrıyı göstermektedir (Şekil 112). Tanrı, “Dört Tanrı”nın yerinde Hayat Meyvesini bir krala bahşetmektedir. Mısır metinlerinde ve betimlemelerinde biz buraya zaten rastlamıştık: Bunlar *Duat*’taki Gökyüzüne Merdiven’in yanında yerleşik olan Dört Ana Yön’ün Dört Tanrısı’ydı. Sümer’deki Cennet Kapısının da hurma ağacıyla

işaretlenmiş olduğunu da (Şekil 72) görmüştük.

Şekil 111

Şekil 112

Ve artık hiçbir şüphemiz kalmadı: kadim çağlardaki Ölümsüzlük Arayışının hedefi, Sina yarımadasında bir yerlerde olan bir uzay limanıydı.

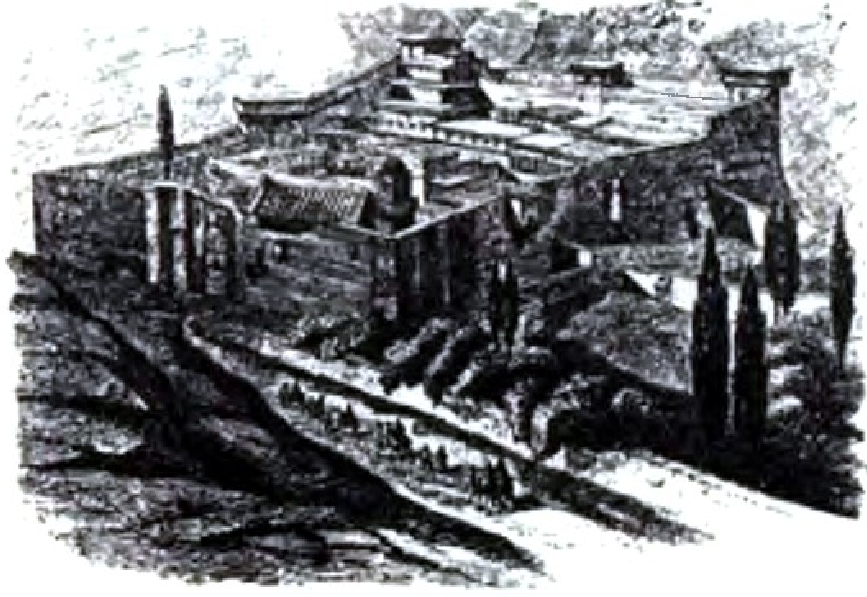
ELE GEÇMEZ BİR DAĞ

Sina yarımadasında bir yerlerde Nefilim, Tufan sonrası uzay limanlarını kurmuşlardı. Sina yarımadasında bir yerlerde, ölümlüler, işin doğrusu tanrılarının lütfuyla seçilmiş bir azınlık, belirli bir dağa yaklaşabiliyordu. Orada, muhafızlık eden kuş adamlar “Geri dön!” diye emretmişlerdi İskender’e, “çünkü ayak bastığın diyar sadece Tanrı’ya aittir.” Orada, Rab Musa’ya seslenmişti; “Buraya yaklaşma! Çünkü üstünde durduğun yer mukaddes topraktır!” Orada, kartal adamlar Gılgamış’ı sersemletici ışınlarıyla karşılamışlar ama onun sıradan bir ölümlü olmadığını fark etmişlerdi.

Sümerliler bu karşılaşmalar dağına MA.ŞU Dağı derlerdi; Üstün Saltanat Kayığı Dağı. İskender’in masallarında bu dağ *Muşas Dağı*dır; yani *Musa Dağı*. Bunların eş doğaları ve işlevleri, eş adları ile birleşince; söz konusu tüm bu durumlarda gidilecek menzilin işareti oranın hep aynı dağ olduğunu önermektedir. Dolayısıyla, “Giriş kapısı yarımadanın neresindeydi?” sorusunun cevabı gibidir: Yarımadanın haritalarında açık biçimde işaret edilen Çıkış Dağı yani “Sina Dağı”; peki bu, güney Sina’daki yüksek granit dağları arasındaki en yüksek zirve değil midir?

İsrailoğullarının Mısırdan çıkışı; geçen 33 asır boyunca her yıl Fısıh bayramı olarak kutlanmıştır. İbranların tarihsel ve dinsel kayıtları; Çıkış’a,

çölde dolaşma, Sina Dağında Ahitleşmeye yapılan göndermelerle doludur. Tüm İsrail ulusunun Rab Yehve'yi kutsal dağda bütün muhteşemliğiyle pırıl pırıl görmüş olduğu İlahi Tecelli sürekli olarak insanlara hatırlatılır. Ancak bu olayın geçtiği yer, bir kült merkezi haline gelmesin diye hep örtülmüştür. İncil'de herhangi bir kimsenin geri dönüp Sina Dağını ziyaret ettiğine dair bir ibare yoktur, biri dışında: İlyas peygamber. Çıkış'tan yaklaşık dört asır sonra, Carmel Dağında Baal'in rahiplerini öldürdükten sonra hayatını kurtarmak için kaçar. Rotasını Sina'daki dağa çevirir, çölde yolunu kaybeder. Rab'bin bir meleği onu hayata döndürür ve dağdaki bir mağaranın içine koyar.

Şekil 113

Bugünlerde, insanın Sina Dağını bulması için kılavuzluk edecek bir meleğe artık ihtiyacı kalmamış görünüyor. Modern hacı, tıpkı geçmiş asırlarda başka hacıların da yaptığı gibi, rotasını azize ilan edilen Mısırlı Katrina'nın cesedini meleklerin yakınlardaki bir zirveye taşımasından sonra bu adı alan Katrina manastırına (Şekil 113) çevirir. Orada geceledikten sonra, şafak sökerken hacılar *Gebel Mussa*'ya (Arapça "Musa Dağı") tırmanmaya başlarlar. İlahi Tecelli'nin ve On Emir'in alınmasıyla ilişkilendirilen "geleneksel" Sina Dağı, manastırın güneyinde yükselen neredeyse 3200 m yüksekliğindeki masif güney zirvesidir (Şekil 114).

Bu zirveye tırmanış uzun ve zorludur; 762 m’lik bir çıkışı gerektirir. Kullanılan yollardan biri, masif zirvenin batı yamacı boyunca keşişlerin yerleştirdiği dört bin basamaktır. Birkaç saat daha uzun süren daha kolay bir yol ise zirve ve pek uygun bir şekilde Musa’nın kayınpederi Yetro’nun adının verildiği bir dağın arasındaki vadiden başlar ve doğu yamaçları boyunca yavaşça yükselerek, ilk yolun son 750 basamağı ile birleşir. Keşişlerin geleneğine göre, İlyas peygamber Rab ile bu kesişme noktasında karşılaşmıştır.

Şekil 114

On Emir’in üstüne yazılı olduğu taşların Musa’ya verildiği noktayı belirleyen, her ikisi de küçük ve kabaca inşa edilmiş olan bir Hristiyan şapeli ve bir Müslüman türbesi vardır. Yakınlardaki bir mağara, Rab’bin Çıkış 33:22’de anlatıldığı gibi Musa’nın yanından geçerken Musa’nın içine saklandığı kovuk olarak hürmet görmektedir. İniş yolu üzerindeki bir kuyu, Musa’nın kayınpederinin sürülerini suya getirdiği yer olarak tanımlanır. Kutsal Dağ ile ilgili mümkün olan her olaya, keşişlerin geleneği, Gebel Mussa ve çevresinde kesinkes bir yer atfetmiştir.

Gebel Mussa’nın zirvesinden bakan biri, üstünde durduğu dağın da bir üyesi olduğu bu granit merkezi oluşturan diğer bazı zirveleri görebilir.

İlginç olan, bu dağın, komşu zirvelerin birçoğundan daha alçak olmasıdır!

Aslında, Azize Katrina efsanesine destek olsun diye keşişler ana binaya şöyle bir duyuru asmışlardır:

Yükseklik	1527,7 m
Musa Dağı	2304,3 m
Azize Katrina Dağı	2614 m

Şekil 115

İnsan, Katrina Dağının gerçekten de en yüksek; öyle ki yarımadadaki en yüksek zirve olduğuna ve dolayısıyla azizenin cesedini saklamak için melekler tarafından haklı olarak seçildiğine ikna olduğunda, aynı anda bir hayal kırıklığı da yaşar; durum buysa, bunca zamandır inanılanın aksine, Rab, İsrailoğullarını bu ıssız yere, kudretini ve emirlerini çevredeki en yüksek olmayan dağdan indirmek için getirmişti demek.

Rab, doğru dağı görmemiş olabilir miydi?

1809'da İsviçreli bilgin Johann Ludwig Burckhardt, İngiltere'deki "Afrika'nın İç Kısımlarını Keşfetme Destekleme Birliği" adına Yakın Doğu'ya geldi. Arap ve Müslüman göreneklerini inceleyerek başına bir *türban* taktı, bir Arap gibi giyindi ve adını İbrahim İbn AbdAllah; Allah'ın Hizmetkârının Oğlu İbrahim diye değiştirdi. Böylece gayrimüslimlere yasak olan kısımlara yolculuk edebildi, Ebu Simbel'deki Mısır tapınaklarını ve eski Ürdün'deki Nabat taş şehri Petra'yı keşfetti.

15 Nisan 1816'da, Süveyş Körfezinin başında yer alan Süveyş kasabasından deve sırtında yola çıktı. Hedefi, Çıkış'ın izini sürmek ve böylece Sina Dağının gerçek kimliğini saptamaktı. İsrailoğullarının izlediği varsayılan rotayı izleyerek, yarımadanın batı kıyısından güneye doğru yol aldı. Burada, kıyıdan 16 ila 32 km içeride dağlar başlıyor, ötede beride dereler ve biri firavunlarca da pek sevilen birkaç ılıca ile kesilen ıssız bir kıyı düzlüğü oluşturuyordu.

Güneye giderken Burckhardt coğrafya, topoğrafya, uzaklıklar ile ilgili notlar aldı. İncil'de anlatıldığı şekilde Çıkış'da belirtilen tarifler ve yer isimleriyle geçtiği yerlerin şartları ve yer isimlerini karşılaştırdı. Kireç taşı platosunun sona erdiği yerde, doğa bu platoyu Nübye'nin kum taşından ayıran kumlu bir kuşak oluşturmuştu; burası Sina'yı kesen bir bulvar gibiydi adeta. Burckhardt bu noktada iç kısımlara doğru döndü ve bir süre boyunca rotasını granit yuvaya doğru güneye döndürdü ve kuzeyden (günümüzde hava yoluyla gelenlerin yaptıkları gibi) Katrina manastırına vardı.

Gözlemlerinden bazıları hayli ilginçti. Bölgenin mükemmel hurmalar

yetiştirdiğini görmüştü; keşişler İstanbul’daki sultana yıllık vergi olarak bunlardan kocaman bir kutu dolusu göndermeyi adet edinmişlerdi. Bölgedeki bedevilerle dostluk kurunca, onu “Aziz George” onuruna düzenledikleri yıllık şölene davet ettiler, bu azize “El Khidher” diyorlardı: Hepyeşil!

Burckhardt, Mussa ve Katrina dağlarına tırmandı ve bölgeyi iyice dolaştı. Özellikle, Mussa-Katrina grubunun biraz güneybatısında kalan ve Azize Katrina Dağından sadece 55 m kısa olan *Umm Şomar Dağına* hayran olmuştu. Uzaktan, bu dağın zirvesi güneş altında “en parlak beyaz renk ile” göz kamaştırıyordu; nedeni ise granit kayalardaki mika parçacıklarının sıra dışı içeriğiydi, bunlar “kara ve kırmızı granit yüzeyle çarpıcı bir kontrast” oluşturuyorlardı. Zirve ayrıca hem Süveyş Körfezine (“el-Tor hayli belirgindi”) hem de Akabe Körfezine (Elat Körfezi) bakan önü açık bir manzaraya da sahipti. Burckhardt bunun manastırın kayıtlarında da belirtildiğini, Umm Şomar’ın bir zamanlar manastır yerleşimleri için asli mekân olduğunu görmüştü. On beşinci yüzyılda “manastırdan el-Tor’a giden mısır ve diğer ürünlerle yüklü eşek kervanları düzenli olarak buradan geçerlerdi, çünkü burası limana en yakın yoldu.”

Geri dönüş yolu, Sina’daki en büyük vaha olan Feryan deresi vadisi ve vahasından geçiyordu. Derenin dağları geçip kıyı şeridine ulaştığı yerde, Burckhardt 2072,6 m yüksekliğinde muhteşem bir dağa tırmandı; *Serbal Dağı*, yarımadadaki en yüksek dağlardan biriydi. Burada türbelerin ve hacıların bıraktıkları yazıların kalıntılarını buldu. Ek araştırmalar ise Sina’daki ana manastır merkezinin, yüzyıllar boyunca Azize Katrina’da değil de Serbal yakınlarındaki Feryan deresinde kurulu olduğunu gösterdi.

Burckhardt bulgularını yayımladığında [*Travels in Syria and the Holy Land* (Suriye ve Kutsal Topraklarda Yolculuklar)] vardığı sonuçlar bilginler ve İncil âlimlerini sarstı: Gerçek Sina Dağı, diyordu yazar, Mussa Dağı değil Serbal Dağıydı!

Burckhardt’ın yazılarından ilham alan Fransız kontu Léon de Laborde 1826 ve 1828’de Sina’da dolaştı; bölgeyle ilgili bilgilere yaptığı başlıca katkı [*Commentaire sur L’Exode* (Göç Üstüne Yorum)] mükemmel haritaları ve çizimleriydi. Onu, 1839’da İskoç ressam David Roberts izledi;

gerçeğe biraz hayal gücü katmış olsa da onun muhteşem çizimleri, fotoğrafın bulunmasından önceki bir dönemde büyük ilgi görmüştü.

Sina'ya yapılan bir sonraki büyük gezi, Amerikalı Edward Robinson ile Eli Smith tarafından gerçekleştirildi. Onlar da Burckhardt gibi deve sırtında, yazarın kitabı ve Laborde'nin haritalarıyla donanmış bir halde Süveyş şehrinden ayrılmışlardı. Azize Katrina'ya varmaları on üç ilkbahar günü sürdü. Orada Robinson, keşişlerin efsanelerini ayrıntılı biçimde inceledi. Feryan'da gerçekten de büyük bir keşiş cemaatinin bulunduğunu, bu cemaate bazen piskoposların başkanlık ettiğini, Katrina ve güney Sina'daki diğer manastır cemaatlerinin buna göre ikinci dereceden olduklarını buldu; öyle olmalıydı, gelenekler bu yere büyük önem veriyordu. Masallarda ve belgelerde, Mussa ve Katrina dağlarının Hristiyan dönemin ilk çağlarında herhangi bir öneme sahip olmadıklarını ve Katrina'nın ancak on yedinci yüzyılda, diğer güçsüz manastır cemaatleri istilacılara ve yağmacılara av olduklarında en baş sıraya yerleştiğini keşfetti. Yöredeki Arap geleneklerini kontrol etti, kutsal kitapta geçen "Sina" ve "Horeb" adlarının yöre sakinleri olan bedeviler tarafından hiç bilinmediğini gördü; bu adları belirli dağlara verenler Katrina'deki keşişlerdi.

Öyleyse Burckhardt haklı mıydı? Robinson [*Biblical Researches in Palestine, Mount Sinai and Arabia Petraea* (Filistin, Sina Dağı ve Arap Petra'da İncil Araştırması)], Burckhardt'ın İsrailoğullarının Serbal'e ulaştığını söylediği rotada bir sorun bulmuş ve bu yeni fikri desteklemekten kaçınmıştı ama Mussa Dağıyla ilgili kuşkularını paylaşıyordu; yakınlardaki bir dağın daha iyi bir seçenek olduğuna işaret etti.

Sina Dağını Mussa Dağıyla eşleştiren eski geleneğin hatalı olması ihtimali; büyük eski Mısır tarihi uzmanı ve bilimsel arkeolojinin kurucusu Karl Richard Lepsius'un dayanamayacağı bir meydan okumaydı. Sandalla Süveyş Kanalını geçti, el-Tor'a ("Boğa") çıktı; burası, Müslümanların burayı Mısır'dan Mekke'ye deniz yoluyla giderken önemli bir mola ve arınma merkezi haline getirmelerinden çok önceleri Katrina ve Mussa Dağına giden Hristiyan hacıların kullandıkları bir liman kasabasıydı. Hemen yakınında ise Lepsius'un arada bir Mussa ve Serbal yerine "aday" gösterdiği muhteşem Umm-Şomar Dağı yükselmektedir. Ama geniş

araştırmalar ve çevreyi iyice gezdikten sonra, o günlerin en can alıcı sorusuna yoğunlaştı: Mussa mı, Serbal mi?

Bulgularını *Discoveries in Egypt, Ethiopia and the Peninsula of Sinai* 1842-1845 (Mısır, Etiyopya ve Sina yarımadasında Keşifler 1842-1845) ve *Letters from Egypt, Ethiopia and Sinai* (Mısır, Etiyopya ve Sina'dan Mektuplar) adlı eserlerinde yayımladı; ikinci eseri, mali desteğiyle yolculuk ettiği Prusya kralına verdiği raporları içermektedir. Lepsius, Mussa Dağıyla ilgili kuşkularını daha bölgeye gelir gelmez dile getirmişti: "Bu bölgenin uzaklığı, sık kullanılan iletişim yollarına olan mesafesi ve çok yüksek bir bölgedeki konumu nedeniyle," diye yazar, "...burayı ancak bireysel münzevilere uygun ama aynı nedenlerden dolayı da çok sayıda insan için uygunsuz hale getirmektedir." Sayıları yüz binlere varan İsrailoğullarının, Sina Dağında uzun süre (neredeyse bir yıl) kalışlarını, Mussa Dağının çorak granit zirveleri arasında başaramayacaklarından emindi. Manastır geleneklerinin, en eskisi M.S. altıncı yüzyıla dayandığını doğruluyordu, dolayısıyla bu arayışta bunlardan kılavuz olmazdı.

Sina Dağının bir çöl düzlüğünde olduğunu vurguluyordu; bu nedenle kutsal kitapta ayrıca *Horeb* (Kuruluk) Dağı diye de adlandırılmıştı. Mussa ise başka dağların arasındaydı ve çöl bölgesinde değildi. Öte yandan, Serbal Dağının hemen önündeki kıyı şeridi böyle bir bölgeydi: İlahi Tecelli'yi seyreden yüz binlerce İsrailoğlunu alacak kadar büyüktü ve hemen bitişiğindeki Feryan deresi onları ve hayvanlarını bir yıl kadar idare edebilecek tek yerdi. Dahası, ancak "bu özgün bereketli vadi"ye sahip olmak, Ameleklerin (Sina Dağında Refidim'de) saldırısı için bir sebep oluşturabilirdi; fakat Mussa Dağı yakınlarında savaşmaya değecek böyle bir yer yoktu. Musa bu dağa ilk kez sürülerini otlatmaya gelmişti; otları ancak Feryan'da bulabilirdi, çorak Mussa Dağında değil.

Peki, eğer Mussa Dağı değilse, neden Serbal Dağıydı? Feryan deresindeki "doğru" konumunun yanı sıra, Lepsius bazı sağlam kanıtlar da bulmuştu. Dağı pek parlak terimlerle tarif ederken, zirvesinde "Serbal'in beş zirvesinin bir yarı daire oluşturacak biçimde birleştiği ve yüksek bir taş biçimi oluşturduğu derin bir dağ boşluğu" bulduğunu bildiriyordu. Bu boşluğun tam ortasında, eski bir manastırın kalıntılarını bulmuştu. Önerdiğine göre, "Rab'bin Muhteşemliği" işte bu boşluktaki noktaya,

(batıdaki düzlükte toplanmış olan) İsrailoğullarının gözleri önünde inmişti. Robinson'un Burckhardt'ın Serbal'e giden Çıkış rotasıyla ilgili olarak bulduğu hataya gelince; Lepsius sorunu düzelten farklı bir rota önermişti.

Saygıdeğer Lepsius'un vardığı sonuçlar yayımlandığında, geleneği iki biçimde sarsmıştı: Sina Dağının Mussa Dağıyla eşleştirilmesine şiddetle karşı çıkıyor ve oyunu Serbal için kullanıyordu; daha önce kabul edilip kanıksanan Çıkış rotasına meydan okuyordu.

Bunu izleyen tartışma yaklaşık çeyrek asır sürdü ve başka araştırmacılar tarafından çeşitli savların üretilmesine yol açtı; bunlar arasında en önemlileri Charles Foster [*The Historical Geography of Arabia; Israel in Wilderness* (Arabistan'ın Tarihsel Coğrafyası; Çöldeki İsrail)] ve William H. Bartlett [*Forty Days in the Desert on the Track of the Israelites* (İsrailoğullarının İzinde Çölde Kırk Gün)] idi. Onlar da kendi önermelerini, doğrulamalarını ve kuşkularını eklediler. 1868'de İngiliz hükümeti Sina'ya tam teşekküllü bir keşif gezisi yollamak için Filistin Keşif Fonu'na katıldı. Bu gezinin amacı, geniş jeodezik ve haritalandırma çalışmalarına ek olarak, Çıkış'ın rotasını ve Sina Dağının yerini artık kesinkes saptamaktı. Gruba kraliyet mühendislerinden Yüzbaşı Charles W. Wilson ve Yüzbaşı Henry Spencer Palmer önderlik etmekteydiler; ayrıca ünlü Şarkiyatçı ve Arap uzmanı Profesör Edward Henry Palmer da gruba dâhildi. Keşif gezisinin *Ordnance Survey of the Peninsula of Sinai* (Sina yarımadasının Askeri Taraması) adlı resmi raporu iki Palmer tarafından ayrı eserlerde daha da genişletildi.

Daha önceki araştırmacılar Sina'ya genellikle baharda kısa geziler düzenlemişlerdi. Wilson-Palmer keşif gezisi ise 11 Kasım 1868'de Süveyş'ten ayrıldı ve Mısır'a 24 Nisan 1869'da döndü; yarımadada kışın başlangıcından bir sonraki bahara dek kalmışlardı. Dolayısıyla, ilk keşiflerinden biri dağlık güney bölgesinin kışın çok soğuduğunu ve orada kar yağdığını görmeleriydi, bu da geçişi imkânsız olmasa bile zorlaştırıyordu. Mussa ve Katrina gibi daha yüksek zirveler birçok kış ayı boyunca karla kaplı kalıyorlardı. Mısır'da hiç kar görmemiş olan İsrailoğulları bu bölgede bir yıl kalmışlardı. Ama İncil'de ne kardan ne de soğuk havadan hiç söz edilmiyordu.

Yüzbaşı Palmer [*Sinai: Ancient History from the Monuments* (Sina: Anıtlardan Kadim Tarih)] ilk yerleşimler, Mısırlıların bölgedeki varlığı, bilinen ilk alfabeden yazıtlar gibi gün ışığına çıkarılan arkeolojik ve tarihsel kanıtlarla ilgili veriler sağlarken, rota ve dağ hakkında grubun vardığı sonuçları açıklamak [*The Desert of the Exodus* (Çıkış Çölü)] Profesör E. H. Palmer'ın göreviydi.

Mevcut şüphelere rağmen, grup Serbal'i veto edip Mussa Dağı bölgesini seçmişti ama bir ufak değişiklikle. Mussa Dağının önünde İsrailoğullarının çadır kurup İlahi Tecelli'yi görebilecekleri genişlikte hiçbir vadi olmadığından dolayı Palmer bir çözüm önermişti: Doğru Sina Dağı, büyük dağın (Gebel Mussa) güney zirvesi değil, "iki milyon kadar İsrailoğlunun çadır kurabileceği geniş Er-Rahah düzlüğüne bakan" kuzey zirvesi, *Ras-Sufsafeh* idi. Uzun süredir kabul edilen geleneğe rağmen, diye sonuca varıyordu, Gebel Mussa'yı On Emir'in verildiği dağ olarak "reddetmeye mecburuz."

Profesör Palmer'ın görüşleri kısa süre içinde başka bilginler tarafından eleştirildi, desteklendi ya da değiştirildi. Ama çok geçmeden, gerçek Sina Dağı diye önerilen birkaç güney zirvesi ve içinden istediğinizi seçebileceğiniz birkaç farklı rota mevcuttu.

Ama arama yapılabilecek tek yer güney Sina mıydı?

Nisan 1860'da, *Kutsal Literatür Dergisi* devrim yaratacak bir öneri yayımladı; Kutsal Dağ Sina'nın güneyinde değildi, onu orta kesimdeki platoda aramak gerekiyordu. Bu katkıyı yapan isimsiz yazar, platonun adının çok önemli olduğuna işaret ediyordu: *Badiyeth el-Tih,* "Dolaşma Çölü" ve yöredeki Bedeviler burasının İsrailoğullarının dolaştığı yer olduğunu açıklıyorlardı. Makale, *el-Tih*'in belirli bir zirvesinin de doğru Sina Dağı olduğunu önermekteydi.

Böylece 1873'te Charles T. Beke adlı bir coğrafyacı ve dil bilgini (Nil'in kökenini araştırmış ve haritalandırmıştı) "gerçek Sina Dağını aramak için" yola çıktı. Yaptığı araştırma, Mussa Dağının kutsal kitaptaki Musa'nın değil, saflığı ve mucizeleri ile ünlü olan 4. yüzyılda yaşayan keşiş Mussa'nın adını taşıdığını belirledi; zaten Mussa Dağıyla ilgili iddialar da sadece M.S. 550'de başlamıştı. Ayrıca (M.S. 70'de Kudüs'ün düşüşünden

sonra halkının tarihini Romalılar için kaleme alan) Yahudi tarihçi Josephus Flavius'un Sina Dağını bölgesindeki en yüksek yer olarak gösterdiğine işaret ediyordu; bu durumda Mussa da Serbal de yarışma dışıydı.

Beke ayrıca şunu sormuştu: İsrailoğulları nasıl olmuş da madencilik bölgelerindeki Mısır karakollarını geçerek hep güneye doğru gidebilmişlerdi? Sorusu, Sina Dağının güneydeki yeriyle ilgili iddiaya yapılan itirazların cevaplanmayan sorusu olarak kalmıştır.

Charles Beke, sonunda gerçek Sina Dağını bulan adam olarak hatırlanmayacaktır; *Discoveries of Sinai in Arabia and Midian* (Arabistan ve Midyan'da Sina'nın Keşfi) adlı eserinden de anlaşılacağı gibi, bu dağın Ölü Deniz'in güneydoğusunda bir yerlerdeki bir volkan olduğu sonucuna varmıştı. Ama dağın yeri ve Çıkış'ın rotası ile ilgili taze ve bozulmamış düşüncelere yer açan birçok soru ortaya atmıştı.

Sina Dağını, yarımadanın güney kısmında arayış, Çıkış'ın "Güney Geçişi" ve "Güney Rotası" fikri ile yakından bağlantılıdır. Bu fikir, İsrailoğullarının Kızıldeniz'i (batıdan doğuya) Süveyş Körfezinin başnoktasından kelimenin tam anlamıyla geçtiklerini savunmaktadır. Karşıya geçtiklerinde, artık Mısır'ın dışında ve Sina yarımadasının batı kıyılarındaydılar. Sonra kıyı şeridini izleyerek güneye yolculuk ettiler, (bir yerlerde) iç kısımlara doğru döndüler ve (diyelim ki, Burckhardt'ın yaptığı gibi) Sina Dağına vardılar.

Güney Geçişi, gerçekten de derinlere kök salmış ve makul bir gelenektir; birkaç efsaneyle de perçinlenmiştir. Grek kaynaklarına göre, Büyük İskender'e İsrailoğullarının Süveyş Körfezinin baş kısmında Kızıldeniz'i geçtikleri söylenmişti; o da Geçişi işte tam burada tekrarlamaya kalkmıştı.

Bunu yapmaya kalkıştığı bilinen bir sonraki büyük fatih, 1799'da Napolyon'du. Mühendisleri Süveyş Körfezinin, Süveyş şehrinin bulunduğu güney kısmında karanın iç kesimlerine doğru bir "dil" oluşturduğunu, burada bir kıyıdan diğerine uzanan, yaklaşık 183 m genişliğinde bir su altı köprüsünün bulunduğunu belirlemişlerdi. Cesur yerliler, gelgit sırasında

deniz çekildiğinde, sular omuzlarına kadar gelirken karşı kıyıya geçiyorlardı. Ve eğer doğudan güçlü bir rüzgâr eserse, deniz yatağı neredeyse tüm sulardan temizleniyordu.

Napolyon'un mühendisleri imparatorlarının İsrailoğullarını taklit edebilmesi için doğru yeri ve zamanı saptadılar. Ama rüzgârın yönündeki ani bir değişiklik, aniden suların geri gelmesine, köprünün birkaç dakika içinde 2,1 m suyla kaplanmasına yol açtı. Büyük Napolyon hayatını güç bela kurtarmıştı.

Bu deneyimler, on dokuzuncu yüzyıl bilginlerini mucizevi geçişin gerçekten de Süveyş Körfezinin sonunda gerçekleştiğine ikna etmeye yardım ettiler; bir rüzgâr kuru bir yol açabilir ve rüzgârdaki bir değişim kısa süre sonra bir orduyu boğabilirdi. Sina'nın körfez tarafındaki karşı kıyısında, *Gebel Murr* ("Acı Dağ") ve yakınlarında *Bir Murr* ("Acı Kuyu") adlı bir yer vardı; Geçiş'ten sonra İsrailoğullarının karşısına çıkan ve acı suları olan Mara'ya pek uymaktadır. Daha güneyde ise *Ayun Mussa* ("Musa Kaynağı") vahası uzanır; burası da Mara'dan sonra konaklanan güzel su kaynakları ve hurma ağaçları olan Elim'i andırmaz mı? Demek ki, Güney Geçişi; daha ileride karanın iç kısımlarına dönüş nerede gerçekleşmiş olursa olsun, Güney Rotası teorisine pek güzel uymaktadır.

Güney Geçişi ayrıca, eski çağlarda Mısır'la ve İsrailoğullarının oradaki köleliğine ilişkin, o sıralarda geçerli olan görüşlere de uyuyordu. Mısır'ın tarihsel kalbi Heliopolis-Memfis merkeziydi ve İsrailoğullarının yakınlardaki Gize piramitlerinin inşasında köle olarak çalıştırıldığı varsayılıyordu. Oradan neredeyse dosdoğru doğuya giden bir rota Süveyş Körfezinin başlangıcına ve onun ötesindeki Sina yarımadasına kadar gidiyordu.

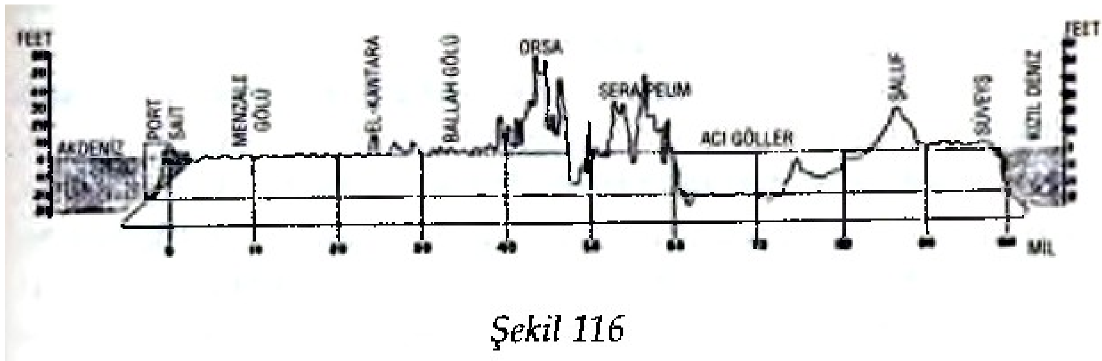
Ama arkeolojik keşifler tarihsel tabloyu doldurmaya ve daha doğru bir kronoloji sağlamaya başladığında, büyük piramitlerin Çıkış'tan yaklaşık bin beş yüz yıl önce inşa edilmiş olması gerektiği belirlendi; yani İbranların Mısır'a gelmesinden bile binyıl önce. Gittikçe daha fazla sayıda bilgin, İsrailoğullarının firavun II. Ramses'in M.Ö. 1260'larda inşa ettirdiği yeni başkentin yapımında çalıştırıldığı konusunda fikir birliğine varıyorlardı. Şehrin adı *Tanis*'di ve Delta'nın güneydoğu kısmında yerleşikti.

İsrailoğullarının yerleşim yeri olan Goşen diyarının ise, bu durumda, Mısır’ın merkezine yakın değil de daha kuzeyde olduğu varsayılmaya başlandı.

Topoğrafik, jeolojik, iklimsel ve diğer verilerin toplanmasının eşlik ettiği Süveyş Kanalının inşası (1859-1S69); daha eski bir jeolojik çağda kuzeydeki Akdeniz’i güneydeki Süveyş Körfezi ile birleştirebilecek doğal bir köprünün mevcut olduğunu doğrulamıştır. Bu bağlantı çeşitli nedenlerle daralmış ve ardında Manzaleh Gölü, Ballah ve Timsah adlı küçük gölleri, birleşik Büyük ve Küçük Acı Gölleri içeren bataklığı meydana getiren sulak bir zincir bırakmıştı. Bu göllerin hepsi, İsrailoğullarının Mısır’dan çıkışı sırasında daha büyük olabilirlerdi; o sıralarda Süveyş Körfezinin başı da muhtemelen karanın içerilerine doğru daha çok uzanmaktaydı.

Mühendislerin verilerini tamamlayan arkeolojik çalışmalar da eski çağlarda, biri Mısır’ın merkezini Akdeniz’e, diğeri ise Süveyş Körfezine bağlayan iki “Süveyş Kanalı” olduğunu doğrulamıştır. Doğal dere yataklarını ve Nil’in kurumuş kollarını izleyen bu kanallar, içme ve sulama için kullanılan “tatlı” suyu taşıyorlardı ve sandalla yolculuğa uygundu. Bulgular, eski çağlarda Mısır’ın doğu sınırı gibi iş gören ve neredeyse sürekli bir su engelinin gerçekten de mevcut olduğunu doğrulamıştı.

Süveyş Kanalını yapan mühendisler 1867’de, kıstağın kuzey-güney bölümüne ait olan ve eski çağlarda, tıpkı bugün gibi, bu su engelinden (Şekil 115) Mısır’a ya da Mısır dışına giriş çıkışı sağlayan giriş kapıları olarak iş gören yüksek zeminli dört kara köprüsünü tanımlayan bir şema (Şekil 116) hazırlamışlardı:

Şekil 116

A. Manzaleh ve Ballah bataklık gölleri arasındaki modern geçiş kasabası *El-Kantara* ("İki Şeyin Arası").

B. Ballah ve Timsah gölleri arasındaki modern geçiş noktası *İsmailiye.*

C. Timsah ve Büyük Acı Göl arasındaki, Grek-Roma döneminde *Serapeum* diye bilinen kara köprüsü.

D. Küçük Acı Göl ve Süveyş Körfezinin başı arasındaki, *Şaluf* diye bilinen "kara köprüsü".

Bu Geçiş Kapılarından geçen ve Sina yarımadası üstünden Mısır'ı Asya'ya bağlayan birçok Rota vardı. Unutmamalı ki, Kızıldeniz'i (ya da Sazlıklar Denizi/Gölünü) geçmek önceden tasarlanmış bir olay değildi; ancak firavunun İsrailoğullarını bırakmaktan vazgeçmesi nedeniyle meydana gelmişti; bunun üzerine Rab onlara çoktan ulaşmış oldukları çölün kenarından geri dönmelerini ve "deniz kenarında çadır kurmalarını" emretmişti. Dolayısıyla, Mısır'dan bu bildik çıkış kapılarından birini kullanarak çıkmış olmalıydılar ama hangisini?

Süveyş Kanalının baş mimarı DeLasseps, onların Timsah Gölünün güneyindeki "C" Kapısını kullandıkları fikrini dile getirmişti. Olivier Ritter [*Histoire de l'Isthme de Suez* (Süveyş Kanalı'nın Tarihi)] gibi başkaları ise aynı verilerden bunun "D" kapısı olması gerektiği sonucuna varmışlardı. 1874'te eski Mısır tarihi uzmanı Heinrich Karl Brugsch, Uluslararası Şarkiyatçılar Kongre'sinde yaptığı konuşmada Mısır'ın kuzeydoğu köşesinde İsrailoğullarının köleliği ve Çıkış ile bağlantılı yeryüzü şekillerini tanımladı. Dolayısıyla, dedi, mantıklı olan en kuzeydeki çıkış kapısıdır, yani "A" kapısı.

Brugsch, Kuzey Geçişi teorisini ortaya attığında, bu teori 1796'da yayımlanan *Hamelneld's Biblical Geography* (Hamelneld'in İncil Coğrafyası) ve başka araştırmacılar tarafından öne sürüleli neredeyse bir

asır geçmiş olduğu ortaya çıktı. Ama Brugsch teoriyi “Mısır anıtlarından elde edilen harikulade ve dâhiyane destekleyici kanıtlarla” sunmuştu, bunu, karşıtları bile kabul ediyorlardı. Makalesi ertesi yıl *L’Exode et les Monuments Eygptiens* (Göç ve Mısır Anıtları) başlığıyla yayımlandı.

1883’te Edouard H. Naville [*The Store City of Pithom and the Route of the Exodus* (Depo Şehir Pitom ve Çıkış’ın Rotası)] Pitom’u, Timsah Gölünün batısındaki bir bölgede İsrailoğullarının köle olarak yaşadığı şehir olarak tanımladı. Bu ve diğer eşleştirmeler ve başkaları tarafından sunulan kanıtlar [*Durch Gosen zum Sinai* (Gosen’den Geçerek Sina’ya Gidiş) adlı eseriyle George Ebers gibi]; İsrailoğullarının kaldığı yerin Timsah Gölünden batıya doğru değil de kuzeye doğru uzandığını belirledi. Goşen Mısır’ın kuzeydoğu ucunda değildi, su engelinin tam ortasına bitişikti.

Derken H. Clay Trumbull [*Kadesh Barnea* (Kadeş Barnea)] o zamandan itibaren Çıkış’ın doğru başlangıç noktası olarak kabul edilen *Sukkot*’u önerdi: Burası Timsah Gölünü batısında bilinen bir kervan toplanma yeriydi ve “B” çıkışı hemen el altındaydı. Ama Eski Ahit’in Çıkış 13:17-18 dizelerinde belirtildiği gibi, buradan gidilmemişti: “Ve vaki oldu ki, Firavun kavmi salıverdiği zaman, Rab onları Filistinliler Diyarının yolundan yakın olduğu halde götürmedi... fakat Rab kavmi *Yam Suff* çölü yolundan dolaştırdı.” Demek ki, diye önerdi Trumbull, İsrailoğulları kendilerini “D” giriş kapısında bulmuşlardı; peşlerinde firavun olduğu halde, Süveyş Körfezinin başındaki suların içinden karşı kıyıya geçmişlerdi.

On dokuzuncu yüzyılın sonu geldiğinde, bilginler konuyla ilgili son sözü söyleme telaşına düştüler. “Güneyciler”in görüşleri Samuel C. Bartlett [*The Veracity of the Hexateuch* (Eski Ahit’in İlk Altı Kitabının Gerçeği)] tarafından büyük bir hevesle özetlendi; Geçiş güneydendi, Rota güneye doğruydu, Sina Dağı yarımadanın güneyindeydi (*Ras-Sufsafeh*). Eşit kararlılığa sahip olan Rudolf Kittel [*Geschichte der Hebräer* (İbranların Tarihi)], Julius Wellhausen [*Israel und Judah* (İsrail ve Yuda)] ve Anton Jerku [*Geschichte des Volkes Israel* (İsrail Halkının Tarihi)] gibi bilginler ise Kuzey Geçişinin, kuzeydeki bir Sina Dağı anlamına geldiği görüşünü savundular.

En güçlü (ve artık bilginler tarafından genel olarak kabul edilen)

argümanlardan biri; İsrailoğullarının yarımadadaki kırk yıllarının büyük bölümünü geçirdikleri *Kadeş Barnea*’nın şans eseri bulunan bir mola yeri olmayıp, Çıkış için önceden düşünülmüş bir hedef olduğu fikriydi. Burasının, kuzeydoğu Sina’daki Ayn-Kadeş (“Kadeş Kaynağı”) ve Ayn-Quderiat vahalarının bereketli bölgesi olduğu kesinlikle belirlenmişti. Tesniye l:2’ye göre, Kadeş Barnea, Sina Dağından “on bir gün ötede” kuruluydu. Dolayısıyla Kittel, Jerku ve benzer fikirdeki diğerleri gerçek Sina Dağı olarak Kadeş Barnea civarındaki dağları seçmişlerdi.

On dokuzuncu yüzyılın son yılında, H. Holzinger [*Exodus* (Çıkış)] bir uzlaşma önerdi: Geçiş, “C”den yapılmıştı, Rota güneye doğruydu. Ama İsrailoğulları, Mısır karakollarının koruduğu madenlere gelmeden karanın iç kısımlarına dönmüşlerdi. Rotaları ise *el-Tih*’ten, yüksek platodaki “Dolaşma Çölü”nden geçiyordu. Sonra, düz Orta Düzlükten geçerek kuzeye doğru daire çizmişler ve kuzeydeki Sina Dağına yönelmişlerdi.

Yirminci yüzyıl başlarken, araştırma ve tartışmaların odağı şu soruya kaydı: Çıkış’ın *rotası* neydi?

Romalıların *Via Maris* yani “Deniz Yolu” dedikleri kadim kıyı rotası; El-Kantara’dan (haritada “A” noktası) başlıyordu. Sürekli şekil değiştiren kumulların arasından geçmesine rağmen, yol boyunca su kuyuları vardı ve çorak kumlardan şaşırtıcı biçimde fışkıran hurma ağaçları, mevsiminde tatlı meyveler ve yıl boyunca da gölge sağlıyorlardı.

İsmailiye’den (“B”) başlayan ikinci rota; kıyı yolunda neredeyse paralel ama onun 32 ila 48 km güneyinde uzanır, kıvrım kıvrım tepelerden ve arada bir görünen alçak dağlardan geçer. Doğal su kuyuları pek azdır ve yeraltı suyu ise kum ve kumtaşlarının altında, derinlerdedir: Suya ulaşmak için birkaç yüz metre kuyu kazmak gerekebilir. Bugün (kadim yolları izleyen taş döşeli otoyolda) arabayla yol alan bir yolcu bile gerçek bir çölde olduğunu kısa süre içinde anlar.

En eski çağlardan beri, Deniz Yolu deniz desteğine sahip ordular tarafından tercih edile gelmiştir; karanın daha içlerinden giden rota ise, daha zorlu olmasına rağmen, deniz ve kıyı devriyelerinden uzak olmak isteyenlerce yeğlenmiştir.

“C” Çıkış Kapısı, ya “B” Rotasına ya da “D” Çıkış Kapısından başlayıp bir dağ sırasını geçerek Sina’nın Orta Düzlüğüne giden ikiz rotalara dek uzanmaktaydı. Orta Düzlüğün sert ve düz zemini derin dere yataklarına izin vermez. Kış yağmurları sırasında, bazı dereler taşar ve küçük gölleri andırırlar; çöldeki göller! Sular kısa sürede buharlaşır ama bir kısmı, dere yataklarını oluşturan çakıl ve kilden aşağıya süzülür; kazsanız su çıkar deyiminin harfiyen gerçekleştiği yer, işte burasıdır.

“D” Çıkış Kapısından uzanan daha kuzeydeki rota ise yolcuları Giddi geçidi üzerinden Orta Düzlüğün kuzey kenarındaki dağlık bölgeye, Ber-şeba, Hebron ve Kudüs’e yönlendirir. Daha güneyde olan rota ise Arapça adı *Darb-el Hac* yani “Hacılar Yolu” olan Mitla geçidinden geçer. Bu rota, Mısır’dan Arabistan’daki kutsal şehir Mekke’ye giden Müslüman hacıların ilk yollarındandı. Süveyş şehri yakınlarından başlayıp, bir çöl şeridinden geçiyorlar ve Mitla geçidi üzerinden dağları aşıyorlar; sonra da Orta Düzlük’ten geçerek bir kale, hacılar için hanlar ve su göletlerinin inşa edildiği Nahl (Şekil 117) vahasına geliyorlardı. Oradan da Akabe Körfezinin başındaki Akabe’ye varmak için güney doğuya, oradan da Arabistan kıyısındaki Mekke’ye devam ediyorlardı.

Şekil 117

İsrailoğulları bu dört olası rotadan, İncil’deki “Yollar”dan hangisini seçmişlerdi?

Brugsch’un Kuzey Geçişi ile ilgili sunumunun ardından, “yakın olduğu halde” seçilmeyen “Filistinler Diyarının yolu” ile ilgili İncil

cümlesinden çok şey çıkartılmıştı. İncil şu açıklamayla devam ediyordu: “Çünkü Rab dedi: Kavm harp gördüğü zaman, belki pişman olup Mısır’a döner.” Böylece “Filistin Diyarının Yolunun” (“A” çıkış kapısında başlayan), firavunların askeri ve ticari keşif gezilerinde tercih ettikleri, Mısır kaleleri ve karakollarıyla güçlendirdikleri kıyı yolu olduğu varsayıldı.

Yeni yüzyılın başında, kraliyet mühendislerinden Yüzbaşı A. E. Haynes, Sina’nın rotalarını ve su kaynaklarını Filistin Keşif Fonu himayesinde inceledi. “Çıkış’ın Rotası” başlıklı raporunda, sadece kutsal metinlerle değil, aralarında Sina’yı beş kez ziyaret eden vaiz F. W. Holland ve Orta Düzlükteki “Dolaşma Çölü”ne özel bir dikkat sarf eden General Sir C. Warren de bulunan önceki araştırmacıların eserlerine etkileyici bir aşinalık sergiledi.

Yüzbaşı Haynes, Seçilmeyen Yol sorununa odaklanmıştı. İsrailoğullarının hedeflerine varmaları için el altında ve açık bir yol değil ise, neden olası bir alternatif olarak sözü edilmişti ki? O sıralarda artık Çıkış’ın planlanmış varış noktası olduğu kabul edilen Kadeş-Barnea’nın gerçekten de kıyı rotasının hemen yakınlarında yer aldığına işaret etti. Dolayısıyla, diye sonuca vardı, Kadeş’e giden yol üstünde olan Sina Dağı ayrıca, sonunda o yol seçilsin ya da seçilmesin, kıyı rotasına da yakın olmalıydı.

Elinde kıyı rotası “A” olmayınca, Yüzbaşı Haynes “Musa’nın muhtemel planı”nın İsrailoğullarını “B” rotası üzerinden doğrudan Kadeş’e yöneltmek olduğu sonucuna vardı. Ama Mısırlıların takibi ve Kızıldeniz’in Geçilmesi; “C” veya “D” rotaları üzerinden bir yol değişikliğini zorunlu kılmış olabilirdi. Orta Düzlük, gerçekten de “Dolaşma Çölü”ydü. *Nahl*, Sina Dağı yakınlarında, ona varmadan önce ya da vardıktan sonra önemli bir istasyondu. Dağ, Kadeş-Barnea’dan 160 km uzakta olmalıydı; bu mesafe (Yüzbaşı Haynes’in tahminlerine göre) kutsal kitapta belirtilen “on bir gün”lük yola denkti. Onun adayı *Yuallik* Dağıydı; “tam olarak İsmailiye ve Kadeş arasında”, Orta Düzlüğün kuzey kenarında “en etkileyici boyutlarda, kocaman bir tepe” olan bir kireç taşı dağıydı. Haynes’in *Yalek* diye hecelediği adı ise “kadim *Amalek* kelimesine yakındır, *Am* ön eki “ülkesi” anlamına gelir.”

İzleyen yıllar içinde, İsrailoğullarının Orta Düzlük üzerinden yolculuk etmesi ihtimali birçok destekçi kazandı; bazıları [*Le Séjour des Israélites au désert du Sinai* (İsrailoğullarının Sina Çölünde Konaklamaları) adlı eseriyle Raymond Weill gibi] Kadeş-yakınındaki-dağ teorisini kabul ederken; [*Mose und seine Zeit* (Musa ve Dönemi) adlı eseriyle Hugo Gressmann gibi] bazıları İsrailoğullarının Nahl'den kuzeydoğuya değil de güneydoğuya, Akabe'ye doğru döndüklerine inanıyorlardı. Black, Bühl, Cheyne, Dillmann, Gardiner, Grätz, Guthe, Meyer, Musil, Petrie, Sayce, Stade gibi diğerleri ise kısmen ya da tamamen katılıyorlar ya da katılmıyorlardı. Kutsal metinlere ve coğrafyaya dayanan tüm argümanları katettiğimize göre, sorunu ancak gerçek bir saha araştırması çözecek gibi görünüyordu. Ama insan Çıkış'ı nasıl kopya edebilirdi?

Cevap I. Dünya Savaşı'ydı (1914-1918) çünkü Sina kısa süre içinde bir yanda İngilizler ve öte yanda ise Türkler ve onların Alman müttefikleri arasındaki büyük savaşın meydanı haline geldi. Bu çarpışmaların ödülü ise Süveyş Kanalıydı.

Türkler vakit yitirmeden Sina yarımadasını geçtiler ve İngilizler hızla El-Ariş ve Nahl'deki idari-askeri merkezlerinden çekildiler. Akdeniz'in düşman (İngiliz) donanması kontrolünde olması gibi eski bir nedenden dolayı, Türkler tercih edilen "Deniz Yolu"yla ilerleyemediklerinden, "B" rotası üzerinden İsmailiye'ye doğru Kanal'da ilerlemek üzere su ve malzeme taşıyacak 20.000 deveden oluşan bir sürü topladılar. Türk komutanı Cemal Paşa, anılarında (*Bir Türk Devlet Adamının Anıları* 1913-1919) şöyle açıklar: "Sina çölündeki bu zor askeri operasyonlarda her şeyin bağlı olduğu büyük sorun, su meselesidir. Yağmur mevsimi dışında bu çorak topraklardan yaklaşık 25.000 adamdan oluşan bir grubu sevk etmek imkânsız olurdu." Saldırısı püskürtüldü.

Türklerin Alman müttefikleri o zaman işi ele aldılar. Motorlu birlikleri için Kanal'a doğru ilerlemede Orta Düzlüğün sert, düz toprağını tercih ediyorlardı. Su mühendislerinin de yardımıyla, yeraltı kaynaklarını buldular ve de iletişim ve ilerleme hatları boyunca bir kuyu şebekesi kazdılar. Onların 1916'daki saldırısı da başarısız oldu. İngilizler 1917'de saldırıya geçtiklerinde, doğal olarak kıyı rotasını izlediler. Şubat 1917'de Rafa'daki eski sınır çizgisine vardılar; bir iki ay içinde Kudüs'ü ele geçirdiler.

General A. P. Wavell'in Sina çarpışmaları ile ilgili [*The Palestine Campaigns* (Filistin Seferleri)] anıları; İngiliz Baş Kumandanlığının, düşmanın Orta Düzlükte ancak 5000 adam ve 2500 deve için su bulabileceği tahminine yer verilmesi nedeniyle konumuzla ilgilidir. *Sina* seferlerinin Alman tarafı, *Sinai* adlı kitapta Theodor Wiegand ve kumandan General F. Kress von Kressenstein tarafından anlatılır. Askeri gayretler yeryüzü, iklim, su kaynakları ve tarihten oluşan arka planla ve daha önceki araştırmalarla ilgili etkileyici bir aşinalık ile birlikte tarif edilmiştir. Alman ordu mensuplarının vardığı sonuçların İngiliz ordu mensuplarının vardıkları sonuçla koşut olması hiç de şaşırtıcı değildir: Güney'deki granit dağların arasında ne hareket eden sütunlar ne de insan ve hayvan kalabalıkları geçirilebilirdi. Çıkış meselesine tam bir bölüm ayıran Wiegand ve von Kressenstein "Gebel Mussa bölgesi, İncil'deki Sina Dağı için söz konusu edilemez," fikrini öne sürmüşlerdi. Bu dağın, Yüzbaşı Haynes'in çıkarımlarını yankılıyarak "anıtsal Gebel *Yallek*" olduğu fikrindeydiler. Ya da, diye ekliyorlardı, belki de Guthe ve diğer Alman bilginlerinin önerdiği gibi, "B" rotasının kuzey tarafında kalan ve Gebel Yallek'in tam tersi yönde yükselen Gebel *Magara*'ydı.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sina valisi olan İngiliz ordusu mensuplarından biri, orada geçirdiği uzun yıllar içinde modern çağda günümüze dek hiçbir insanın olamayacağı kadar yarımadaya aşina hale gelmişti. *Yesterday and Today in Sinai* (Sina'da Dün ve Bugün) adlı eserinde C. S. Jarvis de İsrailoğulları (sayıları W. M. F. Petrie'nin önerdiği gibi 600.000'den az bile olsa) ve hayvanlarından oluşan büyük kalabalığın, güney Sina'daki "saf granit kütlesi" arasında kendilerini bir yıl boyunca idare etmeleri bir yana dursun, yolculuk etmelerinin bile imkânı yoktu, demekteydi.

Bilinen argümanlara, yenilerini ekledi. Ekmek yerine geçen *man*'ın (kudret helvası) ılgın çalılarında beslenen küçük böceklerin bıraktığı yenilebilir, beyaz, yemiş benzeri reçine olduğu zaten önerilmişti. Güney Sina'da çok az ılgın vardı; kuzey Sina'da ise boldu. Bir sonraki olgu ise, yenilecek eti sağlayan bıldırcınlarla ilgilidir. Bu kuşlar kışı Sudan'da (Mısır'ın güneyinde) geçirmek için ana yurtları olan güney Rusya, Romanya ve Macaristan'dan göçüyorlar ve baharda kuzeye doğru geri

dönüşe geçiyorlardı. Bugün bile, uzun uçuşlardan sonra Akdeniz kıyısında dinlenen kuşları Bedeviler kolayca yakalayabilmektedirler. Bıldırcınlar güney Sina'ya gelmezler; gelseler bile, o bölgedeki yüksek zirveleri aşarak uçamazlardı.

Jarvis, Çıkış'ın tüm dramalarının kuzey Sina'da oynandığında ısrarlıydı. İsrailoğullarının güney-güneydoğu yönünde geçtiği "Sazlar Denizi"; Bardavil Gölü idi (Arapça *Sebkhet el Bardawil*). Sina Dağı ise Helal Dağıydı, Gebel *Hallal*; "geniş bir alüvyon düzlüğünün ortasında bir başına yükselen, 610 m'yi aşan en etkileyici kum taşı masif." Dağın "Yasaya Uygun" anlamına gelen Arapça adı ise On Emir'in verildiği bir yere pek uygundu.

İzleyen yıllarda, konuyla en yakından ilgili araştırma Kudüs İbran Üniversitesi ve o sıralarda Filistin'de olan diğer yüksek İbran eğitim kuramlarından bilginler tarafından gerçekleştirildi. İbranca İncil ve diğer kutsal metinler hakkındaki bilgilerini yarımadanın yerinde görülüp gezilmesiyle elde ettikleri bilgilerle birleştirdiklerinde, güney ile ilgili gelenekleri destekleyecek pek bir şey bulamadılar.

Haim Bar-Deroma [*Hanagev ve Vze Gvul Ha'aretz* (Çöl Ülkenin Sınırıdır)] bir Kuzey Geçidi olduğunu kabul ediyor ama sonradan İsrailoğullarının tuttuğu rotanın Orta Düzlükten geçip, eski Ürdün devleti topraklarında bulunan bir Sina Dağına doğra güney yönünde olduğuna inanıyordu. F. A. Theilhaber, J. Szapiro ve Benjamin Maisler [*The Graphic Historical Atlas of Palestine: Israel in Biblical Times* (Resimli Filistin Tarihi Atlası: İncil Zamanında İsrail)] adlı üç saygın bilgin, Bardavil Gölü sığlığı üzerinden bir Kuzey Geçidini kabul ettiler. El-Ariş'in, Elim'in yemyeşil vahası olduğunu söylediler; Helal Dağı da Sina Dağı idi. Çeşitli yazılarında ve *Atlas Litkufat Hatanach* (Eski Ahit Dönemi) adlı eserinde Benjamin Mazar da aynı tutumu benimsedi. Filistin ve Sina'yı kelimenin tam anlamıyla bir uçtan diğer uca yürüyerek geçen bir İncil bilgini olan Zev Vilnay (*Ha'aretz Bamikra*) aynı rota ve aynı dağı işaret ediyordu. Yohanan Ahoroni [*The Land of lsrael in Biblical Times* (İncil Zamanında İsrail Diyarı)] ise bir Kuzey Geçidi olasılığını kabul ederken, İsrailoğullarının Orta Düzlükteki Nahl'e doğra ilerlediğine ama sonra güneydeki Sina Dağına doğra yol aldıklarına inanıyordu.

Tartışma akademisyenleri ve din adamlarını içine alarak genişlemeye devam ettikçe, temel ve çözülmemiş halde kalmış meselenin şu olduğu ortaya çıktı: Geçiş söz konusu olduğunda, kanıtlar kuzeydeki bir su kütlesi lehineydi ancak Sina Dağı söz konusu olduğunda ise kanıtlar güneyde bir yer lehine ağır basmaktaydı. Bu açmaz, bilginlerin ve kâşiflerin dikkatlerini geride kalan tek çözümde odakladı: Sina yarımadasının Orta Düzlüğü. 1940'larde M. D. Cassuto [*Commentary on the Book of Exodus* (Çıkış Kitabı Üstüne Yorumlar) ve diğer yazıları] Seçilmeyen Yol'un ("Filistliler Diyarının yolundan") aslında uzun zamandır kabul gören deniz rotası değil de daha içerlek olan "B" rotası olduğunu göstererek yarımadanın ortasından geçen rotanın kabul edilmesini kolaylaştırdı. Dolayısıyla, "C" Çıkış Kapısı üzerinden yapılan ve Orta Düzlüğe doğru güneydoğu yönünde gerçekleşen bir Geçiş, İncil'de anlatılanlara tam olarak uygundu ve yarımadanın güneyine doğru yolculuğa devam etmeyi de gerektirmiyordu.

Mısır'la 1967 yılında yapılan savaşın ardından Sina'nın uzun süre İsrail işgali altında kalması, yarımadayı o güne dek görülmemiş ölçüdeki inceleme ve araştırmalara açtı. Arkeologlar, tarihçiler, topoğraflar, jeologlar, mühendisler yarımadayı tepeden tırnağa incelediler. Özellikle dikkati çeken, çoğunlukla Tel-Aviv Üniversitesi himayesi altında Beno Rothenberg'in [*Sinai Explorations* 1967-1972 (Sina Keşif Gezileri 1967-1972) ve diğer raporları] ekiplerince yapılan araştırmalardı. Kuzeydeki kıyı şeridinde, birçok kadim sit alanı "bu bölgenin köprüye benzer yapısını" yansıtmaktaydı. Kuzey Sina'nın Orta Düzlüğündeki kadim sit alanlarında kamp yapılan alanlarla ilgili kanıtlar dışında hiçbir kalıcı yerleşim işareti bulunamamıştı; bu da burasının sadece gelip geçerken kullanıldığını göstermekteydi. Kamp alanları harita üstünde işaretlendiğinde "Negev'den Mısır'a doğru net bir hat" oluşturmaktaydılar "ve bu durum, 'Dolaşma Çölü' (*el-Tih*) boyunca tarih öncesi hareketlerin yönü olarak düşünülmelidir."

İbran Üniversitesi İncil coğrafyacısı Menashe Har-El, kadim Sina tarihi ile ilgili bu yeni anlayışa dayanarak yeni bir teori öne sürdü (Massa'ei Sinai). Tüm argümanları ele aldıktan sonra, Büyük ve Küçük Acı Göller arasında yükselen- (bkz. Şekil 116) ve su altında kalan kara köprüsüne işaret etti. Burası, güçlü bir rüzgâr suları süpürdüğünde yürüyerek

geçilebilecek kadar sığdır. Daha sonra İsrailoğulları geleneksel güney rotasını izlemişlerdi; Mara'yı (*Bir Mur*) ve Elim'i (*Ayun Mussa*) geçip Kızıl Deniz kıyılarına varmışlar ve burada konaklamışlardı.

Har-El tam burada başlıca yeniliğini açıkladı: İsrailoğulları Süveyş Kanalı boyunca yol alırken en güney uca dek inmemişlerdi. Sadece *Sudr Vadisi* ağzına dek 32 km ilerlemişler ve derenin oluşturduğu vadiyi izleyerek Orta Düzlüğe inmişler ve Nahl üzerinden Kadeş-Barnea'ya gelmişlerdi. Har-El, vadi girişinde 579 m yükselen *Şin-Bişr* Dağını Sina Dağı olarak tanımlıyordu ve Amalek ordusuyla yapılan savaşın gerçekten de Süveyş Körfezi kıyısında yer aldığını öneriyordu. Bu önerme, Sina'nın yeryüzü şekillerine ve savaş tarihine aşina olan İsrail askeri uzmanları tarafından reddedildi.

Peki, Sina Dağı neredeydi öyleyse? Yine kadim kanıtlara dönmemiz gerek.

Firavun, Sonraki Yaşam Yolculuğunda doğuya doğru gitmişti. Su engelini geçip, rotasını dağlara yöneltmişti. Derken dağlarla çevrili oval biçimli bir vadi olan *Duat*'a varmıştı. "Işık Dağı", Osiris Nehrinin kollara ayrıldığı o yerdeydi.

Resimli betimlemeler (Şekil 16) Osiris Nehrini, pullukla toprağı süren adamlarıyla tanımlanan ekili arazilerden dolanarak geçerken göstermektedir.

Benzeri resimsel kanıtları Asur'da da buluruz. Hatırlayacağınız gibi, Asur kralları Sina'ya Mısır krallarınınkinin tam tersi yönden gelmişlerdi; kuzeyden, Kenan üzerinden. Bunlardan biri olan Esarhaddon, kendi "Yaşam" arayışının haritası denilebilecek bir stela hazırlatmıştı (Şekil 118). Bu, Sina'nın şifreli amblemi olan bir hurma ağacını, bir pullukla sembolize edilen ekili arazileri ve bir "Kutsal Tepe"yi göstermektedir. En üst sırada Esarhadon'u Baş İlah'ın türbesinde, Hayat Ağacı'nın yanında görürüz. Hemen yanında boğanın işareti vardır; İsrailoğullarının Sina Dağı eteklerinde yaptıkları ("altın buzağı") suretin aynısı.

Şekil 118

Tüm bunlar hiç de güney Sina’nın sert, çıplak granit zirvelerini anlatmamaktadır. Bunun yerine, kuzey Sina’yı ve yarımadanın adı Çiftçilerin Irmağı anlamına gelen baskın *El-Ariş Deresini* ima etmektedir. Dağ, bu nehrin kolları arasında, dağlarla çevrili bir vadideydi.

Tüm Sina yarımadasında böyle tek bir yer vardır. Coğrafya, topoğrafya, tarihsel metinler, resimsel betimlemeler; bunların hepsi de Sina’nın kuzey kısmındaki *Orta Düzlüğü* işaret etmektedir.

Güney teorisini sağlamlaştırmak üzere Ras-Sufsafeh rotasını icat eden E. H. Palmer bile, İlahi Tecelli’nin ve İsrailoğullarının kırk yıl boyunca dolaşmalarının mekânının granit dağlar arasındaki bir zirve değil de göz alabildiğince uzanan bir çöl olduğunu yüreğinde hissediyordu.

The Desert of the Exodus (Çıkış Çölü) adlı eserinde şöyle yazar: “Sina’nın popüler algılanışı, bugün bile, uçsuz bucaksız bir kum düzlüğünde tek başına yükselen ve her yönden yaklaşılabilen bir dağ olarak görülmektedir. Bizzat İncil bile, eğer onu modern keşiflerin ışığında okumazsak, bu fikri kesinlikle desteklemektedir... Sina Dağı, İncil’de her zaman, sanki dümdüz bir çölün ortasında hataya yer bırakmayacak biçimde tek başına duruyormuş gibi gösterilmiştir.”

Sina yarımadasında böyle bir “dümdüz çölün” gerçekten de var

olduğunu kabul etmişti ama burası kumla kaplı değildi: “[Yarımadanın] sadece ufuk ya da uzak tepelerle çevrili katı bir okyanusu andıran bir çölün nasıl olması gerektiğiyle ilgili anlayışımıza en yakın olan bölgelerinde bile, tek istisna kumdur; ve toprak yumuşak ve ayak altında ezilen bir kumsaldan çok sert bir toprak yolu andırır.”

Orta Düzlüğü tarif ediyordu. Ona göre, kumun yokluğu “çöl” imajını bozuyordu. Bize göre ise, sert toprak zemin, Nefilimin uzay limanı için mükemmel biçimde uygun olduğu anlamına geliyor. Ve eğer Maşu Dağı uzay limanına girişi işaretliyorduysa, bu tesisin dış eteklerine olmalıydı.

Peki, hacı nesilleri güneye boşu boşuna mı gitmişlerdi? Güneydeki zirvelere hürmet edilmesi, sadece Hristiyanlıkla mı başlamıştı? Arkeologların bu dağların zirvelerinde buldukları türbelerin, sunakların ve eski günlerden kalan diğer tapınç kanıtları tam tersini göstermektedir; birçok binyıl boyunca çeşitli inançlardan hacılar tarafından yapılmış birçok yazılar ve (Yahudilerin çok kollu şamdan amblemi de dâhil) kaya çizimleri, insanoğlunun bölgeyle ilk tanışıklığından beri süren bir hürmeti anlatmaktadır.

Eğer hem olguları hem de gelenekleri tatmin etmek için iki “Sina Dağı” olsa keşke diye düşündüyseniz, bu tarz fikirlerin pek de yeni olmadığını söyleyebiliriz. Son iki asır içinde Dağı tanımlamak için gösterdikleri çabadan bile önce, İncil bilginleri ve ilahiyatçılar Kutsal Dağ için kutsal kitapta verilen çeşitli isimlerin aslında tek değil de iki kutsal dağ olduğu gerçeğini gösterip göstermediğini merak etmişlerdi. Bu isimler arasında Kanun Dağı olan “Sina Dağı” (Sina’nm/daki); “Horeb Dağı” (Kuruluk’ta- ki/un); Tesniye’de Yehova’nın İsrailoğullarına Sina’da göründüğü dağ olarak geçen “Paran Dağı” ve Rab’bin kendisini Musa’ya ilk kez gösterdiği yer olan “Tanrılar Dağı” bulunmaktadır.

Bu isimlerin ikisiyle ilişkili coğrafi mekânlar deşifre edilebilir. Paran, Kadeş-Barnea’ya bitişik olan çorak çöldür, muhtemelen Orta Düzlük için İncil’de kullanılan isimdir; demek ki “Paran Dağı” orada olmalıdır. İsrailoğullarının gittikleri dağ buydu. Ama Musa’nın Rab’le ilk karşılaştığı yer olan dağ, “Tanrılar Dağı” Midyan Diyarından çok uzakta olmamalıydı

çünkü “Musa, kaynatası Midyan kahini Yetro’nun sürüsünü güdüyordu; ve sürüyü çölün arkasına götürdü, ve Tanrıların Dağına, Horeb’e geldi.” Midyanlıların yaşadığı yer, Akabe Körfezi boyunca güney Sina’da ve bakır işleme bölgeleriyle doluydu. “Tanrılar Dağı” bitişikteki çölde bir yerlerde olmalıydı; güney Sina’da.

Şekil 119

Bir ilahın bir çobana görünmesini betimleyen Sümer silindir mühürleri bulunmuştu. Bunlar tanrının iki dağ arasından ortaya çıktığını göstermektedirler (Şekil 119), arkasında ise roketi andıran bir ağaç vardır; belki de İncil’deki *Sneh*’tir (“yanan çalı”). Çoban sahnesinde iki zirvenin resmedilmiş olması, Rab’be İncil’de sık sık yapılan *El Shaddai* yani İki Zirvenin Tanrısı göndermesine pek uygundur. Böylece, Kanun Dağı ile Tanrılar Dağı arasında bir ayrım daha yapmaktadır: Biri çöl düzlüğünde tek başına yükselen bir dağ idi, diğeri ise iki kutsal tepeden oluşan bir birleşim gibi görünmekteydi.

Ugarit metinleri de Kadeş dolaylarında bir “genç tanrılar Dağı” olduğunu ve yarımadanın güneyinde ise El ve Aşerah’ın Şad Elim, *Şad Aşerath u Rahim* adında iki zirvesi olduğunu kabul ederler. İşte, iki su kütlesinin başladığı (*mebokh naharam*), iki denizin yarığına yakın (*kerev apheq tehomtam*) bu yerde El yaşlandığında emekliye ayrılmıştı. İnancımız odur ki, metinler Sina yarımadasının güney ucunu tarif etmektedirler.

Vardığımız sonuca gelince: Orta Düzlükteki uzay limanının hemen dış sınırında bir Giriş Kapısı Dağı vardı. Ve yarımadanın güney ucunda ise

Nefilim’in gidiş gelişlerinde bir rol oynayan iki zirve daha vardı. Bunlar, *ölçülen* iki zirveydi.

TANRILARIN ve KRALLARIN PİRAMİTLERİ

Şamaş'ın Mezopotamya'daki "kült merkezi" olan Sippar'da bulunan bir kil tablet, British Museum'un mahzenlerinde bir yerlerde durmaktadır. Tanrı, sütunu bir palmiye gibi biçimlendirilmiş olan bir sundurma altında, tahtında otururken gösterilmiştir (Şekil 120). Bir başka ilah, Şamaş'a bir kralı ve oğlunu tanıştırmaktadır. Oturan tanrının önünde, bir kaide üzerine konulmuş büyük bir ışık saçan gezegen amblemi vardır. Tabletteki yazılar Sin (Şamaş'ın babası), Şamaş ve kız kardeşi İştar'ı anmaktadır.

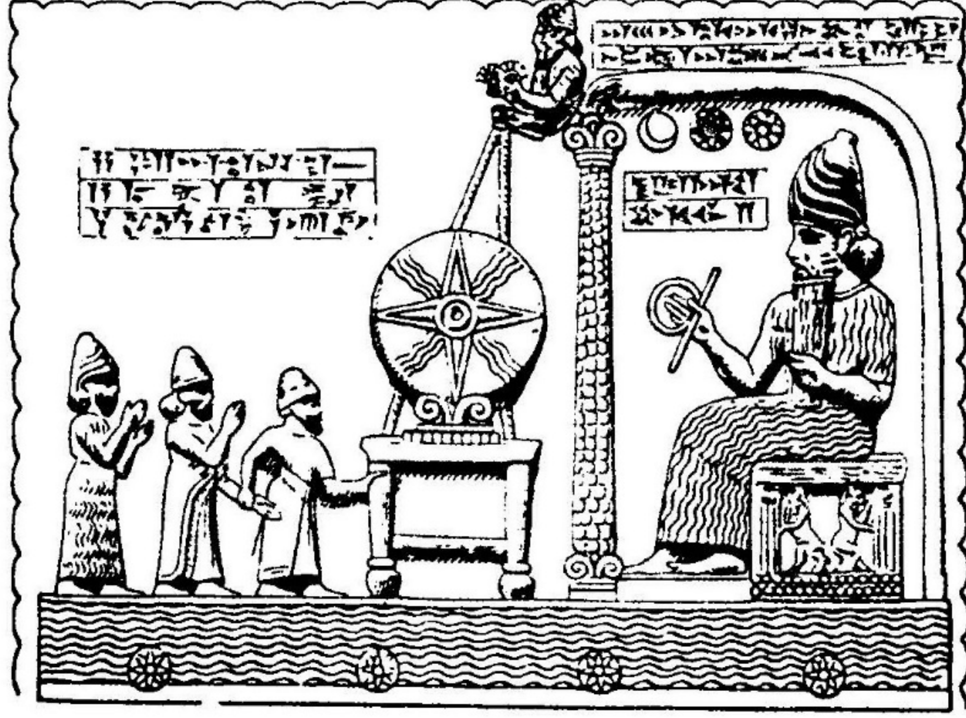
Sahnenin konusu yani kralların ya da rahiplerin büyük bir ilaha sunulması tanıdık bir temadır ve sorun yaratmaz. Bu betimlemede akıl karıştırıcı ve özgün olan şey, tanıştırmanın meydana geldiği yerin dışında bir yerlerden çıkan ve göksel ambleme doğru giden iki ipi (her iki elleriyle birden) tutan (neredeyse birbiri üstüne bindirilmiş) iki tanrıdır.

Bu iki İlahi İp Tutucular kimdi? İşlevleri neydi? Eş konumda mıydılar, eğer öyleyse neden iki ipi tutuyorlardı da tek bir ipi tutmuyorlardı? Neredeydiler? Şamaş'la bağlantıları neydi?

Bilginler Sippar'ın Sümer'in Yüksek Mahkemesinin merkezi olduğunu bilirler; sonuç olarak Şamaş da nihai kanun koyucudur. Kanunlarıyla ünlü olan Babil kralı Hammurabi kendisini tahtta oturan bir Şamaş'tan yasaları alırken resmettirmişti. İki İlahi İp Tutucu sahnesi aynı zamanda yasaları

vermekle ilgili olabilir miydi? Tüm spekülasyonlara rağmen, şu ana dek hiç kimse buna bir cevap bulamadı.

İnancımız odur ki, çözüm en başından beri yine aynı British Museum'da, ancak "Asur" sergisinde değil Mısır bölümünde mevcuttur.

Şekil 120

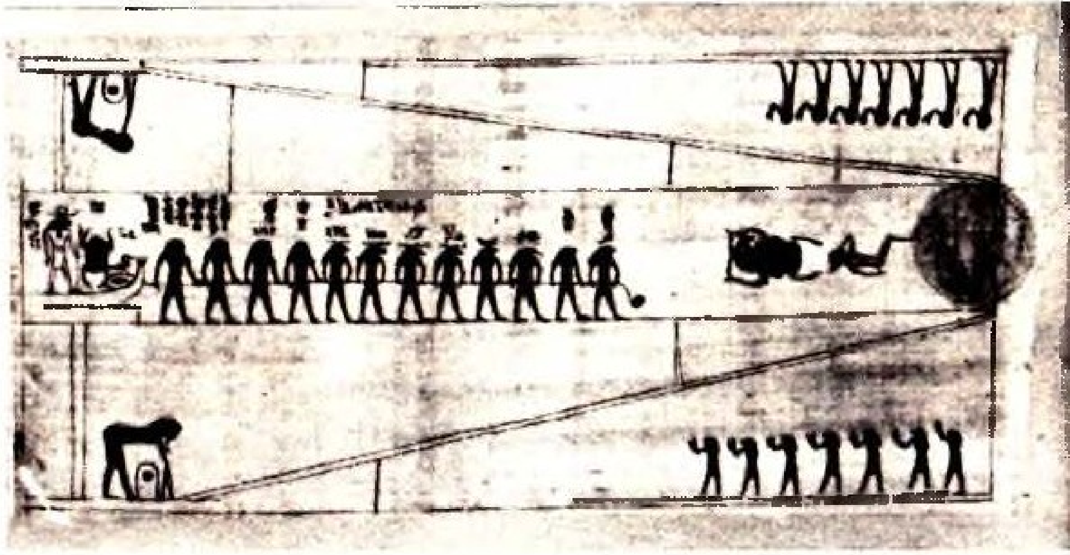
Mumyalardan ve ölülerden, mezarlarından kalmış diğer kalıntılardan ayrı bir odada Ölüler Kitabı'nın üstüne yazıldığı çeşitli papirüslerden sayfalar sergilenmektedir. Ve cevap orada, herkesin gözünün önündedir (Şekil 121).

Bu, "Kraliçe Nejmet Papirüsü"nden bir sayfadır ve firavunun *Duat*'taki yolculuğunun son aşamasını gösteren bir çizimdir. Onun kayığını yeraltı koridorları boyunca çeken on iki tanrı onu son koridora, Yükseliş Yeri'ne getirmişlerdir. Burada "Horus'un Kırmızı Gözü" beklemektedir. Derken, dünyasal giysilerini çıkaran firavun göğe doğru yükselir; Naklolunması, "Yeniden Doğmak" anlamına gelen bok böceği hiyeroglifi ile anlatılır. İki grup halinde duran tanrılar, onun Söndürülemez Yıldız'a başarılı bir şekilde varabilmesi için dua etmektedirler.

Ve, hataya yer bırakmayacak şekilde, bu Mısır betimlemesinde de iki

İlahi İp Tutucu vardır!

Ölüler Kitabı’ndaki bu resim; Sippar kaynaklı betimlemedeki iki figürün birbiri üstüne bindirilmesinin tam tersini, yani sahnenin iki ayrı ucunda duran iki İp Tutucu’yu göstermektedir. Bunların, bir yeraltı koridorunun dışında yerleşik oldukları açıktır. Dahası, bir İp Tutucu’nun görev yaptığı her bir bölge; bir platform üstünde duran bir omfalos ile işaretlenmiştir. Ve çizimin gösterdiği eyleme göre, bu iki ilahi hizmetkâr sadece ip tutmamakta, aynı zamanda ölçme işiyle uğraşmaktadırlar.

Şekil 121

Bu keşif bizi şaşırtmamalı: Ölüler Kitabı’nın dizelerinde, yolculuk eden firavunun “*Duat*’taki ipi tutan” tanrılarla ve “ölçüm ipini tutan” tanrılarla nasıl karşılaştığı anlatılmıyor muydu?

Akla *Hanok Kitabı*’ndaki bir ipucu geliyor. Hatırlayacaksınız, bir melek tarafından alınıp batıdaki dünyasal cenneti ziyaret etmeye götürüldüğünde Hanok, “o günlerde meleklere nasıl uzun cisimler verildiğini ve bunların kanatlar takarak kuzeye doğru gittiklerini” görmüştü. Hanok’un sorusuna cevap olarak rehberlik eden melek şöyle açıklamada bulunmuştu: “Ölçmek için gittiler... adil olandan adil olana ölçüleri getirecekler ve dürüst olandan dürüst olana ipler... tüm bu ölçümler arzın sırlarını açık edecek.”

Ölçüm yapmak için kuzeye giden kanatlı varlıklar... Dünya’nın sırlarını açığa çıkartacak ölçümler... Birdenbire, Rab’bin güneyden görünüp kuzeye

doğru gidişini tarif eden Habakuk Peygamberin sözleri kulaklarımızda gümbürder:

Rab Güneyden,
Ve Kutsal Paran Dağından geldi.
Onun haşmeti gökleri örttü,
Ve Dünya onun hamdi ile doldu;
Ve parıltısı ışık gibiydi.
Elinden şualar çıkıyordu
  Ve kuvvetinin gizlenmesi orada.
Kelam önünden yürüyordu,
altından ardınca kıvılcımlar çıkıyordu.
O durdu ve dünyayı ölçtü;
Baktı ve milletleri sarstı.

Dünyanın ve "sırlarının" ölçülmesi, tanrıların Dünya semalarında motorlu uçuşlarıyla mı ilgiliydi? Ugarit metinleri bir ipucu daha verirler; Zafon zirvesinden "Baal uzun ve sağlam bir ipi göklere doğru (ve) Kadeş Tahtına doğru uzatır."

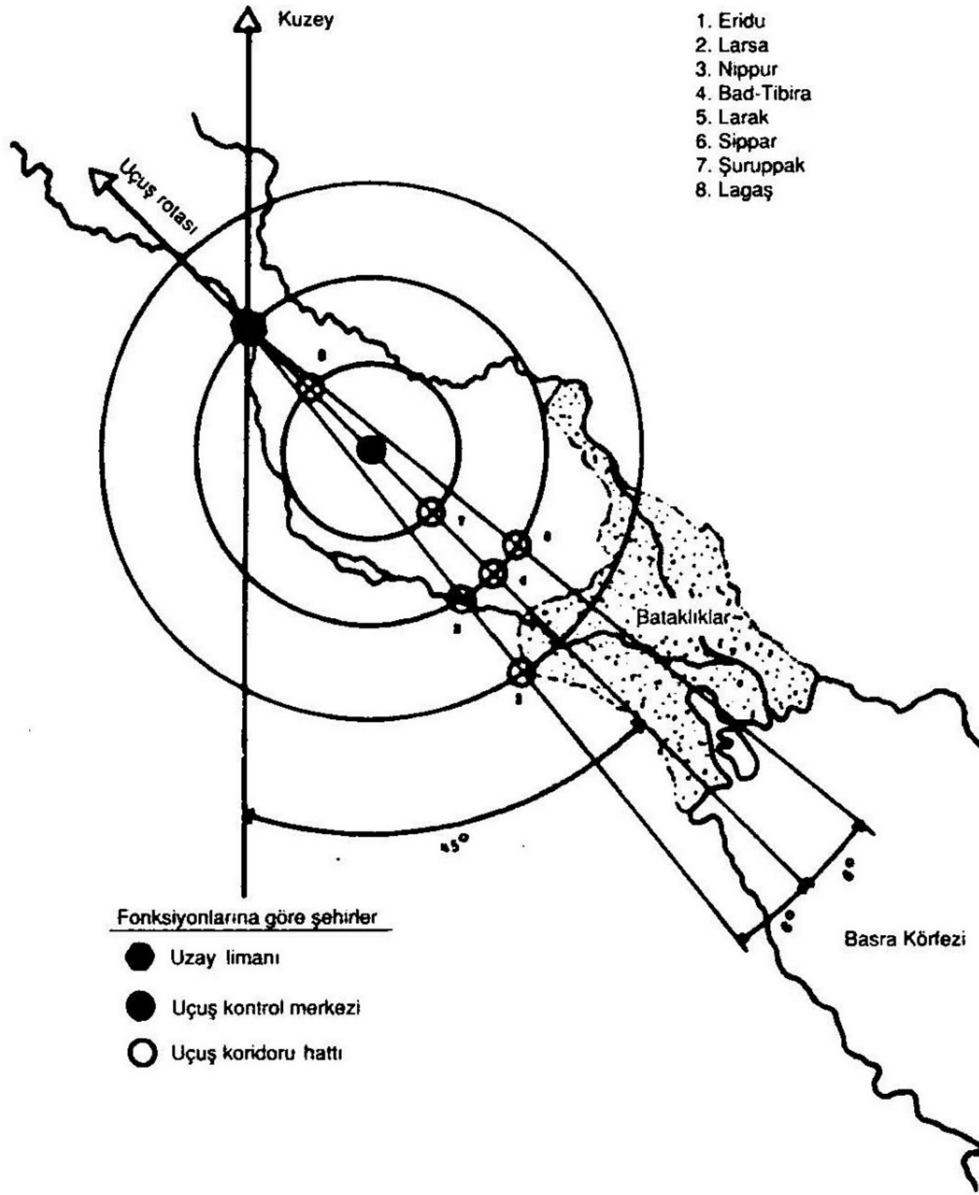
Bu metinler bir tanrıdan diğerine yollanan bir mesajdan her söz edişlerinde, dizeler *Hut* kelimesiyle başlar. Bilginler bunun bir tür seslenme ön eki, "Beni işitmeye hazır mısın?" anlamında olduğunu varsaymaktadırlar. Ama bu kelime Sami dillerinde harfiyen "ip, sicim" anlamına da gelebilir. İlginçtir, Mısır dilinde *Hut* kelimesi aynı zamanda "uzatmak, germek" anlamına da gelmektedir. Horus'un savaşlarıyla ilgili bir Mısır metnini yorumladığı *Die Sage von der geflügten Sonnenscheibe* (Uçan Güneş Diski Hikâyesi) adlı eserinde Heinrich Brugsch, Hut'un ayrıca bir yer adı olduğuna işaret etti; hem Horus'un Set tarafından içine hapsedildiği dağın hem de Kanatlı Uzatıcıların Evi'nin adıydı.

Mısır betimlemesinde (Şekil 121) İlahi Ölçücülerin yerleştiği yerlerde koni biçimli "kehanet taşları"nın da yer aldığını görüyoruz. Baalbek de böyle bir omfalosun, *Hut* işlevlerini sergileyebilen bir Muhteşem Taş'ın yerleşik olduğu yerdi. Baalbek'in Mısır'daki ikiz kenti Heliopolis'te bir omfalos vardı. Baalbek tanrıların İniş Platformu idi; Mısır ipleri, firavununu *Duat*'taki Yükselme Yeri'ne kadar gidiyorlardı. İncil'deki Rab, ki Habakuk'un dizelerinde diğer bir ismi olan *El* ile çağrılır, güneyden kuzeye uçarken

Dünya’yı ölçmüştü. Tüm bunlar bir dizi tesadüf müdür yoksa aynı parçalı bulmacanın kısımları mı?

Sonra, Sippar’dan gelen betimleme de var. Tufan öncesi zamanlarda, Sümer Tanrılar Diyarı iken, Sippar’ın Anunnaki’nin uzay limanı ve Şamaş’ın da onun komutanı olduğunu hatırlayacak olursak, durum hiç de şaşırtıcı değildir. Bu açıdan bakılınca, İlahi Ölçücülerin rolü netleşecektir: *Onların ipleri uzay limanına giden yolu ölçüyordu.*

Sippar’ın, yaklaşık 400.000 yıl kadar önce nasıl kurulduğunu ve Dünya’nın ilk uzay limanının yerinin nasıl belirlendiğini hatırlamak yardımcı olacaktır.

Şekil 122

Enlil ve oğullarına Dünya gezegeni üstünde, Mezopotamya'daki İki Nehir arasındaki düzlükte bir uzay limanı yaratma görevi verildiğinde, önce bir master plan hazırlandı; bu, uzay limanı için bir bölgenin seçimini, uçuş koridorunun belirlenmesini ve de kılavuzluk ve Uçuş Kontrol tesislerinin kurulmasını içermekteydi. Yakın Doğu'daki en göze çarpan doğa şekli yani *Ağrı Dağı* temel alınarak, dağdan geçen bir kuzey-güney meridyeni çizildi. Basra Körfezi üzerinden geçen ve yüksek dağ sırtlarından hayli uzak olan bir uçuş koridoru, kesin ve kolay olan 45 derecelik bir açıda belirlendi. İki

çizginin kesiştiği yerde, Fırat Nehri kıyılarında “Kuş Şehri” Sippar kurulacaktı.

Birbirine eşit uzaklıkta beş yerleşim yeri diyagonal 45 derecelik çizgi boyunca yerleştirildi. Merkezdeki Nippur (“Geçiş Yeri”), Uçuş Kontrol Merkezi olarak iş görecekti. Diğer yerleşimler, oku andıran bir koridor boyunca işaretlendi; tüm çizgiler Sippar’da birleşiyordu (Şekil 122).

Ancak bunların hepsi Tufan tarafından silip süpürülmüştü.

Yaklaşık 13.000 yıl önce gerçekleşen bu olayın hemen ardından, sadece Baalbek’teki İniş Platformu kalmıştı. Uzay limanı yerine geçecek bir tesis kurulana dek, mekik araçlarını tüm iniş kalkışları buradan yürütülmek zorundaydı. Anunnaki’nin iki dağ sırası arasına sıkıştırılmış bu bölgeye sadece pilotluk becerisiyle ulaşabileceklerine güvendiklerini mi varsaymalıyız yoksa olabildiğince kısa bir süre içinde Baalbek’e giden ok benzeri bir iniş koridoru oluşturduklarını varsaymamız daha güvenli olabilir mi?

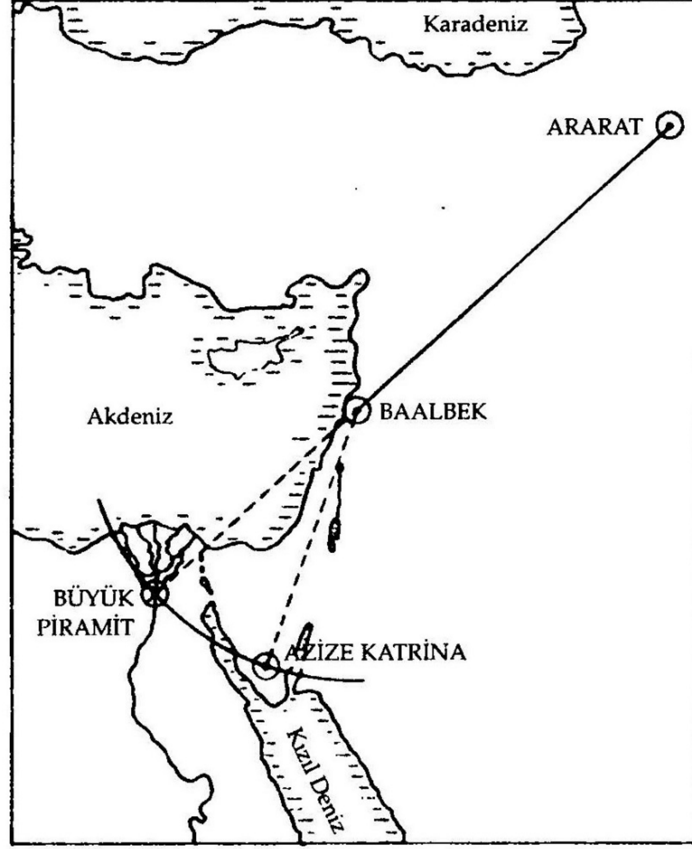
Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi NASA’nın uzay araçlarından çektiği Dünya fotoğraflarının yardımıyla, Yakın Doğu’yu Anunnaki’nin kendi araçlarından görmüş olduğu gibi görebiliriz (Şekil 123). Orada, kuzeyde bir noktayı andıran Baalbek vardı. Üçgen bir iniş koridoru işaretleyebilmek için hangi noktaları belirleyebilirlerdi? El altında, güneydoğuda, güney Sin’nin granit zirveleri yükseliyordu. Bu granit merkez ortasında en yüksek zirveyi saptadılar (şimdilerde Katrina Dağı diye bilinen yer). Burası, güneydoğu çizgisini belirleyen bir işaret feneri gibi iş görebilirdi. Ama tam karşısına, kuzeybatıya, üçgenin kuzey çizgisinin oturtulacağı yerde ne vardı?

Şekil 123

Yukarıdaki mekikte bir arazi tarayıcı, bir "İlahi Ölçücü" aşağıda uzanan arz manzarasına baktı ve sonra haritalarını inceledi. Uzaklarda, Baalbek'in ötesinde ikiz zirveli Ağrı görünüyordu. Ağrı'dan Baalbek'e düz bir çizgi çekti ve bunu Mısır'a dek uzattı.

Pusulasını çıkarttı. Baalbek'i odak noktası alarak Sina yarımadasındaki en yüksek zirveden geçen bir yay çizdi. Ağrı-Baalbek çizgisiyle kesiştiği yere, bir daire içine bir artı işareti çizdi. Sonra eşit uzunlukta, biri Baalbek'i Sina'daki zirveyle birleştiren, diğeri de artı işaretiyle işaretlenmiş yerle birleştiren iki çizgi çizdi (Şekil 124).

Şekil 124

Bu, dedi, bizi dosdoğru Baalbek'e götürecek olan üçgen iniş koridoru olacak.

Ama efendim, dedi güvertedekilerden biri, artı işaretini yaptığınız yerde hiçbir şey yok, orada ışık feneri işini görecek bir şey yok ki!

Kumandan "*Oraya bir piramit dikeceğiz,*" dedi.

Ve kararlarını bildirmek için uçtular.

Anunnaki mekiğinin güvertesinde böyle bir konuşma gerçekten meydana gelmiş miydi? Şüphesiz, (günün birinde olayın kaydedildiği bir tablet bulunmadıkça) asla bilemeyeceğiz; biz sadece şaşırtıcı ama *inkâr edilemez* bazı olguları dramatize ettik;

- Baalbek'teki özgün platform, çok eski günlerden beri mevcuttur ve o muammalı muazzamlığıyla hala oradadır.

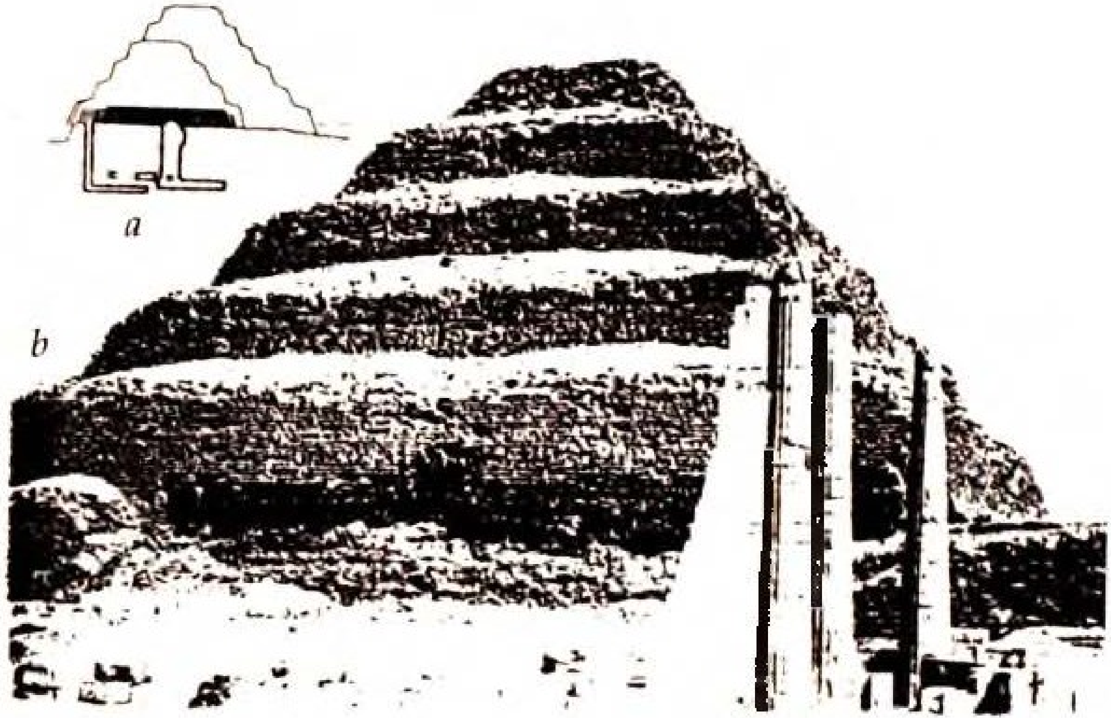
- Katrina Dağı hala yerindedir, Sina yarımadasındaki en yüksek zirve olarak yükselir, kadim günlerden beri (ikiz zirveli komşusu Musa Dağıyla birlikte) kutsal kabul edilir, tanrılar ve melekler efsaneleriyle çevrilidir.
- Gize'deki Büyük Piramit, iki eşlikçisi ve özgün sfenksiyle birlikte, uzatılmış Ağrı-Baalbek çizgisine tam olarak denk gelmektedir.
- Baalbek'ten Katrina Dağına ve Baalbek'ten Büyük Piramit'e olan uzaklıklar kesinlikle aynıdır.

Hemen ekleyelim ki, bu; Anunnaki'nin tufan sonrası uzay limanları ile bağlantılı olarak oluşturdukları şaşırtıcı şebekenin sadece bir parçasıdır. Dolayısıyla, biraz önceki konuşmalar yörüngedeki bir mekik aracında meydana gelmiş olsun ya da olmasın, *Mısır'daki piramitlerin ortaya çıkma nedeninin* kesinlikle bu olduğuna eminiz.

Mısır'da, Nil'in kuzeyde bir delta oluşturacak biçimde kollara ayrıldığı yerden başlayarak ta güneye ve (Nübye'nin içlerine dek) araziye serpiştirilmiş birçok piramitler ve piramidal yapılar mevcuttur. Ama insan Piramitler dediğinde; daha sonraki zamanların birçok taklitleri, varyasyonları ve "mini piramitleri" konu dışı bırakılır ve bilginler de turistler de Eski Krallık firavunları (M.Ö. 2700-2180) tarafından dikilmiş olduklarına inanılan yirmi bir adet piramide odaklanırlar. Bunlar da iki ayrı grup içermektedirler: Beşinci ve Altıncı Hanedanlıkların (Unaş, Teti, Pepi gibi) hükümdarları ile açık biçimde eşleştirilmiş ve ünlü Piramit Metinleri ile ayrıntılı biçimde süslenmiş olanlar; ve de Üçüncü ve Dördüncü Hanedanların krallarına atfedilmiş olanlar. En merak uyandırıcı olanlar bu daha eski ve ilk yapılan piramitlerdir. Arkalarından gelenlerden çok daha büyük, çok daha sağlam, çok daha doğru ve çok daha mükemmeldirler; ayrıca çok daha gizemlidirler çünkü nasıl inşa edildikleriyle ilgili hiçbir ipucu vermezler. Onları inşa eden kimdir, nasıl inşa edilmişlerdir, niçin hatta ne zaman inşa edilmişlerdir; hiç kimse bunlara cevap veremez, sadece teoriler ve akademisyenlerin tahminleri vardır.

Ders kitapları bize Mısır'ın etkileyici piramitlerinin ilkinin, Üçüncü Hanedanlığın ikinci firavunu (genelde kabul gördüğü şekliyle M.Ö.

2650’lerde) olan Zoser adlı bir kral tarafından yaptırıldığını söylerler. Memfis’in batısında bir alanı seçerek, o kadim başkentin nekropolisi (ölüler şehri) olarak hizmet gören platoda, İmhotep adındaki zeki bilimci ve mimarına önceki tüm mezarları gölgede bırakacak bir mezar inşa etmesi emrini verdi. O zamana dek, kraliyet gelenekleri kayalık zeminde bir mezar kazmak, kralı gömmek ve sonra mezarın üstünü *mastaba* denilen dev bir yatay mezar taşıyla örtmekti; zaman içinde bu taşların boyutları hayli büyümüştü. Bazı bilginlerin kabul ettiğine göre, dahi İmhotep Zoser’in mezarı üstündeki orijinal mastabayı, gittikçe küçülen mastabalarla kat kat yaptı ve iki aşamada (Şekil 125a) bir basamaklı piramit oluşturmayı başardı. Bunun yanında, büyük dikdörtgen bir avlu içinde, çeşitli işlevsel ve süs amaçlı binalar da dikildi: şapeller, cenaze tapınakları, depolar, hizmetkârlar bölümü vs. Tüm bölge o sıralarda muhteşem bir duvarla çevriliydi. Piramit ve bitişik bazı binaların ve duvarın kalıntıları Sakkara’da hala görülebilmektedir (Şekil 125b). Bu adın, “saklı Tanrı” Seke’ii onurlandırma amaçlı olduğuna inanıyoruz.

Şekil 125

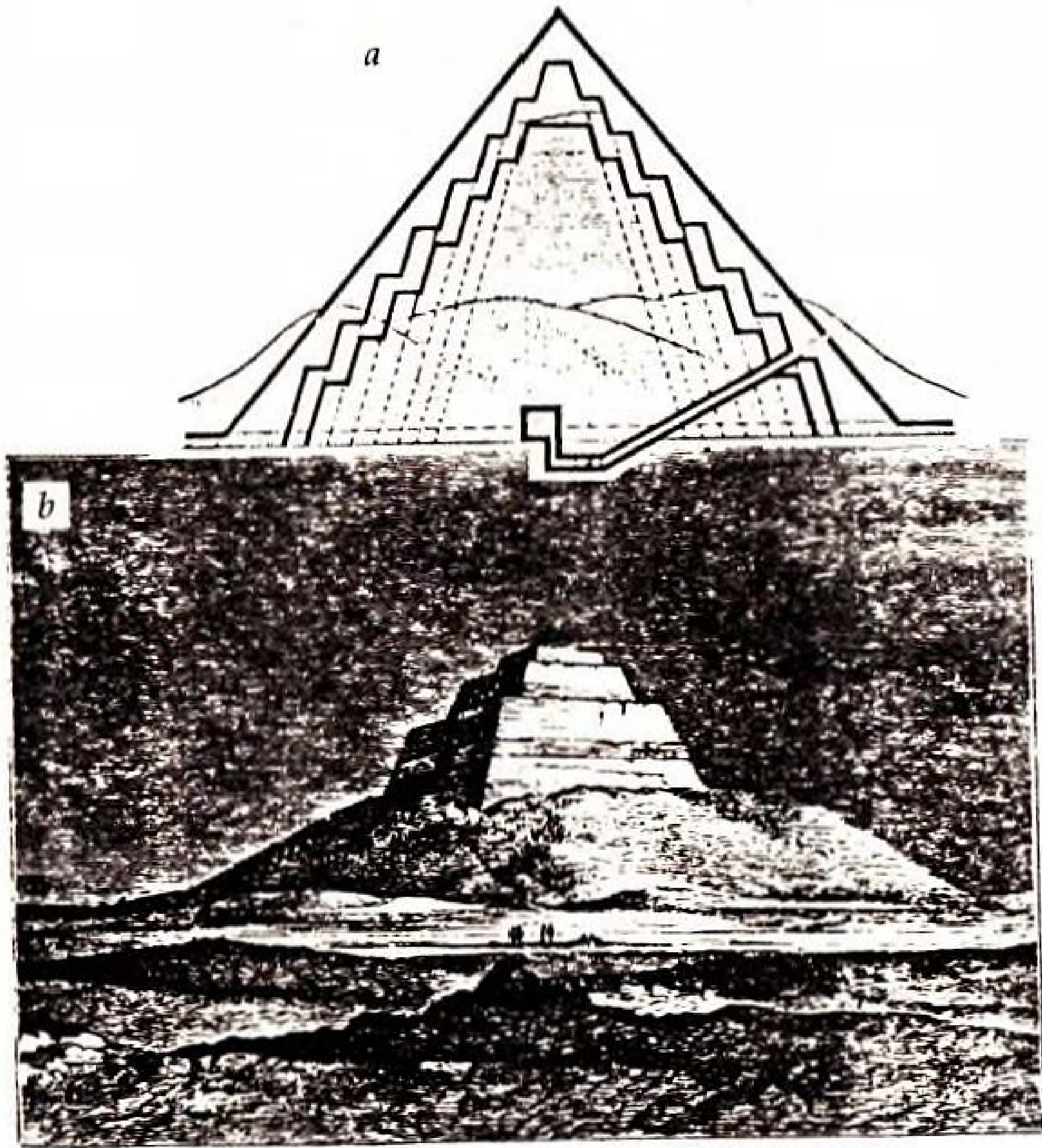
Zoser'i izleyen krallar, diyerek ders kitapları açıklamaya devam ederler, gördükleri şeyi sevdiler ve Zoser'i taklide koyuldular. İkinci basamaklı piramidi, yine Sakkara'da inşa ettirenin tahta Zoser'in ardından çıkan Sekhemkhet olduğu varsayılmaktadır. Bilinmeyen nedenlerden dolayı, asla zemin katının üstüne bir kat çıkılamadı (belki de eksik olan, muamma dolu bilim ve mühendislik dehası İmhotep'ti). Üçüncü bir basamaklı piramit ya da daha doğrusu, başlangıç halinin kalıntılarını içeren bir tepe Sakkara ile daha kuzeydeki Gize arasında keşfedildi. Öncekilerden daha küçüktü, bazı bilginler tarafından mantıksal gerekçeyle, tahta çıkan Khaba adındaki bir sonraki firavuna atfedildi. Bazı bilginler ise Üçüncü Hanedanlıktan adı belirlenememiş krallar tarafından orada burada bir veya iki girişim daha yapıldığına ama başarılı olamadıklarına inanmaktadırlar.

Şimdi, Sakkara'nın 48 km güneyine, Medum adlı bir yere gitmeli ve kronolojik olarak bir sonraki olduğu varsayılan piramidi görmeliyiz. Kanıtların yokluğunda, mantıksal olarak bu piramidin de sülalenin bir sonraki firavunu olan Huni tarafından yaptırıldığı varsayılmaktadır. Çoğu sadece ikinci dereceden kanıtlar sayesinde, kabul edilen görüş şudur: Huni ancak inşaata başlayabilmiş, piramidi tamamlama işi ise ardılı ve Dördüncü Hanedanlığın ilk kralı olan Snerfu tarafından yürütülmüştü.

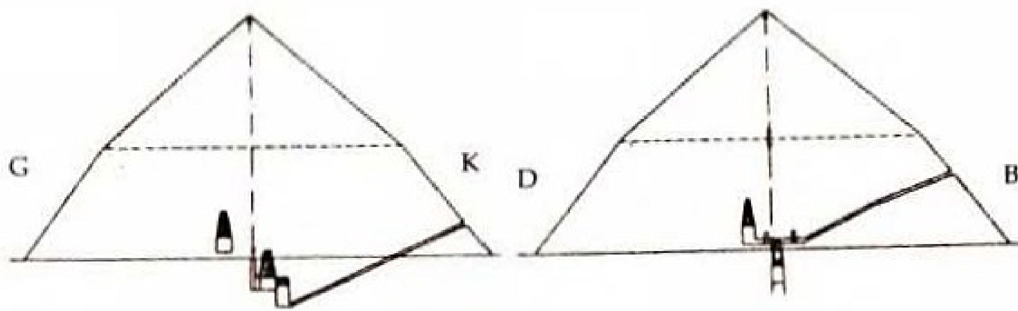
Bu da, kendisinden öncekiler gibi, bir basamaklı piramit olarak başlamıştı. Ama tamamen bilinmez ve haklarında teori bile üretilmeyen nedenlerden dolayı, inşa edenler bunu "gerçek" yani pürüzsüz yüzleri olan bir piramit yapmaya karar verdiler. Bu, dış yüzey olarak dik bir açıda tutturulacak pürüzsüz bir taş katmanı anlamına geliyordu (Şekil 126a). Yine bilinmeyen nedenlerle, 52 derecelik bir açı seçildi. Ama ders kitaplarına göre ilk gerçek piramit olacak şey tam bir fiyaskoyla sonuçlandı: Dış kaplama, taş dolgular ve merkez kısmın bir bölümü, tehlikeli bir açıda birbiri üstüne konmuş olan taşların muazzam ağırlığı altında çökmüştü. Bu girişimden geriye kalanlar, sağlam merkezin bir kısmı ile onun çevresini saran büyük bir moloz yığınıdır (Şekil 126b).

Bazı bilginler [*The Riddle of the Pyramids* (Piramitler Bilmecesi) adlı eseriyle Kurt Mendelssohn gibi] Medum piramiti çöktüğünde, Snerfu'nun aynı zamanda, Medum'un biraz kuzeyinde bir başka piramit daha yaptırıyor olduğunu önermekteler. Olay üzerine, Snerfu'nun mimarları piramidin açısını inşaatın ortasında değiştirivermişlerdi. Daha düz olan 43 derecelik açı ise

daha büyük dengeyi temin ediyor ve piramidin yüksekliğini ve kütlesini azaltıyordu. Pek uygun biçimde Yamuk Piramit diye adlandırılan piramidin hala ayakta olmasına (Şekil 127) bakılırsa, akılcı bir karardı.

Şekil 126

Şekil 127

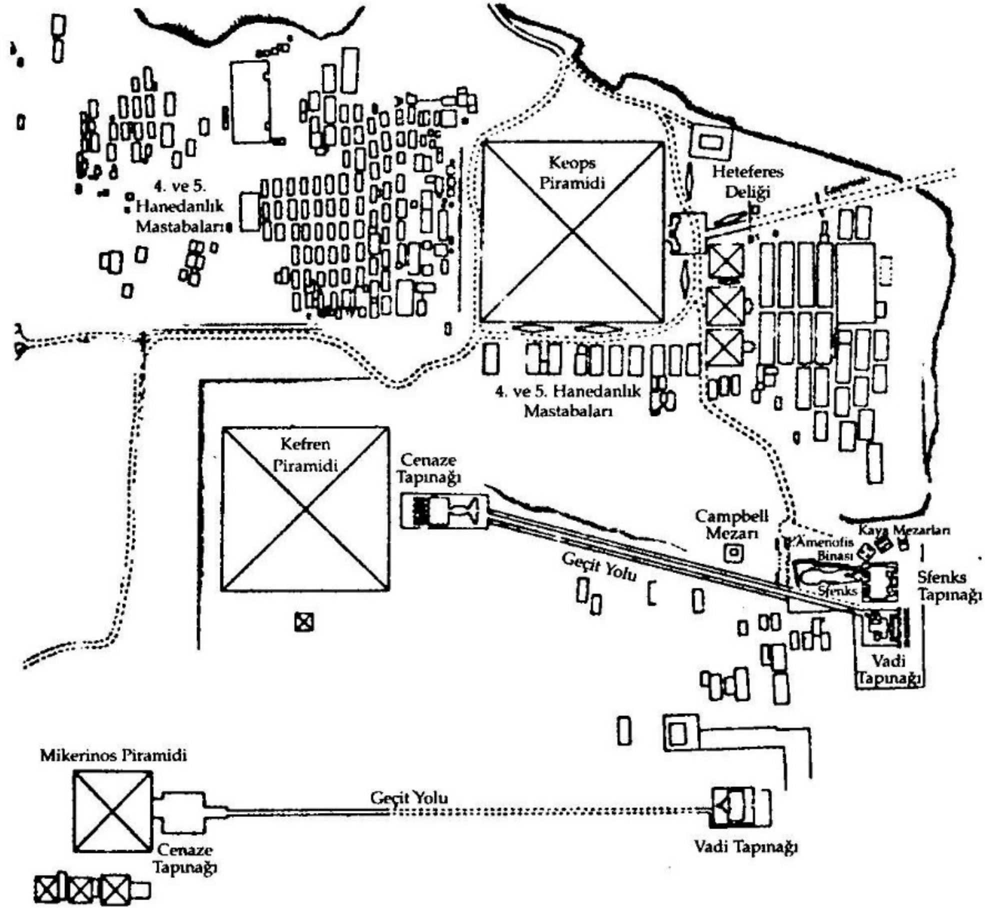
Başarısıyla cesaretlenen Snerfu, birincinin yakınına bir başka gerçek piramidin inşa edilmesini emretti. Taşlarının rengi nedeniyle buna Kızıl Piramit denilmektedir. Kenar uzunlukları 200 m ve yüksekliği 100 m olan bu baş döndürücü piramidin, bir kare zemin üzerinde inşası adeta imkânsızmış gibi yükselen üçgen biçimi temsil etmesi beklenirdi. Ancak zafer, ufak bir aldatmacayla elde edilmişti: Bu “ilk klasik piramit”in yanları mükemmel 52 derecelik bir açı yerine, çok daha güvenli olan 44 derecelik bir açıyla yükselmekteydiler...

Artık, bilginlerin önerdiği kronolojik sıraya göre Mısır piramit yapımının zirve noktasına geldik.

Snerfu, (Grek tarihçilerin Keops dedikleri) Khufu’nun babasıydı; dolayısıyla oğlunun da bir sonraki gerçek ancak daha büyük ve daha muhteşem piramidi inşa ederek babasının başarısını izlediği varsayıldı: Gize’deki Büyük Piramit. Bu piramit, Keops’un ardılları olan Hefra (Kefren) ve Menka-ra’ya (Mikerinos) atfedilen diğer iki büyük piramitle birlikte binlerce yıldır durduğu gibi muhteşem bir biçimde yükselmektedir; bu üçü ise daha küçük olan uydu piramitlerle, tapınaklarla, mastabalarla, mezarlarla ve nadide Sfenks ile çevrilmiştir. Farklı hükümdarlara atfedilmelerine karşın, üçünün (Şekil 128) birbiriyle tutarlı bir grup olarak planlandığı ve inşa edildiği açıktır çünkü sadece pusulanın ana yönlerine değil birbirlerine de tam hizalanmışlardır. Gerçekten de, bu üç anıtla başlayan üçgenleştirmeler (üçgenleri esas alan yeryüzü ölçüm tekniği) tüm Mısır’ın ölçülerine, aslında tüm Dünya’nın ölçülerine dek genişletilebilirler. Bu durum, modern çağda ilk kez Napolyon’un mühendisleri tarafından fark edilmişti: Büyük Piramit’in tepe noktasını odak noktası olarak alıp Aşağı Mısır’ı üçgenlere bölerek haritalandırmışlardı.

Bu işlem, söz konusu alanın tüm niyet ve amaçlar için tam olarak (kuzey) otuzuncu paralelde konuşlandığının keşfedilmesiyle daha da kolaylaştı. Gize büyük anıtlar kompleksinin tamamı, batıda Libya’da başlayan ve Nil’in kıyılarına dek uzanan Libya Çölü’nün doğu kenarında dikilmişlerdi. Aşağıdaki nehrin vadisinden sadece 45 m yukarıda olmasına rağmen, Gize sit alanı dört yönde de engellenmeden ufka kadar uzanan manzaraya hâkimdir. Büyük Piramit, platonun bir çıkıntısının kuzeydoğu kenarının en ucunda yükselir; kuzey ve doğuda yüz metre kadar sonra böylesine muazzam

yapıların inşasını imkânsız kılan kumlar ve çamur zemin başlar. Kesin ölçümler alan ilk bilim adamlarından olan Charles Piazzi Smyth [*Our Inheritance in the Great Pyramid* (Büyük Piramit'teki Mirasımız)] Büyük Piramit'in merkezinin 29 derece 58 dakika 55 saniye kuzey enleminde, yani otuzuncu paralelden tam olarak bir derecenin altmışta biri kadar uzak olduğunu saptamıştı. İkinci büyük piramidin merkezi ise bunun sadece on üç saniye (bir derecenin 13/3600'ü) güneyindeydi.

Şekil 128

Pusulanın dört ana yönüne hizalanışı, yan yüzeylerinin 52 derecelik mükemmel bir açıyla eğimi (bu açıda, piramidin çevresinin yüksekliğine oranı, bir dairenin yarıçapının çevresine oranıyla aynıdır), kare tabanlar, mükemmel biçimde düzgün platformlara oturtulmaları; bunların hepsi de yüksek düzeyde matematik, astronomi, geometri, coğrafya ve şüphesiz inşaat ve mimari bilgisinin yanı sıra gerekli iş gücünün harekete geçirilmesi, böylesine büyük ve uzun vadeli projeleri planlamak ve yürütmek üzere

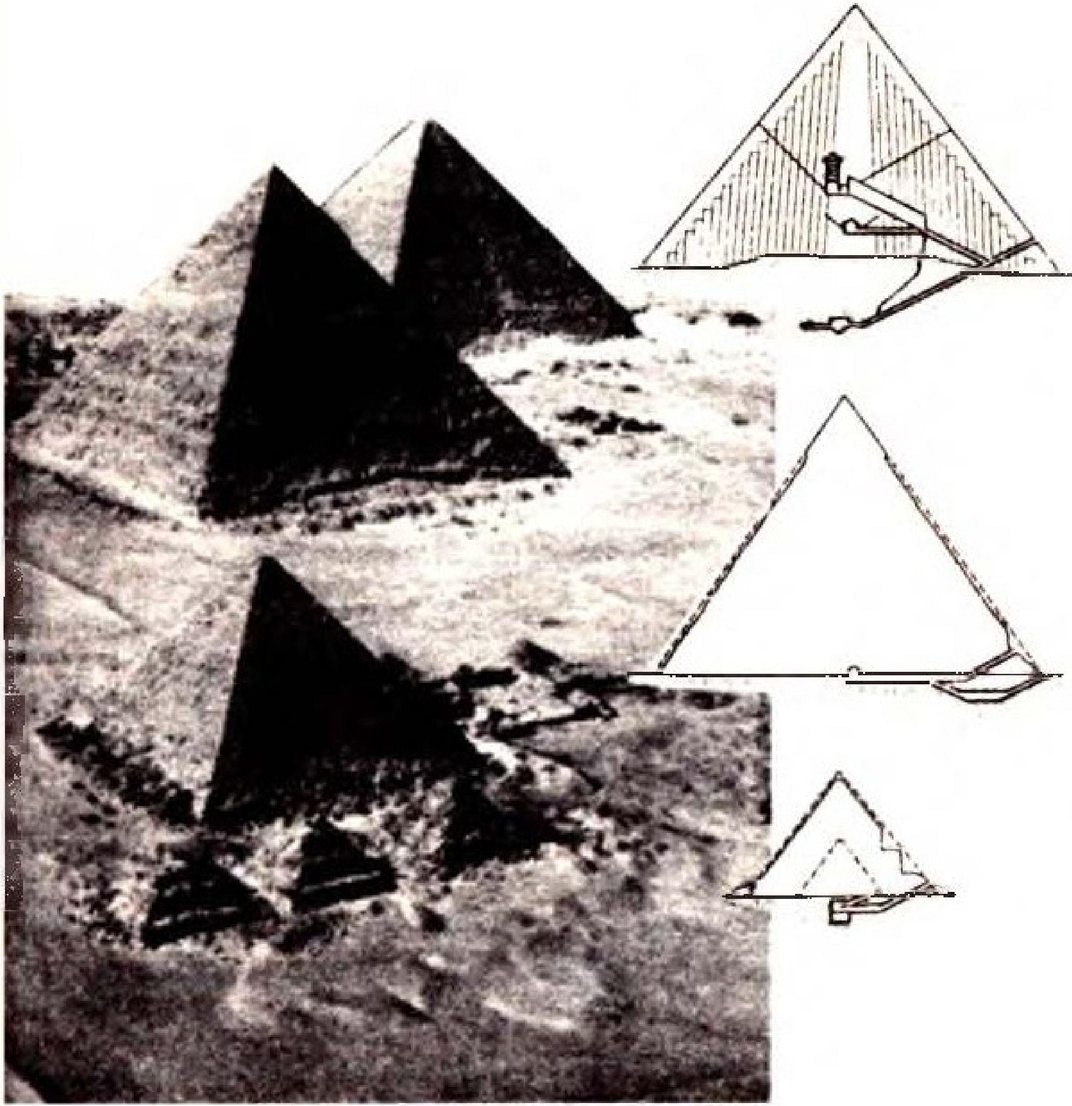
yöneticilik yeteneği anlamına da geliyordu. İnsan piramitlerin içindeki, dışarıdan hiçbiri görünmeyen, hepsi de birbiriyle mükemmel biçimde hizalanmış olan, bu yapay dağların içine katbekat inşa edilirken düzenlenen galerilerin, koridorların, odaların, hava bacalarının ve açıklıkların içsel karmaşıklığını ve kesinliğini, (her zaman kuzey yüzünde olan) gizli girişlerini, kilitleme ve tıkama sistemlerini fark ettiğinde ise hayranlığı bir kat daha artar.

İkinci Piramit (Kefren'inki), Birinci'den yani Büyük Piramit'ten (yükseklikleri: sadece 143,25 m ve 146,3 m; taban genişlikleri ise 215,5 m ve 230,4 m'dir) sadece biraz küçük olmasına rağmen; insanoğlu bu anıtları gördüğünden bu yana bilginlerin de sıradan insanların da ilgisini ve hayal gücünü meşgul eden Büyük Piramit'ti. Bu, dünyadaki en büyük taş binaydı ve hala da öyledir; sarı kireç taşından (merkez), beyaz kireç taşından (pürüzsüz yüzey veya kaplama) ve granitten (iç odalar ve galeriler, tavan vb. için) tahminen 2.300.000 ile 2.500.000 bloktan inşa edilmiştir. Toplam kütlesi, 7 milyon ton ağırlığında 2.633.467 m^3; Hristiyanlığın başlangıcından bu yana İngiltere'de inşa edilen katedrallerin, kiliselerin ve şapellerin ağırlığını geçmektedir.

Yapay olarak düzleştirilmiş bir zemindeki Büyük Piramit, saptanabilmiş bir işlevi olmayan soketlerle dört köşesi işaretlenmiş ince bir platform üstünde yükselir. Binlerce yılın geçmesine, kıtaların kaymasına, Dünya'nın kendi ekseni çevresindeki yalpalamasına, depremlere ve bizzat piramidin muazzam ağırlığına rağmen, nispeten ince (55 cm) olan platform hala hasarsız ve mükemmel biçimde düzdür: Ufukla mükemmel biçimde hizalanışındaki hata ya da sapma, her bir yanı 231 m olan platformda 2,5 mm kadardır.

Uzaktan bakıldığında Büyük Piramit ve iki refakatçisi gerçek piramitlermiş gibi görünürler; ama yaklaştığınızda, onların bir tür basamaklı piramit oldukları, her biri altındakinden daha küçük olan katman katman taştan inşa edildikleri fark edilir. Aslında modern incelemeler, Büyük Piramit'in merkezinde, büyük dikey gerilimlere dayanmak üzere tasarlanmış bir basamaklı piramit olduğunu önermektedirler (Şekil 129). Ona pürüzsüz, eğimli yan yüzeylerini veren şey, yan yüzeylerin kaplandığı kaplama taşlarıydı. Bunlar Arap döneminde çıkartıldı ve yakınlardaki Kahire'nin inşa edilmesinde kullanıldılar ama birkaçı ikinci Piramidin tepesine yakın bir yerde hala görülebilmektedir ve bazıları da Büyük Piramit'in tabanında keşfedilmiştir (Şekil 130). Piramidin yan açılarını belirleyen de bu kaplama

taşlarıydı; piramidi inşa etmek için kullanılan taşların en ağır olanlarını bu kaplama taşları oluşturuyordu, her bir taşın altı yüzü de kesilmiş ve optik standartlara uyacak biçimde cilalanmıştır. Bu taşlar sadece üstünü örttükleri merkez taşlarına tam oturmakla kalmıyorlar, ayrıca her bir yandan birbirlerine de tam olarak oturuyor ve kireç taşı bloklardan oluşan 8,5 hektarlık tam bir kesinlikle oluşturulmuş bir alan oluşturmaktaydılar.

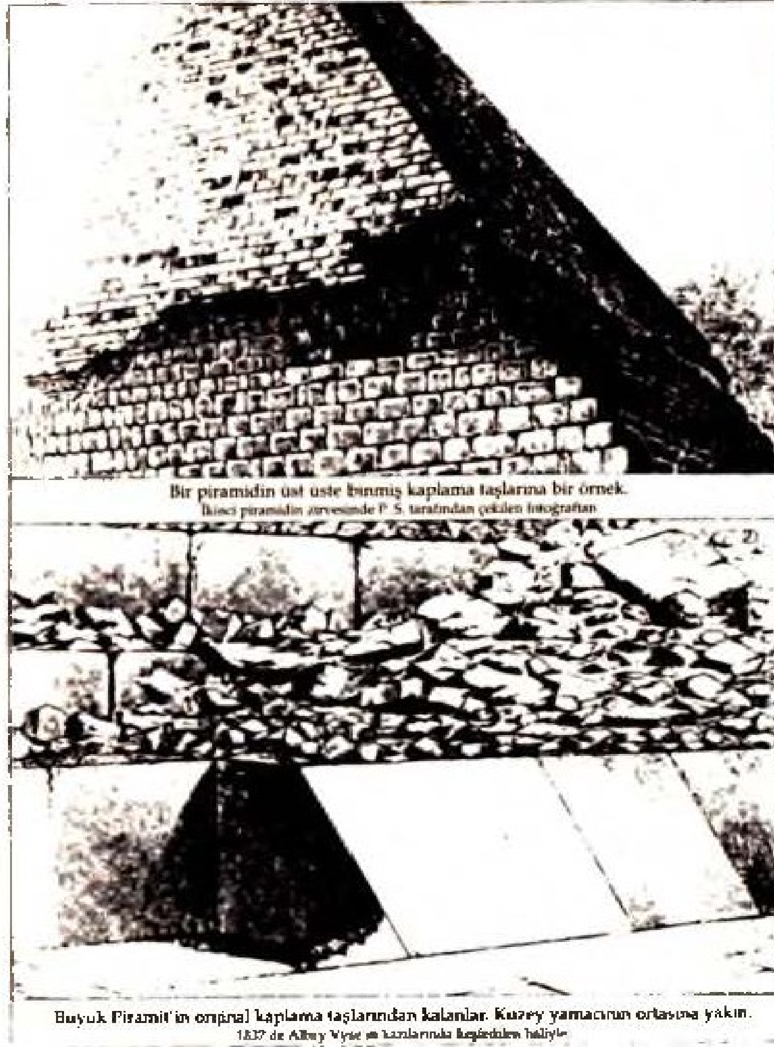

Şekil 129

Gize piramitleri şimdilerde zirvelerine oturtulan, küçük piramit biçiminde hazırlanan ve obelisklerin piramit biçimli uçları gibi ya metalden yapılma ya da parlak bir metalle kaplanmış olan zirve taşlarından yoksundurlar. Onları o

yüksek yerlerinden kim, ne zaman ve niçin çıkartmıştır, bunu kimse bilmiyor. Ancak bilenen bir şey var ki, daha sonraki zamanlarda, Heliopolis'teki *Ben-Ben*'i andıran bu tepe taşları özel bir granitten yapılmaya ve üstüne yazılar kazınmaya başlandı. Bir tanesi, *Dehşur*'daki Amen-em-khet'in piramidine aittir ve piramitten hayli uzakta gömülü halde bulunmuştur (Şekil 131); üstünde Kanatlı Küre amblemi ve şu yazı vardır:

Kral Amen-em-khet'in yüzü açıldı,
Gökyüzünü yelken açıp geçerken
Işık Dağının Efendisi'ni görebilsin diye.

Şekil 130

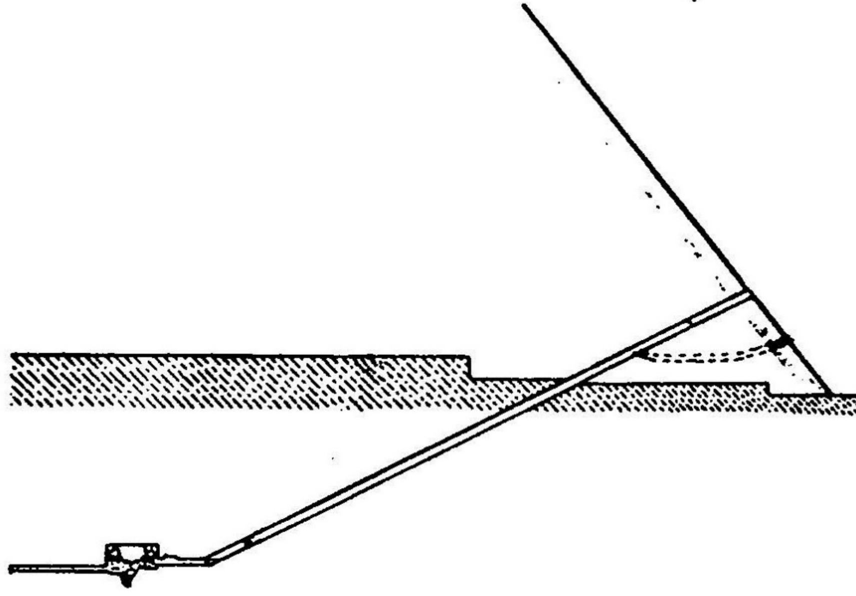
Şekil 131

Heredot beşinci yüzyılda Gize’yi ziyaret ettiğinde, tepe taşlarından söz etmemiştir ama piramitlerin yan yüzleri hala pürüzsüz kaplama taşlarıyla örtülüdür. Kendisinden öncekiler ve sonrakiler gibi o da, kadim dünyanın Yedi Harikasından biri olarak sayılan bu anıtların nasıl inşa edilmiş olabileceğini merak etmiştir. Büyük Piramit ile ilgili olarak, rehberleri ona “iş yerinde sürekli olarak yüz bin işçi çalışıyordu ve üç ayda bir nöbet değiştiriyorlardı. İlk on yıl halk, taşların çekildiği yolu yapmak için ezildi. Piramit için ayrıca yirmi yıl harcanmıştır,” demişlerdi. Piramidin inşasını emreden firavunun Keops (Khufu) olduğu bilgisini aktaran da Heredot’tur; bu emrin nedeni ve niçini hakkında bir şey söylemez. Heredot aynı şekilde, “genişliği de öbürününki kadardır, yalnız öbüründen kırkayak daha alçak” olan İkinci Piramidi de Kefren’e (Hefra) atfetmiş ve Mikerinos’un (Menkara) da “babasınınkinden çok daha küçük bir piramit bırakmış” olduğunu iddia etmiş, açıkça belirtmese de bunun Gize’deki Üçüncü Piramit olduğunu ima etmiştir.

M.S. birinci yüzyılda Romalı coğrafyacı ve tarihçi Strabo, sadece piramitleri ziyaretini kayda geçirmekle kalmamış Büyük Piramit’in kuzeye bakan yüzünde yer alan ve yaylı bir taşla gözlerden saklanmış bir açıklıktan girdiğini yazmıştı. Uzun ve dar bir geçitten aşağıya inerek, kaya yatağına kazılmış bir kuyuya varmıştı, tıpkı kendisinden önceki Grek ve Romalı turistler gibi.

Bu girişin yeri sonraki yüzyıllarda unutulmuş ve Müslüman halife El Memun M.S. 820’de piramide girmeye kalkıştığında, piramidin içine doğru bir tünel açmak için taşları deldirmek üzere duvar ustaları, demirciler ve mühendislerden oluşan bir ordu oluşturmuştu. Onu harekete geçiren şey, hem bilimsel arayış hem de hazine bulma hevesiydi; çünkü piramitlerin içinde geçmiş çağlarda saklanan “paslanmayan silahlar” ve “kırılmadan bükülebilen cam”ın yanı sıra göksel haritalar ve yer küreler içeren gizli odalar olduğunu da anlatan kadim efsanelerle hevesi kabarmıştı.

Çatlayana dek ısıtıp soğuttukları taş kitlelerini kırıp kazıyarak açan El Memun’un adamları, santim santim piramidin içine doğru girdiler. Tam vazgeçmek üzereyken, pek uzakta olmayan bir noktada, oralarda bir boşluğun olduğunu işaret eden bir taşın düşme sesini duydular. Yeni bir şevkle, orijinal “İnen Dehliz”e doğru kıra döke yol açtılar (Şekil 132). Dehlizin üst kısmına tırmanarak, dışarıdan onlara geçit vermeyen orijinal girişe ulaştılar.

Şekil 132

Aşağıya indiklerinde ise Strabo tarafından tarif edilen kuyuya ulaştılar; kuyu boştu. Kuyudan çıkan bir baca hiçbir yere varmıyordu.

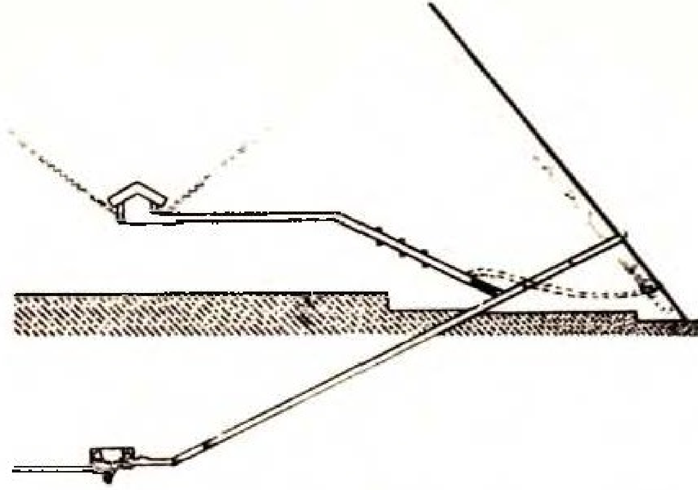
Araştırıcıların anladığı kadarıyla gayretleri boşaydı. Yüzyıllar içinde içine zorla veya normal girişlerinden girilen diğer bütün piramitlerde de aynı iç yapı vardı: Bir veya daha çok odaya götüren bir İnen Dehliz. Büyük Piramit'te bu bulunamamıştı. Açığa çıkartılacak başka sır yoktu...

Ama talih birden yüzlerine güldü. El Memun'un adamlarının zorlamalarıyla gevşeyen taş, düşme sesiyle onları tünel kazmaya devam etmeye teşvik etmişti. Tam vazgeçmek üzereyken, düşen taşı İnen Dehlizin zemininde buldular. Garip, üçgenimsi bir şekli vardı. Tavanı incelediklerinde, bu taşın, İnen Dehlizin açısına göre yerleştirilmiş büyük, dikdörtgen bir granit dilimini gözlerden saklamaya yaradığını gördüler. Yoksa bu, daha önce hiç kimsenin ziyaret etmediği belli olan gizli bir odaya giden yolu mu saklıyordu?

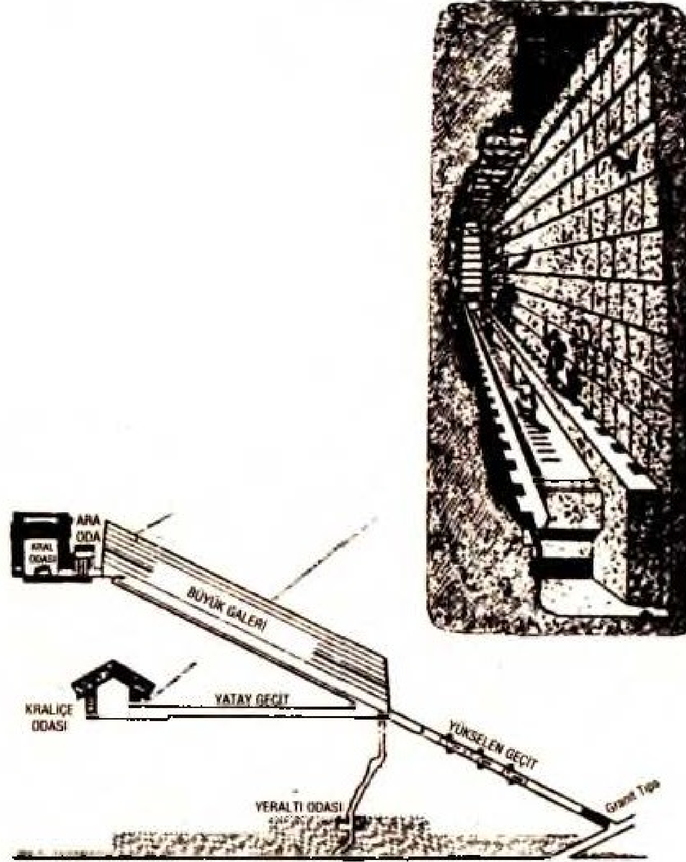
Granit bloğu hareket ettiremeyen, kıramayan El Memun'un adamları çevresinden tünel kazdılar. Anlaşıldı ki, bu granit dilim; aralarında kireç taşı bloklar bulunan bir dizi büyük granit bloktan sadece biriydi; bunlar, İnen Dehlizin aşağıya indiği aynı açıyla (piramidin dış eğiminin tam yarısı olan) 26 derece açıyla yukarıya doğru eğimli olan bir Yükselen Dehlizi tıkamaktaydılar. Yükselen Dehlizin tepesinden başlayan yatay bir dehliz ise

sivri tepelikli bir çatısı olan, karemsi bir odaya varıyordu (Şekil 133); odanın doğu duvarında garip bir niş vardı, oda çıplak ve boştu. Bu odanın, piramidin kuzey-güney ekseninin tam ortasında olduğu sonradan anlaşılacaktı; bunun önemi henüz deşifre edilememiştir. Bu oda “Kraliçe Odası” olarak anılmaya başlandı ama bu isim tamamen romantik amaçlıydı ve hiçbir kanıta dayanmıyordu.

Yükselen Dehlizin başında, 45,7 m uzunluğunda ve yine aynı 26 derecelik açıyla yükselen, çok incelikli ve kesin biçimde inşa edilmiş olan

Şekil 133

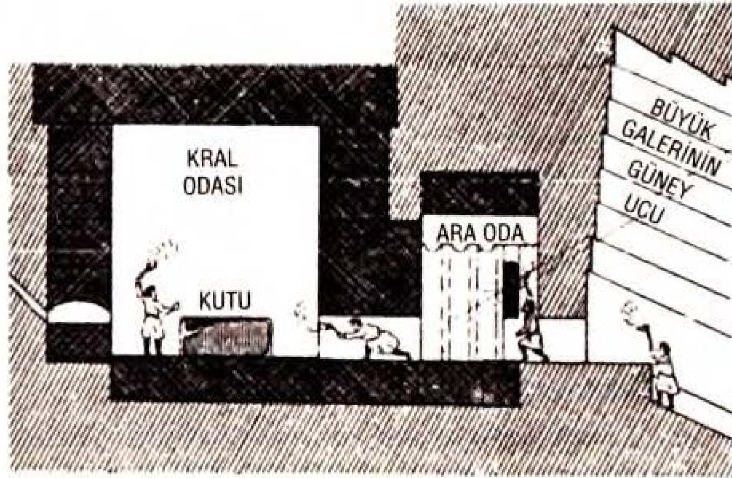

Şekil 134

Büyük Galeri uzanmaktadır (Şekil 134). Galerinin zemini göçüktür ve Galeri boyunca uzanan iki rampa vardır; her bir rampada ise düzgün aralıklarla, birbirine bakacak biçimde yerleştirilmiş dikdörtgen delikler vardır. Galerinin duvarları yedi dirsekte 5,5 m yükselir, her bir dirsekte bir altta olan bölümden 0,8 m dışarıya çıkıntı yapmaktadır, böylece Galeri yükselirken daralır. En tepesinde ise, Galerinin tavanı ile rampalar arasındaki göçük koridorun genişliği tam olarak aynı olur.

Galerinin en üstteki ucunda, büyük bir taş; düz bir platformu oluşturmaktadır. Onunla aynı seviyede olan kısa ve nispeten dar ve alçak (sadece 1 m kadar) bir koridor, son derece karmaşık inşa edilmiş bir Ara Oda'ya bağlanır; burası, basit bir manevrayla (bir ipi çekerek mi acaba?) galeriyi dikey olarak tıkayan ve daha ileri gitmeyi engelleyen üç sağlam granit duvarın aşağıya inmesini sağlayan bir düzenekle donatılmıştır.

Ardından, yüksekliği ve genişliği bir öncekiyle aynı olan kısa bir koridor, cilalı kırmızı granitten yapılmış yüksek tavanlı bir odaya bağlanır; burası sözümona Kral Odasıdır (Şekil 135). Kapaksız bir kutu olabilecek şekilde oyularak yontulmuş bir granit blok dışında bu oda bomboştu. İşçiliği özenli olan kutu, bir kapak veya üst kısım için oyukları da içermekteydi. Ölçüleri ise, o tarihten bu yana belirlendiği gibi, derin bir matematik formüller bilgisi sergilemektedir. Ama tamamen boş olarak bulunmuştu.

Şekil 135

Bu kocaman taş dağı, boş bir odada boş bir "kutu" saklamak için mi inşa edilmişti yani? Kararmış meşale izleri ve Strabo'nun sağladığı kanıt, İnen

Dehlizin daha önce ziyaret edildiğini göstermekteydi; eğer bir zamanlar bu yeraltı odasında hazine olmuş olsaydı bile, uzun zaman önce çıkartılmış olmalıydı. Ama İnen Dehliz, El Memun'un adamları M.S. 9. yüzyılda oraya vardıklarında kesinlikle sımsıkı tıkalıydı. Piramitlerin kraliyet mezarları olduğu şeklindeki teori, bunların firavunun mumyasını ve onunla birlikte gömülen hazineleri hırsızlardan ve onun ebedi istirahatini bozabilecek diğer davetsiz misafirlerden korumak üzere inşa edildiğini savunmaktadır. Buna göre, dehlizlerin tıkanması, tabutu içindeki mumyanın cenaze odasına yerleştirilmesinden hemen sonra gerçekleşiyordu. Ancak burada tıkalı bir dehliz ve boş bir taş kutu dışında içinde hiçbir şey olmayan bir piramit vardı.

Zamanla başka hükümdarlar, bilim adamları, maceracılar da piramide girdiler, tüneller açtılar, iç yapısına dair, aralarında bazılarının havalandırma bacası olduğuna (ama kimin için?) inandıkları, bazılarının ise gökyüzü gözlemleri için olduğunu (ama kim tarafından yapılan?) öne sürdükleri iki şaft takımı da bulunan diğer özelliklerini keşfettiler. Bilginler bu taş kutuya bir lahit demekte ısrar etseler de (bir insan vücudu bandırmaya yetecek ölçüdedir), aslında Büyük Piramit'in bir kraliyet mezarı olduğu iddiasını destekleyecek bir kanıt kesinlikle mevcut değildir.

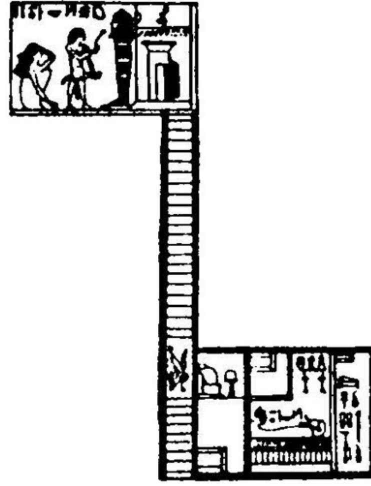
Aslında, piramitlerin firavun mezarları olarak inşa edildiği fikri somut kanıtlarla desteklenememektedir.

İlk piramit yani Zoser'inki, bilginlerin cenaze odaları demekte ısrar ettikleri, ilk mastaba ile örtülü iki oda içermektedir. Bu odalara 1821'de H. M. von Minutoli tarafından ilk kez girildiğinde, kâşif içeride bir mumyanın kalıntılarını ve Zoser'in adını içeren birkaç yazıt bulduğunu iddia etti. Yine iddiaya göre, bunları Avrupa'ya yollamıştı ama denizde kaybolmuşlardı. 1837'de Albay Howard Vyse iç parçaları daha dikkatlice yeniden kazdı ve "mumyalar yığını" bulduğunu (daha sonra seksen adet olarak sayıldı) ve kırmızı boyayla yazılmış "Kral Zoser'in adını taşıyan" bir odaya vardığını bildirdi. Bir asır sonra, arkeologlar bir kafatasının bir parçasını keşfettiklerini ve "kırmızı granit odanın içinde tahta bir lahitin bulunmuş olabileceği"ne ilişkin kanıtları bildirdiler. 1933'te J. E. Quibell ve J. P. Lauer, piramidin altında, içinde iki boş lahit bulanan yeraltı galerilerini keşfettiler.

Bu fazladan mumyaların ve tabutların hepsinin izinsiz cenazeleri yani daha sonraki zamanlarda mühürlü galerilerin ve odaların korunmasını bozarak

ölülerin gömülmesini temsil ettikleri artık genel kabul görmektedir. Ama Zoser piramidin içine gömülmüş müydü? Gerçekten “orijinal cenaze” var mıydı?

Çoğu arkeolog artık Zoser’in piramidin içine ya da altına gömülmüş olmasından kuşku duymaktadırlar. Görünen o ki, 1928’de piramidin güneyinde keşfedilen muhteşem bir mezara gömülmüştü. Bu “Güney Mezarı”na, taş tavanı *palmiye ağaçlarına* (hurma da, bir palmiye türüdür Ç.N.) benzetilen bir galeriden geçerek ulaşılıyordu. Bu galeri yalancı bir yarı açık kapıdan büyük bir odacığa kadar ulaşıyordu. Daha çok galeri, granit bloklardan yapılma bir yeraltı odasına gidiyordu; bu odanın üç duvarından birinde üç yalancı kapı Zoser’in suretini, adını ve unvanlarını taşıyordu.

Şekil 136

Birçok saygın eski Mısır tarihi uzmanı artık piramidin, Zoser için sadece sembolik bir gömme yeri olduğuna, kralın zengin süslemelerle bezeli ve bazı Mısır betimlemelerinde resmedildiği gibi (Şekil 136) ayrıca mecburi küçük şapeli de içeren içbükey bir odası olan, büyük dikdörtgen bir üst yapı tarafından üstü örtülen Güney Mezarında gömülü olduğuna inanmaktadırlar.

Zoser’in ardından gelen Sekhemkhet tarafından başlatıldığı varsayılan basamaklı piramit de bir “cenaze odası” içermekteydi. Bu odada boş olan, kaymak taşından yapılma bir “lahit” vardı. Ders kitapları bizlere odayı ve taş kutuyu keşfeden Zakaria Goneim adlı arkeoloğun, odanın mezar hırsızlarınca soyulduğu, mumyanın ve mezarın içindeki diğer şeylerin hırsızlarca

boşaltıldığı sonucuna vardığından söz ederler ancak bu pek doğru değildir. Aslında, Goneim kaymak taşından yapılma kutunun dikey sürgülü kapısını *kapalı ve alçıyla mühürlenmiş* halde bulmuştu ve kurumuş bir çelengin kalıntıları *hala tabutun üstünde durmaktaydı*. Daha sonra şöyle hatırlayacaktı: "Umutlar artık iyice yükselmişti ama lahit açıldığında, boş ve kullanılmış olduğu anlaşıldı." Acaba burada herhangi bir kral gömülmüş müydü? Bazıları hala evet derken, bazıları da Sekhemkhet piramidinin (adını taşıyan kavanoz kapakları bu eşleştirmeye neden olmuştu) sadece bir senotaf yani boş, sembolik bir mezar olduğuna emindirler.

Khaba'ya atfedilen üçüncü basamaklı piramit de bir "cenaze odası"na sahipti; bunun tamamen boş olduğu görülmüştü, ne bir mumya ne de bir lahit. Arkeologlar yakınlarda bir başka, bitirilmemiş piramidin yeraltındaki kalıntılarını buldular; bunun Khaba'nın ardılı tarafından başlatıldığına inanılmaktadır. Granit alt yapısı, ultra modern bir banyo küvetini andıran, taş zemine gömülü sıra dışı oval bir "lahit" içermekteydi. Kapağı üstündeydi, betonla sıkıca kapatılmıştı. İçinde hiçbir şey yoktu.

Üçüncü Hanedanlık hükümdarlarına atfedilen diğer üç küçük piramidin kalıntıları da ek olarak bulundu. Birinde, alt yapılar henüz incelenmemiştir. Bir diğerinde, hiçbir cenaze odası bulunamadı. Üçüncüde ise, oda herhangi bir zamanda yapılmış hiçbir cenazenin kanıtını içermiyordu.

Medum'daki çökmüş piramidin "cenaze odası"nda hiçbir şey, bir lahit bile bulunamadı. Bunun yerine, Flinders Petrie, Snerfu'nun mumyasının tabutundan kalanlar diye ilan ettiği tahta bir tabutun kalıntılarını bulmuştu. Artık bilginler bunun, çok daha sonraya ait bir davetsiz cenazenin kalıntılarını temsil ettiğine inanmaktalar. Medum piramidinin çevresi çeşitli Üçüncü ve Dördüncü Hanedanlık mastabalarıyla çevrelidir; bunların içine kraliyet ailesinin üyeleri ve zamanın önde gelenleri gömülmüştü. Piramidin iç kısmı, (sözümona cenaze tapınağı denilen) daha alçak bir yapıyla bağlantılıydı, burası artık Nil'in sularının altındadır. Belki de firavunun bedeni kutsal nehrin sularıyla çevreli ve korunur halde huzur içinde orada yatmaktadır.

Sonraki iki piramit ise "piramitler mezardır" teorisi için çok daha utanç vericidirler. Dehşur'daki (Yamuk ve Kızıl) adlı piramitlerin her ikisi de Snerfu tarafından inşa edilmişti. Birincide iki "cenaze odası", diğerinde ise üç tane vardı. Hepsi de Snerfu için miydi? Eğer her bir firavun tarafından mezarı

olsun diye bir piramit inşa ediliyorduysa, Snerfu neden iki piramit birden yaptırmıştı? Söylemeye gerek yok, keşfedildiklerinde odalar tamamen boştu, bir lahit bile yoktu. 1947'de ve 1953'te (özellikle Kızıl Piramit'te) Mısır Antikalar Bürosunun kararlı kazılarından sonra yayımlanan rapor "orada bir kraliyet mezarına dair tek bir iz bile bulunamamıştır," diye kabul ediyordu.

"Firavun başına bir piramit" teorisi, artık bir sonraki piramidin Snerfu'nun oğlu Khufu tarafından yaptırıldığını kabul etmektedir; ve bunun Gize'deki Büyük Piramit olduğuna dair Heredot'un (ve onun eserlerine dayanan Romalı tarihçilerin) sözleri var. Ancak onun odaları da, hatta hiç açılmamış olan "Kral Odası" da boştu. Aslında bu çok şaşırtıcı olmamalı, çünkü Heredot (*Tarih*, 2. Kitap, sayfa 127'de) "Nil'in suları, yapay bir hendekle içeri alınarak Keops'un ölüsünün kaldığı yeri bir ada gibi çevreliyormuş," diye yazar. Öyleyse, firavunun gerçek mezarı vadinin daha aşağısında, Nil'e daha yakın bir yerde midir acaba? Bunu kimse bilemiyor.

Gize'deki İkinci Piramit'in atfedildiği Hefra ise Khufu'nun hemen ardından tahta çıkmamıştı. Aralarında, sekiz yıl hüküm süren Radedef adlı bir firavun vardı. Bilginlerin açıklayamadığı nedenlerden dolayı, o, piramidi için Gize'nin uzağında bir yer seçmişti. Büyük Piramit'in yarı ölçülerinde olan bu piramit geleneksel "cenaze odası"nı içermekteydi. Oraya varıldığında, tamamen boş olduğu görüldü.

Gize'deki İkinci Piramit'in kuzey yüzünde alışıldık tek bir giriş yerine iki giriş bulunmaktadır (bkz. Şekil 129). Birincisi ki bu da sıra dışı bir özelliktir, piramidin dışında başlar ve bitirilmemiş bir odaya dek uzanır. Diğeri ise piramidin tepe noktasıyla hizalanmış bir odaya götürür. 1818'de Giovanni Belzoni buraya girdiğinde, granit lahitin boş ve kapağının da yerde kırılmış halde yattığını bulmuştu. Arapça bir yazı, asırlar önce odaya girildiğini göstermekteydi. Ancak Araplar eğer bulabilmişlerse tabi, ne bulduklarını hiçbir yere kaydetmemişlerdi.

Gize'deki üçüncü piramit diğer ikisinden çok daha küçüktür; birçok özgün veya sıra dışı özellik içermektedir. Merkez kısmı, üç piramit içinde, en büyük taş bloklardan inşa edilmişti; alttaki on altı sırası beyaz kireç taşıyla değil sağlam granitle kaplanmıştı. Başta düz, küçük bir gerçek piramit olarak başlanmış (Şekil 129) sonra boyutu iki kat büyümüştü. Bunun sonucunda, kullanılabilir iki girişi vardı; ayrıca bir üçüncü giriş daha içermektedir, belki

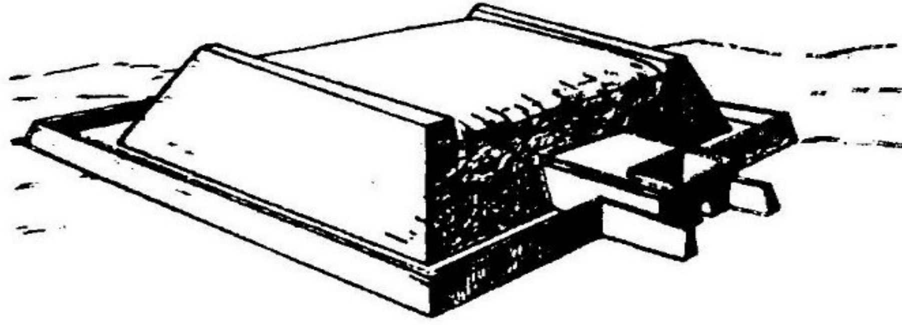
de inşa edenlerin tamamlamadığı bir “deneme” girişidir. Çeşitli odaları arasında ana “cenaze odası” diye belirlenene 1837’de Howard Vyse ve John Perring girmişti. Odanın içinde muhteşem biçimde süslenmiş bazalt bir lahit bulmuşlardı; bu da, her zamanki gibi, boştu. Ama Vyse ve Perring yakınlarda, üstüne “Men-ka-Ra” kraliyet adı yazılı olan tahta bir tabut ve “muhtelemen Menkaure’ye ait” bir mumyanın kalıntılarını buldular; bu, Heredot’un, Üçüncü Piramit’in “Mikerinos’a ait olduğu” yolundaki sözlerinin doğrulanmasıydı. Ancak modern karbon tarihlendirme metotları tahta tabutun M.Ö. 660’dan daha eski olamayacağını belirlediler [K. Michalowsky, *Art of Ancient Egypt* (Kadim Mısır Sanatı)]; mumya kalıntıları erken Hristiyan dönemden kalmaydı. Orijinal cenazeye ait değillerdi.

Men-ka-Ra’nın, Hefra’nın hemen ardından tahta çıkıp çıkmadığı konusunda da kesinlik yoktur ama bilginler onun ardından gelenin, Şepsekaf olduğuna eminler. Asla bitirilmemiş (ya da inşaatı çok beceriksizce olduğundan toprak üstünde hiçbir şeyi kalmayan) çeşitli piramitlerden hangisinin Şepsekaf’a ait olduğu hala belirsizdir. Ama kesin olan şey, onun içine gömülmemiş olduğudur. Cenaze odasında siyah granitten bir lahitin bulunduğu anıtsal bir mastabanın altına gömülmüştü (Şekil 137). Mezar hırsızları buraya girmişler, mezarı ve lahiti soymuşlardı.

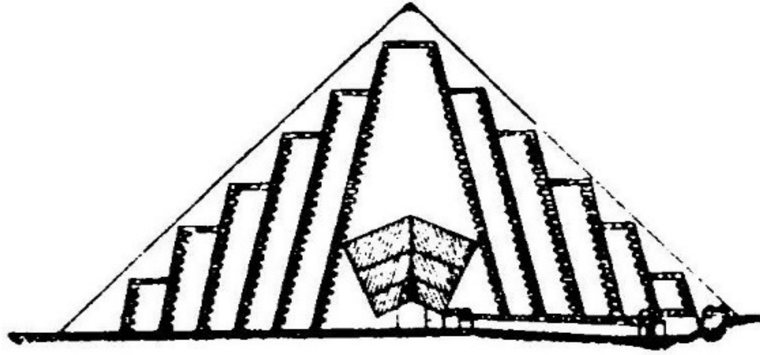
Ardından gelen Beşinci Hanedanlık, Userkaf ile başladı. O, piramidini Sakkara’ya, Zoser’in piramit kompleksi yakınlarında yaptırdı. Burası hem mezar hırsızlarının hem de davetsiz cenazelerin hışmına uğradı. Onun ardılı olan Sahura, Sakkara’nın kuzeyinde (günümüzde Abusir) bir piramit yaptırdı. En iyi korunmuş olanlardan biri olmasına karşın (Şekil 138), onun dikdörtgen “cenaze odası”nda da hiçbir şey bulunamadı. Ama Nil ile piramit arasında uzanan tapınaklarının muhteşemliği ve alçak tapınak odalarından birinin palmiye ağaçları görünümlü taş sütunlarla süslenmiş olması, Sahura’nın gerçek mezarının piramidin yakınlarında bir yerde olduğunu gösteriyor olabilir.

Onun ardından Mısır tahtına çıkan Neferirkara, cenaze kompleksini Sahura’nınkine yakın bir yerde yaptırdı. Tamamlanmamış (ya da tahrip olmuş) piramidindeki oda boştu. Onun ardılının anıtları ise bulunamadı. Bir sonraki hükümdar piramidini taş yerine kurutulmuş çamur tuğlalarından ve tahtadan yaptırmıştı, yapıdan geriye kalan azıcık bir şeydi. Ardından gelen Neuserra ise piramidini kendinden öncekilerin piramitlerinin yakınına

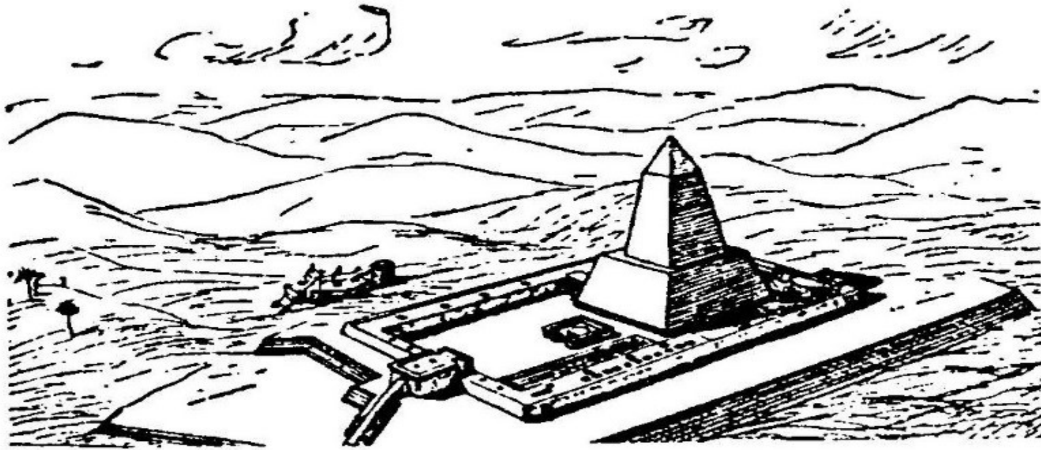
yaptırdı. İki odası vardı, ikisinde de hiçbir cenaze izi yoktu. Ancak Neuserra, tepesi kesik bir piramit üstündeki tıknaz, kısa bir obelisk şeklinde inşa edilen (Şekil 139) cenaze tapınağıyla ünlüdür. Obeliskin boyu 36 metredir, tepesi ise bakırla kaplanmıştı.

Şekil 137

Şekil 138

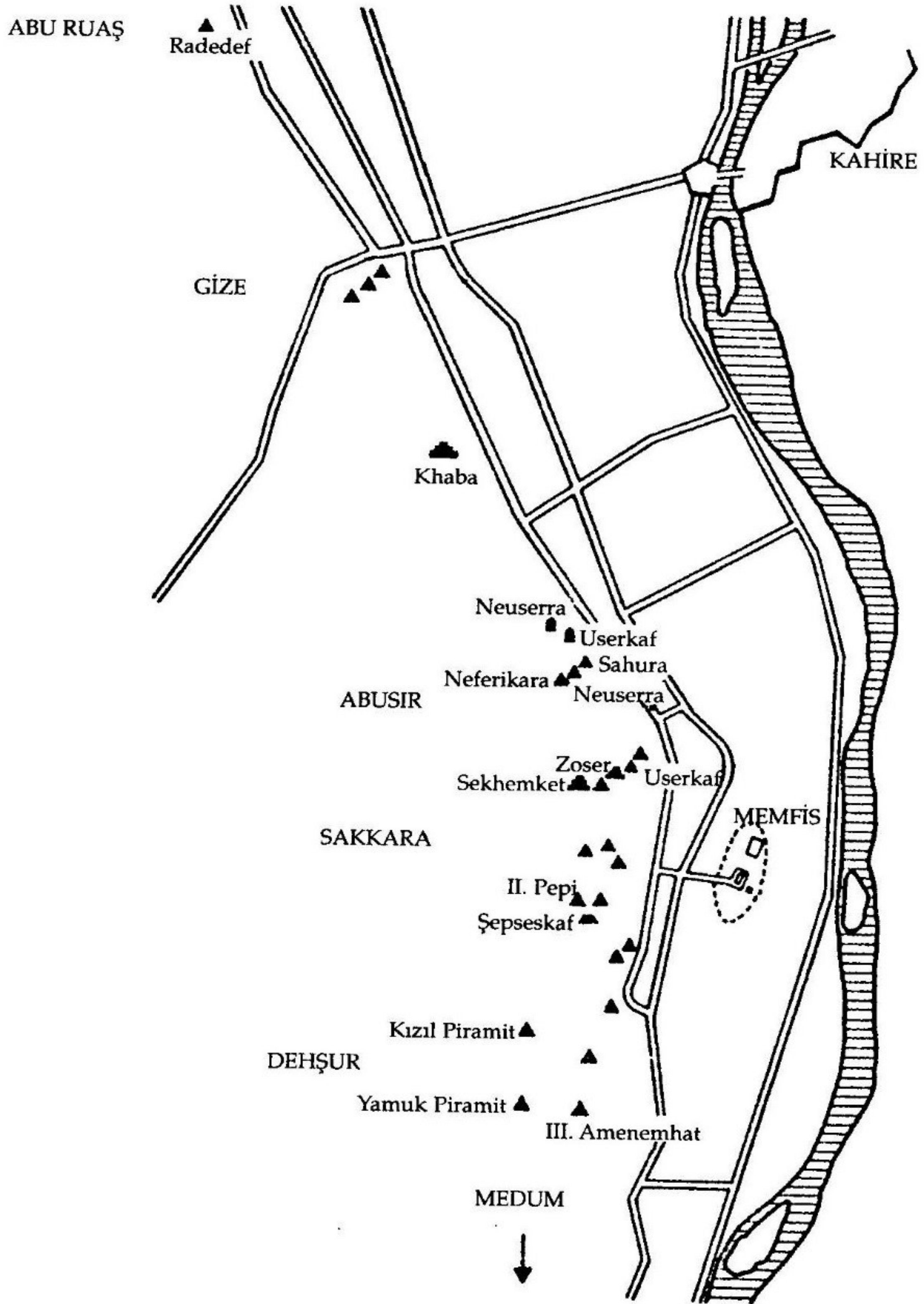
Şekil 139

Beşinci Hanedanlığın sonuncu ya da bazılarının tercih ettiği şekliyle Altıncı Hanedanlığın birinci hükümdarı olan Unaş'ın piramidi, geleneklerde büyük bir değişikliğin işaretçisiydi. 1880'de Gaston Maspero, Piramit Metinleri'ni ilk kez orada keşfetti; piramidin odalarının ve koridorlarının duvarlarına yazılmışlardı. Onu izleyen Altıncı Hanedanlık hükümdarlarının (Teti, I. Pepi, Mernera ve II. Pepi) dört piramidi; cenaze kompleksleri ve duvarlarına Piramit Metinleri'nin dâhil edilmesi bakımından Unaş'ı taklit etmekteydiler. Bunların hepsinin "cenaze" odalarında bazalt ya da granit lahitler bulunmuştu; Mernera piramidindeki lahitte bir mumyanın bulunması dışında bomboştular. Kısa süre sonra bunun da kralın değil, daha sonraki bir davetsiz cenazenin kalıntısı olduğu anlaşıldı.

Altıncı Hanedanlık kralları aslında nerede gömülmüşlerdi? Bu hanedanlığın ve daha öncekilerin kraliyet mezarları iyice güneyde, Abidos'taydılar. Bu, diğer kanıtlar gibi, mezarların senotaflar{*} olduğu, piramitlerin gerçek mezarlar olduğu fikrini tamamen ortadan kaldırmalıydı; ancak uzun süre kabul gören inançlar kolay kolay ölmüyorlar.

Gerçekler ise tam tersini söylüyorlar. Eski Krallık piramitleri asla bir firavun cesedini barındırmamışlardı çünkü bir kralın mezarını koruma amacıyla yapılmamışlardı. Firavunun temsili Ufka Yolculuğu'nda, onun *ka*'sının Gökyüzüne Merdiven'e yönlendiren ışık fenerleri olarak inşa edilmişlerdi; tıpkı piramitlerin daha en başında, "gökyüzünü yelken açıp geçen" tanrılar için birer işaret feneri olarak iş görmesi için yapılması gibi.

Önerdiğimiz şey şudur: Firavunlar, birbiri ardınca Zoser'in piramidini değil, *Tanrıların Piramitlerini* yani Gize piramitlerini taklit etmeye kalkışmışlardı.

Şekil 140. MISIR: BAŞLICA PİRAMİT ALANLARI

FİRAVUNUN ADIYLA OYNAMAK

Sahtecilik, bir ün ve servet aracı olarak ticaret ve sanatta, bilimde ve antikacılıkta alışılmadık bir şey değildir. Açığa çıktığında kayıplara ve utanca yol açabilir. Açığa çıkmadığında ise tarihi değiştirebilir.

Büyük Piramit'in ve kurucusu olduğu varsayılan Khufu adlı firavunun başına gelenin bu olduğuna inanıyoruz.

Bir buçuk asır önce (birçok kez hazine avcıları tarafından) aceleyle kazılan piramit alanlarının sistematik ve disiplinli bir arkeolojik yeniden incelemesi daha önceki bazı çıkarımlarla ilgili soruların doğmasına yol açmıştır. Piramit Çağının Zoser'in basamaklı piramidiyle başladığı ve en sonunda başarılan gerçek bir piramide doğru ardışık bir ilerlemenin söz konusu olduğuna inanılmaktadır. Peki, gerçek bir piramidin yapımını başarmak neden bu kadar önemliydi? Eğer piramit inşa sanatı derece derece ilerleme gösterdiyse, Gize piramitlerini izleyen birçok piramit niçin Gize piramitlerinden daha iyi ve üstün olacaklarına kötü ve yetersizdiler?

Zoser'in basamaklı piramidi diğerleri için bir model miydi yoksa bizzat kendisi çok daha öncesi bir modelin taklidi miydi? Bilginler artık İmhotep'in mastaba üstüne inşa ettiği bu ilk, daha küçük basamaklı piramidin (Şekil 125) "güzel pürüzsüz beyaz kireç taşıyla kaplı" olduğuna [Ahmed Fakhry, *The Pyramids* (Piramitler)] inanmaktalar; "ancak daha kaplama

tamamlanmadan İmhotep başka bir değişiklik yapmayı planlamıştı" yani çok daha büyük bir piramidi bunun üstüne oturtmayı. Ancak, yeni kanıtların önerdiğine göre, bu son basamaklı piramit bile gerçek bir piramide benzemesi için kaplanmıştı. George Reisner başkanlığındaki Harvard Üniversitesi arkeoloji çalışmalarında gün ışığına çıkartılanlara göre, kaplama çamur tuğlalarından hayli ilkel biçimde yapılmıştı ve bunlar kısa süre sonra un ufak olmuş ve Zoser'in bir basamaklı piramit yaptırmış olduğu izlenimini vermişti. Dahası, bu çamur tuğlalarının da beyaz kireç taşı kaplama havasını vermek için beyaz badana ile boyandığı anlaşıldı.

Peki, Zoser kimi taklit etmeye çalışıyordu? İmhotep çoktan dikilmiş, yanları pürüzsüz ve kireç taşıyla kaplanmış, tamamlanmış bir gerçek piramidi nerede görmüştü? Bir soru daha: Eğer, şu anki teorinin kabul ettiği gibi Medum ve Sakkara'da 52 derecelik pürüzsüz bir piramit inşa etme girişimi başarısız olduysa ve Sneferu "hile yapıp" ilk gerçek piramit olduğu kabul edilen yapıyı sadece 43 derecelik bir açıyla diktirdiyse, niçin onun oğlu çok daha büyük bir piramidi o tehlikeli 52 derecelik açıyla inşa ettirmek için hemen işe girişmişti ve de bunu hiçbir sorunla karşılaşmadan başardığı varsayılıyordu?

Eğer Gize'deki piramitler; firavun başına bir piramit teorisinin kabul ettiği gibi ardışık bir piramitler zincirindeki tek "normal" piramit idiyseler, niçin Khufu'nun oğlu Radedef kendi piramidini Gize'de babasınınkinin yanına dikmemişti? Unutmayın, varsayıma göre diğer iki Gize piramidinin henüz orada olmaması gerek yani bütün alan istediği gibi kullanabilmesi için Radedef'in elinin altındaydı. Ve eğer babasının mimarları ve mühendisleri Büyük Piramit'i inşa etme sanatında ustalaşmış idiyseler, Radedef'in adını taşıyan küçük ve hızla un ufak olan piramit yerine babasınınkine benzer ve etkileyici bir piramit inşa etmesine niçin yardım etmemişlerdi?

Büyük Piramit dışında başka hiçbir piramidin bir Çıkan Dehlize sahip olmamasının nedeni bu müstesna Çıkan Dehlizin M.S. 820'ye dek gözlerden uzak ve gizli olması ve böylece bu piramidi taklit edenlerin sadece bir İnen Dehlizden haberdar olmaları gerçeği miydi?

Gize'deki üç piramitte de hiçbir hiyeroglif yazının olmaması da merak konusudur; tıpkı bir asır önce James Bonwick'in [*Pyramid Facts and Fancies* (Piramit Gerçekleri ve Hayalleri)] de merak ettiği gibi: "Akla hayale

gelebilecek her nesnenin üstünü hiyerogliflerle dolduran Mısırlıların bu muhteşem anıtları tek bir hiyeroglif yazı yazmadan bırakabileceklerine kim kendini ikna edebilir?” Yazıtların yokluğu iki anlama gelebilir: Ya piramitler hiyeroglif yazının gelişmesinden *önce* inşa edilmişlerdi ya da Mısırlılar tarafından inşa edilmemişlerdi.

İşte bunlar; Zoser ve ardıllarının piramit inşa âdetini başlattıklarında zaten var olan modelleri yani Gize’deki piramitleri taklit etmeye koyulduklarına inanmamızı sağlayan noktalardan bazılarıdır. Onlar Zoser’in daha önceki girişimlerinin iyileştirilmiş versiyonları değillerdi, aksine, onlar Zoser ve ardından gelen firavunların taklit etmeye kalkıştıkları prototiplerdi.

Bazı bilginler Gize’deki küçük uydu piramitlerin aslında kadim toplum tarafından tıpkı günümüz mimarlarının hesaplama ve tasarım takibinde kullandıkları küçük ölçekli modellerini andıran ölçekli modeller (yaklaşık 1:5) olduklarını önermişlerdi ancak bugün artık bunların da daha sonraki girişimler olduğunu biliyoruz. Ancak, *böyle bir ölçek amaçlı modelin olduğuna inanıyoruz: Mimari deneylere tabi olduğu açıkça anlaşılan üçüncü piramit. Daha büyük iki piramidin ise Anunnaki için bir çift işaret feneri gibi iş görmesi için inşa edildiğine inanıyoruz.*

Peki ya Heredot’un bu üç piramitin kurucusu olduğunu söylediği Menkara, Hefra ve Khufu hakkında anlatılanlar?

Gerçekten de anlatılan nedir? Üçüncü piramide bağlanan tapınaklar ve geçit yolu, inşa ettirenin Menkara olduğuna dair kanıtlar taşımaktadır; adını taşıyan birkaç yazıt ve onun Hathor ve bir başka tanrıça tarafından kucaklandığını gösteren birkaç güzel heykel. Ama tüm bunlar Menkara’nın bitişik yapıları inşa ettirdiğini ve kendisini piramitle ilişkilendirdiğini göstermektedir, piramidi onun inşa ettirdiğini değil. Anunnaki’nin piramitlere sadece ihtiyaç duyduğunu ve kendilerine tapmak için tapınaklar inşa etmeyeceklerini düşünmek mantıklıdır; sadece bir firavun tanrılara doğru yapacağı yolculukla ilişkili olan cenaze tapınağına ve diğer yapılara ihtiyaç duyabilirdi.

Zaten üçüncü piramidin içinde bir yazı, bir heykel, süslenmiş bir duvar bulunamamıştır; sadece çıplak, net bir kesinlik. Varsayılan tek kanıtın da hatalı bir peşin hüküm olduğu anlaşılmıştır; üstünde Menkara adının yazılı

olduğu tahta tabut parçalarının, onun döneminden iki bin yıl sonraya ait olduğu, tabuta “uyan” mumyanın ilk Hristiyan dönemden kaldığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla piramidin yaratılması ve inşasıyla ilgili olarak Menkara’yı ya da herhangi bir firavunu akla getirecek tek bir kanıt parçası bile yoktur.

İkinci piramit de aynı şekilde çıplaktır. Hefra’nın kartuşunu (kraliyet adının içine yazıldığı oval çerçeve) taşıyan heykeller, sadece piramide bitişik tapınakların içinde bulunmuşlardı. Ama piramidi inşa ettirenin o olduğunu gösteren hiçbir şey yoktu.

Peki ya Khufu?

Tek bir istisna dışında ki *birazdan onun bir sahtecilik ürünü olduğunu açığa çıkaracağız,* Büyük Piramit’i inşa ettirenin o olduğuna dair tek kanıt, Heredot (ve yazılarını onun yazılarına dayandıran bir Romalı tarihçi) tarafından bildirilmiştir. Heredot onu, halkını geçit yolunu ve piramidi inşa etmeleri için otuz yıl köle eden bir hükümdar olarak tarif eder. Ancak diğer tüm kanıtlar Khufu’nun sadece yirmi üç yıl hüküm sürdüğünü göstermektedir. Eğer en büyük mimar ve taş ustalarının bahşedildiği böylesine büyük bir kurucu idiyse, onun gerçek boyutta büyük heykelleri nerededir?

Bir tane bile yoktur ve böylesi anıtsal kalıntıların yokluğunda, Khufu aslında hiç de büyük değil sıradan bir inşa ettirici gibi görünmektedir. Ama aklına parlak bir fikir gelmişti; tahminimizce basamaklı piramitlerin un ufak olmuş çamur tuğlalarından yapılma kaplamalarını, Medum’daki çökmüş piramidi, Snerfu’nun ikinci piramidinin doğru olmayan eğimini gördüğünde Khufu’nun aklına harika bir fikir geldi. Orada Gize’de mükemmel ve sahipsiz piramitler durmaktaydı. Onlardan birine Sonraki Yaşama Yolculuğu için gerekli olan cenaze tapınaklarından birini bitiştirmek için tanrılardan izin alamaz mıydı? Piramide zarar gelmeyecekti; muhtemelen Khufu’nun gömülü olduğu Vadi Tapınağı da dâhil tüm tapınaklar dışarıdaydı; Büyük Piramit’e bitişikti ama ona dokunmuyordu bile. Böylece Büyük Piramit Khufu’nun diye bilinegeldi.

Khufu’nun ardılı Radedef babasının fikrine uymadı ve kendi piramidini tıpkı Sneferu gibi yaptırmaya karar verdi. Peki, ama niçin babasınınkinin

yanı yerine Gize'nin kuzeyine dikmişti? En basit açıklama Gize'nin zaten üç eski piramit ve Khufu tarafından yakınlarına dikilen uydu yapılar tarafından çoktan doldurulmuş olmasıydı...

Radedef'in başarısızlığına tanık olan bir sonraki firavun yani Hefra, Khufu'nun çözümünü tercih etti. Bir piramit diktirme zamanı geldiğinde kendisini zaten hazır olan ikinci büyük piramit ile ilişkilendirmek için çevresini kendi tapınak ve uydularıyla donatmada bir sakınca görmedi. Onun arkasından gelen Menkara ise geride kalan tek boş piramit ile, üçüncü piramit ile kendisini ilişkilendirdi.

Hazırdaki piramitlere bu şekilde el konulunca onları izleyen firavunlar da piramitleri zor olan yolla elde etmeye mecbur kaldılar yani onları inşa etmeye kalkışarak... Bunu daha önce de deneyenler gibi (Zoser, Sneferu Radedef), onların gayretleri de üç eski piramidin başarısız taklitleri olarak son buldu.

İlk bakışta, Khufu'nun (diğer ikisi gibi) kendisiyle ilişkilendirilen piramidin inşasıyla hiçbir ilgisi olmadığını iddia etmemiz biraz aşırı gibi görünebilir. İnanın değil. Kanıt için bizzat Khufu'ya başvuracağız.

Khufu'nun Büyük Piramit'i gerçekten inşa ettirip ettirmediği, ciddi eski Mısır tarihi uzmanlarını yaklaşık yüz yirmi beş yıl önce, Khufu'dan söz eden ve onu piramit ile bağlayan *tek nesne* keşfedildiğinde rahatsız etmeye başlamış bir meseleydi. Çünkü ilginçtir bu nesne piramidi onun inşa ettirmediğini doğruluyordu: *Piramit, onun hükümdarlığa sırasında zaten mevcuttu!*

Ankh *Hor* *Mezdau* *Suten-bat* *Khufu* *tu ankh*

Yaşasın Horus Mezdau; Yukarı ve Aşağı Mısır'ın Kralı(na) Khufu'ya yaşam verilir!

O, buldu Evini İsis'in, Piramidin Hanımı

Sfenks'in Evinin yanında

Söz konusu kanıt bir kireç taşı stelasıdır (Şekil 141); Auguste Mariette tarafından 1850'lerde Büyük Piramit yakınlarındaki İsis tapınağının kalıntılarında bulunmuştur. Üstündeki yazı bunun Khufu tarafından İsis tapınağının ve Khufu'nun artık dağılmakta olan tapınağın içinde bulduğu tanrıların amblemlerini ve imgelerini restore ettirişini anmak amacıyla kendi kendini övdüğü bir anıt olduğunu belirtmektedir. Açılış dizeleri hataya yer bırakmayacak şekilde Khufu'yu kartuşuyla tanımlar:

Şekil 141

Kahire Müzesinde bulunan bu steladaki yazıya göre, Khufu sahneye çıktığında Büyük Piramit çoktan oradaydı. Hanımı, tanrıça İsis'ti; Khufu'ya değil bu tanrıçaya aitti. Dahası, İkinci Piramitle birlikte inşa edildiği varsayılan ve Hefra'ya atfedilen Sfenks, çoktan şu anki konumunda uzanmış yatıyordu. Yazının devamı, Sfenks'in konumunu doğru biçimde belirler ve bir kısmının yıldırım çarpması yüzünden tahrip olduğunu kayda geçirir; bugün bile görülebilen bir tahribattır bu.

Khufu yazıtında Prenses Henutsen için “tanrıçanın tapınağının yanında” bir piramit yaptırdığını söyleyerek devam eder. Arkeologlar Büyük Piramit’in hemen yanında sıralanan üç küçük piramidin en güneyde kalanının, İsis tapınağına en yakın duran küçük piramidin gerçekten de Khufu’nun eşlerinden biri olan Henutsen’e adandığına ilişkin bağımsız kanıtlar elde etmişlerdir. Yazıttaki her şey bilinen gerçeklerle uyuşmaktadır ama Khufu’nun bir piramit yaptırmakla ilgili tek iddiası, prenses için yaptırdığı küçük piramittir. Büyük Piramit’in (diğer iki piramitler birlikte) tıpkı Sfenks gibi zaten orada olduğunu belirtir.

Teorilerimizi destekleyen noktalar, yazıtta Büyük Piramit’in aynı zamanda “Hathor’un Batı Dağı” olarak bilindiğini okuduğumuzda daha da perçinlendi:

> Yaşa Horus Mezdau;
> Yukarı ve Aşağı Mısır’ın Kralına
> Khufu’ya yaşam verilir.
> Annesi, İlahi Ana İsis için,
> “Hathor’un Batı Dağı”nın Hanımı için
>   bir stelaya (bunu) yazdırdı.
> Ona yeni kutsal bir sunak verdi.
> Ona taştan bir tapınak yaptırdı,
>   tapınağının içinde bulduğu tanrıları yeniledi.

Hathor, hatırlayacağınız gibi, Sina yarımadasının hanımıydı. Eğer yarımadadaki en yüksek zirve onun Doğu Dağı idiyse Büyük Piramit de onun Batı Dağıydı: Bu ikisi İniş Koridoru için iki çıpa gibi iş görüyorlardı.

Sonradan anılmaya başladığı adıyla “Envanter Stelası” sahiciliğin tüm işaretlerini taşımaktadır. Ancak stelanın keşfedildiği dönemin bilginleri (ve o zamandan bu yana daha birçoğu) kaçınılmaz çıkarımlarla yüzleşebilme cesaretini gösterememişlerdir, Piramitolojinin tüm çatısını darmadağın etmek istemediklerinden, Envanter Stelasının *sahte* olduğunu, [*Excavations at Giza* (Gize’deki Kazılar) adlı eserin yazarı Selim Hassan’dan alıntı yapacak olursak] “Khufu’nun ölümünden çok uzun süre sonra” yazılmış ama “yöresel rahiplerin bazı hayali iddialarını desteklemek için” firavunun adının kullanılmış olduğunu iddia ettiler.

Ancient Records of Egypt (Mısır'ın Kadim Kayıtları) adlı eseri kadim Mısır yazıtları üzerine standart bir eser olan James H. Breasted 1906'da, "Sfenks'e ve Khufu döneminde onun yanındaki sözümona tapınağa yapılan göndermeler, bu anıtı daha en başından büyük bir ilgi nesnesi haline getiriyor. Bu göndermeler, eğer Khufu ile çağdaşsalar en yüksek öneme sahiptirler ama yazıyla ilgili olarak onun daha sonraki tarihlere ait olduğunu gösteren ortografik (imla ile ilgili) kanıtlar tamamen belirleyicidir," diye yazmıştır. Zamanın önde gelen eski Mısır tarihi uzmanlarından olan ve daha önce, stelanın imlası daha sonraki dönemlere ait olsa da sahici ve çok daha eski bir orijinalin kopyası olabileceğini öneren Gaston Maspero'ya katılmıyordu. Şüphelere rağmen Breasted bu yazıtı Dördüncü Hanedanlığın kayıtları arasına ekledi Ve Maspero 1920'de *The Dawn of Civilization* (Uygarlığın Şafağı) adlı kitabını yazdığında, Envanter Stelasının içeriğinin Khufu'nun yaşamı ve yaptıklarını ilgilendiren gerçek veriler olduğunu kabul etmişti.

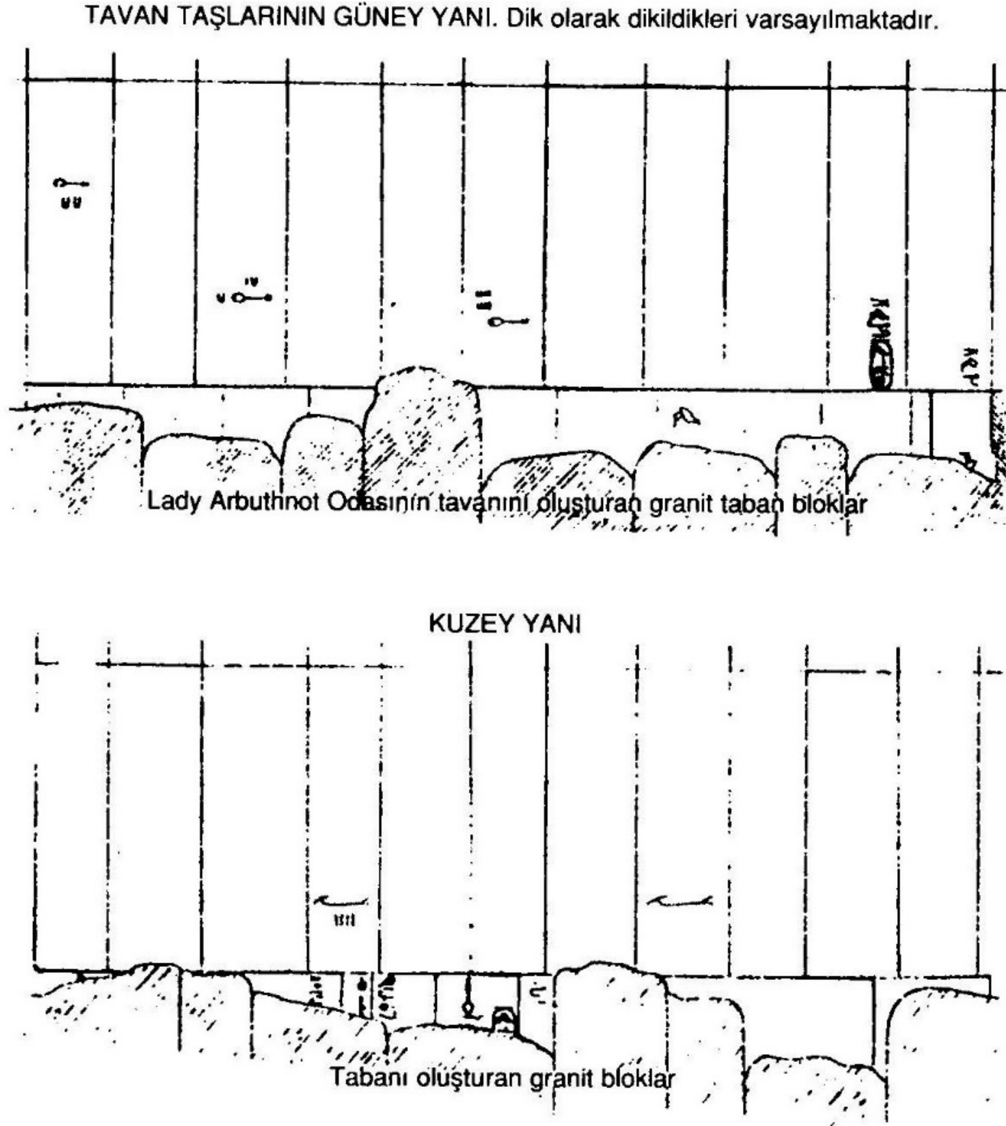
Peki, bu stelanın sahiciliği ile ilgili tereddüdün nedeni neydi?

Envanter Stelası sahte diye lanetlenmişti çünkü stelanın keşfinden sadece on yıl kadar önce, Khufu'nun Büyük Piramit'in kurucusu olduğu tartışmaya yer bırakmayacak biçimde kanıtlanmışa benziyordu. Görünüşe göre kesin olan kanıt; Kral Odasının üstündeki mühürlü odalarda keşfedilen kırmızı boyayla yazılmış işaretlerdi; bu işaretler Khufu'nun hükümdarlığının on sekizinci yılında duvar ustalarının yaptıkları işaretler olarak yorumlanabilirdi (Şekil 142). Odalara, 1837'de keşfedilmelerinden önce hiç kimse girmemiş olduğundan işaretler sahici olmalıydılar ve eğer Ervanter Stelası çelişen bilgiler sunuyorsa Stela da sahte olmalıydı.

Ama kırmızı boyalı işaretlerle ilgili koşullara ve işaretleri keşfedenlerin kim olduklarına dair, daha önce hiç kimsenin girişmediği bir sorgulamaya giriştiğimizde ortaya çıkan sonuç şu oldu: Eğer bir sahtekârlık yapıldıysa, bu kadim zamanlarda değil M.S. 1837'de yapılmıştı ve sahtekârlar "bazı yöresel rahipler" değil iki (ya da üç) saygın İngiliz centilmeniydi.

Hikâye, bir İngiliz aristokrat ailenin "kara koyunu" olan Albay Richard Howard Vyse'ın 29 Aralık 1835'te Mısır'a gelişiyle başladı. O sıralarda, majestelerinin ordusunda görevli başka subaylar "antikacılar" (o zamanlar arkeologlara öyle deniyordu) sıralamasında hayli öne çıkmışlar, saygın

derneklere makalelerini sunuyorlar ve halktan saygı görüyorlardı. Vyse Mısır'a geldiğinde aklında bu düşünceler var mıydı yok muydu bilinmiyor ama gerçek şu ki, Gize'deki piramitleri ziyaret ettiğinde o da bilginlerin ve sokaktaki adamların her gün keşfettikleri şeylerin yarattığı hummaya yakalanıverdi. Özellikle de Büyük Piramit'in içinde bir saklı oda aramakta olan Giovanni Battista Caviglia'nın hikâyeleri ve teorilerinden adeta büyülendi.

Şekil 142

Birkaç gün içinde Vyse, Caviglia'nın araştırması için mali kaynak

sağlamayı önerdi tabi eğer yardımcı kâşif olarak kabul edilirse. Caviglia bu teklifi hemen reddetti ve alınan Vyse Şubat 1836'da Beyrut'a yelken açarak Suriye ve Küçük Asya'yı ziyaret etmeye gitti.

Ama bu uzun yolculuk, içinde uyanan hevesi söndürememişti. İngiltere'ye döneceğine o sıralarda bir bakır para atölyesinde şef olan J. R. Hill adlı becerikli bir arabulucuyla arkadaş oldu. Sonra da, kulağına Mısır hükümetinden Gize'de kazı yapma hakkını sadece kendisine verecek bir *ferman* çıkarttırmanın bazı yolları olduğunu fısıldayan bir "Bay Sloane" ile tanıştırıldı. Bu adamların rehberliğinde Vyse gerekli belgeleri almak için İngiliz Konsolosluğunda Albay Campbell'e gitti. Ancak büyük bir şoka girdi; ferman Campbell ve Sloane'i da ortak hak sahibi gösteriyor ve Caviglia'yı çalışmaların amiri olarak tayin ediyordu. 2 Kasım 1836'da hayal kırıklığına uğramış olan Vyse, Caviglia'ya "ilk 200 dolarlık ödeme"sini yaptı ve kızgınlık içinde Yukarı Mısır'da bir gezi yapmaya gitti.

Operations Carried on at the Pyramids of Gizeh in 1837 (1837'de Gize piramitlerinde Yürütülen Operasyonlar) adlı kitabında Vyse tarafından tarih düşüldüğüne göre, 24 Ocak 1837'de "ne gibi ilerlemeler kaydedildiğini görmek için sabırsızlanarak" Gize'ye döndü. Ama Caviglia ve adamları saklı odayı aramak yerine piramitlerin çevresindeki mezarlarda mumya arıyorlardı. Vyse'ın öfkesi ancak Caviglia ona gösterecek önemli bir şey olduğunu söylediğinde dindi: piramit inşacıları tarafından yazılmış işaretler!

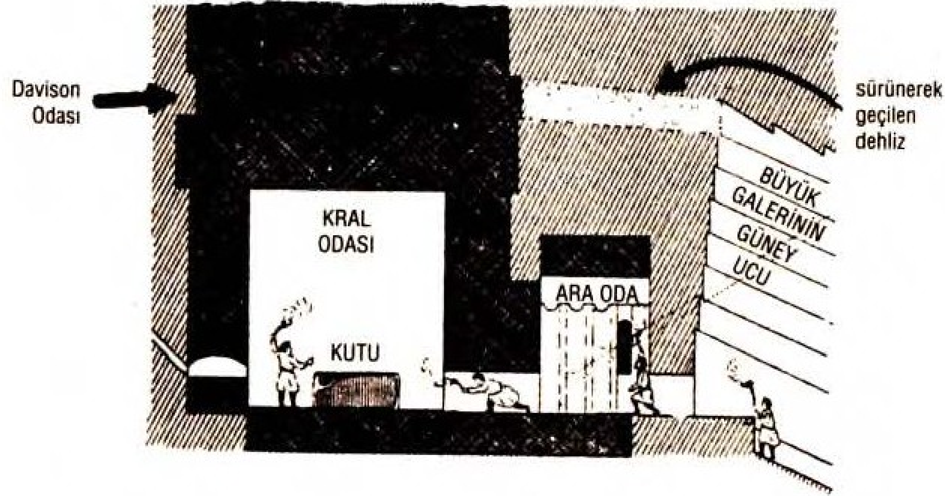
Mezarlardaki kazılar kadim taş ustalarının önceden kesilmiş taşları bazen kırmızı boya ile işaretlediklerini göstermişti. Caviglia böylesi işaretlerin İkinci Piramit'in temelinde de bulunduğunu söyledi. Ancak Vyse ile birlikte incelediklerinde bunların taşın doğal bir biçimde renk değiştirmesinden kaynaklandığı anlaşıldı.

Peki ya Büyük Piramit? "Kral Odası"ndan çıkan "hava kanallarının" nereye gittiğini keşfetmek için orada çalışan Caviglia daha yükseklerde gizli odaların olduğuna emindi. Ancak sürünerek geçilebilen bir geçit yoluyla ulaşılabilen böyle bir bölüm, 1765'te (Şekil 143) Nathaniel Davison tarafından keşfedilmişti. Vyse çalışmanın orada odaklanmasını talep etti ancak Caviglia ve Campbell o sıralarda her müze tarafından istenen mumyaları bulmakla daha çok ilgilenmekteydiler. Hatta Caviglia bulmuş olduğu büyük bir mezarı "Campbell Mezarı" diye adlandıracak kadar ileri

gitti.

Kendi işini kendi görmeye karar veren Vyse Kahire'den piramitlerin olduğu bölgeye taşındı. "İngiltere'ye dönmeden önce, doğal olarak bazı keşifler yapmayı istiyordum," der günlüğüne düştüğü 27 Ocak 1837 tarihli notta. Ailesine çok büyük masraf çıkartarak yaklaşık bir yıldan fazladır gezmekteydi.

Sonraki haftalarda, Vyse'ın yönelttiği çeşitli suçlamalarla Caviglia ile arasındaki uçurum daha da büyüdü. 11 Şubat'ta ikisi büyük bir kavgaya tutuştular. Ertesi gün Caviglia, Campbell Mezarında büyük keşifler yaptı: hiyeroglif yazılarla süslü bir lahit ve mezarın taş duvarlarında taş ustalarının kırmızı boya işaretleri. Ayın 13'ünde Vyse fazla uzatmadan Caviglia'yı işten çıkardı ve bölgeden uzaklaşmasını emretti. Caviglia sadece bir kez ayın on beşinde eşyalarını toplamak için döndü; sonraki yıllarda Vyse'e karşı "şerefsiz suçlamalar"da bulundu; bunların ne olabileceği hakkında Vyse'ın günlükleri pek ayrıntı içermemektedir.

Şekil 143

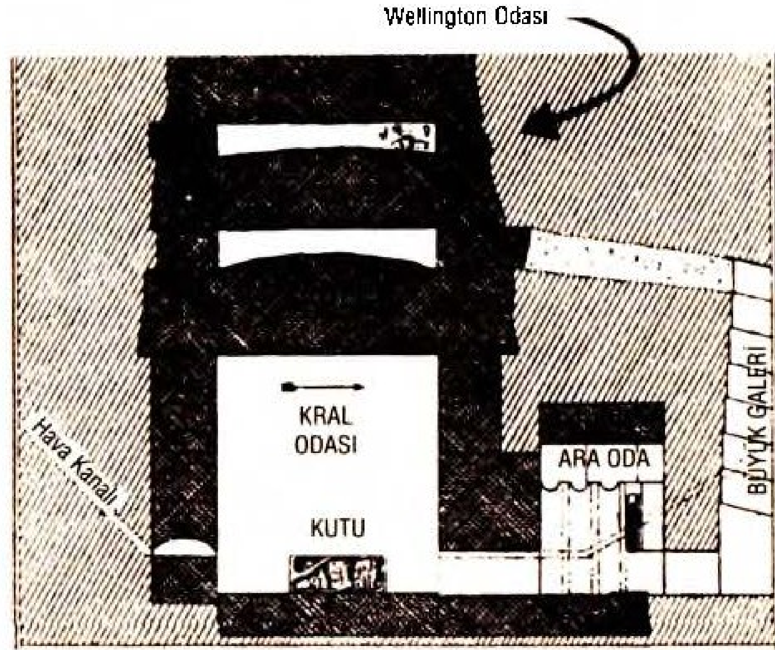
Kavga gerçek bir fikir ayrılığı mıydı yoksa Vyse, Caviglia'nın kazı bölgesinden ayrılması için hiç yoktan bir neden mi yaratmıştı?

Sonradan ortaya çıktı ki, Vyse 12 Şubat gecesi gizlice, yanında becerikli Bay Hill sayesinde tanıştığı John Perring adında bir Mısır Bayındırlık Bölümü mühendisi ve eski Mısır tarihi heveslisi ile Büyük Piramit'e girmişti. Bu ikisi Davison Odasının üstündeki granit blokta

oluşmuş merak uyandıran bir yarığı incelediler, içine bir saz sokulduğunda bükülmeden ilerleyebiliyordu; arkasında boşluk olduğu kesindi.

Bu gizli gece ziyaretinde bu iki adam ne planlar yaptılar? Sonraki olaylardan bunları ancak tahmin edebiliriz. Gerçek şu ki Vyse ertesi sabah Caviglia'yı işten çıkarttı ve kadroya Perring'i aldı. Vyse günlüğüne itiraf eder: "Davison Odasının tavanı üstündeki kazılara devam etmeye kararlıyım, orada bir mezar bölümü bulmayı bekliyorum." Vyse bu araştırmaya daha çok adam ve para yönlendirdiği için kraliyet mensupları ve diğer asillerden Campbell Mezarındaki bulguları incelemeye gelenler oldu; Vyse'ın piramit içinde onlara gösterebileceği pek az yeni şey vardı. Hüsran içindeki Vyse, adamlarına Sfenks'in omuzlarından içeri delmelerini emretti, ondaki taş ustalarının işaretlerini bulmayı umuyordu. Başarısız olunca dikkatini Saklı Odaya yöneltti.

Mart ayının ortalarında Vyse yeni bir sorunla karşı karşıya kaldı: Diğer projeler adamlarını ayartıp kaçırıyordu. Ücretlerini iki katına çıkardı, tabi gece gündüz çalışırlarsa; zamanın kalmadığını fark etmişti. Çaresizlik içindeki Vyse temkini elden bıraktı ve ilerleyişini engelleyen taşları parçalamak için patlayıcı kullanılmasını emretti.

Şekil 144

27 Mart günü çalışanlar granit dilimlere küçük bir delik açtılar. Hiç anlamı olmadan Vyse, Paulo adındaki formeni işten kovdu. Ertesi gün Vyse günlüğüne şunu not düşer: “Davison Odasının üstündeki odaya bakan küçük delikten, bir çubuğun ucuna takılı bir mum soktum ve ne yazık ki bunun da aşağıdaki gibi inşa edilmiş bir oda olduğunu gördüm.” Saklı Odayı bulmuştu! (Şekil 144)

Deliği genişletmek için barut kullanan Vyse 30 Mart günü yeni keşfedilen odaya girdi; yanında Bay Hill vardı. Odayı dikkatle incelediler. Hermetik mühürlüydü, hiçbir açıklık söz konusu değildi. Odanın zemini, aşağıdaki Davison Odasının tavanını oluşturan büyük granit dilimin pürüzlü yüzünden oluşmaktaydı. “Her bir adımımızı gösteren siyah bir tortu tüm zemine eşit olarak yayılmıştı.” (“Hayli derin birikmiş” olan bu siyah çökeltinin yapısı asla belirlenemedi.) “Tavan güzelce cilalanmıştı ve birleşme yerleri mükemmeldi.” Odaya daha önce hiç girilmediği kesindi ancak içinde ne lahit ne de hazine vardı. Çıplaktı, tamamen boştu.

Vyse deliğin büyütülmesini emretti ve İngiliz Konsolosluğuna bu yeni bölümü “Wellington Odası” diye adlandırdığını ilan etti. Akşam “Bay Perring ve Bay Mash geldiler, Wellington Odasına gittik ve çeşitli ölçümler yaptık *ve bunu yaparken taş ocağı işaretlerini bulduk*.” Talih aniden yaver gitmişti ha!

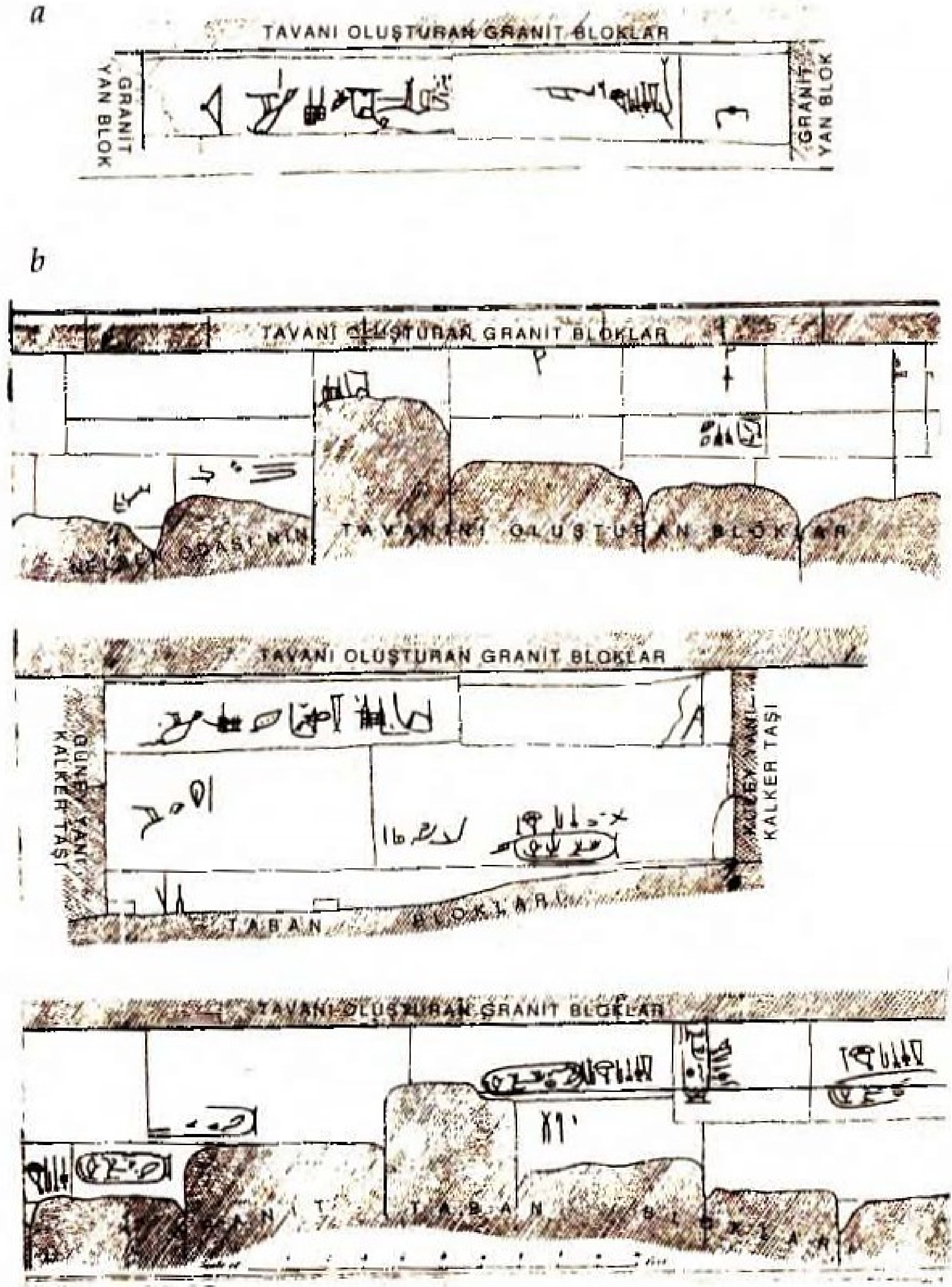
Bunlar, piramit dışındaki mezarlarda bulunan kırmızı boyalı taş ocağı işaretlerine benziyorlardı. Vyse ve Hill, odayı ilk kez incelediklerinde nasıl olduysa bunları görememişlerdi. Ama Bay Perring ve Perring’in davetiyle orada bulunan bir inşaat mühendisi olan Bay Mash’in eşliğinde, bu müstesna keşfin dört görgü tanığı olmuştu.

Wellington Odasının tam olarak Davison Odasının eşi olması gerçeği; Vyse’ın bunun da üzerine bir oda daha olduğundan kuşkulanmasına yol açtı. Bir neden göstermeksizin, Vyse 4 Nisan’da Giachino adlı son formeni de işten attı. 14 Nisan’da İngiliz Konsolosu ve Avusturya Baş Konsolosu kazı alanını ziyaret ettiler. Taş ustalarının işaretlerinin kopyalarının çıkartılmasını talep ettiler. Vyse, Perring ve Mash’ı görevlendirdi ama ilk olarak Campbell Mezarında daha önce keşfedilen işaretleri kopyalamalarını emretti; Büyük

Piramit'in içindekiler nasılsa bekleyebilirlerdi.

Bol barut kullanarak Wellington Odasının (Vyse oraya Lord Nelson adını vermişti) üstündeki boşluğa 25 Nisan'da girildi. O da diğerleri gibi boştu ve zemini o gizemli siyah tozla kaplıydı. Vyse, "özellikle batı yönünde taş blokların üstüne kırmızıyla yazılmış birkaç taş ocağı işareti" bulmuş olduğunu bildirdi. Peşi sıra Bay Hill de yeni bulunan odalara, görünüşe göre onlara Wellington ve Nelson adlarını yazmak için (ama nasıl?) girip çıkıyordu. 27 Nisan'da Perring ya da Mash değil de Bay Hill taş ocağı işaretlerini kopyaladı. Vyse, Nelson Odasında bulunanları (ancak Wellington Odasında bulunanları değil) kitabına almıştı (Şekil 145a).

7 Mayıs günü Nelson Odasının da üstündeki bir odaya daha patlayıcılarla yol açarak girildi; Vyse buraya geçici olarak Leydi Arbuthnot adını verdi. Günlüğünde o tarihte taş ocağı işaretlerinden söz edilmez ancak daha sonra bunlardan bolca bulunmuştu. Yeni işaretlerde çarpıcı olan şey bunların bolca kartuşlar içermesiydi; bu da ancak kraliyet ailesinden birinin adı anlamına gelebilirdi (Şekil 145b). Vyse, piramidi inşa eden firavunun yazılı adına mı rastlamıştı?

Şekil 145

18 Mayıs'ta Dr. Walni adında biri, kraliyet adlarının deşifresinde

uzmanlaşmış olan bir eski Mısır tarihi uzmanına, “Bay Rosellini’ye göndermek üzere Büyük Piramit’te bulunan karakterlerin kopyası için başvurdu.” Vyse bu talebi hemen geri çevirdi.

Vyse ertesi gün Lord Arbuthnot, Bay Brethel ve Bay Raven eşliğinde Leydi Arbuthnot Odasına girdi ve dördü “Bay Hill’in çizimlerini Büyük Piramit’teki taş ocağı işaretleri ile karşılaştırdılar ve daha sonra doğruluğuna dair bir belge imzaladılar.” Kısa süre sonra son mahzen odasına da girilmişti ve içlerinde bir kraliyet kartuşu da olan daha fazla sayıda işaret bulunmuştu. Derken Vyse Kahire’ye gitti ve taşların üstündeki yazıların otantik kopyalarını resmen Londra’ya gönderilmesi için İngiliz Konsolosluğuna teslim etti.

İşini bitirmişti: O zamana dek bilinmeyen odaları bulmuştu ve Büyük Piramit’i inşa ettirenin kimliğini kanıtlamıştı çünkü kartuşların içinde kraliyet adı *Kh-u-f-u* yazıyordu.

Bu güne dek her ders kitabında bu keşif yer aldı.

Vyse’ın keşiflerinin etkisi büyüktü ve Londra’daki British Museum uzmanlarından çabucak elde ettiği doğrulamayla kabul edilmelerini kesinleştirdi.

Bay Hill tarafından yapılan kopyalamalar müzeye ne zaman ulaştı ve bunların analizleri Vyse’a ne zaman gönderildi bilinmiyor ama müzenin (Samuel Birch adlı hiyeroglif uzmanının elinden çıkan) görüşünü 27 Mayıs 1837’de günlüğüne geçirdi. Uzun analizler Vyse’ın beklentilerini doğruluyordu: Kartuşlardaki adlar *Khufu* ya da değişkenleri biçiminde okunabiliyordu: Tıpkı Heredot’un yazmış olduğu gibi Büyük Piramit’in kurucusu Keops idi.

Ama bu keşfin ardından gelen anlaşılabilir heyecan içinde, müzenin görüş yazısında yer alan birçok “eğer” ve “ama” kelimesine dikkat edilmedi. Bu yazıda ayrıca bize sahteciliği ilk kez düşündüren bir ipucu da yer almaktaydı: sahtecinin beceriksizce yaptığı hata.

Her şeyden önce Bay Birch birçok işaretin imlasından ve yazılışından dolayı rahatsızdı. “Büyük Piramit’in odalarındaki taşlar üstüne yontucu ya

da taş ustası tarafından kırmızıyla çizilen semboller veya hiyeroglifler, açıkça taş ocağı işaretlerdir,” diye başlayan açılış cümlesi şöyle devam ediyordu; “Yarı-hiyeratik ya da lineer-hiyeroglif karakterlerle yazılmış olmasından dolayı pek okunamasa da hayli ilginç noktalar içermektedirler...”

Bay Birch’ün aklını karıştıran şey, Dördüncü Hanedanlık başlangıcından kaldığı varsayılan işaretlerin bundan ancak bir asır sonra ortaya çıkmış olan bir yazıyla yazılmış olmasıydı. Piktograflar yani “yazılı resimler” olarak başlayan hiyeroglif yazısı büyük beceri ve uzun bir eğitim gerektiriyordu; bu nedenle zaman içinde, özellikle ticari alışverişlerde, çok daha hızlı yazılan ve daha basit daha çizgisel bir yazı türü olan hiyeratik kullanılmaya başlanmıştı. Vyse tarafından keşfedilen hiyeroglif semboller, dolayısıyla başka bir döneme aittiler. Bunlar ayrıca pek belirsizdiler ve Bay Birch bunları okumada büyük güçlük çekmişti: “kartuşla aynı lineer el yazısında yazılmış olan ismi izleyen hiyerogliflerin anlamı pek belirli değil... İsimleri izleyen semboller pek belirsiz.” Birçoğu ona “hiyeratik yazıya yakın karakterlerle yazılmış” gibi görünmekteydi yani yarı-hiyeratik karakterlerden çok daha sonraki bir döneme ait karakterlerle. Sembollerin bazıları görülmedik türdendi, Mısır’daki diğer hiçbir yazıtta görülmemişlerdi: “Sufis’in (Keops’un) kartuşunu,” diye yazar Bay Birch, “koşutunu bulmanın pek güç olduğu bir hiyeroglif izlemektedir.” Diğer semboller de “çözülmesi aynı derece zor” türdendir.

Bay Birch’ün aklı (Vyse tarafından “Campbell Odası” diye adlandırılan) en tepedeki odada bulunan “garip bir semboller dizisi” yüzünden de karışmıştı. Burada “iyi, zarif” anlamındaki hiyeroglif sembol bir rakam olarak kullanılmıştı; bu daha önce de daha sonra da asla keşfedilmemiş bir kullanımdır. Bu sıra dışı biçimde yazılmış sayıların, (Khufu’nun hükümranlığının) “on sekizinci yılı” anlamına geldiği varsayıldı.

Kraliyet kartuşunu izleyen ve “kartuşla aynı lineer el yazısı ile yazılmış” olan semboller de bir o kadar şaşırtıcıydı. Bunların “Yukarı ve Aşağı Mısır’da Kudretli” gibi bir kraliyet unvanını hecelediklerini varsaydı. Bu sembol sıralamasına benzer bulabildiği tek örnek “kraliçe Amasis’in tabutu üstünde görünen unvan” idi. Firavun Amasis’in M.Ö. altıncı yüzyılda yani Khufu’dan iki bin yıl sonra hüküm sürmüş olduğunu vurgulamaya gerek görmüyordu!

Vyse tarafından bildirilen kırmızı boyayla yapılmış işaretleri her kim yazdıysa, farklı dönemlere ait bir yazı metodu (lineer), yazılar (yarı-hiyeratik ve hiyeratik) ve unvanlar kullanmıştı ancak bu farklı dönemlerin hiçbiri Khufu dönemine ait değildi, hepsi de daha sonraki dönemlere aittiler. Yazar ayrıca pek de kalemi kuvvetli biri değildi; hiyerogliflerin bazıları ya belirsiz, ya tamamlanmamış, ya yerinde kullanılmamış, ya hatalı ya da tamamen bilinmeyen biçimlerde kullanılmıştı.

(Bir yıl sonra bu yazıları analiz eden dönemin önde gelen eski Mısır tarihi uzmanlarından olan Alman Carl Richard Lepsius da yazıların “kırmızı boyaya batırılmış bir fırçayla el yazısını andırır biçimde, hiyeratik işaretleri andıracak biçimde çizilmiş olması” karşısında aynı biçimde şaşırmıştı. Kartuşları izleyen hiyerogliflerden bazılarının tamamen bilinmez olduğunu ilan etmişti ve “Ben bunları açıklayamıyorum,” demişti.)

Bir görüş bildirmesi istenilen ana konuya döndüğünde Bay Birch bombayı patlatır: Piramit içinde sadece bir değil *iki* adet kraliyet adı vardı!

Aynı piramidi iki kralın inşa ettirmesi mümkün olabilir miydi? Eğer öyleyse kimdi bunlar?

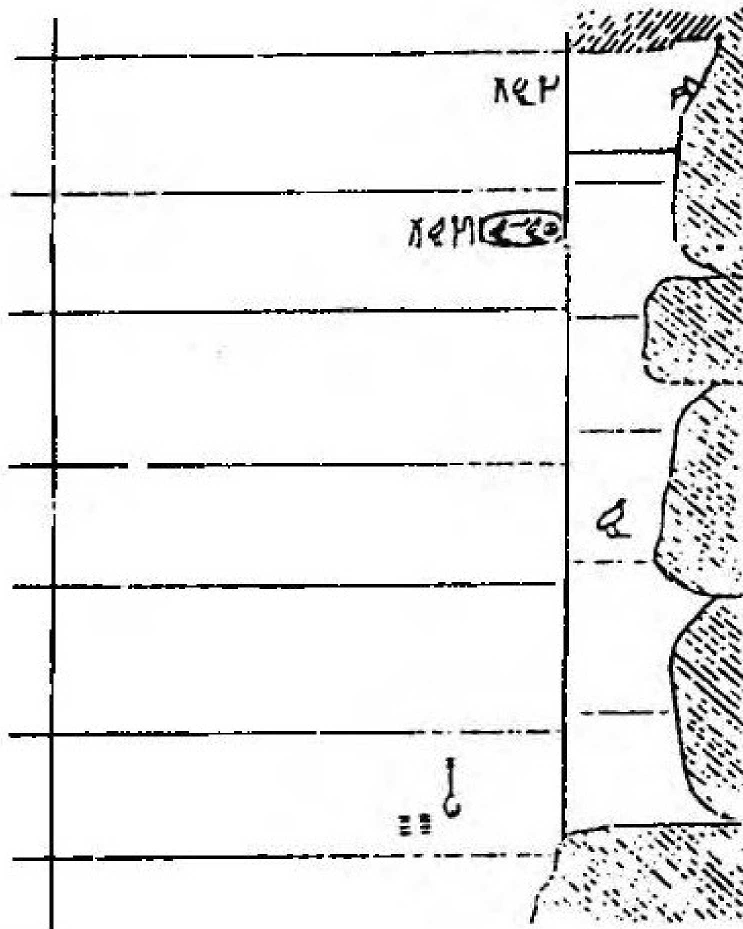
Yazılarda görülen iki kraliyet adı, bizler için bilinmez değildir” diye bildiriyordu Birch: “O hanedanlığın monarşisi tarafından görevlendirilen merasimcilerin mezarlarında bulunmuşlardır.” Yani Gize piramitlerinin atfedildikleri firavunların ait olduğu Dördüncü Hanedanlıktan söz ediyordu. Kartuşlardan biri (Şekil 146a) o sıralarda *Saufou* ya da *Şoufou* diye okunmuştu; diğeri (Şekil 146b) ise tanrı Khnum’un koç sembolünü içermekteydi ve o sıralarda *Senekhuf* ve ya *Seneşoufou* diye okunmuştu.

Koç sembolü içeren adın anlamını analiz etmeye girişen Birch, “ilk olarak Wellington Odasında ortaya çıkana benzer bir kartuş; Bay Wilkinson tarafından ‘Mater. Hieroglyph, Yerleştirilmemiş Krallar Tablosu E’de ve yine Bay Rosellini tarafından da yayımlanmıştı ve Bay Wilkinson’un “Sufis’in Erkek Kardeşi” anlamına geldiğini düşündüğü bir isim olan ‘Seneşufo’ olarak okunmuştu,” diye belirtir.

Bir firavunun kendinden önceki firavun tarafından başlatılmış bir piramidi (Medum’daki piramit vakasında olduğu gibi) tamamlamış olabileceği, eski Mısır tarihi uzmanlarınca kabul edilir bir teoriydi. Bu

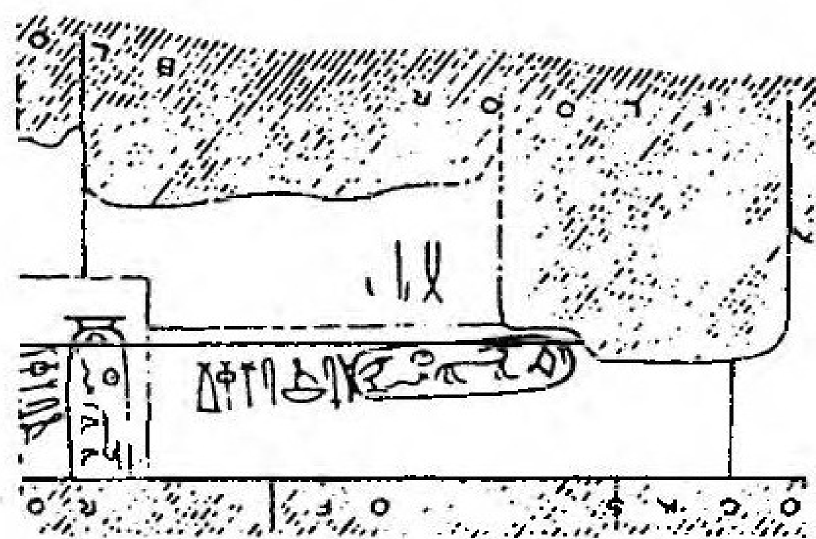
durum, aynı piramidin içinde iki kraliyet adının bulunmasını açıklayamaz mıydı? Belki ancak bu vakada değil.

Büyük Piramit vakasındaki imkânsızlık, çeşitli kartuşların birleşiminden kaynaklanmaktaydı (Şekil 147). Piramide, yani Keops/Khufu'ya ait olduğu varsayılan kartuş; en üstte yer alan, Campbell Odası adı verilen kemerli odada bulunmuştu. İkinci adı heceleyen (günümüzde *Khnem-khuf* diye okunmaktadır) bir başka kartuş ise Wellington Odasında ve Leydi Arbuthnot Odasında ortaya çıkmıştı. Nelson Odasında hiçbir kartuş çizili değildi), başka bir deyişle, alttaki odalar Keops'tan *sonra* yaşamış ve hüküm sürmüş olan bir firavunun adını taşıyorlardı. Piramidi tabandan başlayıp tepeye doğru ilerleyerek inşa etmenin dışında başka bir yol olmadığından, kartuşların yerleşimi; Kefren'den önce hüküm süren Keops'un kendisinden önce gelen bir firavunun başlattığı bir piramidi tamamlamış olduğu anlamına geliyordu. Bu da, şüphesiz, mümkündü.

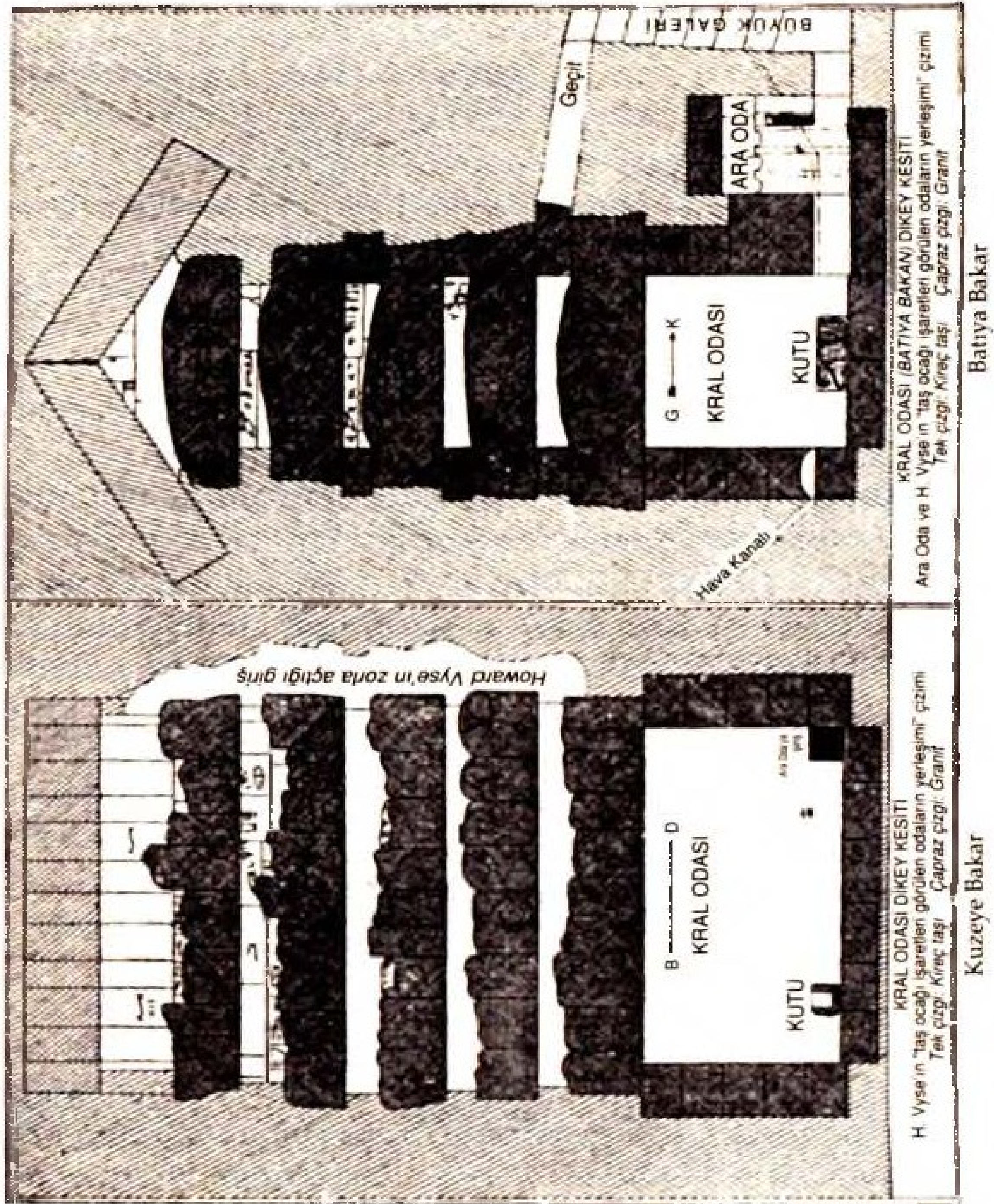
a

b

Şekil 146

BÜYÜK GALERİ
Geçit
ARA ODA
G
K
KRAL ODASI
KUTU
Hava Kanalı
KRAL ODASI (BATIYA BAKAN) DİKEY KESİTİ
Ara Oda ve H. Vyse'in "taş ocağı işaretleri görülen odaların yerleşimi" çizimi
Tek çizgi: Kireç taşı Çapraz çizgi: Granit
Batıya Bakar
Howard Vyse'in zorla açtığı giriş
B
D
KRAL ODASI
KUTU
KRAL ODASI DİKEY KESİTİ
H. Vyse'in "taş ocağı işaretleri görülen odaların yerleşimi" çizimi
Tek çizgi: Kireç taşı Çapraz çizgi: Granit
Kuzeye Bakar

Şekil 147

Bu iki adın, kadim Krallar Listesinde yer alan I. Sufis (Keops) ve II. Sufis (Kefren) olabileceği sonucuna varan Birch, sorunu bu iki adında bir biçimde sadece Keops'a ait olup olamayacağını düşünerek çözmeye çalıştı; biri gerçek adı diğeri ise "sonradan verilen adı" olabilirdi. Ama vardığı son sonuç, yazılardaki diğer utanç verici özelliklerin üstüne "bu (ikinci) adın bir taş ocağı işareti olarak varlığı, ek bir utanç kaynağıdır," şeklindeydi.

"İkinci Ad Sorunu", İngiltere'nin en ünlü eski Mısır tarihi uzmanı Flinders Petrie yaklaşık yarım yüzyıl sonra piramidi ölçmek için aylarını harcadığı sıralarda hala çözülebilmiş değildi. Petrie, *The Pyramids and Temples of Gizeh* (Gize Piramitleri ve Tapınakları) adlı kitabında, "Bu kral (Khnem-khuf) ile ilgili en yıkıcı teori, onun Khufu ile aynı kişi olmasıdır," diyerek bu teoriye karşı o sıralarda diğer eski Mısır tarihi uzmanları tarafından dile getirilen nedenleri ele alıyordu. Birkaç nedenden ötürü, Petrie bu iki adın iki ayrı krala ait olduğunu göstermişti. Peki, her iki isimde neden Büyük Piramit içinde şu an bulundukları konumlarda yer almaktaydılar? Petrie bunun tek bir makul sebebinin olabileceğine inanıyordu; Keops ve Kefren birlikte hüküm sürmüşlerdi.

Petrie'nin teorisini destekleyen hiçbir kanıt bulunamadığından Gaston Maspero, *The Dawn of Civilization* (Uygarlığın Şafağı) adlı eserinde Vyse'ın keşfinden bir asır sonra "Khufu ve Khnem-Khufu diye okunan iki kartuşun aynı anıtta var olmaları eski Mısır tarihi uzmanları için büyük bir utanç kaynağı olmuştu," diye yazmıştı. Sorun, önerilen tüm çözümlere rağmen hala utanç kaynağı olmaya devam ediyor.

Ama biz bir çözümün önerilebileceğine inanıyoruz tabi eğer bu yazıları kadim taş ustalarına atfetmekten vazgeçip gerçeklere bakmaya başlayabilirsek.

Gize'deki piramitler, diğer birçok nedenin yanı sıra içlerinde herhangi bir süsleme ve Vyse tarafından bulunan yazılar dışında herhangi bir yazıdan tamamen yoksun olmaları nedeniyle kendilerine özgüdürler. Peki, bu istisnanın nedeni nedir? Eğer taş ustaları "Kral Odası"nın yukarısında yer alan boşluklarda saklı duran taş bloklar üstüne kırmızı boyayla yazılar yazma konusunda hiçbir vicdan azabı duymamışsalar neden 1765'te Davison tarafından bulunan ilk odada bu yazılardan bir tane bile yoktu da sadece Vyse tarafından bulunan odalarda vardı?

Vyse tarafından bildirilen yazılara ek olarak, çeşitli odalarda gerçek taş ustası işaretleri de bulunmuştu: yerleştirme işaretleri ve oklar. Bunlar tam beklendiği gibi çizilmişlerdi, yani doğru tarafı yukarı bakacak biçimde çünkü taş ustalarının içinde çalıştıkları odanın henüz tavanı yapılmamıştı; ayakta durabiliyor, hareket edebiliyor ve işaretleri zorlanmadan çizebiliyorlardı. Ancak, taş ustalarının işaretlerinin üstüne ya da çevresine (Şekil 145) çizilmiş olan tüm yazılar, sanki onları çizen kişi alçak tavanlı odaların içinde (yükseklikleri Leydi Arbuthnot Odasında 42 cm ile 135 cm arasında, Wellington Odasında ise 66 cm ile 111,75 cm arasında değişiyordu) eğilmek veya çömelmek zorunda kalmışçasına ya *baş aşağı* ya da dikeydiler.

Odaların ya da inşaat boşluklarının duvarlarına boyayla yapılan kartuşlar ve kraliyet unvanları kaba ve son derece büyüktü. Kartuşların çoğu 76 ila 91 cm boyunda ve yaklaşık 32 cm genişliğindeydi; bazen üstüne boyandıkları taş bloğun, bunları yazan kişi sanki tüm boşluğu değerlendirmek zorundaymışçasına, neredeyse tüm yüzünü kaplayacak biçimdeydiler. Aynı odalarda bulunan bazı gerçek taş ustası işaretlerinde bile kendini belli eden o kadim Mısır hiyerogliflerindeki kesinlik, zarafet ve oran duygusunun tam zıddıydılar.

Wellington Odasının doğu duvarının bir köşesindeki birkaç işaretin dışında, hiçbir odanın doğuya bakan duvarlarında hiçbir yazı bulunamamıştı; bu doğu duvarlarında (gerçek taş ustası işaretlerinden başka) herhangi bir sembol de yoktu; sadece Campbell Odasının tonozlu doğu ucunda birkaç anlamsız çizgi ve bir kuşun yarım yamalak dış hatları görülüyordu.

Bu çok gariptir; hele de Vyse'ın bu odalara girmek için hep doğu tarafından tünel açıp kazdırdığı düşünüldüğünde. Acaba eski taş ustaları Vyse'ın bu doğuya bakan duvarları kırıp içeri gireceğini tahmin ettiklerinden o yandaki taşlara işaret koymamayı mı tercih etmişlerdi? Yoksa böyle işaretlerin yokluğu; aklımıza, onları taşlara yazan her kimse, tahrip olmuş doğu duvarı yerine kuzey, güney ve batıya bakan duvarlara yazmayı tercih ettiğini mi getirmelidir?

Başka bir deyişle, bu yazıların piramit inşa edilirken eski çağlarda değil de ancak Vyse bu odalara girmek için yol açtıktan sonra yazılmış olduklarını varsaydığımızda, tüm sorunlar çözülmez mi?

Vyse'ın o hengameli günlerde yaptığı işleri çevreleyen atmosfer, bizzat albay tarafından tarif edilmiştir. Tüm piramitlerin çevresinde büyük keşifler yapılmaktaydı ama içlerinde değil. O hiç hoşlanmadığı Caviglia tarafından keşfedilen Campbell Mezarı, sadece öteberi değil kırmızı boyayla yapılmış taş ustası işaretleri ve hiyeroglifler de içermekteydi. Vyse kendi keşfini başarabilme konusunda çaresizlik hissetmeye başlamıştı. En sonunda o zaman dek bilinmeyen odalara girdi ancak bunlar birbiri ardınca daha önce keşfedilen (Davison Odası) oda gibi boş ve çıplaktılar. Bu kadar masraf ve çabaya değecek ne gösterebilirdi ki? Neyle onurlandırılacaktı, neyle hatırlanacaktı?

Vyse'ın günlüklerinden biliyoruz ki, Bay Hill'i sabah bu odaların içine, Napolyon'a karşı zafer kazanan kahramanlar olan Wellington Dükü ve Amiral Nelson'un adlarını yazması için yollamıştı. Ancak gece olunca, piramidi varsayımsal kadim kurucusunun kartuşu ile "vaftiz etmek" üzere Bay Hill'in tekrar odalara girdiğinden şüpheleniyoruz.

"İki kraliyet adı," diyordu Samuel Birch, görüşünü yazarken "bu piramitlerin dikildiği dönemdeki hanedanlığın monarşisi tarafından çalıştırılan merasimcilerin mezarlarında zaten bulunmuştu." Firavunun sanatçıları krallarının doğru adını herhâlde biliyorlardı. Ama 1830'larda eski Mısır tarihi bilimi daha emekleme çağındaydı ve hiç kimse Heredot'un "Keops" dediği kralın kartuşundaki doğru hiyeroglif desenin ne olduğunu kesinkes söyleyemiyordu.

Ve böylece, Bay Hill'in muhtemelen tek başına, diğer herkes ortalıktan el ayak çektikten sonra yeni keşfedilen odalara girdiğinden şüpheleniyoruz. Mecburen kırmızı boya kullanarak, meşale ışığında o alçak tavanlı odaların içinde iki büklüm çömelerek bazı kaynaklardan elde ettiği hiyeroglif sembolleri kopya etmeye çabalamış ve duvarlara kendisine göre uygun işaretlermiş gibi görünen şeyleri yazmıştı. Ancak Wellington Odasında ve Leydi Arbuthnot Odasında yazdığı isim yanlıştı.

Dördüncü Hanedanlığın kraliyet isimlerinin yazıları Gize piramitleri çevresindeki mezarlar da birer birer ortaya çıkmaktayken, Hill'in kullanması gereken doğru kartuş hangisiydi? Hiyeroglif yazı konusunda eğitilmemiş olan Hill bu ayrıntılı sembolleri kopya etmek için piramide girerken yanında bir kaynak kitap almış olmalıydı. Vyse'ın günlüklerinde tekrar tekrar sözü

edilen tek kitap, Sir John Gardner Wilkinson'un *Materia Hieroglyphica* (Hiyeroglif Meselesi) adlı eseriydi. Başlık sayfasında da belirtildiği gibi, okuyucuya "Mısır Panteonu ve ilk çağlardan İskender'in fethine dek Firavunların Tahta Çıkış Sırası" konusunda güncel bilgiler vermek amacını taşıyordu. 1828'de yani Vyse'ın piramitlere saldırmasından dokuz yıl önce basılmıştı ve İngiliz eski Mısır tarihi uzmanları için bir kaynak kitaptı.

Birch de raporunda "ilk olarak Wellington Odasında ortaya çıkana benzer bir kartuş; Bay Wilkinson tarafından 'Mater. Hieroglyph, Yerleştirilmemiş Krallar Tablosu E'de yayımlanmıştı," diyordu. Dolayısıyla Hill'in Vyse tarafından keşfedilen ilk odaya (Wellington Odası) çizdiği kartuşun (Şekil 146b) muhtemel kaynağının ne olabileceğine dair açık bir işaret bulduk demektir.

Wilkinson'un *Materia Hieorglyphica* adlı eserine bakınca, içimizden Vyse ve Hill'e acımak gelir: Metinler ve sunumlar düzensizdir, resimli sayfalar ve tablolardaki kartuşlar küçüktür, kötü kopya edilmiştir ve kötü basılmıştır. Wilkinson sadece kraliyet adlarının doğru okunuşu konusunda değil, taşa kazınan ya da yontulan hiyerogliflerin lineer yazıya nasıl dönüştürüldüğü konusunda da kendisinden pek emin değildir. Sorun, disk işareti söz konusu olunca hayli belirgindir; anıtlarda ya içi dolu bir küre ● veya boş bir küre ○ olarak ve lineer (ya da fırçayla yazılan) yazıda ise ortasında bir nokta bulunan bir disk ⊙ de gösterilirdi. Wilkinson ise eserinde söz konusu kraliyet kartuşlarını bazı durumlarda içi dolu bir disk, bazı durumlarda ise ortasında nokta olan bir küre şeklinde göstermişti.

Hill de Wilkinson'u izledi. Ama kartuşların hepsi de *Khnum* ile yazılmış olanlardı. Zaman açısından bakarsak bu; 7 Mayıs'ta sadece "koç" kartuşlarının yazılmış olduğu anlamına gelir. Derken 27 Mayıs'ta Campbell Odasına girildiğinde hayati ve belirleyici olan, *Kh-u-f-u* kelimesini heceleyen kartuş bulunmuştu. Mucize nasıl oluşmuştu peki?

Vyse'ın şüpheli günlüklerinde, kaplama taşlarının "en ufak bir yazı veya yontma izi göstermediği ve piramide ait hiçbir taşta ya da yakınında (daha önce tarif edilen taş ocağı işaretleri hariç) yine hiçbir yazı veya kazıma izi olmadığı" gerçeğine sadık bir bölümde, bir ipucu saklıdır. Vyse sadece bir istisna olduğunu not etmiştir: "Kahverengi taşa yontulmuş, 15 cm'ye 17 cm

boyutunda Sufis'in kartuşunun bir parçası. Bu parça, kuzey yüzündeki höyükten 2 Haziran'da çıkartılmıştır." Vyse, bu parçanın bir çizimini de eklemişti (Şekil 148a).

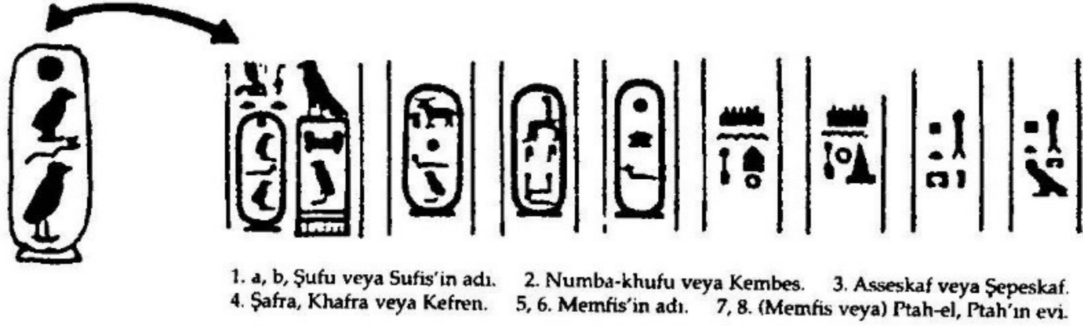
Şekil 148

Peki, Vyse daha British Museum ile iletişime bile geçmeden bunun "Sufis kartuşunun bir parçası" olduğunu nasıl bilebilmişti? Vyse öyle olduğuna inanmamızı istemektedir çünkü kartuşun tamamını (Şekil 148b) bir hafta önce (27 Mayıs'ta) Campbell Odasında bulmuştur.

Ama şüpheli bir durum var. Vyse yukarıda günlüğünden yaptığımız alıntıda, üstünde Khufu kartuşunun bir kısmı olan taşın *2 Haziran*'da bulunduğunu iddia etmektedir. Ancak bu notun düşüldüğü tarih *9 Mayıs*'tır! Vyse'ın tarihlerle oynaması, piramidin dışında bulunan kartuş parçasının daha önce piramidin içinde bulunmuş olan kartuşun bütününü gösteren çizimi doğruladığına inanmamızı sağlamak içindir. Ama tarihler durumun tam tersi olduğunu göstermektedir: Vyse, daha 9 Mayıs'ta, yani Campbell Odasının keşfinden tam on sekiz gün *önce*, gerekli olan kartuşun neye benzemesi gerektiğini fark etmişti. O gün, yani 9 Mayıs günü Vyse ve Hill, Keops'un adının doğru yazılışını beceremediklerini bir biçimde fark etmişlerdi.

Bu durum; Leydi Arbuthnot Odasının keşfinden hemen sonra Vyse ve Hill'in her gün telaşla Kahire'ye gidip gelmelerini açıklayabilir. O sırada piramitler bölgesinde onlara çok ihtiyaç duyuluyorken ne diye kalkıp Kahire'ye gittiklerine dair bir açıklama günlüklerde yer almıyor. Öyle sanıyoruz ki, onları yıldırım çarpmışa döndüren şey, Wilkinson'un yeni çıkan kitabıydı: üç ciltlik *Manners and Customs of the Ancient Egyptians* (Eski Mısırlıların Adetleri ve Görenekleri) adlı eser. O yıl (1837) başlarında

Londra’da basılan kitap, o dramatik ve gerilimli günlerde Kahire’ye henüz gelmiş olmalıydı. Ve bu kez düzenli ve temiz yapılan baskısıyla kitap, Vyse ve Hill’in çoktan kopya etmiş oldukları koç kartuşunun üstünde görüldüğü ilk heykellerle ilgili bir bölüm ve de Wilkinson’un “Şufu veya Sufis” diye okuduğu (Şekil 149) yeni bir kartuş içeriyordu.

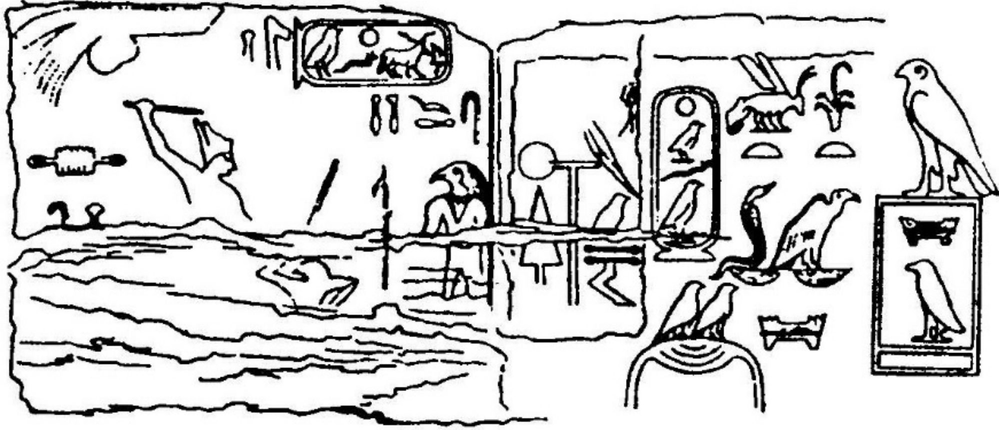
Şekil 149

Wilkinson’un yeni sunumu Vyse ve Hill’i şoka sokmuş olmalıydı çünkü yazar, koç kartuşu ile ilgili fikrini değiştirmişe benziyordu (onun tablosundaki No. 2). Artık bunu “Sen-Sufis” yerine “Numba-khufu veya Kembes” diye okumaktaydı. Bu isimlerin, Büyük Piramit yakınındaki mezarlarda yazılı olarak bulunduğunu anlatıyordu; ve 1a numaralı kartuşta “Sufis’i ya da hiyerogliflerin yazılışıyla Şufu veya Khufu’yu algılıyoruz; bu kolaylıkla Sufis veya Keops’a dönüştürülebilecek bir isim,” diye belirtiyordu. Demek ki yazılması gereken doğru isim buydu!

Peki, koç kartuşu (onun tablosunda Şekil 2) kimin adını belirtiyordu öyleyse? Tanımlamanın zorluklarını açıklayan Wilkinson, “burada sunulan ilk iki ismin her ikisinin de Sufis’e ait olup olmadığı ya da İkincinin diğer piramidin kurucusu olup olmadığı” hakkında karar veremediğini kabul ediyordu.

Vyse ve Hill bu rahatsız edici haberlerle ne yapacaklardı? Wilkinson’un anlattıkları onlara bir yön göstermişti hemen peşinden koştular. Bu iki isim, diye belirtmişti yazar, “Sina Dağında yine karşımıza çıkarlar.”

Wilkinson bir biçimde yanılarak ki bu onun çalışmasında sık görülmektedir, gerçekten Sina Dağında değil de Sina'nın turkuaz madenleri bölgesinde bulunan hiyeroglif yazılara gönderme yapıyordu. Yazılar, o yıllarda muhteşem resimleriyle *Voyage de l'Arabie Pétrée* (Arabistanlı Pétrée'nin Yolculuğu) adlı kitapta Léon de Laborde et Linat'nın Sina yarımadası hakkında anlattıklarıyla tanınmıştı. 1832'de basılan kitaptaki çizimlerin arasında Megare Deresindeki maden bölgesine giden vadinin tarifi ve anıtların reprodüksiyonları vardı. Orada firavunlar birbiri ardınca yağmacı Asyalılara karşı madenleri nasıl savunduklarını anlatan hatırlatıcı yazıları kayalara kazımışlardı. Böyle tariflerden biri (Şekil 150) Wilkinson'un sözünü ettiği iki kartuşu içermekteydi.

Şekil 150

Vyse ve Hill, Fransızca konuşulan Kahire'de Laborde'nin kitabını bulmakta pek zorlanmamış olmalıydılar. Özellikle o çizim Wilkinson'un şüphelerine adeta cevap gibiydi: Aynı firavun iki isme birden sahipmiş gibiydi; biri koç sembolü ile ve diğeri de Kh-u-f-u diye heceleniyordu. Dolayısıyla 9 Mayıs günü Vyse-Hill-Perring üçlüsü bir kartuşa daha ihtiyaçları olduğunu ve bunun neye benzemesi gerektiğini öğrenmişlerdi.

27 Mayıs'ta Campbell Odasına girildiğinde bu üçü kendilerine sormuş olmalıydılar: Ne diye bekliyoruz? Ve böylece, son ve belirleyici kartuş, en üstteki duvarda (Şekil 146a) ortaya çıkıvermişti. Vyse, serveti değilse bile ünü garantilemişti; Bay Hill ise bu maceradan eli boş çıkmamıştı.

Peki, olayın üzerinden bir buçuk asır geçtikten sonra suçlamalarımızın

sağlamlığından ne kadar emin olabiliriz?

Yeterince. Çünkü Bay Hill çoğu sahteci gibi diğer tüm utanç verici özelliklerin üstüne, çok ciddi bir hata daha yapmıştı: Muhtemelen hiçbir kadim kâtibin yapmayacağı bir hata.

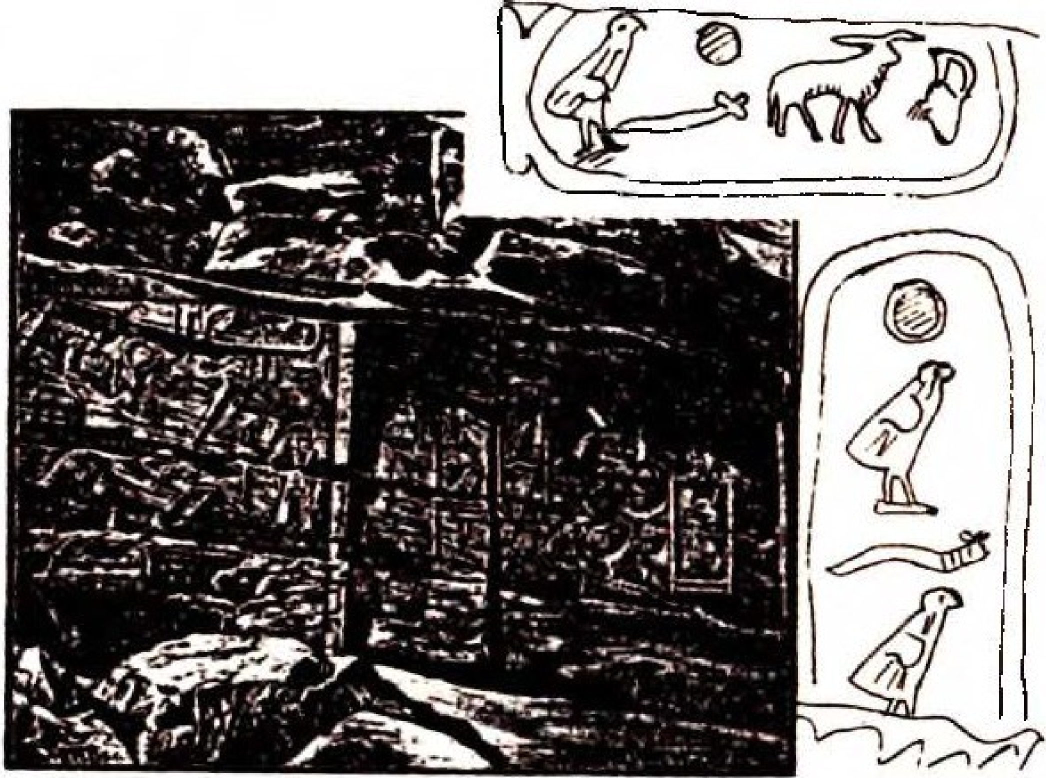
Sonradan anlaşıldığı üzere, Vyse ve Hill'in yararlandıkları kaynak kitaplar (Wilkinson'un *Materia Hieroglyphica* ve sonra da Laborde'nin *Voyage* adlı eserleri) heceleme hataları içermekteydi; durumdan hiç şüphelenmeyen ekip, piramidin içine yazıları yazarken hataları da aynen kopyalamışlardı.

Samuel Birch görüş bildiren raporunda bizzat şunu belirtiyordu; (Kh-u-f-u adının ilk hecesi olan) *Kh* için kullanılan ve ⊘ olan (resimsel olarak bir elek veya kalburu temsil eder) hiyeroglif "Bay Wilkinson'un kitabında, güneş diskinden ayırt edilmeksizin görülmektedir." İki alt odada yazılan (*Khnem-Ku-u-f-u* heceleyen) kartuşların hepsinde *Kh* hiyeroglifi kullanılmalıydı. Ama doğru olan kalbur sembolü bir kez bile kullanılmamıştı. Aksine *Kh* hecesi Güneş Diski için kullanılan sembolle yazılmıştı; Bu kartuşları yazan her kimdiyse, Wilkinson'un yaptığı aynı hatayı yapmıştı...

Vyse ve Hill, de Laborde'nin kitabını ele geçirdiklerinde, hecenin çizilişinin hatayı daha da derinleştirdiğini gördüler. De Laborde'nin kaya çizimlerinden yaptığı kopyalar sağda Kh-u-f-u, solda ise Khnum-kh-u-f yazılışlarını da içermekteydi. Her ikisinde de, hiyerogliflerden anlamadığını ve sembolleri okumaya kalkışmadığını açık açık itiraf eden de Laborde, Kh hecesini içi boş bir daire ○ (bkz. Şekil 150) olarak kâğıda geçirmişti. [Hâlbuki *Kh* hecesi kaya resimlerinde hep ⊘ olarak hecelenmiştir, tıpkı *Denkmäler* (Heykeller) adlı eserinde Lepsius, *Urkunden des Alten Reich* (Kadim Alman Uygarlığının Varlığının Kanıtları) adlı eserinde Kurt Sethe, *The Inscriptions of Sinai* (Sina Yazıtları) adlı eserlerinde A. H. Gardiner ve T. E. Peet gibi tüm otorite bilginler tarafından belirtildiği üzere]. De Laborde bir vahim hata daha yapmıştı: Aslında iki farklı firavunun kraliyet adlarının iki farklı yazı stilinde iki bitişik yazıt olarak (ki bu, Şekil 151'de açıkça görülmektedir) kayaya geçirilmiş halini, o tek firavunun yazısı olarak resmetmişti.

Onun ismi bu şekilde resmedişi, Vyse ve Hill'in, en üstteki odaya yazılması gereken Kh-u-f-u kartuşunun Güneş Diski sembollü (146a) kartuş olduğu yolundaki fikirlerini güçlendirmişti. *Ancak bunu yaparken, kâtip, RA için yani Mısır'ın en büyük tanrısı için kullanılan hiyeroglif sembolü ve fonetik sesi kullanmıştı! Farkında olmadan Khnem-Khuf* değil de *Khnem-Rauf; Khufu* değil de *Raufu* yazıvermişti. Büyük tanrının adını boş yere ve bir de üstüne üstlük hatalı yere kullanmıştı; bu, kadim Mısır'da küfür demekti.

Ayrıca bu, firavunlar döneminde bir Mısırlı kâtip için asla düşünülemeyecek bir hataydı. Anıt üstüne anıtta, yazıt üstüne yazıtta açık biçimde görüldüğü üzere, *Ra* için kullanılan ☉ sembol ve *Kh* için kullanılan sembol; sadece farklı yazıtlarda değil aynı kâtip tarafından yazılan aynı yazılarda da her zaman doğru biçimde uygulanmıştı.

Şekil 151

Dolayısıyla, *Kh* yerine *Ra*'yı kullanmak ne Khufu ne de başka bir firavun döneminde asla yapılamayacak bir hataydı. Sadece hiyerogliflere

yabancı, Khufu'ya yabancı ve de o çok güçlü Ra tapıncına yabancı biri böylesine ciddi bir hata yapabilirdi.

Vyse tarafından bildirilen keşfin diğer akıl karıştırıcı ve açıklanamayan unsurlarına ek olarak bu son hata; bizim için şu sonuca inanmamızı kesinleştirdi: Kırmızı boyayla yazılan yazılar Büyük Piramit'i yapanların değil Vyse ve yardımcılarının elinden çıkmıştı.

Ancak, aklınıza şu soru gelebilir: İngiliz ve Avusturya konsolosları ya da Lord ve Leydi Arbuthnot gibi ziyaretçilerin bu yazıların taş ustalarının gerçek işaretlerinden daha taze göründüğünü fark etme riskini almaya değer miydi? Bu soru, olaya karışan kişilerden biri olan Bay Perring tarafından *The Pyramids of Gizeh* (Gize Piramitleri) adlı kitabında cevaplanmıştır. Kadim yazılar için kullanılan boya “Araplar tarafından *mogra* diye adlandırılan kırmızı aşı boyasıydı ve hala kullanılmakta”ydı. Perring'in belirttiğine göre, aynı kırmızı aşı boyasının hala kullanılıyor olmasına ek olarak “taş ocaklarındaki işaretler öylesine korunmuşlardı ki, *dün yapılmış bir işareti üç bin yıl önce yapılmış olanından ayırt etmek çok güç*”tü.

Başka bir deyişle, sahteciler boyalarına güveniyorlardı.

Vyse ve Hill, muhtemelen Perring'in de suç ortaklığıyla, böyle bir sahtekârlığı sürdürebilecek ahlaka sahip kişiler miydi?

Vyse'ın bu keşif macerasına atıldığı sıradaki koşullar, Caviglia'ya davranışları, olayların kronolojik sıralanışı, zaman ve para tükenmek üzereyken büyük bir keşif elde etmedeki kararlılığı; böyle bir işi yapabilecek bir karakteri ima etmektedir. Vyse'ın kitabının önsözünde durmaksızın teşekkür ettiği Bay Hill'e gelince; Vyse ile tanıştığında bir bakır çekme atölyesinde şef iken, Vyse Mısır'dan ayrıldığında Hill, Kahire Oteli'nin sahibi olmuştu. Ve Bay Perring; eski Mısır tarihi uzmanına dönüşen bir mühendis, eh, sonraki olaylar bizim yerimize anlatsın. Çünkü bir sahtekârlığın başarısıyla cesaretlenen Vyse ekibi bir ve galiba iki tane daha yapmaya kalkıştılar...

Büyük Piramit içindeki keşifler yapılıyorken, Vyse pek de istemeye istemeye Caviglia'nın diğer iki piramit içindeki ve çevresindeki çalışmasına devam etti. Büyük Piramit'teki keşiflerin sağladığı yeni şöhretiyle cesaretlenen Vyse İngiltere'ye dönüşünü ertelemeye ve bunun yerine diğer

iki piramidin sırlarını gün ışığına çıkarmaya gayret göstermeye karar verdi.

Kahire'den gelen uzmanların, piramitlerin içinden değil de piramitlerin dışındaki mezarlardan ve yapılardan çıktığına karar verdikleri taşların üstündeki kırmızı boyalı işaretler dışında, İkinci Piramit'te pek önemli bir şey bulunamamıştı. Ama Üçüncü Piramit'in dışında Vyse'ın çabaları sonuç verdi. 1837 yılının Temmuz ayı sonunda -daha önce kısaca değindiğimiz gibi- adamları piramidin "mezar odası"na girmişler ve orada güzelce süslenmiş ancak boş bir taş "lahit" bulmuşlardı (Şekil 152). Duvarlardaki Arapça yazılar ve diğer kanıtlar bu piramidin "içine çok sık girilip çıkıldığını", odaların taş zeminlerinin ve geçitlerin "bir sürü insanın sürekli geçip gitmesinden dolayı aşınmış ve parlamış" olduğunu göstermekteydi.

Ancak bu içine pek sık girilip çıkılan piramit ve boş taş kutusuna rağmen, Vyse onun kurucusuna ait kanıt bulmayı başarmıştı; Büyük Piramit içindeki keşfe denk bir beceriyle.

Vyse'ın "büyük bölüm" dediği bir başka dikdörtgen odada, büyük süprüntü yığınları ve durumu açığa vuran Arapça duvar yazıları bulundu. Vyse hemen bu odanın "tıpkı Abu Simbel, Teb vb.lerindeki gibi muhtemelen cenaze merasimleri düzenlemek üzere" yapıldığı sonucuna vardı. Süprüntüler temizlendiğinde,

Şekil 152

“...lahitin kapağının büyük kısmı bulundu... ve onun yakınında, (aralarında Menkare’nin kartuşu da bulunan hiyerogliflerle bezeli) bir mumya kabının üst kısmının parçaları; kaburgalar ve omurga, sarı renkli kaba yünlü bir beze sarılmış ayak ve bacak kemikleri içeren bir iskelet parçası ile birlikte bir taş bloğun üstünde keşfedildi...

Daha sonra süprüntünün içinden tahta ve bezin diğer kısımları da çıkartıldı.

Dolayısıyla öyle görünmektedir ki, lahit yerinden kaldırılamadığından cesedin içinde durduğu tahta kap incelemek üzere büyük bölüme getirilmiştir.”

O zaman, Vyse tarafından ana hatları belirlenen senaryo şöyleydi: Asırlar önce Araplar mezar odasına girmişlerdi. Lahiti bulmuşlar ve kapağını kaldırmışlardı. Lahitte tahta bir tabutun içindeki bir mumya vardı; piramidin kurucusunun mumyası. Araplar tabutu ve mumyayı incelemek üzere büyük bölüme götürmüşler ve bu arada onları kırmışlardı. Artık Vyse tüm parçaları bulmuştu: Mumya kabının bir parçası (Şekil 153) üstündeki kartuş “*Men-ka-ra*” heceliyordu yani Heredot’un Mikerinos’unun ta kendisi. İki piramidin kurucusunun kimliklerini kanıtlamıştı!

Şekil 153

Lahit İngiltere’ye gönderilirken denizde kayboldu. Ama mumya kabı ve kemikler sağlam biçimde British Museum’a vardı; Samuel Birch (Büyük Piramit’in içindeki yazıların incelenmesi söz konusu olduğundaki gibi)

aynen kopyalanmış hallerinden değil de gerçeğinden inceleyebildi. Kısa süre sonra şüphelerini dile getirdi: “Mikerinos tabutu” Dördüncü Hanedanlığın anıtlarından “stil olarak belirgin bir farklılık gösteriyordu.” Öte yandan Wilkinson, mumya kabını Üçüncü Piramit’in kurucusunun kimliğinin otantik kanıtı olarak kabul etmişti bile, ama mumyayla ilgili kuşkuları vardı: Bez sargılar, ona söz konusu eski çağlara ait değilmiş gibi görünmüştü. 1883’te Gaston Maspero da aynı fikirdeydi: “Kral Menşere’nin tahta kutu kapağı Dördüncü Hanedanlığa ait değildir,” diyor ve bunun Yirmi Beşinci Hanedanlık sırasında yapılmış bir restorasyon diye tanımlıyordu. 1892’de Kurt Sethe çoğunluğun fikrini özetledi; tabut kapağı “ancak Yirminci Hanedanlıktan sonra yapılmış olabilirdi.”

Artık gayet iyi bilindiği gibi hem mumya kabı hem de kemikler, orijinal bir cenazenin kalıntıları değildirler. I. E. S. Edwards’ın *The Pyramids of Egypt* (Mısır Piramitleri) adlı kitabındaki sözleriyle “Orijinal gömü odasında Albay Vyse bazı insan kemikleri ve üstünde Mikerinos adının yazılmış olduğu insan biçimli tahta bir tabutun kapağını bulmuştu. Şimdi British Museum’da bulunan bu kapak, Mikerinos’un döneminde yapılmış olamaz çünkü bu, Sais Döneminden önce kullanılmayan bir desendi. Radyokarbon testleri, kemiklerin Hristiyanlığın ilk dönemlerinden kaldığını göstermekteler.”

Buluntuların sahiciliğine karşı çıkan bu cümle yine de meselenin özüne inmiyordu. Eğer kalıntılar orijinal bir gömmeden kalmamışlarsa, o zaman davetsiz bir cenazeden kalmış olmalıydılar; ama böyle bir durumda mumya ve tabut aynı döneme ait olurdu. Burada durum böyle değildi; birisi bir yerde toprak üstüne çıkartılmış bir mumya ile bir başka yerdeki bir tabutu biraraya getirmişti. Kaçınılmaz olan çıkarım şudur: Bu buluntu kasıtlı *bir arkeolojik sahtekârlığı* temsil etmektedir.

Acaba bu uyuşmazlık bir tesadüf müydü; piramidin içindeki farklı zamanlara ait iki davetsiz cenazenin gerçek kalıntıları mıydı? Tabut parçasının Men-ka-ra kartuşunu taşıyor olması nedeniyle bu düşünceden şüphe edilmelidir. Bu kartuş Üçüncü Piramit’in etrafındaki (ama içinde değil) heykellerde ve yazıtlarda da bulunmuştu ve muhtemelen kartuşu taşıyan tabut da bu civarlarda bulunmuştu. Tabutun daha sonraki dönemlere atfedilmesi, sadece modelinden değil ayrıca üstündeki yazı için seçilen

kelimelerden de kaynaklanmıştır: Bu, Ölüler Kitabı'ndan Osiris'e bir duaydı; bunun bir Dördüncü Hanedanlık tabutu üstünde ortaya çıkması ise *Ancient History from the Monuments* (Anıtlardaki Kadim Tarih) adlı eserinde başkalarına kolayca güvenen (ama bilgili olan) Samuel Birch tarafından bile "olağanüstü" diye adlandırılmıştır. Ancak bu bazı bilginlerin önerdiği gibi Yirmi Beşinci Hanedanlıktan kalan bir "restorasyon" değildi. Abidos'ta bulunan I. Seti Kral Listesinden de bildiğimiz gibi Altıncı Hanedanlığın sekizinci firavunu da Men-ka-ra adını taşıyordu ve adı benzer biçimde heceleniyordu.

Demek ki, birisi ilk önce piramidin yakınlarında tabutu bulmuştu; burası açık. Tabutun önemi şüphesiz fark edilmişti çünkü Vyse'ın bizzat bildirdiği gibi, tam bir ay önce, Üçüncü Piramit'in güneyindeki üç küçük piramitten en ortada yer alanın cenaze odasının tavanında kırmızı boyayla yazılı Men-ka-ra (Mikerinos) adı bulunmuştu. Ekibe, Üçüncü Piramit'in içinde de bir keşif yaratma fikrini veren bu buluntu olmalıydı...

Keşfin itibarı, Vyse ve Perring tarafından sahiplenildi. Bay Hill'in yardımı olsun ya da olmasın, sahtekârlığı nasıl devam ettirmiş olabilirlerdi?

Bir kez daha, Vyse'ın kendi günlükleri hakikatle ilgili bir ipucu vermektedir. "Buluntular keşfedildiğinde orada olmayan" Albay Vyse, bağımsız bir tanık olarak "Bay Raven'den İngiltere'ye döndüğünde keşfin nasıl yapıldığını yazmasını" rica etmişti. Nasıl olduysa tam doğru zamanda orada bulunması için davet edilmiş ve Albay Vyse'e "Efendim," diye hitap edip Kanıt Mektubu'nu "acizane kulunuz" diye imzalayan Bay H. Raven olayı şöyle anlatıyordu:

> Biriken süprüntüleri büyük giriş odasının dışına taşırken, çalışan adamlar orada birkaç gün geçirdikten ve güneydoğu köşesine doğru biraz ilerlemişlerken, molozların dibinde ilk olarak bazı kemikler keşfedildi ve kalan kemikler ve tabut parçaları neredeyse hemen onların ardından keşfedildi; odanın içinde tabutun başka parçası ya da kemik bulunamazdı.
>
> Dolayısıyla, daha önce aynı odadan çıkartılan molozları dikkatle yeniden incelediğimde tabutun birkaç parçasını ve mumya-bezini buldum ama Piramidin diğer hiçbir kısmında, tabutu tamamlayabilmek için her yer dikkatle incelenmesine rağmen, başka hiçbir parça

bulunamadı.

Böylece neler olduğuna dair daha iyi bir fikrimiz olabilecek. Birkaç gün boyunca işçiler Büyük Bölüm'den dışarı moloz ve süprüntü taşıdılar ve yakınlarda bir yere yığdılar. Dikkatle incelenmesine rağmen hiçbir şey bulunmadı. Derken son gün, odanın temizlenecek sadece güneydoğu köşesi kalmışken, bazı kemikler ve tahta bir tabutun parçaları bulunmuştu. "Odanın içinde tabutun başka parçası ya da kemik bulunamazdı." O zaman, odadan dışarı çıkartılan ve doksan santim yüksekliğinde bir tepe oluşturan molozların "dikkatle yeniden incelenmesi", dikkatinizi çekerim, incelenmesi değil YENİDEN incelenmesi önerilmişti; ne oldu dersiniz? Daha fazla kemik ve her şeyden önemli kartuşu taşıyan tabut parçaları bulunuvermişti!

İskeletin ve tabutun geri kalan parçaları neredeydi? "Tabutu tamamlayabilmek için her yer dikkatle incelenmesine rağmen," piramidin diğer hiçbir kısmında "başka hiçbir parça bulunamadı." Öyleyse, daha önceki asırlar içinde kemiklerin ve tabut parçalarının hatıra diye oradan dışarı çıkartılıp götürüldüğüne inanmadığımız takdirde, varsayabileceğimiz sadece tek şey kalır: Keşfedilen parçaları her kim içeriye taşıdıysa, ancak keşfi yaratmaya yetecek kadar parça taşımıştı: Bütün bir tabut ve bütün bir mumya ya el altında mevcut değildi ya da içeri gizlice sokulamayacak kadar büyüktü.

Bu ikinci büyük keşif için kısa süre sonra general rütbesine terfi ettirilerek onurlandırılan Albay Vyse ve Perring, Zoser'in basamaklı piramidinde Zoser'in, elbette kırmızı boyayla yazılmış adını taşıyan bir taş üretmek için işe koyuldular. Günlüklerde, bunun da bir sahtekârlık olup olmadığından emin olmamıza yetecek kadar ayrıntı yoktur; ama bir piramit kurucusunun daha kim olduğunu belirleyen kanıtı gün ışığına çıkartanların aynı ekip olması aslında inanılmazdır.

[Çoğu eski Mısır tarihi uzmanı Khufu'nun adının Büyük Piramit'te yazılı olduğu iddiasını daha fazla araştırmadan kabul etmiş olmasına rağmen, Sir Alan Gardiner konuyla ilgili şüpheleri olduğunu önermiştir. *Egypt of the Pharaohs* (Firavunların Mısır'ı) adlı eserinde, *Ra* ve *Kh* hiyeroglifleri arasında açık bir ayrımın olduğu kraliyet kartuşlarını göstermişti. Keops kartuşu diye yazar, "çeşitli taş ocaklarında akrabalarının

ve asillerin mezarlarında ve daha sonraki tarihlere ait belirli yazılarda bulunur.” Bu listede eksik bıraktığı şey, Büyük Piramit içindeki yazılardır... Ayrıca Sir Alan, Vyse’ın Üçüncü Piramit’teki keşiflerinden ve hatta Vyse’ın adından da söz etmez.]

Gize piramitlerinin varsayılan firavunlarca inşa ettirildiğine ilişkin kanıtlar darmadağın edildiğine göre; Khufu, İsis ve Osiris’e saygılarını sunmaya geldiğinde, piramitlerin ve Sfenks’in çoktandır orada olduğunu belirten Envanter Stelası’nın sahiciliğinden kuşkulanmak için bir neden kalmaz.

Bu üç piramidin “tanrılar” tarafından inşa edildiğine olan inancımızla çelişen bir şey kalmadı. Aksine piramitlerle ilgili her şey onların insanoğlunun kullanımı için tasarlanmadığını göstermektedir.

Artık, bu üç piramidin Nefilim’in Uzay Limanı olarak hizmet veren Kılavuz Çizgiler Şebekesinin bir parçası olduklarını göstermeye koyulabiliriz.

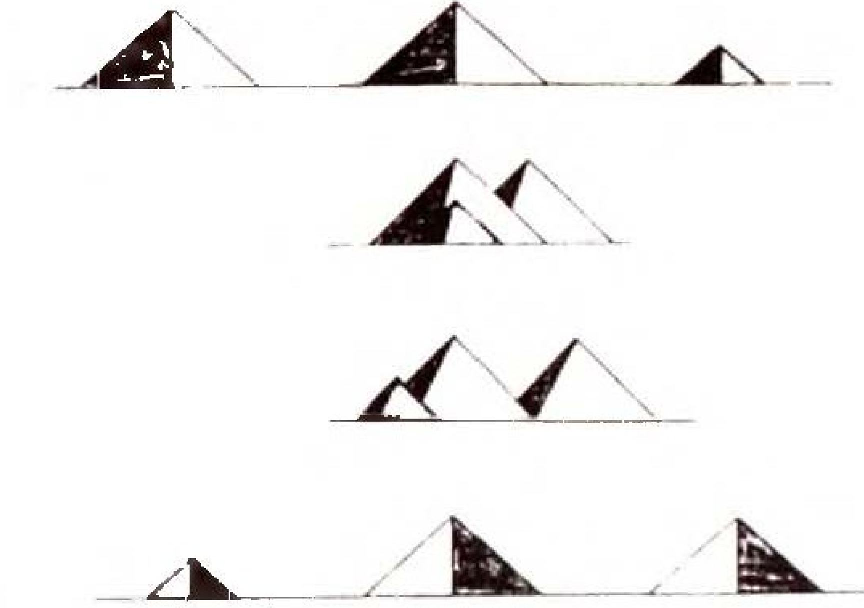
SFENKSİN BAKIŞI

Bir zamanlar, Gize piramitleri; odak noktası olarak Ağrı Dağının zirvelerini, bir Uçuş Kontrol Merkezi olarak Kudüs'ü içeren İniş Koridorunun bir parçasını oluşturmaktaydılar ve uzay araçlarının Sina yarımadasındaki Uzay Limanına inişine kılavuzluk ediyorlardı.

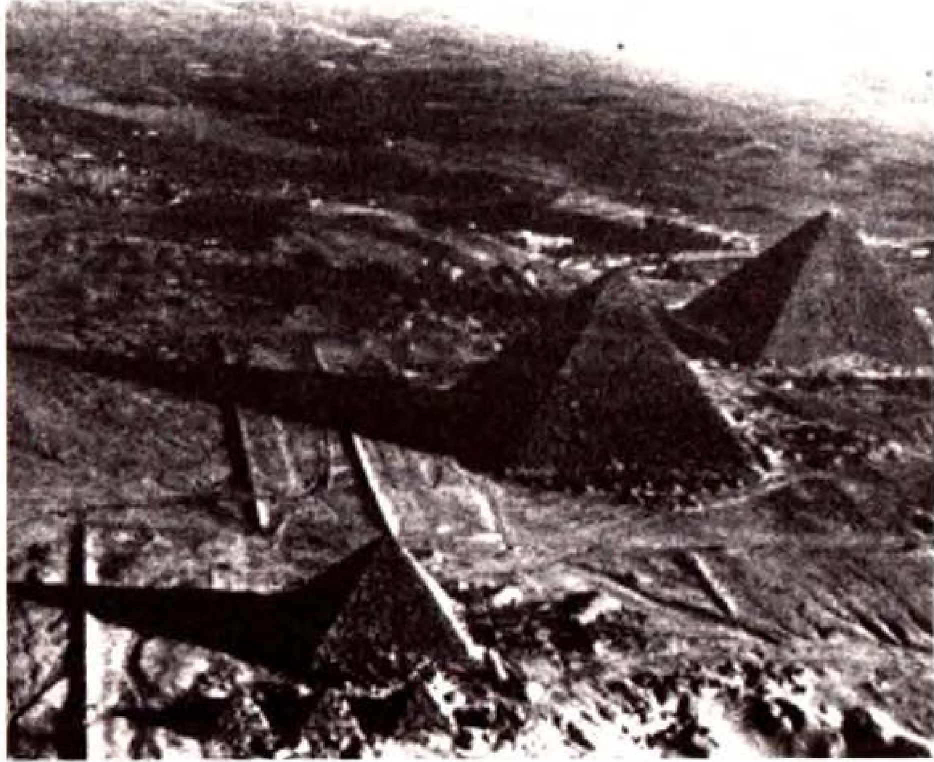
Ama ilk başlarda, piramitler bizzat konumları, hizalanışları ve biçimleriyle, kılavuz işaret fenerleri olarak iş görmüşlerdi. Görmüş olduğumuz gibi tüm piramitler aslında iç kısımlarında basamaklı piramittirler; Mezopotamya'nın ziguratlarının taklitleridirler. Ama "göklerden gelen tanrılar" Gize'deki küçük ölçekli model (Üçüncü Piramit) ile deneyler yaptıklarında ziguratın ve onun inişli çıkışlı kayalar ve sürekli biçim değiştiren kum tepeleri üstüne düşen gölgesinin, güvenilir bir Yol işareti olarak iş göremeyecek kadar bulanık ve hatalı olduğunu görmüş olmalıydılar. Basamaklı iç kısmı "gerçek" bir piramide ulaşana dek kaplayarak ve kaplamada beyaz (ışık yansıtan) kireç taşı kullanarak, net bir yönlendirme sağlayan mükemmel bir ışık ve gölge oyunu elde edilmiş oldu.

1882'de Robert Ballard tren penceresinden Gize piramitlerini seyrediyorken, bir kimsenin piramitler arasındaki sürekli değişen hizalanmadan yararlanarak bulunduğu yeri ve yönü belirleyebileceğini fark etti (Şekil 154). Bu gözlemini *The Solution of the Pyramid Problem* (Piramit

Sorununun Çözümü) adlı kitabında genişleten Ballard ayrıca, yan yüzleri birbirlerine 3:4:5 oranlı olan piramitlerin dik açılı Pisagor üçgenleri temelinde birbirleriyle hizalanmış olduklarını da gösterdi. Piramitologlar ayrıca piramitlerin gölgelerinin dev bir güneş saati olarak iş görebileceklerine de dikkat etmişlerdi; gölgelerin yönü ve uzunluğu yılın içindeki zaman ve günü işaret ediyorlardı.

Şekil 154

Şekil 155

Ancak daha da önemlisi, piramitlerin siluetlerinin ve gölgelerinin göklerden bakan bir gözlemciye nasıl göründüğüydü. Havadan çekilen bu fotoğrafta (Şekil 155) görüldüğü gibi, piramitlerin gerçek biçimi, hataya yer

bırakmayacak biçimde yön göstergesi olarak iş gören ok benzeri gölgeler veriyorlardı.

Uygun bir uzay limanı kurmak için her şey hazır olduğunda, Baalbek'e hizmet verenden çok daha uzun bir İniş Koridoru gerekmişti. Çünkü Mezopotamya'da yer alan önceki uzay limanlarında Anunnaki (İncil'deki Nefilim) odak noktası olarak Yakın Doğu'daki en belirgin dağı seçmişlerdi: Ağrı Dağı. Aynı nedenlerden dolayı, yeni uzay limanı için de aynı odak noktasını seçmiş olmalarına şaşmamak gerekir.

Gize piramitlerinin inşasında ve hizalanışında daha çok sayıda üçgenleştirme ve geometrik mükemmellik "tesadüfleri" keşfedildikçe, daha çok incelendiler ve çalışıldılar; biz de, Anunnaki tarafından oluşturulan İniş Şebekesini açığa çıkardıkça sonsuz üçgenleştirme ve hizalama "tesadüfleri" keşfettik. Eğer Ağrı Dağının zirveleri yeni İniş Koridorunun odak noktası olarak iş görüyorduysa, o zaman İniş Koridorunun sadece kuzeybatı çizgisi değil aynı zamanda güneydoğu çizgisi de Ağrı Dağına odaklanmış olmalıydı. Ama diğeri, yani Sina'daki ucu nereye bağlanmıştı?

Katrina Dağı, biraz daha alçak olan benzer granit zirvelerden oluşan masif bir merkezin ortasında yükselir. Palmer'ların önderliğindeki İngiliz Askeri Mesaha Misyonu, Sina yarımadasının arazi taramasına koyulduklarında, en yüksek zirve olsa da Katrina'nın jeodezik bir yeryüzü işareti olmaya yetecek kadar ortada ve belirgin olmadığını görmüşlerdi. Aksine misyondakiler 2602 m yüksekliğindeki *Umm Şomar* Dağının (Şekil 156), yükseklik bakımından neredeyse Katrina'nın ikizi olduğuna karar vermişlerdi (aslında misyon ölçümlerinden önce birçokları Umm Şomar'ın en yüksek zirve olduğuna inanmaktaydı). Umm Şomar Katrina'nın aksine belirgin ve hataya yer bırakmayacak biçimde tek başına yükselmekteydi. Zirvelerinden her iki körfez de görülebilmekteydi; batı, kuzeybatı, güneybatı ve doğu yönünde önü açıktı. Bu nedenlerden dolayıdır ki Palmer'lar hiç tereddüt etmeden Umm Şomar Dağını jeodezik arazi işareti, yarımadayı ölçüm için kullanacakları odak noktası olarak seçmişlerdi.

Katrina Dağı, Baalbek'e odaklanmış daha kısa bir İniş Koridoru için uygun olmuş olabilirdi ama daha uzaktaki Ağrı'nın odak noktası, çok daha belirgin ve hataya yer bırakmayacak bir yeryüzü şeklini gerekli kılıyordu. İnanıyoruz ki, Palmer'larla aynı nedenlerden dolayı, Anunnaki de yeni İniş

Koridoru’nun güneydoğu dış hattının ucu için Umm Şomar Dağını seçmişlerdi.

Bu dağ ve yeri ile ilgili daha birçok şey pek ilginçtir. İlk olarak adı: Akıl karıştırıcı ya da hayli önemlidir; “Sümer’in Anası” anlamınagelir. Bu Ur’da, Sina yarımadasının eşi olan Ningal’e verilen bir addır...

Şekil 156

Sina yarımadasının merkezindeki yüksek granit zirvelerin arasında yükselen ve dolayısıyla büyük zorluklarla ulaşılabilen Katrina Dağının aksine, Umm Şomar Dağı, granit kütlesinin kenarında yükselmektedir. Oradaki kumsallar, Süveyş Körfezi üstündeki sahiller birkaç doğal ılıcaya sahiptir. Aşerah’ın kışlarını geçirdiği “deniz kenarında” oturduğu yer orada mıydı? Oradan, gerçekten de Umm Şomar Dağına gidiş “bir eşek yolculuğu” kadar uzaktı; Ugarit metinlerinde Aşerah, El’i çağırmak üzere onun Dağına giderken bu yolculuk canlı biçimde betimlenir.

Kıyı boyunca ılıcalardan birkaç kilometre aşağıda yarımadanın en önemli liman şehri olan *El-Tur* yer alır. Şehrin adı (yoksa bir başka tesadüf mü desek?) “Boğa” anlamına gelir; daha önce görmüş olduğumuz gibi, El’in bir unvanıdır (Ugarit metinleri ona “Boğa El” diye seslenir). Burası ilk çağlardan beri Sina yarımadasının en önemli körfez limanı olmuştur; acaba burası Sümer metinlerinde sözü edilen (Tilmun Diyarından ayrı olan)

Tilmun şehri midir diye merak ediyoruz. Burasının, Gılgamış'ın gemiyle varmayı, yoldaşı Enkidu'nun da oraya (hayatının geri kalanını geçirmek üzere lanetlendiği) yakın madenlere gidiyorken, kendisinin (Gılgamış) de "*Şem*lerin dikildiği İniş Yerine" doğru yola koyulmayı planladığı liman olması pekâlâ mümkündür.

Yarımadanın Süveyş Körfezine bakan granit merkezinin zirveleri de insanı durup düşündüren adlar taşırlar. Bir dağın adı "Kutsanmış Ana'nın Dağı"dır, Umm Şomar Dağı yakınlarında *Teman* ("Güneyli") Dağı yükselir. Bu ad aklımıza Habakuk'un dizelerini getirir: "Rab *Teman*'dan geldi... Onun haşmeti gökleri örttü. Ve dünya onun nuru ile doldu. *Söz* onun önünde yürüyordu, aşağıdan kıvılcımlar çıkıyordu: *O durdu ve dünyayı ölçtü...*"

Peygamber hala aynı adı taşıyan, "Sümer'in Anası" Dağının güney komşusu olan *Teman* Dağına mı gönderme yapıyordu? Bu adı taşıyan başka bir dağ olmadığına göre, bu tanımlama hayli mantıklıdır.

Peki, Umm Şomar Dağı Anunnaki tarafından geliştirilen kutsal alanlar şebekesi ve İniş Şebekesine uyuyor muydu?

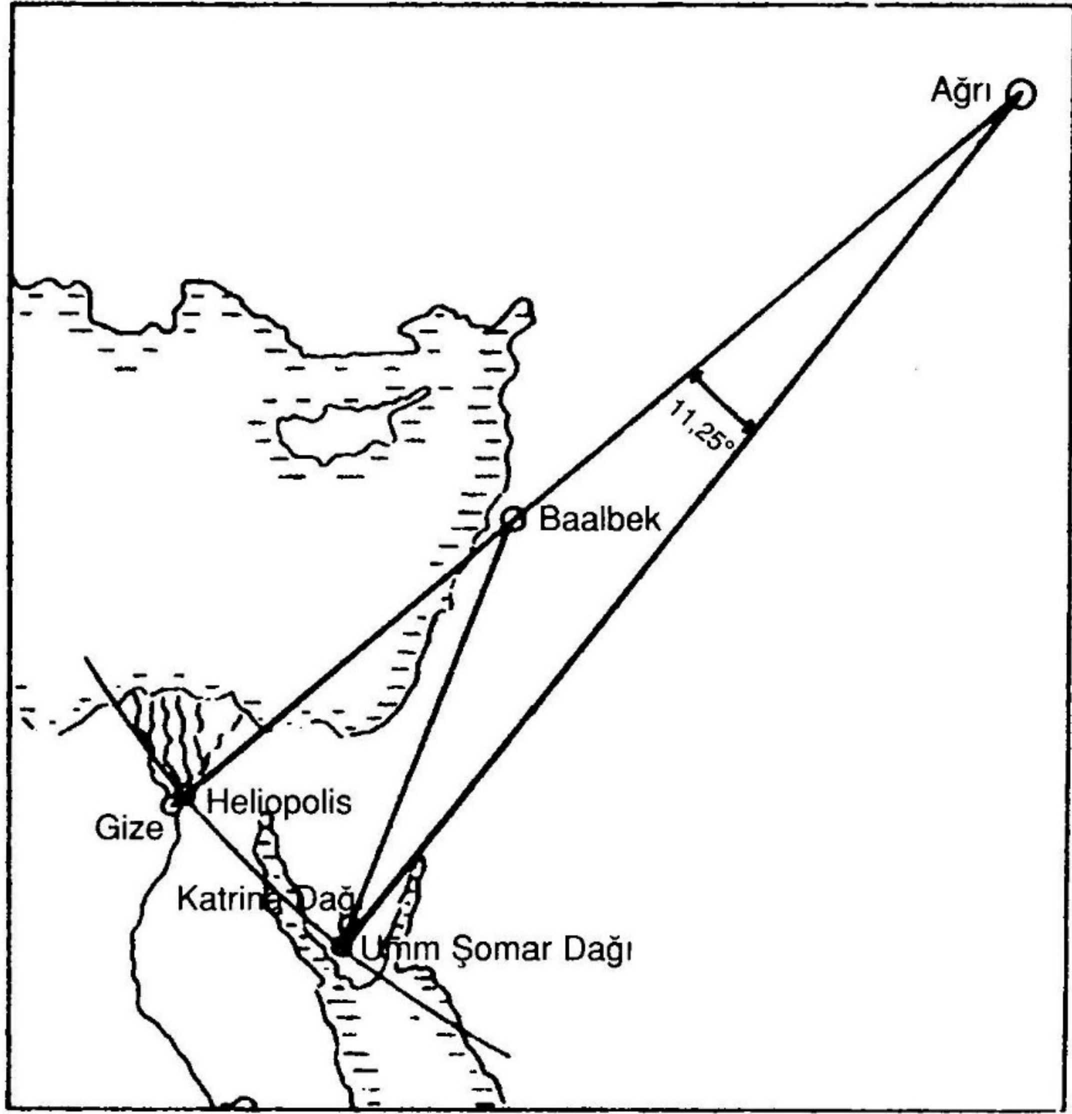
Son İniş Koridoru oluşturulurken, bu dağın; Katrina Dağı'nın yerine, koridorun güneydoğu çizgisinin ucu olarak gösterildiğini öneriyoruz. Peki, ama kuzeybatı çizgisi için tamamlayıcı uç neredeydi?

Önerimiz şu ki, onun olduğu yerde Heliopolis'in kurulmuş olması bir tesadüf değildir. *Burası, orijinal Ağrı-Baalbek-Gize hattındaydı. Ama ayrıca Ağrı'dan, tam Umm Şomar kadar eşit uzaklıktaydı!* Konumunun, Ağrı'dan Umm Şomar'a kadar olan uzaklığın ölçülmesi ve sonra da Ağrı-Baalbek-Gize hattı üzerinde eşit uzaklıktaki bir noktanın işaretlenmesiyle belirlendiğini düşünüyoruz (Şekil 157).

Anunnaki'nin iniş ve iletişim şebekesine dâhil edilen doğal ve yapay zirvelerin şaşırtıcı ağını açığa çıkardıkça, acaba bunlar sadece yükseklik ve biçimleriyle mi kılavuz işaretler olarak iş görmekteydiler diye düşünmek zorunda kaldık. Bunlar ayrıca bir tür kılavuz aygıt ile donatılmışlar mıydı?

Büyük Piramit'in odalarından çıkan bir çift dar kanal ilk kez keşfedildiğinde, bunların; firavunun mezarına diri diri kapatıldıkları varsayılan hizmetkârlarına yemek yollamak için kullanıldığı düşünülmüştü.

Vyse'ın ekibi "Kral Odası"na inen kuzey kanalını temizlediklerinde odanın içi hemen soğuk hava ile dolmuştu; bu kanallara o zamandan beri "hava bacaları" denilmektedir. Ancak, ilginçtir, bu görüşe son derece saygın bir akademik yayında saygın bilginler tarafından meydan okunmuştu [*Mitteilungen des Instituts für Orientforschung der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin* (Berlin Alman Bilim Akademisi Doğu Bilimleri Enstitüsü Duyuruları)]. Akademik çevreler "piramitler mezardır" teorisinden uzaklaşmaktan nefret etmelerine rağmen Virginia Trimble ve Alexander Badawy bültenin 1964 yılı sayılarında "hava bacaları"nın astronomi ile ilgili işlevleri olduğunu, "şüpheye yer bırakmayacak biçimde kutup merkezli yıldızlara doğru 1 derece eğimli" olduklarını ele almışlardı.

Şekil 157

Hava bacalarının yönü ve eğiminin daha önceden tasarlanmış olduğundan zaten şüphelenmemiştik, ancak “Kral Odası” havayla dolduktan sonra odanın içindeki havanın sıcaklığının piramidin dışındaki hava nasıl olursa olsun hep 20°C kaldığını öğrendiğimizde daha çok ilgilendik. Tüm bu bulgular, Napolyon’un bilim adamları ekibinden olan E. F. Jomard’ın çıkarımlarını doğrular görünmekteydi; Jomard “Kral Odası” ve “lahit”in cenaze amaçlı olmayıp, modern zamanlarda bile ısı ve nem bakımından dengeli bir ortamda korunan bir ağırlık ve ölçü standartları korunağı

olduğunu önermişti.

Muhtemelen 1824'lerden önce Jomard metre ve kilogram gibi dünyasal ölçü birimleri yerine hassas uzay kılavuzluk aygıtlarını hayal edemezdi. Ama şüphesiz biz hayal edebiliriz.

"Kral Odası"nın yukarısında yer alan beş basık tavanlı bölümden oluşan çapraşık üst yapının amacı üstünde düşünen birçok kişi, bunların odanın üstüne binen basıncı azaltmak amacıyla yapıldığına inanmaktadırlar. Ama bu, üstünde çok daha büyük bir taş bulunan "Kraliçe Odası"nda böyle bir dizi "basınç azaltıcı bölüm" olmaksızın halledilebilmişti. Vyse ve adamları bölümlerin içine girdiklerinde piramidin diğer kısımlarında konuşulan her kelimeyi net biçimde duyabildiklerinde şaşırmışlardı. Flinders Petrie [*The Pyramids and the Temple of Gizeh* (Piramitler ve Gize Tapınağı)] "Kral Odası"nı ve içindeki taş "kutu"yu dikkatle incelediğinde, her ikisinin de mükemmel Pisagor üçgenleri boyutlarına uygun olarak inşa edildiklerini bulmuştu. Kutuyu yekpare bir taş bloktan oymak için, hesaplarına göre, dişleri elmasla kaplı 2,95 m boyunda bir testere gerekliydi. İçini boşaltmak içinse, yine elmas uçlu matkaplarla iki tonluk basınç uygulamak gerekirdi. Bunların nasıl başarılabildiğini anlayamamıştı. Zaten amaç neydi? Altında bir aygıt saklı olup olmadığını görmek için (ki yoktu) kutuyu kaldırmıştı; kutuya vurulduğunda piramidin tamamında titreşen çan benzeri derin bir ses çıkmıştı. Kutunun bu çanı andıran özelliği daha önceki araştırmacılar tarafından da bildirilmişti. Acaba "Kral Odası" ve "kutu"su ses yayıcılar ya da yankı odaları olarak iş görsünler diye mi yapılmışlardı?

Günümüzde bile havaalanlarında uçakların inişlerine kılavuzluk eden ekipmanlar; yaklaşan uçaktaki aygıtların eğer uçak doğru rotada ise hoş bir vızıltı, eğer uçak rotadan sapmış ise uyarıcı bir bip sesine çevirdiği elektronik sinyaller yayımlar. Tufan'dan hemen sonra yeni kılavuz aygıtlarının Dünya'ya indirilmiş olduğunu rahatlıkla varsayabiliriz. İlahi İp Tutucuların (Şekil 121) Mısır'da betimlenişleri, "Muhteşem Taş"ın İniş Koridoru'nun her iki uç noktasına da yerleştirildiğini belirtmektedir; tahminimiz, piramit içindeki çeşitli odaların böylesi rota belirleme ve iletişim aygıtlarının yerleştirilmesi için yapıldığı şeklindedir.

Şad El yani "El Dağı" da aynı biçimde donatılmış mıydı?

Ugarit metinleri “yedi odasının içindeki” El’in huzuruna başka tanrıların gelişini tarif ederken her zaman “El’in *Şad*’ına nüfuz etmek” ibaresini kullanırlar. Bu ise, bu odaların dağın içinde olduğunu ima etmektedir tıpkı Büyük Piramit dediğimiz yapay dağın içindeki odalar gibi.

Hristiyanlığın ilk asırlarındaki tarihçiler, Sina’da ve yarımadayı çevreleyen Filistin ve Kuzey Arabistan’daki bölgelerde yaşayan halkların tanrı *Duşara* (“Dağlar Tanrısı”) ve karısı *Allat*’a (“Tanrıların Anası”) taptıklarını bildirmişlerdir. Bunlar şüphesiz eril El ve dişil Elat ya da eşi Aşerah idiler. Duşara’nın kutsal nesnesi, neyse ki, o bölgelerin Romalı valisi tarafından bir para üstüne bastırtılmıştır (Şekil 158). İlginçtir, bu nesne Büyük Piramit içindeki muammalı odaları andırmaktadır; bir eğimli merdiven (“Çıkan Dehliz”) masif taşların arasında bir odaya çıkmaktadır (“Kral Odası”). Bunun yukarısında ise, piramidin “basınç azaltan bölümleri”nin adeta aynısı olan bir dizi taş vardır.

Şekil 158

Büyük Piramit’in sadece ona özgü olan Çıkan Dehlizi, El Memun’un adamları piramide zorla girdiklerinde sıkıca tıkalıydı; öyleyse soralım: Eski çağlarda piramidin içindeki yapıyı kim biliyor ve taklit ediyordu? Cevap sadece şu olabilir: Büyük Piramit’in böyle bir bilgiye sahip olan mimarları ve inşacıları. Sadece onlar böyle bir yapıyı başka bir yerde, Baalbek’te ya da El’in dağının içinde tekrarlayabilirlerdi.

Ve böylece, Çıkış Dağı başka bir yerde, yarımadanın kuzey yarısında

olmasına rağmen bölge halkı, yarımadanın güney zirveleri arasındaki kutsal dağların hatırasını nesilden nesile aktardı. Onlar, muazzam yükseklikleri ve yerleşimleri ve de onlara yerleştirilen aygıtlar sayesinde "Bulutlara Binenler" için işaret feneri olarak hizmet vermişlerdi.

İlk uzay limanı Mezopotamya'da kurulduğunda uçuş yolu; oku andıran bir iniş koridorunun tam ortasından çizilmiş merkezi bir çizgi boyunca uzanıyordu. Yol gösterici işaret fenerleri iki sınır çizgisi boyunca yanıp söner ve sinyallerini yayımlarken; Uçuş Kontrol Merkezi de yine bu merkezi uçuş yolu üzerine kuruluydu: tüm iletişim ve kılavuz ekipmanın birleşim noktası, gezegensel ve uzay aracı yörüngeleri ile ilgili bilgisayara geçirilmiş bilgilerin saklandığı yer.

Anunnaki Dünya'ya indiğinde ve tesisleri ile uzay limanını Mezopotamya'da kurmaya koyulduklarında Uçuş Kontrol Merkezi Nippur'da, "Geçiş Yeri"ndeydi. Onun "kutsal" ya da İzinsiz Girilemeyen Bölgesi, Enlil'in mutlak kontrolü altındaydı; oraya Kİ.UR ("Arz Şehri") denirdi. Tam ortasında, yapay olarak yükseltilmiş bir platformun üzerinde DUR.AN.Kİ ("gök-yer bağı") vardı. Bu Sümer metinlerine göre "gökyüzüne uzanan göğe çevrili uzun bir sütun"du. "Devrilemez platform" üstüne sağlamca oturan bu sütun Enlil tarafından göğe doğru "sözü bildirmek" için kullanılıyordu.

Tüm bunların, gelişkin antenleri ve iletişim ekipmanını tarif etmek için Sümer dilinin çabaları olduğunu, Enlil'in adının resimsel "hecelenişine" baktığınızda anlayabilirsiniz: Bu, büyük antenlerden, dönengelerden ve bir iletişim yapısından oluşan bir sistem olarak resmedilir (bkz. Şekil 52).

Enlil'in bu "ulu evi"nin içinde, DİR.GA denilen saklı, gizem dolu bir oda vardır; harfiyen "karanlık, taç gibi oda" anlamına gelmektedir. Bu betimleyici ad aklımıza Büyük Piramit'in içindeki saklı, gizemli "Kral Odası"nı getiriyor. DİR.GA'da Enlil ve yardımcıları, üstlerine yörünge ve uzay uçuşu bilgilerinin yüklendiği hayati "Kader Tabletleri"ni saklarlar. Bir kuş gibi uçabilen bir tanrı, bu tabletleri alıp kaçtığında,

> İlahi Formüller kalakaldı
> Hareketsizlik her yana yayıldı; sessizlik baskın oldu...
> Sığınağın parlaklığı alınmıştı.

DİR.GA'da Enlil ve yardımcıları gök haritalarını saklıyorlar ve astronotların cihazlarını ve işlevlerini anlatan bir terim olan ME'leri "mükemmelleştiriyorlardı". Burası şöyle bir odaydı:

Uzak Sular kadar gizemli,
    Göklerin Tepe Noktası kadar.
Amblemleri... arasında,
    Yıldızların amblemleri.
ME'yi mükemmele götürür.
Sözleri söylenmek içindir...
Sözleri kerim kehanetlerdir.

Tufan öncesinde Mezopotamya'daki iniş yolu üzerine hizmet gören bir Uçuş Kontrol Merkezi, Sina'daki uzay limanı için de inşa edilmeliydi. Peki nereye?

Cevabımız: *Kudüs*'e.

Yahudiler, Hristiyanlar ve Müslümanlar için aynı derecede kutsal sayılan bu şehrin atmosferi, açıklanamaz türden, dünyaya ait olmayan bir gizemle yüklü gibidir; daha Davud Peygamber bu şehri başkenti olarak kurmadan ve Süleyman peygamber Tanrı'nın Evi'ni inşa etmeden önce bile burası kutsal bir şehirdi. Hepimizin atası olan İbrahim şehrin kapılarına geldiğinde, burası çoktan "En Üstün olan *El*'in, Gök ve Yer'in Adil'inin" merkezi olarak hayli gelişmişti. Bilinen en eski adı *Ur-Şalem*'dir yani "Tamamlanmış Dairenin Şehri"; bu isim, yörüngesel meselelerle veya Yörüngeler Tanrısı ile bir ilişkiyi ima eder gibi. Şalem'in kim olabileceğiyle ilgili olarak bilginler çeşitli teoriler sunmuşlardır: bazıları ("Davud'un Krallığından Önce Kudüs" başlıklı makalesinde Benjamin Mazar'ın yazdığı gibi) Enlil'in torunu Şamaş'ı işaret ederken diğerleri de Enlil'in oğlu Ninib'i gösterir. Ancak bütün teorilerde, Kudüs'ün köklerinin Mezopotamya panteonu ile ilişkisi tartışılmaz biçimde belirgindir.

Daha en başından itibaren Kudüs üç dağ zirvesini kapsıyordu; kuzeyden güneye sayarsak, *Zofim* Tepesi, *Morya* Tepesi ve *Sion* Tepesi. Dağların adları işlevlerini de anlatıyor: En kuzeydeki "Gözlemcilerin Tepesi"ydi, ortadaki "Yönlendirme Tepesi"ydi ve en güneydeki ise "İşaret

Tepesi"ydi. Aradan geçen binlerce yıla rağmen hala aynı adlarla bilinmektedirler.

Kudüs'ün vadileri de her şeyi açık eden isimler ve lakaplar taşımaktadırlar. Bunlardan biri İşaya kitabında "Görüş Vadisi" anlamına gelen *Hizzayon* Vadisi olarak adlandırılır. *Kidron* Vadisi ise "Ateş Vadisi" olarak bilinir. *Hinnom* Vadisinde (Grekçe Yeni Ahit'te *Gehenna* diye geçer) binlerce yıllık efsanelere göre iki palmiye ağacı arasında yükselen duman sütunu ile işaretlenmiş olan ve yeraltı dünyasına giden bir giriş vardı. Ve *Refaim* Vadisi de Ugarit metinlerine göre tanrıça Şepeş'in yönetimine verilen İlahi Şifacıların ardından bu adı almıştır. Eski Ahit'in Arami dilindeki tercümeleri onlardan "Kahramanlar" diye söz eder; Eski Ahit'in Grek diline yapılan ilk çevirileri ise buraya *Titanlar* Vadisi demiştir.

Kudüs'ün üç tepesi arasından biri Morya Tepesi en kutsal olandır. Tekvin Kitabı, İbrahim'in sadakatinin sınanacağı sırada Rab'bin, İbrahim'i oğlu İshak ile yolladığı yerin Morya'nın zirvelerinden biri olduğunu açıkça belirtir. Yahudi efsaneleri İbrahim'in Morya Tepesini uzaktan tanıdığını anlatırlar çünkü onun üstünde "arzdan göğe uzanan bir ateş sütunu ve Tanrının Haşmetinin görülebildiği koyu bir bulut" görmüştü. Bu dil Rab'bin Sina Dağına inişini anlatan kutsal kitaptaki tarifle neredeyse aynıdır.

Morya Tepesi üzerinde bulunan ve daha küçük olmasına karşın Baalbek'teki büyük platformla benzer ana hatlar taşıyan büyük yatay platform; Kudüs Yahudi Tapınağının alanı olarak iş görmüş olduğundan Yahudiler ve Hristiyanlar tarafından "Tapınak Tepesi" (Müslümanlar tarafından ise El-Haram El Şerif ya da Mescid-i Haram) adıyla bilinir (Şekil 159). Şimdi ise üstünde birkaç Müslüman türbesi ve bir cami vardır bunların en ünlüsü Kubbe el-Sakhra'dır. Kubbe, Baalbek'te bir Bizans türbesini süslemekteyken Halife Abdülmelik (M.S. yedinci yüzyıl) tarafından buraya taşıtılmış ve Kutsal Kaya'yı çevrelemesi için inşa ettirdiği sekiz köşeli yapının üstüne yerleştirilmişti.

Şekil 159

Kutsal Kaya, artık hatırlanamayan zamanlardan bu yana ilahi ve büyülü özelliklerin atfedildiği bir kayadır.

Müslümanlar, peygamberleri Muhammed'in cenneti ziyaret etmek için üstünden yükseldiği yerin bu Kutsal Kaya olduğuna inanırlar. Kuran'a göre (İsra Suresi I. Ayet) Muhammed "gecenin birinde Mescid-i Haram'dan... Mescid'i Aksa'ya" getirilmişti; (İslam bilginlerinin bu yolculuğun fiziksel ya da ruhsal bir yolculuk olup olmadığıyla ilgili farklı görüşlerinden ve de rivayetlerden edinilen bilgiye göre Ç.N.) Muhammed peygamber melek Cebrail tarafından Mekke'den alınıp Sina Dağında bir moladan sonra Kudüs'e getirilmişti. Sonra da bir "Işık Merdiveni" ile göğe doğru yükselmişti. Cennetin Yedi katından geçen Muhammed peygamber sonunda Tanrı'nın huzuruna çıkmıştı. İlahi talimatlar aldıktan sonra da yine aynı ışık huzmesi yoluyla Dünya'ya geri gelmiş ve Kutsal Kaya'nın üstüne inmişti. Meleğin kanatlı atının üstünde yine Sina Dağında bir mola vererek Mekke'ye geri dönmüştü.

Orta çağlardaki gezginler Kutsal Kaya'nın yapay olarak kesilmiş küp gibi kocaman bir taş kütlesi olduğunu söylemekteydiler. Şimdilerde ise kayanın sadece en üst kısmı görülebilmektedir; kayanın şimdilerde

gözlerden saklı olan büyük bir küp gibi şekillendirilmiş olmasıyla ilgili tahmin; Mekke'deki Büyük Taş'ın yani *Kâbe*'nin (ilahi talimatlar üstüne) Kudüs'teki Kutsal Kaya'ya benzetildiğiyle ilgili Müslüman gelenekten kaynaklanmaktadır.

Görülebilen kısmından Kutsal Kaya'nın yüzü ve yan kısımlarında çeşitli biçimlerde kesilmiş olduğu, iki tüp gibi baca sağlamak için delindiği bir yeraltı tüneli ve gizli odalar yaratmak için oyulduğu açıktır. Hiç kimse bu çalışmaların amacını bilmemektedir, hiç kimse bunları kimin düşündüğünü ve yaptığını bilmemektedir.

Ancak biz Süleyman peygamber tarafından Morya Tepesi üstünde kurulan İlk Tapınağın tam olarak aynı noktada ve Rab tarafından verilen kesin talimatlar izlenerek inşa edildiğini biliyoruz. Kutsalların Kutsalı, Kutsal Kaya'nın üstüne inşa edilmişti; tamamen yaldızlanmış en iç odası, yine altından yapılma iki büyük Kerubi (kanatlı Sfenks'e benzeyen varlıklar) tarafından taşınmaktaydı, kerubilerin kanatları duvarlara ve birbirlerinin kanatlarına dokunmaktaydı, tam aralarında ise Rab'bin Musa'ya çölde içinden seslendiği Ahit Sandığı vardı. Dışarıdan tamamen izole edilmiş olan ve altınla kaplı Kutsalların Kutsalı, Eski Ahit'te *Dvir* diye anılıyordu yani harfiyen "Konuşmacı".

Kudüs'ün bir "ilahi" iletişim merkezi, bir "Muhteşem Taş"ın saklandığı ve Rab'bin Sesinin veya Kelamının oradan uzaklara kadar yayılabildiği bir yer olduğunu önermek, inanın ki, o kadar abes bir fikir değil. Böyle bir iletişimin olduğu fikri, zaten Eski Ahit'e hiç yabancı değildir. Aslında Rab'bin böyle bir beceriye sahip olması ve Kudüs'ün bir iletişim merkezi olarak seçilmesi; Yehova'nın ve Kudüs'ün üstünlüğüne delalet diye düşünülmektedir.

"Göklere cevap vereceğim ve onlar yere cevap verecekler," diye Rab temin etmişti Hoşea peygamberi. Amos "Rab Sion'dan gümbürdeyecek ve Yeruşalim'den sesini yükseltecek," diye kehanette bulunmuştu. Ve mezmur yazarı, Rab Sion'dan seslendiğinde söyledikleri doğudan batıya kadar duyulacaktır, der ve hatta Gök'te bile:

> Yehova tanrılara seslendi
> Ve güneşin doğduğu yerden

battığı yere kadar dünyayı çağırdı...
Göklere ve yere yukarıdan
Çağırıyor...

Baal yani Baalbek'teki tesislerin Rab'bi; sesinin Kadeş'ten, Sina'nın ortasındaki "çöl"deki tanrılar bölgesine giriş şehrinden bile duyulacağını söyleyerek övünmüştü. Mezmur 29 dünya üzerinde Sion Rab'binin Sesinin ulaşabildiği bazı yerleri sıralarken Kadeş'i ve "erz ağaçları diyarını" (Baalbek) da listeye katmıştır:

Rab'bin sesi sular üstündedir...
Rab'bin sesi Libnanın erzlerini parçalar...
Rab'bin sesi çölü sarsar....
Rab, Kadeş çölünü sarsar.

"Muhteşem Taşlar"ı Baalbek'e yerleştirdiğinde Baal'ın kazandığı beceriler, Ugarit metinlerinde "bir dudağı Dünya'ya, bir dudağı Göğe" koyma becerisi diye anlatılır. Bu iletişim cihazları için kullanılan sembol daha önce gördüğümüz gibi, posta güvercinleridir. Hem sembolizm hem de terminoloji, Rab'bin uçarak gelişini anlatan Mezmur 68'in dizlerine dâhil edilmiştir:

Rab'be ilahi okuyun, *şem*'ine terennüm edin
Buluta Binene yol açın...
Sözü Rab söyleyecek
Büyük bir ordu gibi orakl'lar (kehanet merkezleri)
Orduların kralları kaçıyor kaçıyor
Ev ve yuvayı bozulunca ayırırsın;
Onlar iki Dudak arasında yatarken bile ve
Güvercin kanatları gümüşle
Ve tüyleri sarı altınla kaplanmış gibi olur...
Rab'bin cenk arabası kudretlidir,
o, binlerce yıldandır;
Rab onunla gelmişti
Kutsal Sina'dan.

Kudüs'teki Muhteşem Taş yani peygamberlerin sözleriyle "ahit taşı"

ya da “mil taşı”, gizli bir yeraltı odasında saklanmaktaydı. Bunu, Rab halkına gazabını gösterdiğinde Kudüs’ün yıkılışı üstüne yakılan bir ağıttan öğreniyoruz (İşaya 32:14):

Çünkü saray ıssız kalacak
Sion Tepesi (ve) “Tanık Olan Araştıran”
terk edilecek
Ebedi Tanıklığın İni
Yaban eşeklerinin sevindiği yer
Sürülerin otlağı olacak.

Kudüs’teki tapınağın yeniden inşa edilmesiyle birlikte peygamberler “Yehova’nın sözünün Yeruşalim’den işitileceğini” vaat ederler. Kudüs bir dünya merkezi olarak yeniden kurulacak ve tüm milletlerce aranacaktır. Rab’bin vaadini aktaran İşaya halkı sadece “araştıran taşın” değil ayrıca “ölçüm” işlevinin de yeniden düzenleneceği konusunda temin eder (İşaya 28: 16)

İşte,
Sion’da temel olarak bir taş
Araştıran bir taş
Temeli emniyetli değerli köşe taşını koydum
İman eden cevapsız kalmayacak.
Adaleti çırpı ipi
Ve doğruluğu ölçü edineceğim.

Bir Uçuş Kontrol Merkezi olarak iş görebilmesi için Kudüs’ün de, Nippur gibi, İniş Koridorunu kesen uzun merkezi çizgi üstünde konuşlanmış olması gerekiyordu. Şehrin kutsal gelenekleri böyle bir konumu doğrulamaktadır ve kanıtlar da, tam kesin jeodezik merkezi belirleyenin kutsal kaya olduğunu önermektedir.

Kudüs, Yahudi geleneklerince “Dünya’nın Göbeği” diye kabul edilir. Hezekiel peygamber, İsrail halkına “Dünyanın Göbeğinde oturuyorlar” der; Hakimler Kitabı, dağlardan inen ve “Dünyanın Göbeği” yönünden gelen insanlarla ilgili bir olay anlatır. Gördüğümüz gibi bu terim, Kudüs’ün odak noktasındaki bir iletişim merkezi olduğu, İniş Şebekesinin diğer uç

noktalarına çekilen “ipler”in buradan başladığı anlamına gelmektedir. Demek ki, İbrani dilinde kutsal kaya için kullanılan *Eben Şeti'yah* kelimesi bir tesadüf değildir; Yahudi bilgelerin “dünyanın dokunduğu taş” anlamında kullandıkları bir terim. *Şeti* terimi gerçekten de bir dokumacılık terimidir, bir dokuma tezgâhında uzunlamasına duran uzun bir ipi (enlemesine ve kısa olan atkının üstüne sarıldığı çözgü) anlatır. Bu, Dünya’yı bir ağ gibi kaplayan İlahi İplerin başladığı noktayı işaret eden bir taş için pek uygun bir deyimdir.

Ama tüm bu terimler ve efsanelerin önerdiklerine rağmen belirleyici soru şudur: Kudüs gerçekten de Ağrı Dağından odaklanan ve Gize piramitleri ve Umm Şomar Dağı ile dış hatları belirlenen İniş Koridorunu ikiye ayıran orta çizgide mi yerleşikti?

Kesin cevap ise şudur: *Evet, Kudüs tam olarak o çizgi üstündedir!*

Gize piramitlerinde de görüldüğü gibi, İlahi Şebeke söz konusu olduğunda da gittikçe daha çok şaşırtıcı olan hizalanışlar ve üçgenleştirmeleri açığa çıkartıyoruz.

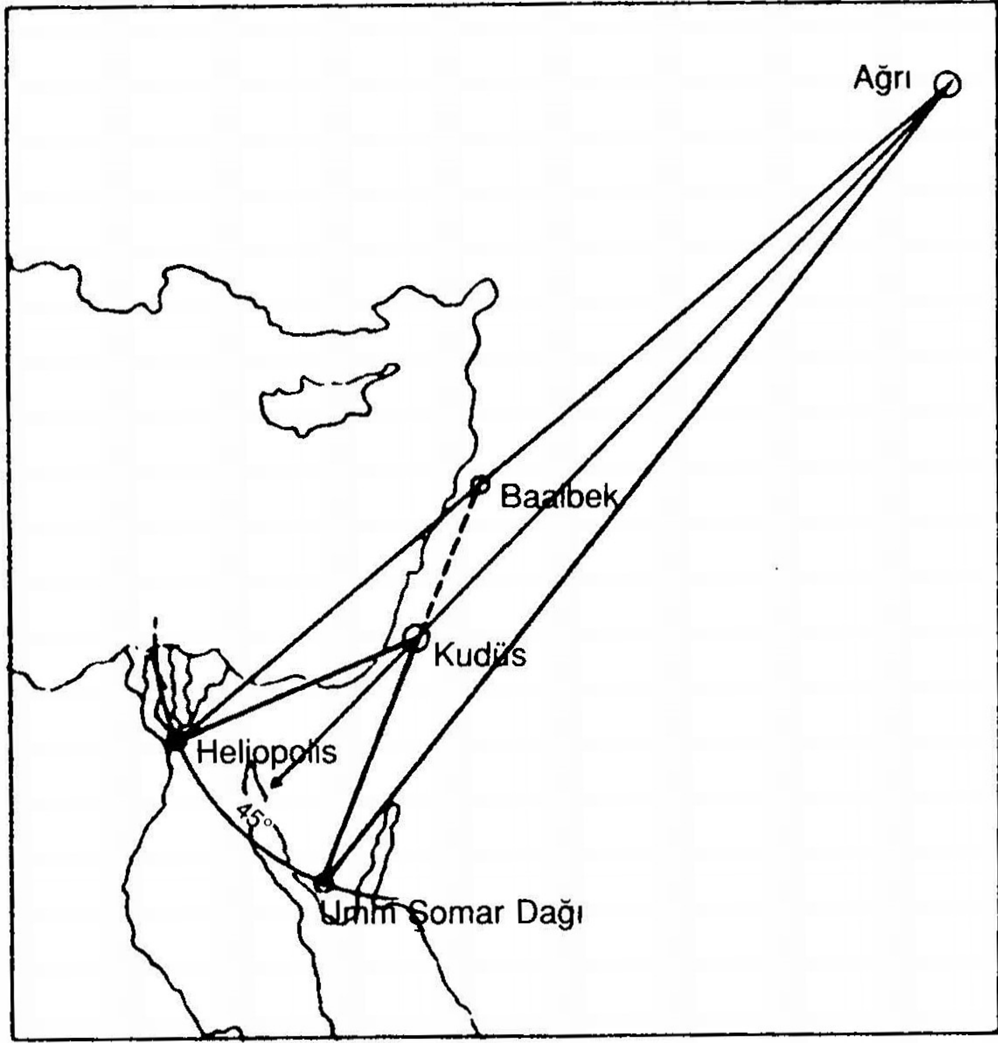
Ayrıca Kudüs’ün, *Baalbek-Katrina hattının tam olarak Ağrı Dağını temel alan uçuş yolunun orta çizgisiyle kesiştiği yerde olduğunu da* bulduk.

Heliopolis’in, *Kudüs’ten Umm Şomar Dağı ile eş uzaklıkta olduğunu* gördük.

Ve, Kudüs’ten Heliopolis’e ve Umm Şomar Dağına doğru çizilen eğik çizgilerin *tam 45 derecelik bir dik açı* oluşturduğunu anladık! (Şekil 160)

Kudüs Baalbek (Zafon Zirvesi) ve Gize (Memfis) arasındaki bu bağlantılar; İncil’de anlatılan zamanlarda da bilinmekte ve selamlanmaktaydı (Mezmur 48:1-2):

> Rab büyüktür
> ve Tanrımızın şehrinde
> Mukaddes Dağında
> Memfis’te güzellenir.

Şekil 160

Tüm dünyanın neşesi
Sion Dağının
Zafon Zirvesinin.

Jübileler Kitabı'na göre Kudüs aslında Dünya üstünde "Rab'bin Dört Yeri"nden biridir; Sedir Dağındaki "Ebediyet Bahçesi", Ağrı Dağı olan "Doğunun Dağı", Sina Dağı ve Sion Dağı. Bunların üçü de "Sam diyarında"ydı yani kutsal kitapta anlatılan ataların soyunun dayandığı Nuh'un oğlunun diyarında ve bunlar birbirleriyle bağlantılıydılar:

Ebediyet Bahçesi en kutsalı

Rab’bin konağıydı.
Ve Sina Dağı, çölün ortasında
Ve Sion Dağı, Dünyanın Göbeğinin ortasında
Bu üçü kutsal yer diye yaratılmıştı
BİRBİRLERİNE DÖNÜKTÜLER.

“Kudüs Hattı” yani Ağrı Dağına bağlanmış merkezi uçuş hattı üzerinde bir yerlerde uzay limanının ta kendisi yer alıyor olmalıydı. Burada da son bir işaret feneri yerleşikti: “Sina Dağı, *çölün ortasında*.”

Günümüzde Otuzuncu Paralel (kuzey) dediğimiz bölme çizgisinin, işte tam burada işe dâhil olduğunu önereceğiz.

Sümer astronomi metinlerinden biliyoruz ki, Dünya’yı saran gökyüzü; (Enlil’e tahsis edilen) kuzey “yol”unu, (Ea’ya tahsis edilen) güney “yol”undan “Anu Yolu” diye bilinen geniş bir bantla ayırmaktadır. İki rakip kardeş arasındaki ayırma çizgisinin; Tufan’dan sonra yeni yerleşilen Dünya Dört Bölgeye bölündüğünde kurulduğunu varsaymamız doğaldır; Otuzuncu Paraleller (kuzey ve güney) tufan öncesi zamanlardaki gibi yine sınır çizgisi olarak iş görüyorlardı.

İnsanoğluna verilen üç bölgenin her birindeki kutsal şehrin Otuzuncu Paralel üstünde kurulmuş olması sadece bir tesadüf müydü yoksa iki kardeş ve onların düşmanlığını devam ettiren soyları arasında kasıtlı bir uzlaşmanın sonucu muydu?

Sümer metinleri “Krallık” Tufan’dan sonra “Göklerden aşağı indirildiğinde, krallık ilk Eridu’daydı,” derler. Eridu, Otuzuncu Paralel’den biraz uzaktı; Basra Körfezinin bataklıklarının izin verdiği kadarıyla yakına kurulmuştu. Sümer’in dünyasal-idari merkezi zaman içinde yer değiştirmiş olsa da Eridu her zaman için kutsal şehir olarak kalmıştı.

İkinci Bölgede (Nil Uygarlığı), dünya işleri ile ilgili başkent de zaman içinde o şehirden bu şehire doğru değişmişti. Ama Heliopolis daima kutsal şehir olarak kaldı. Piramit Metinleri onun diğer kutsal şehirlerle bağlantılarını kabul etmekte ve şehrin kadim tanrılarını “Çifte Mabedin Efendileri” diye adlandırmaktadırlar.

Bu iki çift mabet merak uyandıran (acaba Mısır öncesinden mi kalma?)

adlar taşırlar; *Per-Neter* (“Muhafızlar Yerinden Ortaya Çıkış”) ve *Per-Ur* (“Eski Yerden Ortaya Çıkış”), hiyeroglifleri ise çok ama çok eski olduklarını anlatmaktadır.

Çifte ya da ikili mabetler, firavunların halefleri söz konusu olduğunda da büyük bir rol oynarlardı. Bir *Şem* rahibi tarafından yürütülen ayinler sırasında, yeni kral ve onun Heliopolis’teki “Muhafızlar Yeri”ne kabulü, ölen kralın ruhunun “Eski Yerden Ortaya Çıkış”a doğru doğu yönündeki Sahte Kapı’dan geçip ayrılmasına denk getirilirdi.

Ve Heliopolis de Nil nehri deltasının izin verdiği kadarıyla Otuzuncu Paralel’e olabildiğince yakın kurulmuştur!

Sıra Üçüncü Bölgeye yani İndüs Nehri Uygarlığına geldiğinde ise bu bölgenin dünyasal idari merkezi Hint Okyanusu kıyılarındaydı ama kutsal şehri olan *Harappa*, yüzlerce kilometre kuzeyde, tam Otuzuncu Paralel üstüne kurulmuştu.

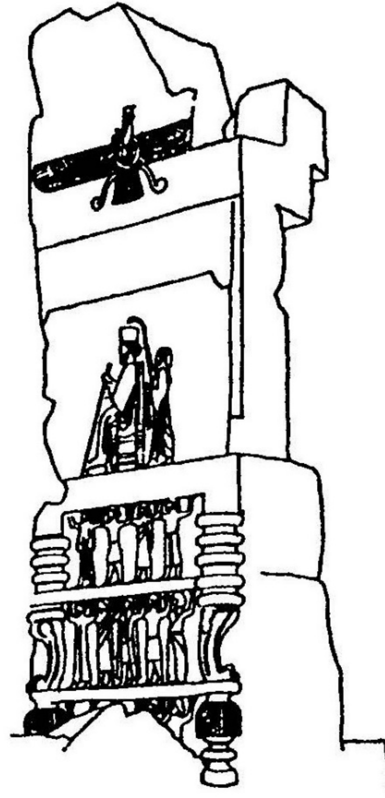
Kuzey Otuzuncu Paralel zorunluluğu; sonraki binyıllar boyunca da devam etmiş görünmektedir. M.Ö. 600’lerde Pers kralları kraliyet başkentine “Tüm Milletler için Kutsal” bir şehir daha eklediler. Bu şehrin inşa edilmesi için seçilen yer uzak ve hiç kimsenin yaşamadığı bir bölgeydi. Orada, kelimenin tam anlamıyla, kuş uçmaz kervan geçmez bir yerde büyük bir yatay platform oluşturuldu. Bunun üstüne muhteşem merdivenleri ve birçok ek mabetler ve yapılarıyla saraylar inşa edildi; hepsi de Kanatlı Kürenin Tanrısı’nın onuruna (Şekil 161). Grekler buraya *Persepolis* (“Perslilerin Şehri”) adını verdiler. Orada hiçbir insan yaşamıyordu: Burası sadece, kral ve maiyetinin bahar gün dönümü gününe denk gelen Yeni Yıl kutlamalarını gerçekleştirmeleri için yapılmıştı. Şehrin kalıntıları hala çok etkileyicidir. Ve şehir Otuzuncu Paralel’den biraz uzakta kurulmuştur.

Tibet’teki *Lhasa* kentinin yani Budizm’in kutsal şehrinin ne zaman kurulduğunu hiç kimse bilmemektedir. Ama Lhasa’nın da Eridu, Heliopolis, Harappa ve Persepolis gibi aynı otuzuncu paralel üstünde yerleşik olduğu bir gerçektir (Şekil 162).

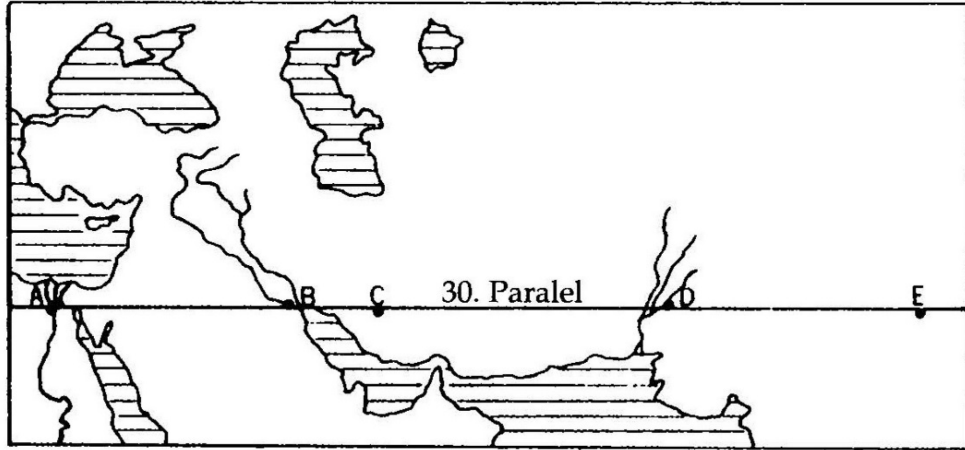
Otuzuncu Paralel’in kutsallığı; ilahi ölçücülerin yine otuzuncu paralel üstünde yerleşik olan Gize piramitlerinin yerini belirledikleri günlerde ortaya çıkan Kutsal Şebeke’nin kökenlerine dek izlenmelidir. Acaba sıra

kendilerine ait olan Dördüncü Bölge’de, Sina yarımadasında kurulmuş ve onlar için en önemli olan tesise yani uzay limanına gelince, tanrılar Otuzuncu Paralel’in bu “kutsallığından” ya da “tarafsızlığından” vazgeçmiş olabilir miydiler?

İşte bu noktada Gize’deki son muammada son bir ipucu aramalıyız: Büyük Sfenks. Bedeni çömelmiş bir aslan, başı ise bir kraliyet başlığı takmış bir insandır (Şekil 163). Ne zaman ve kimler tarafından dikilmişti? Ve ne amaçla? Kimin suretini taşımaktadır? Ve niçin oradadır da başka bir yerde değildir?

Şekil 161

Şekil 162

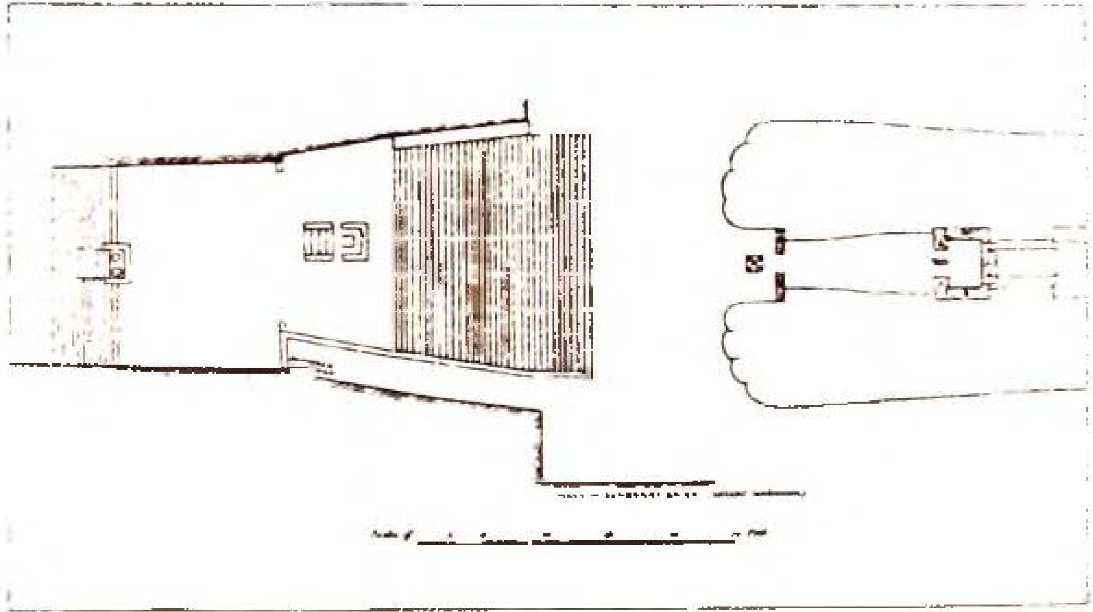
A: Giza-Heliopolis B: Eridu C: Persepolis D: Harappa E: Lhasa

Sorular çoktur cevaplar ise pek az. Ama bir şey kesin: *Sfenks, kesinlikle Otuzuncu Paralel boyunca doğuya doğru bakmaktadır.*

İlahi Paralel boyunca bu titiz hizalanış ve doğuya yönelik bakış; eski çağlarda Sfenks'in önünde yine tam olarak doğu-batı ekseninde hizalanmış bir dizi yapıyla daha da vurgulanmış haldeydi (Şekil 164).

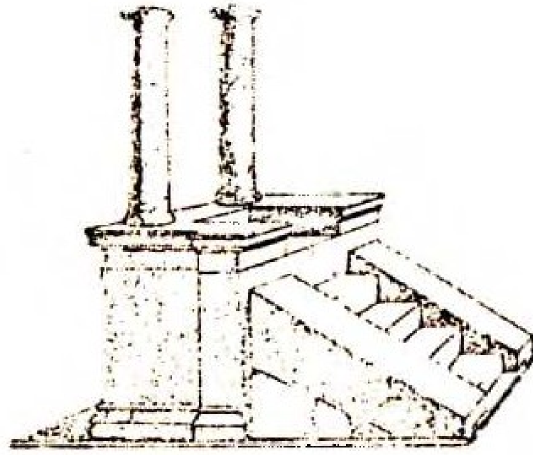
Şekil 163

Şekil 164

Napolyon ve adamları Sfenks'i 18. yüzyılın başında gördüklerinde, anıtın sadece başı ve omuzları çöl kumlarının üstündeydi; sonraki yüzyıl boyunca Sfenks hep böyle resmedildi ve bu şekilde bilindi. Onun devasa ölçülerini (73 m uzunluğunda 19,8 m yüksekliğinde) ve biçimini ve de kadim tarihçilerin yazdıklarını doğrulayan şeyi ortaya çıkartmak için tekrar tekrar yapılan sistematik kazılar gerekmişti: Bu, doğal bir kayadan bazı dev eller tarafından yontulmuş tek parçadan oluşan bir heykeldi. 1816-1818 yılları arasında Sfenks'in sadece gövdesinin büyük bir kısmını ve önde uzanan pençelerini değil ayrıca tam önünde inşa edilmiş tapınakları, mabetleri sunakları ve stelaları gün ışığına çıkaran kişi, Albay Vyse'ın Gize'den dışarı kovaladığı yüzbaşı Caviglia'dan başkası değildi.

Sfenks'in önündeki bölgeyi temizleyen Caviglia, heykelin bir biçimde iki yanında da devam eden ama esasen doğuya doğru uzanan bir platform bulmuştu. Doğu yönünde 30 m kadar kazdığında, otuz basamakla bir sahanlığa çıkan harikulade bir merdivene rast geldi; sahanlığın üstünde bir kürsüyü andıran bir şeyin kalıntıları vardı. Sahanlığın doğu ucunda, 12 m kadar ileride on üç basamaklı bir başka merdiven daha keşfedildi; Sfenks'in başıyla aynı yükseklikte bir düzeye gelene dek yükseliyorlardı.

Şekil 165

Orada işlevi iki sütunu (Şekil 165) tutmak olan bir yapı vardı ve öylesine yerleştirilmişti ki, Sfenks'in doğuya doğru bakışı, tam olarak bu iki sütun arasından geçiyordu.

Arkeologlar bu kalıntıların Roma dönemine ait olduğuna inanmaktalar. Ama Baalbek'te de gördüğümüz gibi Romalılar kendi dönemlerinden önceki anıtları süsleyip sağlamlaştırıyorlar, en eski anıtların ve mabetlerin bulunduğu yerlere yeniden mabetler inşa ediyorlardı. Grek fatihlerinin ve Roma imparatorlarının da firavunların Sfenks'i ziyaret edip saygı sunma ve arkalarında uygun yazıtlar bırakma geleneğini sürdürdükleri artık iyice kesinleşmiştir. Bunlar, Arap döneminde de süren ve Sfenks'in tanrıların eseri olduğu yolundaki inancı doğrulamaktadır; bu heykel gerçekten de gelecekte oluşacak bir barış çağının müjdecisi olsun diye yapılmıştı. Adı kötüye çıkmış imparator Neron bile Sfenks'e "*Armachis*, Gözeten ve Kurtarıcı" diyordu.

Büyük Sfenks, İkinci Piramit'e giden geçit yolunun yakınına yerleşmiş olduğundan, bilginlerin öne sürebildiği en iyi fikir, bunun da Kefren yani İkinci Piramit'in "kurucusu" tarafından yaptırılmış olduğuydu; dolayısıyla da onun suretini taşıyor olmalıydı. Bu fikir herhangi bir gerçek temelden yoksundur ancak yine de ders kitaplarında bu şekilde geçer; hem de daha 1904'te o sıralarda British Museum'da Mısır ve Asur Antikaları Sorumlusu olan E. A. Wallis Budge *The Gods of the Eygptians* (Mısırlıların Tanrıları) adlı eserinde net bir biçimde "bu harikulade anıt Kha-f-ra ya da Kefren'in zamanında bile mevcuttu ve muhtemelen onun hükümdarlığından çok daha eskilere aitti ve ilk çağ döneminin sonlarına tarihlenebilirdi," diye açıklamış olmasına rağmen.

"Envanter Stelası"nın belirttiği gibi Sfenks, Kefren'in de öncülü olan Khufu zamanında bile zaten Gize'de bulunmaktaydı. Onun ardından gelen birkaç firavunun yaptığı gibi Khufu da Sfenks'in üstüne çöken kumları kaldırtmıştı. Buradan Sfenks'in Khufu'nun zamanında da zaten eski bir anıt olduğu çıkartılabilir. Peki, daha önce tahta çıkan hangi firavun onu yaptırmış ve üstüne kendi suretini yontturmuştu?

Cevap; bu suret bir firavuna değil bir tanrıya aittir ve büyük ihtimalle, Sfenks'i dikenler de ölümlü bir firavun değil tanrılardır.

Aslında bir kişi ancak kadim yazıtların belirttiklerini görmezden geldiği takdirde bunun tersini varsayabilir. Sfenks'i "Kutsal Rehber" diye adlandıran bir Roma yazıtı şöyle der: "Senin o müşkül biçimin Ölümsüz Tanrıların eseridir." Bir Grek övgü şiiri ise şöyledir:

Senin o zorlu biçimin
İşte Ölümsüz Tanrılarca biçimlenmiş...
Seni Piramitlere komşu olasın diye koymuşlar...
Düşmanlara meydan okuyan göksel bir hükümdar...
Mısır Diyarının Kutsal Rehberi.

Envanter Stelası'nda ise Khufu, Sfenks'ten "Ebediyetin Bekçisi bakışıyla Rüzgarlara kılavuzluk eden," diye bahseder. Bu, açıkça yazdığına göre, bir tanrının suretidir:

Tanrının bu şekli
  Ebediyete dek var olacak;
Yüzü hep
  Doğuya dönük olacak.

Khufu yazıtında, Sfenks'in hemen yakınında yetişmiş çok yaşlı bir firavun inciri ağacının "Göklerin Efendisi *Hor-em-Akhet* (yani 'Ufkun Şahin Tanrısı') Yeri'nin üstüne alçaldığında" zarar gördüğünü belirtir. Bu, aslında firavunların yazıtlarında Sfenks için en sık kullanılan isimdir; diğer unvanları ise *Ruti* ("Aslan") ve *Hul* (belki de "Ebedi" anlamına gelen bir kelime).

Sfenks bölgesinde, on dokuzuncu yüzyılda kazılar yapan araştırmacılar, kayıtlara bakılırsa, Sfenks'in altında ya da içinde kadim hazineler veya büyülü nesneler içeren gizli odaların olduğuna dair yöresel Arap inanışlarınca harekete geçmişlerdi. Caviglia gördüğümüz gibi Büyük Piramit içinde "gizli oda" ararken kendisini harap etmişti; öyle görünüyor ki, Sfenks bölgesinde böyle bir oda bulamayınca piramite yönelmişti. Perring de bir girişimde bulundu, Sfenks'in arkasında zorla derin bir delik açmıştı.

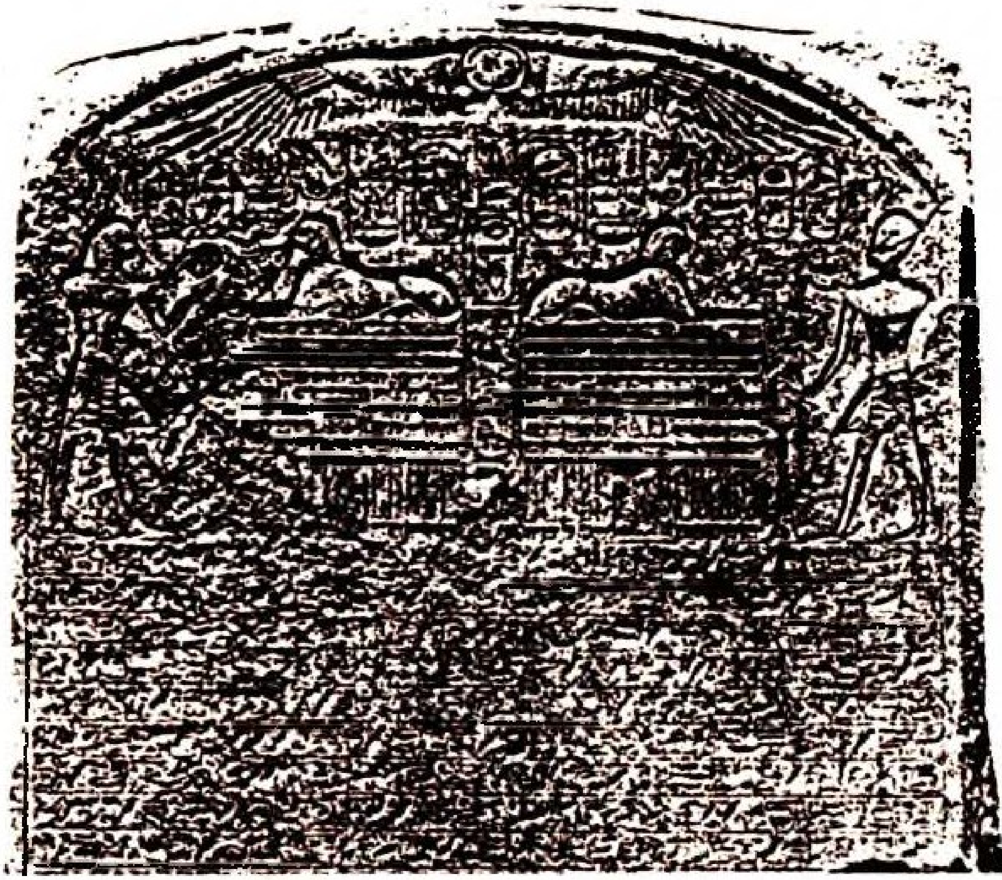
1853'te Auguste Mariette gibi, çok daha sorumluluk sahibi araştırmacılar, Sfenks'in içinde ya da altında gizli bir odanın bulunduğuna dair genel bir kanıyı paylaşıyorlardı. Bu inanç, Sfenks'in "Harmakhis adlı bir hükümdarın mezarını içerdiğini" bildiren Romalı tarihçi Pliny'nin yazılarıyla daha da güçlenmişti; aslına bakarsanız, Sfenks'in tüm eski betimlemeleri onu taş bir yapının üstüne çömelmiş halde göstermektedirler. Araştırmacılar, Sfenks bile her şeyin üstünü örten kumların altında

neredeyse gözden kaybolduysa, çöl kumlarının ve zamanın, alt kısımdaki herhangi bir yapıyı tamamen gözlerden saklayacağını varsaymaktaydılar.

En eski yazıtlar, gerçekten de Sfenks'in altında, belki de anıtın pençeleri altında, gizli bir girişten geçerek ulaşılabilen bir değil iki gizli odanın mevcut olduğunu öneriyor gibidirler. Dahası, On Sekizinci Hanedanlıktan kalma bir ilahi, Sfenks'in altındaki iki "in"in onun bir iletişim merkezi olarak kullanılmasını sağladı¬ğından söz eder!

Tanrı Amen, der yazıt, göksel Hor-Akhti'nin işlevlerini üstlenerek, "onun (Sfenks'in) ayağının altındaki iki ine girdiğinde... kalbinde idrak, dudaklarında emir" elde ederdi. Sonra,

Gökten bir mesaj yollanır;
Bu, Heliopolis'te duyulur,
ve Yüzü Güzel tarafından Memfis'te tekrarlanır.
Bu, Thoth'un yazısıyla oluşturulmuş bir çağrıdır
Amen (Teb) kentiyle ilgili...
Mesele Teb'te cevaplanır
Bir cümle yayımlanır... bir mesaj yollanır.
Tanrılar emre göre hareket ederler.

Şekil 166

Firavunların zamanında, taştan oyulmuş olmasına rağmen Sfenks’in bir biçimde işittiğine ve konuştuğuna inanılırdı. Sfenks’in pençeleri arasına IV. Thothmes tarafından diktirilen (ve Kanatlı Disk amblemine adanan) bir stela (Şekil 166) üstündeki uzun yazıta göre, kral Sfenks’in kendisiyle konuştuğundan ve üstüne yığılmış kumları kaldırtması şartıyla ona uzun ve refah içinde bir hükümdarlık vaat ettiğinden söz eder. Bir gün, diye yazar Thothmes, Memfis dışına avlanmaya gittiğinde kendisini Heliopolis’ten Gize’ye giden “tanrıların kutsal yolu” üzerinde bulur. Yorulan kral Sfenks’in gölgesinde dinlenmek için uzanır; burası, yazıtta açıklandığına göre, “*Zamanın Başlangıcının Görkemli Yeri*”dir. “Yaratıcı’nın çok büyük heykeli”nin yanı başında uyurken Sfenks, bu “Saygıdeğer Tanrı’nın muhteşemliği” kendisini şöyle tanıtarak onunla konuşmaya başlar: “Ben senin atan *Hor-em-Ak-het*’im; Ra-Aten’i yaratan.”

Sfenks’i çevreleyen tapınaklarda birçok garip “Kulak Tableti” ve

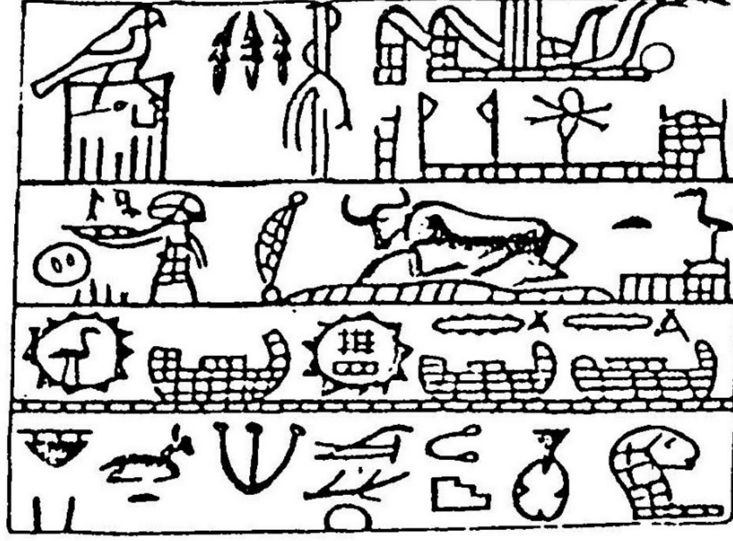
kehanet merkezleriyle ilişkili sembol olan Çift Posta Güvercini betimlemeleri bulunmuştur. Kadim yazıtlar gibi bunlar da Sfenks'in bir biçimde İlahi Mesajlar aktarabileceği inancını desteklemektedirler. Sfenks'in altını kazma gayretleri başarısız olmuşsa da, tanrıların "dudaklarında emir" ile girdikleri yeraltı odalarının hala bulunabileceği olasılığı göz ardı edilemez.

Sayısız cenaze metninden de açıkça anlaşıldığı gibi, Sfenks ölülere "dün"den "yarın"a kılavuzluk eden "Kutsal Rehber" olarak düşünülmektedir. Ölülerin "Saklı Kapıları Yolu" boyunca yolculuk etmelerini sağlama amaçlı olan Tabut Büyüleri, bu yolun Sfenks bölgesinde başladığını belirtmektedirler. Sfenks'i yardıma çağıran büyüler "Dünya Efendisi emretti, Çifte Sfenks tekrarladı" iddiasında bulunmaktadırlar. *Hor-Akhet* yani Sfenks "Geç!" dediğinde başlardı. *İki Yol Kitabı*'ndaki yolculuğu anlatan çizimler, Gize'deki başlangıç noktasından başlayan ve *Duat*'a ulaşılabilen iki yol olduğunu göstermektedirler.

Sfenks, Kutsal Rehber olarak çoğunlukla Göksel Sandala kılavuzluk ederken resmedilmiştir. Bazen tıpkı Thothmes stelasında (Şekil 166) olduğu gibi, Göksel Sandala "dün"den "yarın"a yol gösteren bir çifte Sfenks şeklinde resmedilmekteydi. Bu rolde iken, Yeraltı Âleminin Saklı Tanrısı ile ilişkilendiriliyordu; hatırlayacağınız gibi (Şekil 19) bu, tanrı Seker'in Duat'taki hermetik mühürlü odasının iki yanında sembolik olarak görülmekteydi.

Gerçekten de, Piramit Metinleri ve Ölüler Kitabı, Sfenks'ten "Dünya Kapılarını açan Büyük Tanrı" diye söz etmektedirler; bu deyiş, "yol gösteren" Gize Sfenks'inin, Gökyüzüne Merdiven yakınlarındaki "Dünya Kapıları"nı açan bir karşılığının olduğunu önermektedir. Böyle bir olasılık, firavunun Sonraki Yaşam'a Yolculuğuna ait çok eski bir betimlemenin (şu ana dek başkası olmadığından) belki de tek açıklaması olabilir (Şekil 167). Betimleme, Hurma Ağacı Diyarına doğru bakan çömelmiş bir Horus sembolü ile başlar; diyarda, tarakları veya vinçleri (?) ile sıra dışı bir gemi ve de Sümer dilinde EN.LİL adını bir iletişim merkezi biçiminde resmeden işareti (Şekil 52) andıran bir yapı vardır. Firavunu bir tanrı selamlar, bir boğa ve bir Ölümsüzlük Kuşu görülmektedir; bunları sembol çeşitleri izler. En sonunda, "yer" için kullanılan (bir daire içindeki eğik artı) sembol,

Merdiven işareti ve de diğer yöne bakan bir sfenks arasında görünür!

Şekil 167

Firavunlar döneminde Sfenks bölgesinde restorasyon çalışmalarını yönetmiş olan Pa-Ra-Emheb adlı birinin diktirdiği stela, Sfenks'i överken her şeyi açık eden dizeler içerir; bunların Kitabı Mukaddes'teki mezmurlarla benzerliği şaşırtıcıdır. Yazıt "plan için" iplerin uzatılmasından, yeraltındaki bir âlemde "gizli şeyler"in yapımından söz eder; bir Göksel Sandal içinde "gökyüzünü aşmak"tan ve "kutsal çöl"deki "korunmuş yer"den bahseder. Hatta Kutsal Çöl'deki "Saklı Adın Yeri"nden söz ederken *Şeti.ta* terimini kullanır:

Selam sana Tanrıların kralı
Aten, Yaratıcı...
Plan için ipleri uzatan sen,
    Diyarları biçimlendiren sen...
Altdünyayı gizli kılan sen...
Dünya senin yönlendirmen altında;
    Gökyüzünü yüksek kılan sen...
Kendin için korunaklı yer yaptın
    Kutsal çölde, adı saklı olan.
Gün içinde onlara karşı yükselirsin...
Güzelce yükselirsin...
Gökyüzünü iyi bir rüzgârla aşarsın...

Sandal içinde gökyüzünde dolaşırsın...
Gökyüzü seviniyor
Dünya neşeyle bağırıyor.
Ra'nın mürettebatı her gün övülüyor;
Zaferle öne çıkıyor.

İbrani peygamberleri için *Şeti* yani Kudüs'ten geçen merkezi Uçuş Çizgisi, sürekli gözlenmesi gereken İlahi Hat idi: "Rab, kutsal Sina'dan o hatta geldi."

Ama Mısırlılar için yukarıdaki yazıtın da açıkladığı gibi, *Şeti.ta* "Saklı Ad'ın Yeri"ydi. Burası "Kutsal Çöl"deydi yani İncil'deki "*Kadeş* Çölü"nü anlatan terimin tam karşılığı. Ve oraya, "planın ipleri" Sfenks'ten çekilmişti. Orada, Paraemheb Tanrıların Kralını gündüz vakti yükselirken görmüştü; sözleri, Maşu Dağına varan Gılgamış'ın sözlerinin aynısıdır: "Giden ve gelen *Şem*'leri, her gün seyretti... O alçalır ve yükselirken, Şamaş'ı gözledi."

Burası Korunan Yer'di. Yükseliş Yeri. Oraya varacak olanlar, oraya Sfenks tarafından yönlendirilirlerdi çünkü onun bakışı, tam olarak Otuzuncu Paralel boyunca doğuya doğruydu.

İşte iki hattın kesiştiği yerde, Kudüs Hattının Otuzuncu Paraleli kestiği noktadaydı Gök ve Yer Kapıları: Tanrıların uzay limanı.

Kesişme noktası, Sina'nın Orta Düzlüğü içindeydi. Duat'ın, Ölüler Kitabı'nda resmedildiği gibi, Orta Düzlük gerçekten de dağlarla çevrili oval bir ovaydı. Etrafındaki dağlar yedi geçitle ayrılmış olan geniş bir vadiydi; tıpkı *Hanok Kitabı*'nda anlatıldığı gibi, sert doğal yüzeyi, Anunnaki mekik araçları için hazır iniş pisti sağlayan geniş bir düzlük.

Göstermiş olduğumuz gibi (bkz. Şekil 122) Nippur odak noktasıydı; Sippar'daki uzay limanından ve diğer hayati önemdeki tesis ve bölgelerden eşit uzaklıkta ölçülen eş merkezli dairelerin tam ortası. Aynısının Kudüs için de geçerli olduğunu görünce şaşırmadık diyemeyiz (Şekil 168):

- Uzay limanı (UL) ve Baalbek'teki İniş Yeri (İY); bir iç dairenin çevresi üstündeydi; Kudüs'teki Kontrol Merkezinden (KM) eşit uzaklıktaki en önemli

tesislerden bir grup oluşturmaktaydılar.

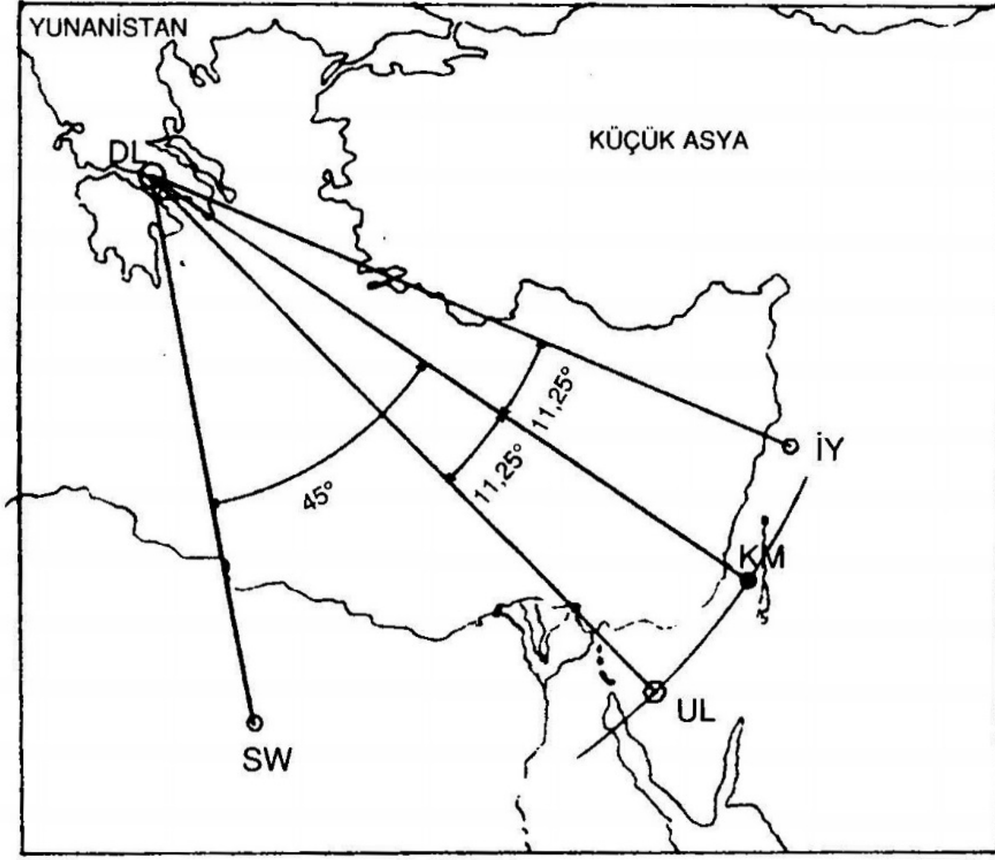
- Umm Şomar Dağının (UŞ) jeodezik işaret feneri ve Heliopolis'in (HL) işaret feneri bir dış dairenin çevresi üstündeydiler bunlar Kudüs'ten eşit uzaklıkla bir çift oluşturmaktaydı.

Çizimimizdeki boşlukları doldurdukça Anunnaki tarafından tasarlanan bu usta işi Şebekenin ya da Izgaranın gözlerimizin önünde kendini açığa vurmaya başladığını gördük ve bu tasarımın kesinliği, basit güzelliği doğanın sağladığı yeryüzü işaretleri ile temel geometrinin sanatsal birleşimi karşısında gerçekten şaşkınlığa uğradık:

- Baalbek-Katrina hattı ve Kudüs-Heliopolis hattı birbirlerini temel ve kesin 45 derecelik bir açıyla kesmekteydiler; merkezi uçuş hattı bu açıyı her biri 22,5 derece olan iki eşit açıyla kesiyordu ve büyük Uçuş Koridoru ise bunun tam yarısıydı (11,25 derece);
- Merkezi uçuş hattı ve Otuzuncu Paralelin kesiştiği noktaya yerleştirilen uzay limanı, Heliopolis ve Umm Şomar Dağından eşit uzaklıktaydı.

Peki ya Delf'in (DL) Kudüs'teki Uçuş Kontrol Merkezinden ve Sina'nın ortasındaki uzay limanından eşit uzaklıkta olması sadece bir tesadüf müdür? Koridorun (uçuş mu?) açısal genişliğinin 11,25 derece olacak biçimde oluşturulmuş olması da mı sadece tesadüf? Delf ve Baalbek'i (BK) 11,25 derece ile birbirine bağlayan bir başka Uçuş Koridoru mu var?

Yoksa Delf'i Kudüs ile ve İskender'in aceleyle ziyaret ettiği Ammon kehanet merkezi bölgesi olan Siwa vahasını (SW) birleştiren çizgilerin bir kez daha 45 derecelik bir açı oluşturması (Şekil 169) bir şans eseri mi?

Şekil 169

Mısır'daki büyük Teb ve Edfu gibi diğer kutsal şehirler ve kehanet merkezleri, kral öyle istedi diye mi yoksa Şebeke hizalanışları öyle gerektirdiği için mi Nil'in güzel bir kıvrımına konuşlandırılmıştı?

Gerçekten de, bu bölgelerin hepsini incelesek, muhtemelen Dünya'nın tamamının bu şebekenin içinde olduğunu göreceğiz. Ama Baal, Baalbek'te gizli tesisleri kurarken zaten bunun böyle olduğunu bilmiyor muydu? Hatırlarsanız amacı sadece yakın diyarlarla değil tüm dünyanın her yanıyla iletişime geçmek ve yönetmekti.

Kitabı Mukaddes'teki Rab de bunu biliyor olmalıydı ki Eyüp peygamber "El'in harikalarını" çözmek istediğinde Rab "kasırganın içinden" onunla konuşmuş ve sorusuna soruyla cevap vermişti:

> Sana sorayım da bana anlat.
> Ben dünyanın temellerini korken

Sen neredeydin?
Bildir eğer sende ilim varsa
Madem ki biliyorsun onun ölçülerini
Kim koydu?
Yahut ipi onun üzerine
Kim çekti?
Onun temelleri
Neyin üzerine kakıldı?
Yahut onun köşe taşlarını kim koydu?

Sonra Rab kendi sorularını kendisi cevaplar. Dünyanın ölçülmesi, platformların yerleştirilmesi ve köşe taşlarının dikilmesi işleri,

Sabah yıldızları hep birlikte terennüm eylerken
Ve bütün Tanrı oğulları sevinçle çağrışırken
yapıldı, der.

Ne kadar zeki olursa olsun insanoğlunun bu işte parmağı yoktu. Baalbek, Piramitler Uzay Limanı; hepsi de tanrılar içindi.

Ama Ölümsüzlüğü aramaktan vazgeçmeyen İnsanoğlu, Sfenks’in bakışını izlemeyi hiç kesmedi.

{*} Fersah: 4828 m. değerinde İngiliz yol ölçüsü. Ç.N.

{*} Ambrosia, Tanrıların ölümsüzlük veren yiyecek ve içecekleri. Ç.N.

{*} Mağribi, Faslı, kuzeybatı Afrika'da yaşayan, 8. yy.'da İspanya'yı fetheden, Berberi ve Arap ırkı karışımı Müslüman halktan olan kişi. Ç.N.

{*} Urfa'nın eski çağlardaki adı. Ç.N.

{*} Doğu Ortodoks kilisesinin bir kolundan olan.

{*} İng. Cyrus, Yun. Kyros, Eski İran dilinde: Kuruş. Ç.N.

{*} *Heredot Tarihi*, Remzi Kitabevi, 1991, s. 148-9. Ç.N.

{*} İlyas peygamber. Ç.N.

{*} Mısır'ın güneyinde uzanan topraklar, Nubia. Ç.N.

{*} İng. Elijah.

{**} Ürdün

{***} Kitabı Mukaddes, Eski Ahit.

{****} Musevilerin Mısır'dan çıkışlarını anmak amacıyla her yıl 14 Nisan'da yedi gün süreyle kutladıkları bahar bayramı.

{*} Geçiş izni.

{*} Hava geçirmez biçimde kapatılmış.

{*} Dirsekten orta parmağın ucuna kadar olan mesafeye eşit eski bir uzunluk ölçüsü.

{*} Anka kuşu.

{*} Eski Ahit'te Kildani diye geçmektedir.

{**} İng. Jüpiter Belus.

{***} Heredot Tarihi, I. Kitap 181-83 bölümlerden.

{*} Jübile: Eski Musevi yasalarına göre elli yılda bir yapılması gereken genel serbest bırakma yılı; herhangi bir olayın ellinci yılı.

{*} Eski bir ölçü birimi.

{*} Mina: Eski Yunan ve Asya'da kullanılan bir kiloya yakın ağırlık ölçü birimi.

{*} UFO: Tanımlanamayan Uçan Cisim anlamına gelen İngilizce kelimelerin baş harflerinden oluşturulan kısaltma.

{**} Sedir ağacı, İncil'in Türkçe çevirilerinde "erz ağacı" olarak geçmek-tedir ve Lübnan'da yetişen sedir ağacı ise Lübnan servisi olarak bi-linmektedir; metinde geçen sedir, servi, erz kelimeleri aslında sedir ağacını anlatmaktadırlar. Ç.N.

{***} Eski Ahit, 2. Samuel 7:7.

{*} Eski Ahit, Hezekiel Bab 17 içinden.

{**} Eski Ahit, Hezekiel 31:8-9.

{*} Biz de ise Danyal.

{*} Türkçe'ye çevrilmiş olan Kitabı Mukaddes'in Eyüp bölümünde, yazarın bu bölümde aktarmak istediği anlam korunarak çeviri yapılmamış olduğundan, Eski Ahit'teki bölümler kullanılmamıştır.

{*} Biat: Birinin hükmü altına girme. Ç.N.

{**} Gürz: Eskiden silah olarak kullanılan ağır topuz. Ç.N.

{*} Eski Ahit, İşaya 19:1.

{*} Kuş krallığının başlıca şehirlerinden birinin Grekçe adı, M.Ö. 8 yy.'da Napata'nın yerine başkent oldu.

{*} Arapça nebi.

{*} Pittsburgh, ABD'nin Pennsylvania eyaletinde, ülkenin demir-çelik sanayi merkezi olan şehir.

{*} Senotaf: Ölmüş birini anmak için dikilmiş olan ve boş bir mezardan ibaret abide.